

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ERICH VON MANSTEIN

AUS EINEM SOLDATENLEBEN (1887-1939)

BİR ASKERİN HAYATI

(1887-1939)

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN: (E) Tsgg. EROL UĞUR

KASTAS YAYINEVİ

BİR ASKERİN HAYATI

1887-1939

ERICH VON MANSTEIN

Kastaş Yayınevi

**AUS EINEM
SOLDATENLEBEN
(1887-1939)
ERICH VON MANSTEIN**

Copyright ©

Irene von Manstein vertreten durch Dr. Gero von Manstein

Türkçe Yayın Hakları © Kastaş Yayınevi

ISBN: 9789752822542

•

**Yayın Koordinatörü ve Almanca Aslından Çeviri
(E) Tuğgeneral Erol Uğur**

•

**Redaksiyon
Dr. Burcu Öztürk**

•

**Kapak Tasarım
Ali Doğan**

•

**Yayınlayan
Kastaş Yayınevi**

Himaye-i Etfal Sok. Dr. Orhan Bey İş Hanı No:6 Cağaloğlu-İstanbul

Tel: 0212 520 59 70 kastasyayinevi@gmail.com

Yayıncı Sertifikası: 49394

•

Baskı

Gülmat Matbaacılık Yayıncılık Sanayi Ltd.

Maltepe Mah. Fazıl Paşa Cad. No:8 İç Kapı No:4 Zeytinburnu-İstanbul

Matbaacı Sertifikası: 49388

•

**Cilt
Erdoğanlar Ciltevi**

2022

JUTTA-SIBYLEE için

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	7
Giriş.....	9

I. BÖLÜM REICHSWEHR

1. Kısım – Devrimin ve Silahları Bırakmanın Alman Askerlerinin Ruhsal Durumları Üzerine Etkileri.....	47
2. Kısım – Kargaşa İçinde Askerler.....	54
3. Kısım – Reichswehr Kuruluyor.....	66
4. Kısım – Reichswehr ve Cumhuriyet.....	87
5. Kısım – Merkezde.....	97
6. Kısım – Kolberg’de Tabur Komutanı.....	144

II. BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ İMPARATORLUĞUN BARIŞ İÇİNDE GEÇEN YILLARINDA REICHSWEHR VE WEHRMACHT

7. Kısım – III. Savunma Bölgesi Komutanlığı Kurmay Başkanı..	163
8. Kısım – Kara Kuvvetleri Komutanlığında.....	198
9. Kısım – Wehrmacht’ın Hindenburg’un Ölümünden Hitler’in Başkomutanlığı Devralmasına Kadar Nasyonal Sosyalist Devlet ile İlişkilerindeki Gelişmeler.....	238
10. Kısım – OKH ve OKW.....	247
11. Kısım – Orgeneral Freiherr v. Fritsch’in Görevden Alınması..	261
12. Kısım – Alman Avusturya’nın İlhakı.....	281
13. Kısım – Çiçek Savaşı (Blumenkrieg).....	292
Son Söz.....	303

ÇEVİRMENİN ÖZ GEÇMİŞİ

Erol Uğur, 1948 yılında İstanbul'da doğmuştur. Selimiye Askerî Ortaokulunu ve Erzincan Askerî Lisesini bitirdikten sonra 1967 yılında Muhabere Subayı olarak Kara Harp Okulundan mezun olmuş, 1975-1977 yıllarında Kara Harp Akademisini bitirerek kurmay subay olmuştur. 1979 yılında Alman Silahlı Kuvvetleri Dil Okulunda (*Bundessprachenamt der Bundeswehr*) dil öğrenimi gördükten sonra 1979-1981 yılları arasında Alman Silahlı Kuvvetleri Sevk ve İdare Akademisinde (*Führungsakademie der Bundeswehr*) Kurmay Subay Eğitimini takip etmiştir. 1981-1984 yıllarında Kara Harp Akademisinde öğretim üyesi olarak görev yapmış, aynı dönem içinde Silahlı Kuvvetler Akademisini de bitirmiştir. 1984-1987 yılları arasında Almanya'da dış görev sonrası 1987-1990 yıllarında Erzurum'da kıta ve karargâh görevi yapmış ve sonra Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Üyeliğine atanmıştır. 1992-1994 yıllarında çeşitli kıta ve karargâh görevlerinde bulunduktan sonra tuğgeneralliğe terfi etmiştir. 1994-2000 yılları arasındaki kıta görevlerini müteakip kadrosuzluk nedeniyle 2000 yılında tuğgeneral rütbesi ile emekli olmuştur.

ÖN SÖZ

*“Ona,
adam olmak istiyorsa
gençlik düşlerine saygı
duyması gerektiğini söyleyin.”
Schiller, Don Carlos*

Anılarımın bu cildi doğumumdan İkinci Dünya Savaşı’nın başlamasına kadar geçen yıllarımı kapsamaktadır. Eseri kaleme alırken özellikle, İmparatorluk Silahlı Kuvvetlerinde (Reichswehr) geçen yıllar ve yeni bir Silahlı Kuvvetlerin kurulması (Wehrmacht) üzerinde durdum.

Bir insanın karakterinde kalıtımsal yetenekler yanında soy, çevre ve yetiştirme tarzı da rol oynamaktadır. Bu nedenle, kitabın “Giriş Bölümü”nde gençlik yıllarım ve ailem hakkında bilgi verdim. Okuyucunun yazarla ilgili bilgi edinme hakkı vardır.

Askerî öğrencilik dönemimde aldığım eğitime ve Muhafız Kıtasında geçirdiğim barış yıllarına kısaca değinebildim. Ancak hayat yolunda çok değerli katkılarda bulunan eğitimcilerimi, öğretmenlerimi ve 3’üncü Muhafız Piyade Alayındaki üstlerimi ve arkadaşlarımı minnetle anıyorum.

Birinci Dünya Savaşı yılları üzerinde de çok kısa durabildim. Çünkü o dönemde yaşadıklarım binlerce arkadaşımın yaşadıkları ile aynıydı. Onlar da benim gibi tüm büyük olaylar içinde sadece “makinenin küçük bir dişlisi” gibiydiler.

Bu kitapta yazdığım her şey gibi, Reichswehr’deki ve yeni Wehrmacht’ın kurulmasındaki çalışmalar hakkındaki bilgiler de belgelere veya günlüklere değil, hafızamda kalanlara dayanmaktadır. Yaşadığımız olayları, Alman askerlerinin düşüncelerini, tutum ve davranışlarını daha sonra yapılan değerlendirmelere göre değil, o dönemde yaşadığımız, gördüğümüz ve değerlendirdiğimiz şekilde ortaya koymaya gayret ettim. Böyle yapmakla o yıllara ait doğru bir tablo sunabileceğime, bunun araştırma yapmak isteyen tarihçiler açısından da

değerli olacağına inanıyorum. Bu arada kazanılan tecrübelerden veya yayımlanan kitaplardan daha sonra elde edilen bilgilerle nesnel bir tablo ortaya konulabilir, ancak insanların o dönemdeki düşünceleri, davranış tarzları tarafsız bir gözle ele alınamaz.

İki dünya savaşı arasında geçip giden zamanı düşündüğümde, birlikte görev yaptığımız arkadaşlarımı, özellikle hepimiz için örnek olan Orgeneral Freiherr von Fritsch'i ve Orgeneral Beck'i minnetle anıyorum.

Kitabın başına gençliğimde takip ettiğim Marquis Posa'nın¹ sözlerini aldım. Hayatın acımasız gerçekleri karşısında bazı düşler gerçekleşmemiş olabilir. Belki hiçbir faninin başaramayacağı gençlik ideallerini gerçekleştirmek bana nasip oldu.

Müsveddelerini gözden geçiren ve bana değerli tavsiyelerde bulunan eski dostlarımız Gerhard Günther'e ve Egon Heymann'e özellikle yirmi yıl benimle aynı yolu yürüten, bu nedenle bu kitabın ithaf edilmesi gereken eşime çok teşekkür ederim.

¹ Marquis Posa: Alman oyun yazarı Frideric Schiller tarafından yazılan tarihi Don Carlos trajedisinde karakterdir. (Ç.N.)

GİRİŞ

Dünyaya Gelişim - Ailem - Sosyal Çevrem - Aile Ocağım - Yetiştirilme Tarzım - Strassburg'daki İlkokul Yıllarım - Askerî Öğrencilik - Saray Hizmeti - Orduya Katılmam - Birinci Dünya Savaşı Yılları - Evlenmem.

DÜNYAYA GELİŞİM

Thüringen eyaletinde küçük bir şehir olan Rudolstadt'ın telgraf merkezindeki memur 24 Kasım 1887'de Berlin'den bir telgraf aldığı çok şaşırmış olmalıydı. Telgraf Rudolstadt'taki Tabur Komutanı Binbaşı Georg v. Manstein'a ve eşi Bayan Hedwig'e (Kızlık soyadı von Sperling) gönderilmişti. Rivayetler doğruysa telgrafta şunlar yazılıydı:

"Bugün sağlıklı bir erkek çocuğunuz oldu. Anne ve çocuk sağlıklı. Tebrik ederiz! Helene ve Lewinski." Bu telgraf benim dünyaya gelişimi duyuruyordu.

24 Kasım 1887'de babam Eduard v. Lewinski'nin onuncu, ikinci eşi Bayan Helene'nin (Kızlık soyadı von Sperling) beşinci çocuğu olarak dünyaya gelmiştim.

Lewinski olarak doğmuştum, ama adlarını taşıdığım Manstein ailesinde büyüyecektim. Daha Kraliyet Vaizi Frommel tarafından vaftiz edildiğimde beni evlat edinen v. Manstein ailesine verilmişim. Üvey annem Hedwig von Manstein öz annemin küçük kız kardeşiydi. Ben Lewinskilerin uzun bir aradan sonra doğan onuncu çocukları olarak dünyaya geldiğimde Mansteinların çocuğu yoktu. İki kardeşin içten gelen bir sevgiyle birbirine bağlı olmaları nedeniyle annem ve babam ben daha doğmadan -doğacak çocuğun erkek olması hâlinde- beni üvey ebeveynlerime vermeye karar vermiş. Bu aile benim gibi evlat edindikleri annemin genç yaşta vefat eden erkek kardeşinin kızı Martha ile beni sevgiyle kucakladı. Öz annelerimiz bile onlardan daha fazla ve içten bir sevgi veremezlerdi.

Üvey kız kardeşim ve ben, daha sonraki hareketli yaşamımızda kardeş sevgisi ile birbirimize yardım ettik.

AİLEM

Lewinski ailesi Pomeranya-Keşubyalı eski bir soylu aileydi. Bu ailenin esas adı Royk'tu. Uzun yıllar süren işgalden sonraki Polonya hâkimiyeti sırasında bu isme Lewyn (Polonya Dili'nde: Lewino) ismi de eklendi ve 16'ncı/17'nci yüzyıllarda "von Roky-Lewinski" oldu. 18'inci yüzyıl başından itibaren belgelerde sadece "von Lewinski" ismi yer aldı. Büyükdadem 1759 yılında Büyük Friedrich Hükûmeti zamanında Prusya subayıydı. Ondan sonra dedem, babam, ben ve en büyük oğlumuz hayatlarımızı askerlik mesleğine adadık. Büyükan-nem baba tarafından Westfalyalı orta sınıfa mensup toprak sahibi bir aileden geliyordu.

Annemin ailesi von Sperlingler, Thüringenliydi. Sovyetler tarafından ellerinden alınmasına kadar Freiburg an der Unstrut civarında-ki Balgstedt'teki çiftlikte oturmuşlardı. Büyükanmem de anne tarafından (von Klass ailesi) orta Almanyalı soylu bir aileden geliyordu. Sonuç olarak, az ve çok geçmişte kalan Slav karışımı ile farklı Alman boylarından miras kalan özellikleri taşıyordum. Bu arada kişiliğimde Kuzey Almanyalılara özgü temkinlilik ve Protestanlık ağır basıyordu. Westfalyalılık'tan miras kalan kararlılık Thüringenli boya özgü heyecanlı yaradılış ve oynak zekâ ile birleşmiş gibiydi. Galiba Berlin'de vaftiz edildiğim için olsa gerek, artık "Berlinliyim" diyecektim. Nitekim zaman zaman Berlinli karakterim ortaya çıkıyor. Ben çorak Kuzey Almanya topraklarının çocuğuyum. O nedenle Almanya'nın batı ve güney bölgelerinin güzel doğası, görkemli gotik tarzı katedrallerin ve barok sanatının mimari zenginliği beni her zaman büyülemiştir. Ama kalbim, kuzeyin tekdüze de olsa geniş toprakları, ıssız ormanları, Mark'ın, Pomeranya'nın ve Prusya'nın gölleri, Alman denizleri, doğudaki geniş düzlükler ve düşman kalesini kuşatmak için yapılmış bir kale gibi doğuya doğru bakan tuğla örülü görkemli katedralleri için çarpar. Ülkenin birçok yerinde görev yapmamı gerektiren mesleğim insanları değerlendirirken olaylara tek yanlı bakmaktan beni korudu.

SOSYAL ÇEVREM

Yetiştığım sosyal çevre "Prusya Askerliği" dünyasıydı. Büyükdemin Prusya subayı olduğunu daha önce söylemiştim. Çekirdekten yetişme bir askerd. Dedem Lewinski daha subay adayırken 1806'da başlayan savaşa ve daha sonra subay olarak Özgürlük Savaş-

ları'na katılmıştı. Gençliğinde biraz atak bir delikanlı olduğu anlaşılyordu. Uzun süren hizmet yıllarında binbaşılıktan ileri gidememiş. Ama geride on çocuk bırakmıştı. Bunlardan ikisi erkekti. Birisi babamdı. Almanya'nın birliği için yapılan savaşlarda "Pour le merite" madalyası almışlar, Genelkurmayda görev yapmışlar ve kariyerlerini korgeneral olarak tamamlamışlardı. Babam son görevinde Şilezya Kolordusu komutanıydı. Benden büyük dört erkek kardeşimin hepsi subaydı.

Annemin ailesi de (von Sperlingler) birçok nesilde Prusya'ya subay vermişti. Anne tarafından dedem 1870/71 Savaşı'nda Steinmetz ve Goeben ordularında kurmay başkanı olarak görev yapmıştı.

Bu nedenle askerliğe bana aileden kalan bir miras gözüyle bakılabilir.

İçinde yetiştiğim Manstein ailesi de aynı şekilde yüzyıllar içinde toprağına bağı bir aileden bir subay ailesine dönüşmüştü. Mansteinlar eski Prusyalı bir asilzade ailesine mensuptu. Prusya'ya dini veya siyasi bir Alman toplumu ile göç etmemişlerdi; eski Prusya'nın önde gelen bir ailesiydi. Kalkstein, Kalnein, Perbandt aileleri ve varlıklarını sürdüren başka aileler gibi, Hristiyanlığa geçerek yok olmaktan kurtulmuşlardı. Esas itibarıyla Doğı Prusya'da mülk sahibi olan aile -büyük ölçüde Napolyon zamanındaki yoklukların sonucu olarak- mülklerini kaybetmişti. Büyük Prensler devrinden itibaren Brandenburg-Prusya Devleti'ne subay vermişti. Bunların arasında hemen her nesilde biri veya diğeri ön plana çıkmıştı. Ailenin bir kolu Çarlık döneminde de hizmette bulunmuştu. Komuta ettiğim ordu, Kırım'ı işgal ederken Karadeniz sahillerinde Manstein ailesinden Feldmareşal Münnich'in emrinde bulunan bir generalin izine rastlamıştım.

Üvey babamın babası 1870/71 Savaşı'nda IX. Schleswig Holsteinische Kolordusuna komuta etmişti. Schleswig'deki 84'üncü Piyade Alayı onun adını taşıyordu. Alayın eski askerleri bugün bile kendilerine "Mansteinlar" diyorlardı. Babamdan kalan hatıralar çalışma odasını süslüyordu: Mecklenburg Grandükü Prens Friedrich Karl'ın kendisine armağan ettiği resim, Altona kentinin gümüş defne çelengi ve Hamburg'un fahri hemşerilik beratı... Gençliğimde bunlara derin bir saygı duyarak bakardım. Kolordusunun dedeme hediye ettiği ve üye-

rine Düppel, Alsen, Königgratz, Gravelotte, Orleans, Le Mans isimlerinin işlendiği şeref kılıcını babamdan sonra ben taşıdım. Babam da 1866 ve 1870 yıllarındaki savaşlara subay olarak katılmıştı ve meslek yaşamını general olarak bitirmişti.

Diğer akrabalarım arasında da asker unsuru hâkimdi. Annemin erkek kardeşleri subaydı. En küçük kız kardeşi ise daha sonra Feldmareşal ve İmparatorluk Başkanı olan von Hindenburg ile evlenmişti.

Benim de çok genç yaşlarda asker olmayı arzu etmiş olmamda şaşılabilecek bir şey yoktur.

AİLE OCAĞIM

Üvey ebeveynimin evindeki tutum ve davranışlarda Hristiyanlık ve Prusya subayının ahlak anlayışı hâkimdi. Biz ebeveynlerimizin sıcak sevgisi ile büyütüldük.

Babam Manstein sağlam karakterli ve dürüst bir adamdı. Eski tip Prusya subayı örneğiydi. Mizah anlayışı ile yumuşayan sert dış görünüşünün arkasında çok iyi bir kalp vardı. Bana hiç hoşgörü göstermemesine rağmen tek erkek çocuk olarak onun gönlündeki yerim ayrıydı. İnsanların kalbini kazanma konusunda çok yetenekli olan üvey annemin olağanüstü bir cazibesi vardı. İnsanın düşünebileceği yüreği en sevgi dolu anneydi.

Üvey anne ve babamın öz anne ve babam olmadıklarını daha küçük bir çocukken öğrenmiştim. Bu nedenle, her iki aile ocağı arasındaki sıkı bağlılık dolayısıyla iç dünyamda hiçbir zaman bir çelişki oluşmadı. Kendimi bildiğim ilk günlerden itibaren üvey anne ve babamın yanında yaşadığım için onlar doğal olarak benim annem ve babam olmuşlardı. Öz anne ve babam Lewinskileri ise çok nadir görüyordum. O da ancak tatilde ziyaretlerine gittiğimizde mümkün oluyordu. Her ikisi de çok akıllı ve karakter sahibi kişiliklerdi. Onlara karşı hissettiklerimi en iyi ifade eden olgu çocukça bir saygıydı.

Üvey anne ve babamın evlerindeki yaşam Prusyalılara özgü bir sadelikteydi, ama aşırı bir cimrilik söz konusu değildi. Maalesef mülklerini kaybettikleri için ailemizin artık kırsal kesim ile bir irtibatları kalmamıştı, ama buna rağmen maddi açıdan bağımsızdı. Varlıkları dedelerim Manstein ve Sperling'in 1870/71 Savaşı'ndan sonra Reichstag'ın onayı ile kral tarafından verilen vakıftan kaynaklanıyor-

du. Aile ocağında “zenginlik”ten söz edilmese de para ile ilgili bir sıkıntı yaşanmıyordu. Maddi açıdan belli ölçüde özgürlük ve “kariyere” bağlı olmamak duygusu, bir kazanım olarak sadece devlete hizmet edenler için değil, devlet için de değerliydi.

Bu, içinde yetiştiğim sosyal çevreydi. Tek kelime ile söylemek gerekirse: Bu çevrenin ayrıcalıkları vardı, ama bunların farkında olarak aynı zamanda sorumluluk duygusu ile de doluydu. Çocukluk yıllarım böyle bir ortamda geçti.

İnsanın kendisi hakkında yargıda bulunması pek hoş bir şey değildir. Buna rağmen çocukluk dönemimle ilgili nispeten tarafsız bir tablo çizebildiğimi sanıyorum.

Fiziksel olarak oldukça narin yapıyıldım. Aile ocağında sağlıklı - daha sonra askerî öğrencilik döneminde sert- şekilde yetiştirilmiş olmam beni oldukça güçlendirmişti. Orduya katıldığımda -sağlık açısından- en azından “*bedingt tauglich*”dım². Belki bu arada fiziki yetenek bakımından arkadaşlarımdan geri kalmamak hırsı bana sebatkâr olma gücü de vermişti.

Zekâ bakımından çabuk kavrama yeteneği olan oldukça hareketli, karakter bakımından da cana yakın bir çocuktum. Hareketli olmam okulun isteklerine uymuyordu. Çünkü çoğu zaman kendimi derslerime veremiyordum. Karnelerime sık sık “Akıllı sürekli başka yerde.” ve “Daha çok çalıştığı takdirde yetenekleri ile çok daha iyi işler başarır.” şeklinde kanaatler yazılırdı. Ama yine de sınıfta kalmadan okulu bitirdim. Sınavlarında çoğu zaman öğretmenlerimin beklediklerinden ve sınıfın randımanına göre uygun gördüklerinden daha iyi notlar almayı başarıyordum. Çünkü ben sınav heyecanı nedir bilmezdim. Sınav zamanlarında gerçekten çok çalışırdım.

Diplomalarımda genellikle karakterle ilgili değerlendirmelerde “dürüst ve çocuksu” ifadeleri öne çıkardı. Ayrıca koşullara uyum gösterme yeteneğine de sahiptim. Annem ve babam beni azarladıklarında veya -pek nadir olarak- babam kamış bastonunu eline aldığı anda uzun süre ağlayıp durmazdım veya inat etmezdim. Bu fırtınalı ortamdan tekrar güneşli havaya çıkmak bana daha iyi görünürdü. Bu yara-

² “*koşullu elverişli*” şeklinde çevrilebilir. Bu ifadenin askerî sağlık terminolojisindeki karşılığı, kişinin bazı görevlere elverişli olmadığını belirten “*arızalı sağlam*” terimidir. (Ç.N.)

dılışım askerî öğrencilik zamanında katı disipline katlanmamı kolaylaştırdı.

Küçük yaştan beri çok yoğun şekilde adil olma duygusuna sahip olduğuma inanıyorum. Çoğu Alman gibi içimde bir parça Michael Kohlhaas³ saklıydı.

Adil olma duygusunun yanında büyük bir “karşı koyma .ruhu”na da sahiptim. Mücadele etmeyi seviyordum, ama geçimsiz biri de değildim. Fiziki açıdan zayıf olmam beni sorunların bilek gücü veya şiddet ile çözülebileceğine inanmaktan koruyordu. İçimdeki “karşı koyma ruhu” otoriteyi kabul etmemi zorlaştırıyordu. O nedenle yaşamımın daha sonraki dönemlerinde çok sıradan bir ast olmadım. Buna karşın, annemin ve babamın otoritesi benim için çok doğal bir şeydi. Babam için “Vazife ve Şeref” yolundan sapma hiç düşünölmeyecek bir şeydi. Özelikle babamın düşöncelerini bugün bile tüm davranışlarım için yol gösterici olarak görürüm.

Alın yazımın daha doğduğu anda bana bahşettiği zekâ -en azından dış görünüş açısından- sanki duygudan daha ağır basıyordu. Vaf-tiz edildiğim su da beni sivri dilli yapmış olmalıydı. Her ikisi de -yaşlandıkça- en azından yakından tanımayanlara karşı beni genelde soğuk ve sert bir insan olarak gösteriyordu. Sevgili eşimin yumuşatıcı etkisi yaradılışımdaki sertliğe ve bencillik eğilimime karşı bana yardımcı oldu.

Delikanlılık çağına geldiğimde babam bana Manstein Ailesi’nin tarihi ile ilgili bir kitap hediye etmişti. Kapağında şu söz yazılıydı:

“In Treu fest”⁴

Bu, benim sloganım oldu.

³ Michael Kohlhaas, 19’uncu Yüzyıl Alman edebiyatının en etkileyici yazar ve şairlerinden Heinrich von Kleist’in ilk kez 1810’da yayımlanan uzun öyküsünün adıdır. Öyküde 16. yüzyılda yaşanmış gerçek bir olaydan yola çıkılarak insanların ve doğanın zorbalığı karşısında dayanma gücünü sonuna kadar harcayan bir asinin haklarını savunmadaki kararlılığı ve egemenlerin acımasızlığı anlatılır. (Ç.N.)

⁴ “Hep Sadık Kal” anlamında bir kitap adı. (Ç.N.)

Topçu Generali Eduard v. Lewinski
Yazarın babası

Helene v. Lewinski
(Kızlık Soyadı: v. Sperling) Yazarın annesi

**Hedwig v. Manstein (Kızlık Soyadı:
v. Sperling) Yazarı evlatlık alan annesi**

Tümgeneral Georg v. Manstein
Yazarı evlatlık alan babası

Yazar askerî öğrenciyken (1902)

Yazarın çocukluğu (1891)

Yazar saray hizmetindeyken (1905)

Yazar Üçüncü Muhafız
Piyade Alayında teğmenken (1907)

YETİŞME TARZIM

İLKOKUL YILLARIM

Babamın görev yaptığı garnizon şehirleri Rudolstadt'ta ve Schwerin'de geçirdiğim ilk çocukluk yıllarıma ait çok fazla anım yok.

İlk anım 1894-1899 yıllarında okula gittiğim “harika şehir” Strassburg ile ilgili. Eski bir manastır binasındaki okulumuz güzel Alman katedralinin hemen yanındaydı. O zaman kale duvarları ve hendeklerle çevrili şehrin Schiltigheim Kapısı'nın yakınında küçük bir villada oturuyorduk. Her gün gidip geldiğim okul yolum, yeni yapılmış ama maalesef pek de güzel olmayan İmparator Sarayı'nın ve üniversitenin yanından geçiyor ve III Nehri'ni aşır Eski Şehir'i (Altstadt) geçerek katedrale ulaşıyordu. Eski Şehir, orta çağa özgü çatıları, Blauwolkengasse⁵ ve Wo der Fuchs den Enten predigt⁶ gibi sokak isimleri ile bu eski imparatorluk şehrinin çok eski Alman köklerini ortaya koyuyordu. Güzel binalar ve Park Contades, Broglieplatz ve Kleberplatz gibi meydan isimleri Fransızlar dönemini hatırlatıyordu. Kleberplatz, Fransız Generali Kleber'in heykeli ile süslenmişti. O zaman kimse böyle tarihi anıları ortadan kaldırmayı ve büyük Fransız askerlerinin isimlerini günün büyük isimleri ile değiştirmeyi düşünmüyordu.

Strassburg'un çekiciliği Almanlardan ve Fransızlardan kalan anıları harmanlamasından kaynaklanıyordu. Şehir bu suretle alışılmışın ötesinde bir bölge veya başkent olmuştu. Aynı zamanda valinin bulunduğu yer olarak bir başkent karakteri taşıyorsa da yoğun şekilde eski Özgür İmparatorluk Şehri'nin (Freie Reichsstadt) anılarını da muhafaza ediyordu.

Biz çocukların imparatorluk bölgelerinden göç eden Almanlar ile Fransa'ya eğilimli belli Alsaslı çevreler arasındaki ulusalcı gerilimlerden henüz haberleri yoktu. Ben, yeni “Protestan Lisesi”nin aksine, öğrencilerin büyük kısmını yerli çevrelerden gelenlerin oluşturduğu okulda kendisini Alman ve Fransız olarak görenler arasında bir uyumsuzluk görmedim. Bizim okulun öğrencileri ile komşu ilkokulun

⁵ “Mavi bulutlar sokağı” anlamına gelmektedir. (Ç.N.)

⁶ “Tilkinin ördeklere öğüt verdiği yer” anlamına gelmektedir. (Ç.N.)

öğrencileri “Wackes”ler arasında zaman zaman çıkan kavgaların uluslararasıdaki karşıtlıkla bir ilgisi yoktu. Geleneksel renkli okul şapkalarımız böyle şapkaları olmayanların gözüne batıyordu ve bundan da hazzetmiyorlardı. Çocuklar her yerde dış görünüşteki bu tür farklılıkları kavga sebebi yapmaya hazırdılar. O zaman hasımlarımız için kullandığımız bu “Wackes” sözcüğünü bir yerlerden duymuştuk. Alsashıların kulağında aşağılayıcı bir anlamı vardı. Siyasi açıdan da sakıncaları olan bir sözdü, ama biz bütün bunların farkında değildik.

Ama çocuk olsak da bölgede çok sayıda asker bulunması ve Strassburg’un büyük bir müstahkem mevki olması nedeniyle edindiğimiz izlenim dolayısıyla bir “sınır bölgesi”nde yaşadığımızın farkındaydık. O zaman imparatorluğun diğer bölgelerinden gelen çevrelerin yerli halkın benzer kesimleriyle kaynaşması mümkün olmadı. Bir araya gelememenin sebebi -büyük ölçüde- yerli burjuvazinin daha sıkı bir ilişkiyi arzu etmemesi olmalıydı. Bugün geriye dönülüp baktığında, o dönemde halkın tüm kesimlerinin -en azından Alman Alsas-Lorenlilerin- kalplerinin imparatorluk düşüncesi için kazanılamamış olmasının suçunu yalnızca Alman Siyaset Kurumunun ve İdaresinin yaptığı hatalara bağlamak doğru olmaz. İmparatorluk bölgesinin 200 yıl boyunca Fransa’ya ait olmasının siyasi ve kültürel ilişki bakımından halkın anlayışı üzerinde sürekli bir etkide bulunduğu unutulmamalıdır.

Goethe, “*Şiir ve Hakikat*” (*Dichtung und Wahrheit*) adlı eserinde Fransız Devrimi’nden önce “Alsaslı Yarım Fransa”daki psikolojik ortamı çok renkli şekilde anlatmıştır. 1770-71 yıllarında genç bir öğrenci olarak bir buçuk yıl katedralin gölgesinde yaşamıştı. O zaman bölgede çok Alman olduğunu söyleyen Goethe bir itirafta da bulunuyor: “Fransa sınırında birdenbire Fransız olan her şeyden yoksun ve uzak kalmıştık.” 1789 Devrimi her şeyi önemli ölçüde değiştirmişti. Başta demokrasi fikri olmak üzere, ihtilalin getirdiği düşünceler Alsas’ta imparatorluğun diğer bölgelerinden daha fazla kök salmıştı. Artık eski imparatorluk Almanlarının ve Alsas-Lorenli kabilelerin tarihi anıları giderek birbirinden ayrılıyordu. İhtilal hakkında her zaman düşünüldüğü gibi, ihtilal sırasında Fransa devlet sınırlarında yaşayan Alsashılar için bu, “Büyük Devrim” di. Burada Napolyon devri de “görkemli” olarak nitelendiriliyordu. Eski imparatorlukta Büyük Friedrich’in şöhreti, Napolyon devrindeki baskıların acıları ve Özgür-

l k Savaşları'nın anıları canlılığını koruyordu. Alsas-Lorenlileri  te-
den beri Fransa'ya bağlayan alışabalık ve ekonomik ilişkilerin impa-
ratorluğa ait oldukları nispeten kısa dönem içinde bağlayıcı gücünü
kaybetmemesi doğaldı. Alsas'ta sanayinin gelişmesiyle birlikte sosyal
yapının 19'uncu yüzyıl başında bir burjuva yaratmasının önemli etki-
leri olmalıydı. Bu burjuva Fransız İhtilali'den kaynaklanan milliyetçi-
liği Fransızlara özgü biçimde devralmıştı. Yüksek tabakaya mensup
 evrelerden bakışlarını büyük ölçüde Fransa'ya  eviren bir muhalefet
oluşmuştu. Bir taraftan, Alman siyasetinin ve yönetiminin içinde bu-
lunduğu koşullarda net bir yol izlememiş olması, diğer taraftan yerli
halkın anlayışına karşı çoğu zaman duyarlılık eksikliği bulunması
herhâlde tartışma götürmez bir gerçektir. Diğer taraftan, Alman yöne-
timindeki imparatorluk topraklarında başlayan büyük ekonomik can-
lanma imparatorluk ile ruhsal bir kaynaşma yönünde itici bir g   olu-
yordu. Ekonomik kalkınma, idarenin bazı uygunsuz tedbirlerinin se-
bep olabileceği hoşnutsuzluğu gidermeyi ve imparatorluğun geri ka-
lan kısmına bağlılığı güçlendirmeyi sağlıyordu. Daha sonra meydana
gelen Zabern Olayı (Zabern Fall=Zabern Affare) gibi olaylar mevcut
karşıtlıkların aşılmasını güçleştiriyordu, ama bu doğal bir gelişmeydi.
Ancak halkın büyük kısmı her hâlükârda -en azından Alsas'ta ve Al-
man Loren'de- Alman karakterini koruyordu. Birinci Dünya Sava-
ř'nda Alman İmparatorluğu'na bağlı kaldıkları da bir gerçekti. Mu-
hafız kıtasında da görev yapan Alsaslılar mükemmel askerlerdi. Ayak
takımı 1918 yılında Alman birlikleri geri çekilmeleri sırasında impa-
ratorluk Almanlarının evlerine saldırırken ayak takımının bu durum-
larda her zaman yaptıkları gibi hareket ettiler. Kısıkdıkları savun-
masız insanların mallarını yağmaladılar. Bu davranış tüm halkın d -
ş nce tarzını yansıtan bir  l   değildi. Alsas Loren'e daha erken bir
zamanda tüm haklara sahip bir eyalet statüsünün verilmesi ve yerleşik
halkın yüksek idari kadrolarda görev almaları için buraya çekilmesi
imparatorluk içinde yükselmeyi kolaylaştırabilirdi. Alsaslılar -Alman
olarak- vesayet altında olmayı pek sevmiyorlardı. Temel anlayışları
için aşağıdaki k  k hik ye bana anlamlı görünüyor. Bu hik yeyi
bana yıllar sonra yüzyıl başında genç bir subay olarak Strassburg'da
bulunan General Beck anlatmıştı. Otantik olmasa da iyi uydurulmuş
bir hik yedir: Alsaslı bir  ift Strassburg Tren İstasyonu'nda birbirine
veda etmekteydi. Tren penceresindeki kadın eşine seslenir: "Jean, tu
m'ecriras!" (Jean, bana yaz!), Adam: "Efendim?", Kadın tekrar eder:

“Jean, tu m’ecriras!”, Adam yine anlamaz: “Ne dedin?”, Kadın bu kez Almanca: “Jean, du schriwwest mir!” (Jean, bana yaz!) der. Adam: “Ah oui, je t’ecrirai!” (Tamam, yazarım!) der.

Bir bölümünde yoğun Fransız nüfusu bulunan Loren’de durum farklıydı. Ama yine de o dönemde Lorenlilerin topraklarının Fransız Krallığı’na bağlanmasına karşı ümitsiz bir direniş gösterdikleri unutulmamalıdır. Bu direniş kısmen Alman halkının kökünün kurutulmasına sebep olmuştu. O dönemde Paris’te geri kalan Lorenlilerin Kanada’ya göç ettirilmesi dahi düşünülmüştü.

Okuyucunun, yazarın gençlik yıllarının değerli ve güzel anılarının Strassburg ve Alsas ile bağlantısı olması dolayısıyla konu dışına çıkmasını hoş göreceğini düşünüyorum. Şimdi artık konumuza dönebilirim. Alsas-Loren, Almanya ile Fransa arasında kavga konusu olmuştan çıkmıştı. Bunun yerine, Avrupalı iki büyük kıta halkını birbirine bağlayan bir köprü olmalıydı! Strassburg’u, bu bağın sembolü olarak, Avrupa Birliği’nin başkenti yapmak büyük ve güzel bir düşünceydi.

ASKERÎ ÖĞRENCİLİK

Babam 1899 sonbaharında veda edince ve ebeveynim birkaç yıllığına Berlin’e gitmek durumunda kalınca Strassburg’daki güzel günlerim sona erdi. Böylece 1900 yılı Paskalya günlerinde çok arzu ettiğim şey gerçekleşti; ben de askerî öğrencilerin arasına katılmışım. İlk iki yıl Plön’deki Askerî Öğrenci Yurdunda, okulun bitirme sınavlarına kadar süren son dört yılı Gross-Lichterfelde’deki Ana Askerî Öğrenci Yurdunda geçirdim.

Askerî öğrencilik günlerimi her zaman anarım. Oradaki eğitim - bu kurumun görevine uygun olarak- mutlaka çok sıkıydı. Sadece bir dereceye kadar öğrencileri gelecekteki askerlik mesleğine hazırlamaya yönelikti. Üniforma içindeki bazı çocuklar annelerini özlerlerdi. Her yatılı okulda olduğu gibi aile hayatının etkisi burada söz konusu değildi. Diğer taraftan arkadaşlarla birlikte eğitim görmenin de faydası büyüktü. Gençleri büyük grup içine katılmaya alıştıırıyordu. Arkadaşlık kişisel arzulardan önce geliyordu. Genç öğrencilere beşinci sınıf öğrencilerinin çok kötü davranmaları, Lichtenfelde’de de bölük komutanı ve son sınıfa ve seçilmiş öğrenciler sınıfına mensup kıdemlilerin eğitimde “canlarımızı çıkarmaları” hoş bir durum değildi. Ama normal gençlere zarar vermiyordu. Buradaki eğitim her hâlükârda

fiziksel açıdan sağlıklı bir eğitimdi, sivil okullara nazaran daha iyi ve moderndi. Bilimsel açıdan fen dersleri ağırlıklı lise eğitimine denkti. Yedinci sınıfı bitirmeden ayrılan, ama bitirme sınavını veren öğrenciler lise eğitimini bitirmiş olarak yüksek öğrenime devam etme hakkı kazanırlardı.

Öğrencilerin neredeyse tamamı aynı sosyal çevreden -subay ve memur ailelerinden- veya kırsal bölgelerden geldikleri ve hepsi de askerlik mesleğine atılmak istedikleri için doğal olarak anlayışları, ilgi ve çıkarları ile eğitim temelleri aynıydı. Bu arada içinde tek yanlılık tehlikesi barındıran, ama her ordunun ihtiyaç duyduğu güçlü bir sınıf bilinci geliyordu.

Öğrencilik döneminde bize şeref duygusu, itaat, zor olsa da kendini verilen görevleri yerine getirmeye zorlamak, özellikle gurur ve vazife duygusu ile korkuları aşmak ve sarsılmaz bir arkadaşlık gibi özellikler aşılacak isteniyordu. Bütün bunlar elbette kötü özellikler değildi. “İtitali muhafaza etmeyi” öğreniyorduk. Eğitimimiz meşhur İngiliz kolejlerindeki eğitime benliyordu.

Şair Fritz von Unruh, 1948 yılında Paulskirche’de Ulusal Meclis önünde yaptığı anma konuşmasında “Köle Yurdu”nda geçirmek zorunda kaldığı gençlik yıllarını anlatmıştı. Yeni kitabında bu konuda yine çirkin ve gerçek dışı şeyler söylüyordu. Fritz von Unruh 1900/1901 yıllarında Plön’de bizim sınıf kıdemlimizdi. Hepimizin sevdiği atılgan bir gençti. İlmi açıdan sınıfın en iyisi olmasa da “örnek” bir öğrenci ve iyi bir jimnastikçiydi. “At üstünde jimnastik rozeti” (Voltigierabzeichen) vardı. Her zaman düzenli ve bakımlıydı. Muhtemelen bu özellikleri nedeniyle sınıf kıdemlisi olmuştu. Geçtiğimiz yıllarda küçük bir çocuk kadar askerî öğrencilik disiplini altında kendini iyi hissetmemiş olmalıydı. Benim bulunduğum dönemde böyle bir izlenim edinmemiştik. Eğitimin sıkı olmasına rağmen kendimizi “köle” gibi hissetmedik. Aksine -iyi anlamda söylemek gerekirse- “efendi” olmak için eğitildik. Fritz von Unruh’un romanında Plön ve o dönemdeki amirlerimiz hakkında çizdiği tablo, kötü niyetli bir çarpıtma olmasa da üzüntü verici bir saptırma olarak nitelenebilir. Fritz von Unruh, beşinci sınıfa geçtikten sonra seçilmiş diğer iki öğrenci ile Prens Oskar von Preussen’in eğitim arkadaşı oldu. Kraliyet ailesine mensup prensler Plön’de birlikte eğitim gördükleri öğrenciler ile diğer öğrencilerden tamamen ayrı şekilde eğitiliyorlardı. Öğret-

menleri Almanya’da düşünölebilecek en iyi ve seçilmiş öğretmenlerdi. Çok iyi eğitiliyorlardı. Unruh’un anlatımları bana siyasi gelişiminden kaynaklanan şiirsel hayal gücünün, ön yargılarının ve değeri bilmezliğinin bir karışımı gibi geliyor.

SARAY HİZMETİ

Askerî öğrencilerin eğitimi -Atina’dan daha çok Sparta tarafından belirleniyor olsa da- Lichterfeld’deki aristokrasiye mensup öğrenciler için dünyanın ihtişamını göreğimiz bir dönem vardı.⁷ Bu, asilzadelerin saray hizmetiydi. Bu hizmete her yıl Berlin Sarayı’nda büyük saray şenliklerinin yapıldığı kış aylarında aristokrat sekizinci sınıf öğrencileri ve seçilmiş sınıf öğrencileri gönderilirdi.

Bu hizmet, askerî öğrenciler arasındaki soyluların yararlandıkları ve istisnai olarak Latince’de alınan beş ile veya “dolaplarının düzen-siz olması” nedeniyle iptal edilmeyen bir ayrıcalıktı. Saray şenliklerinin yapıldığı günlerde yönetici olarak görev yapan bir subayın komutasındaki öğrenciler Kayzerliğe ait ahırlardan alınan faytonlar ile Lichtenfeld’den alınırlardı. Bu, çoğu zaman dondurucu soğukta saatlerce süren bir yolculuktu, ama yine de zevkliydi. Özellikle Brandenburg Kapısı’ndaki nöbetçilerin saray faytonlarında prenslerden birinin veya yüksek rütbeli bir kişinin bulunduğunu tahmin ederek -tabii yanlışlıkla- silahları ile önümüzde selam duruşuna geçtiklerinde çok eğlenmiştik.

Saraya gelir gelmez Spree Nehri kıyısındaki Apothekenflügel denilen en eski bölümde kahvaltı verildi. Sonra “Saray Hizmeti Şefi” ve eşi tarafından kıyafetlerimiz dağıtıldı. Kıyafetimiz uyluğun yarısına kadar uzanan ve gümüş gibi parlak sırmalar ve askılarla süslenen koyu kırmızı ceketti. Süslemeyi dantelli yakalık ve manşetler tamamlıyordu. Yine gümüş sırmalarla süslenmiş beyaz kaşmirden yapılmış diz boyu pantolon, uzun beyaz ipek çoraplar ve siyah tokalı ayakkabılar giyiyorduk. Kıyafetimizi gururla taşıdığımız güzel bir kılıç ve sadece elde taşınan deve tüylü yassı siyah bir bere tamamlıyordu.

Saraydaki şenlikler her yıl yeni yılı karşılama töreni ile başlıyordu. Bu törene Federal Konsey (Bundesrat), İmparatorluk Meclisi

⁷ Antik Yunan kent devletlerinde biri olan Sparta eğitim sistemi Atina’ya göre hayli farklıydı. Amacı, salt itaat eden zorunlu bir eğitim sağlamaktı. (Ç.N.)

(Reichstag), Prusya Eyalet Meclisi Birinci Meclisi (Herrenhaus) ve Prusya Eyalet Meclisi (Der Preussische Landestag) başkanları ve diplomatik temsilciler katılıyordu. Onları askerî ve sivil erkân takip ediyordu. İlk sırada Berlin’de bulunan generaller, arkalarında muhafız alayı subayları sarayın Şövalye Salonu’nda saygı ile eğilerek taht sayvanı altında duran Majesteleri önünden geçiyorlardı. Sivil erkân arasında saray mensupları önünde -en azından yaşlı ve kilolu kadınlar için çok kolay bir şey olmayan- dizleri büküp reverans yaparak saraya takdim edilecek kadınlar ve erkekler vardı. 18 Ocak’ta hak kazanan kişilere Prusya “Kara Kartal Nişanı” (Der Schwarze Adlerorden) verildi. Bir gün önce Kayzer’in de katıldığı bir tören provası yapılmıştı. 19 Ocak’ta -korgeneral ve bakandan posta görevlisine kadar- yeni nişan alanların hepsi yemekte Kayzer’in misafiriydi. Yemek için Beyaz Salon’da ve şenlik yapılan diğer yerlerde uzun bir sofralar hazırlanmıştı. Yemekten sonra genellikle iki saray balosu ve iki konser tertiplenirdi. Saray şenlikleri geleneksel kostümsüz karnaval balosu ile sona ererdi. En son olarak Berlin krepî, efsanevi Ren şarabı punchu ve meşhur Berlin Sarayı punchu ikram edilirdi. Bu ikramlar en saygın yaşlı beyleri canlandırmaya yetiyordu. Beyaz Salon’da ocak ayında tüm yüksek rütbeli zevatın ve diplomatik temsilcilerin huzurunda Kayzer’in de konuşma yaptığı Reichstag açılışı bir şenlikten ziyade siyasi bir olaydı.

Bir kısmımız “Şahsi Hizmetçi” olarak, bir kısmımız “Saray Hizmetçisi” olarak görev yapıyorduk. Şahsi hizmet için ayrılanlar ikişer ikişer belli bir prence veya prensese tahsis edilirdi. Her zaman onları takip ederlerdi veya -söz konusu olan bir kadın ise- elbiselerinin kuyruğunu taşırlardı. Resmî yemeklerde prenlere veya prenseslere servis yaparlardı. Saray hizmetçileri, şenlik yapılan yerlerde -örneğin saraylılara yol açmak için- ihtiyaca göre dağıtılırlardı veya “büyük öncelikli geçiş grubu” teşkil ederlerdi.

Şenliklerin yapıldığı yerler Berlin Sarayı’nın ikinci katındaydı ve saray bahçesine bakıyorlardı. İlk yer İsviçre Salonu’ydu. Buraya merdivenle değil de dönemeçli bir rampa ile çıkılıyordu. Eskiden saltanat arabaları bu rampayı kullanarak kabul salonuna kadar giderlermiş. Ayrıca birçok da küçük veya büyük salon vardı. Küçüklere “oda” denirdi. Hatırladığıma göre, bu odalar “Braunschweig Odaları” ile başlıyordu. Bunları Prusya nişanlarının adları verilen “Kırmızı ve

Siyah Kartal Odaları”, “Siyah Kartal Oturma Salonu” ve meşhur gümüş süslemeli “Müzik Tribünlü Şövalye Salonu” takip ediyordu. Ancak bu tribün artık eskisi gibi som gümüşten değildi; gümüş kaplamalı ağaçtandı. Büyük Friedrich esas tribünü Yedi Yıl Savaşları sırasında erittirmişti. Daha sonra her tarafı Prusya ordusunun yaptığı işleri yücelten resimlerle dolu “Resim Galerisi”ne geliniyordu. En sonda iki katlı tamamen beyaz mermerlerle kaplı Beyaz Salon vardı. Salonun uzun kenarı sarayın dışına bakıyordu. “Eosander Kapısı” üzerindeki büyük kubbenin altında sarayın kilisesi vardı. Beyaz Salon’a paralel ve Schlüter Avlusu’na açılan Beyaz Salon Galerisi bulunmaktaydı.

Barok tarzında muhteşem şekilde donatılmış bu salonlardaki saray şenliklerinde günümüzde ancak İngiliz Sarayı’nın büyük kutlamalarında görülebilecek parıltılı ve renkli bir tablo hâkimdi.

Şamdanlar ve aplikler içindeki çok sayıda mumun ışığı pırıl pırıl parlayan güzel döşenmiş parke zemine yansıyor. Işıklar muhafız birliği askerlerinin renkli üniformaları, bakanların, diplomatların ve iskarpin, uzun beyaz çorap ve tokalı ayakkabı giymek zorunda olan yüksek rütbeli saray mensuplarının işlemeli frakları üzerine düşüyordu. Altın sarısı parıltı bayanların ışıltılı omuzlarına, yaşlıların gösterişli kostümlerine, gençlerin incecik giysilerine yansıyor. Bu giysiler içinde prenseslerin görkemli mücevherleri en büyük nişan yıldızlarının pırlantaları gibi parıldıyordu. Bu, biz gençlerin gözleri önünde gerçekleşen ve sanki masaldan alınmış bir tabloydu.

Şenliklerin başlamasından uzun süre önce uşaklar ellerindeki buhurdanları sallayarak sağa sola koşuştururlarken sarayın koruma birlikleri de yerlerini alıyorlardı. İsviçre Salonu’nda Özel Koruma Birliğinin Boru Takımı ile Özel Hizmet Kıtası bulunuyordu. Özel Koruma Birliği askerlerinin kıyafeti, parıldayan kartal figürlü bir miğfer, uzun beyaz ceket ve üstüne giyilen “Kara Kartal Nişanı” işlemeli koyu kırmızı bir yelek, beyaz bir pantolon ve uzun deri çizmelerden oluşuyordu. Yan taraftaki Özel Hizmet Kıtasının 1’inci Takımı, mavi kol devrikli ve sarı işlemeli yeşil üniformaları ile Özel Koruma Birliğinden ayırt ediliyordu. İmparatoriçenin Özel Koruma Birliği 2’nci Takımının üniforması, Kraliçe Süvari Alayının Prusya Kralı II. Friedrich zamanından kalma siyah üç köşeli şapka, koyu kırmızı bordürlü ve kol devrikli ve gümüş işlemeli uzun beyaz ceket, beyaz pantolon ve deri çizmelerden oluşuyordu. Beyaz Salon’da Saray Muhafız Bölüğü

vardı. Bölük 1'inci Muhafız Taburunun Büyük Kral zamanından kalma yüksek piyade başlıklı üniformasını âdeta bir tablo gibi taşıyordu. Salonlar arasındaki geçiş yerlerinde Özel Koruma Birliğinden veya Saray Muhafız Bölüğünden iki nöbetçi bulunurdu. Saray hizmetçileri ise Şövalye Salonu'nda tahtın bulunduğu tarafta veya diğer yerlerde nöbet tutarlardı.

Daha sonra davetliler gelirdi. Herkes saraydaki mevkilerine uygun şekilde çeşitli salonlarda yerlerini alırlardı. Onların gelişleri bize imparatorluğun önemli şahsiyetlerini görme fırsatı verirdi. Özellikle yüksek rütbeli askerlerin askerî öğrencileri ilgilendirmesi doğaldı. Örneğin bunların arasında Metz'de kolordu komutanı olduğu dönemde büyük şöhrete sahip olan yaşlı Feldmareşal Baron Haeseler de vardı. Feldmareşal sadece tipik değil, aynı zamanda olağan dışı bir kişilikti. Uzun süvarilik hayatı sırasında bazı kemikleri kırılmış olmalıydı. En azından bacaklarında birçok kırık olduğu anlaşılıyordu. Saraya hep ikinci sınıf bir fayton ile gelirdi. Metz'de de toplantılara atla gittiği söylenirdi. Mızraklı Süvari Alayının üniformasını giyerdi. Ama üniformasının durumu da ileri yaşına uygundu. Ağarmış saçları yakasına kadar düşerdi. Ama bu tuhafliğe rağmen görünüşü ile insanları etkileyen bir kişilikti. Genelkurmay Başkanı Feldmareşal Baron Schlieffen ise onun tam tersiydi. Onun çok önemli bir kişi olduğunu o zaman da bilirdik. Onlardan sonra zamanın İmparatorluk Şansölyesi Prens Bülow görünürdü. Prens, "Kara Kartal Nişanı"nın portakal renkli şeridi ile süslü Kraliyet Süvari Birliği üniforması içinde çok şık görünürdü. Konuşurken gösterdiği samimi tavırları ile iyi bir izlenim bırakırdı. Yabancı diplomatlardan özellikle Çar'ın, Avusturya İmparatoru'nun, İtalya Kralı'nın elçileri göze çarpardı. Çünkü onlar da "Kara Kartal Nişanı" taşırlardı. Dalgalı beyaz sakalı ile Çar'ın Elçisi Baron Osten-Sacken, bir Macar asilzadesinin resimsi kıyafeti içindeki Apostolik Majesteleri Macaristan Kralı'nın Elçisi Baron Szögenyi-Marich, İtalyan Baron Lanza dikkat çeken kişilerdi.

Ama en etkileyici olanı yaşlı Menzel'di. Oldukça kısa boyu ve kocaman başı ile somurtarak salondan salona geçiyordu. O da "Kara Kartal Nişanı" taşıyordu. Özel Koruma Birliğinin dev yapılı saygı nöbetçileri arasından neredeyse yeleklerine degecek şekilde geçerken ortaya çok ilginç bir tablo çıkıyordu. Ama bütün bunlar yaşlı Menzel'i hiç rahatsız etmiyordu. Rütbeye ve asalete aldırmaksızın

ortaya çıkan resimsi tabloyu seyretmek için yer seçiyordu. Bazen etrafta gördüklerini resmetmek için eskiz defterini çıkartıyordu.

Belirlenmiş zamanda tam dakikası dakikasına İsviçre Salonu'ndan boruyla Wilhelmus von Nassauen Marşı çalınarak İmparator ve İmparatoriçe'nin Leibgendarmerie'nin saygı duruşunda bulundukları salona teşrif etmekte oldukları haber veriliyordu. Büyük giriş kapısının önünde elindeki bastonla vurarak Kayzer'in gelişini haber veren Baş Protokol Görevlisi, onun arkasında ise ikişer ikişer on iki saray hizmetçisi yürüyorlardı. Onları birçok kişinin İmparatorluk Şansölyesi için uygun buldukları Baş Saray Nazırı Baron Eulenburg takip ediyordu. Nezaketi ve sarayın tüm sorunlarını çözerken duyduğu güven nedeniyle "Avrupa'nın Saray Nazırı" olarak anılıyordu. Onun yanında Saray Nazırı Baron von Lynker yürüyordu. Her ikisi de general üniforması giymişti. Onların gerisinde İmparator ve İmparatoriçe veya -fiilen hüküm süren bir kraliçe varsa- yürüyordu. Arkalarından kraliyet prens ve prensesleri ve diğer yönetim makamlarının üyeleri geliyordu. Kayzer ve Kral'ın görülmesinin biz gençler üzerinde nasıl bir etki yarattığı bugün tasavvur edilemez. Törenler sırasındaki tavır ve hareketleri hükümdar olmanın görkemini ortaya koyuyordu. Ama bunun dışında hararetli bir şekilde sohbetler yapıyor, mimik ve jestler yaparak ve sözlerinin üstüne basarak konuşuyor, bazen de laubalice sözler sarf ediyordu. Buna karşın, İmparatoriçe daha mesafeli, ama hep güler yüzlü ve içten davranıyordu. Prensler içinde bizi en çok etkileyen tabii Pasewalk Süvarileri üniforması içinde çok şık görünen Velihaht Prens'ti. Şenlik sırasında Majesteleri nereye giderse başyaverleri şık giyimli Orgeneral von Plessen ve Büyük Friedrich zamanından kalma resimsi başyaver üniforması içindeki iriyarı General von Scholl Kayzer'i takip ediyorlardı. Yine üniformalı iriyarı bir subay İmparatoriçe'nin durduğu yeri gösteriyordu. Majesteleri kendilerine yol açan grubun yardımıyla salonları geçerek Beyaz Salon'a ulaştınca Saray Muhafız Bölüğü saygı duruşuna geçirdi.

Çeşitli salonlarda sıkıcı bir hava esmeye başlayınca Şövalye Salonu'ndaki "Kara Kartal Nişanı" takdimi olağanüstü etkili ve resimsi bir tören olurdu. Salonun kapılarında 18'inci yüzyıldan kalma giysiler içindeki kibar tellallar bulunurdu. Nişan alan kişiler tören kolu hâlinde salona girerken gümüş koro bölümünün altında borular çalınırdı. Üniformalarının veya saray giysilerinin üstünde büyük nişan yıldızı işlemeli uzun kırmızı nişan pelerini ve nişan zinciri taşırlardı.

Daha sonra kartal başlıklı miğferli Özel Koruma Birliği üniformalı Kayzer taht sayvanına doğru yürürdü. Yeni nişan alacaklar ikişer ikişer daha önce nişan alan ve “Parrain” (Paten/vaftiz babası) denilen iki arkadaşı tarafından salona götürülürlerdi. Her birini iki hizmetçi takip ederdi. Bunlardan biri kırmızı bir yastık üstünde nişan alacakların nişan pelerini, diğeri ise nişan zincirini taşırdı. Benim saray hizmetinde bulunduğum yıllarda Anhalt Dükü, Mecklenburg-Strelitz Grandükü’nün oğlu ve iki general nişan almışlardı. Ben Süvari Generali von Massov için görevlendirilmiştim ve onun nişan pelerini taşımıştım. Tören çok uzun sürdüğü ve başka bir tarafa gitmek bir yana, hiç kılını kıpırdatmamak gerektiği için üstünde ağır pelerin bulunan ağır yastığı taşıyan kollarım sonunda kopacak gibi olmuştu.

Nişan alacak kişiler vaftiz babaları tarafından tahtın önüne doğru götürülüyordu. Orada diz çökerek yemin ederlerdi. Daha sonra vaftiz babaları tarafından nişan pelerini giydirilirdi. Son olarak Kayzer nişan zincirini takar ve yeni nişan alanların alınlarından öperek nişanlarını verirdi. Nişanların verilmesinden sonra borular çalınır ve Kayzer tüm nişan alanları “Oturma Salonu”nda toplamak için Şövalye Salonu’nu terk ederdi. Arkasından tüm nişan alanlar onu takip ederlerdi.

Nişanları verilmesi resmî bir tören şeklindeydi. Ama saray baloları bir şenliğin büyüleyici tablosu gibiydi. Beyaz Salon bunun için güzel bir ortam yaratırdı. Salonun uzun kenarının ortasında İmparator ve İmparatoriçe’nin oturduğu taht savanı bulunuyordu. Tahtın sağında ve solunda biraz daha alçakta oturan veya ayakta duran diğerk prens ve prensesler ve yüksek rütbeli kişiler bulunurdu.

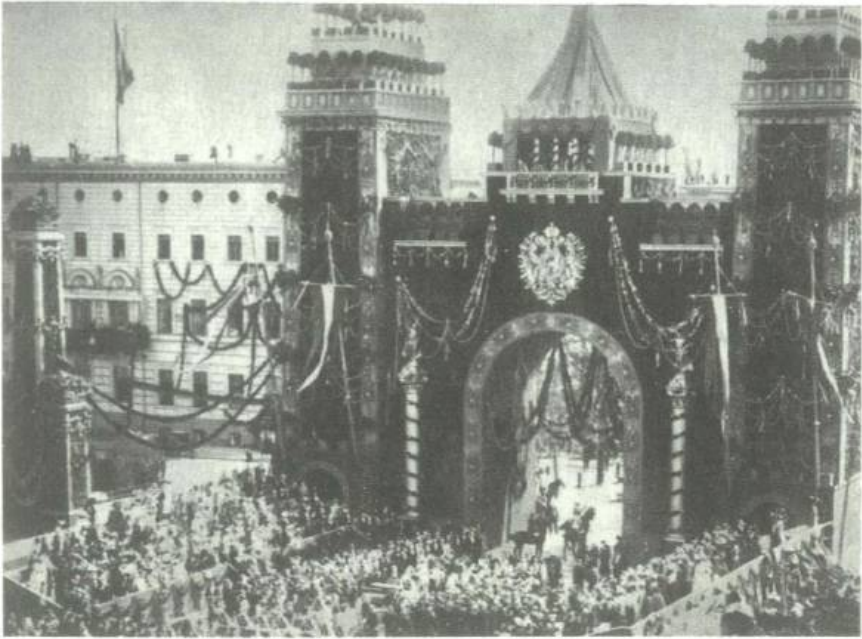
Kısa kenarlarda ve tahtın karşı tarafındaki uzun kenarda dansa katılmayan misafirler bulunurdu. Koca salonun ortasında gençler dans ederlerdi. Ben de daha sonra teğmen olarak onlara katılmıştım. 1’inci Muhafız Alayından ve Özel Koruma Birliğinden iki baş dansçı dansı yönetirdi. Dönerek yapılan danslarda Vals (ancak bu dansla sola dönerek dans etmek yasaktı), Polka ve Galopp dansları yapıldı. Yüz yüze yapılan danslar, İmparatoriçe’nin Menuet’i, Prenslarin Gavotları, Kadril veya Fransız dansları şüphesiz en güzel anlardı. Saray mensupları bu dansları yaşlı ama çok otoriter dans hocası Bayan Wolden’in yönetiminde Gavot Grubu içinde öğrenirler ve ilk saray balosundan önce Beyaz Salon’da prova ederlerdi. Her muhafız alayı bir “kare” için erkek personel görevlendirirdi. Böylece Özel Koruma Birliğinin kır-

mızı gala ceketini giyen subaylar ve muhafız süvarileri iki “kare” oluşturlardı. Muhafız piyade ve topçu birliğinin işlemeli koyu mavi ceketleri, muhafız dragonlarının açık mavi ceketleri, muhafız hafif süvarilerinin kırmızı Attila ceketleriyle veya beyaz, kırmızı ve sarı muhafız süvari askerlerinin “Ulanka”larıyla⁸ değiştirilirdi. Bu rengârenk ceketleri taşıyanlar arasında zarif bir şekilde eğilerek veya dönerek gezinen ve çok ince balo kıyafetleri içindeki genç kızlar vardı! Bu gerçekten enfes bir tabloydu. Danslar arasında şenlik yapılan diğer yerlerde akşam yemeği vardı. Ama yemeğin çok çabuk yenilmesi gerekiyordu. Çünkü sarayda inanılmaz bir süratle servis yapılıyordu. Majesteleri sofradan kalkar kalkmaz müzik başlayınca gençler bu kez sola bile dönerek vals dansı yapmak için Beyaz Salon’a koşuyorlardı. Dans, Baş Protokol Görevlisi bastonuyla yere vurarak bu sırada davetliler ile sohbet eden İmparator ve İmparatoriçe’nin tekrar geldiklerini haber verince biterdi. Baló, savurganca kullanılan çiçekli süslemeler arasında gençlerin Majestelerinin önünde bağlılık gösterileriyle son bulurdu.

Normal olarak sadece sekizinci sınıf öğrencileri veya seçilmiş sınıf öğrencileri hizmetçi olurken, Veliâht Prens’in düğünü ve İmparator ve İmparatoriçe’nin Prens Eitel Friedrich’in düğünü ile birlikte kutlanan gümüş evlilik yıl dönümleri şans eseri benim lise son sınıf yılıma rastlamıştı. Bu kutlamalar sırasında çok sayıda hizmetçiye ihtiyaç duyulduğundan son sınıf öğrencileri de görev alırlardı. Veliâht Prens’in düğününde Mecklenburg Prensesi olarak dünyaya gelen ve gelinin annesinin eltisi olan Grandüşes Wladimir’e hizmet etmekle görevlendirildim. İmparator ve İmparatoriçe’nin gümüş evlilik yıl dönümlerinde “Saray Hizmetçisi” olarak görev yaptım.

Düğünden bir gün önce Veliâht Prenses törenle Berlin’den alındı. Brandenburger Tor’da Belediye Başkanı ve gelinin sağdıç genç kızlar tarafından karşılandı. İmparatoriçe ile bir saygı kıtası ve buna hakkı olan atlı Berlin Kasaplar Birliği tarafından refakat edilen ve korunan altı atla çekilen gösterişli bir faytonla “Preussisch-Berlins”, “die Linden” isimli caddelerden geçerek saraya gitti. Veliâht Prens daha önce oraya 1’inci Muhafız Alayı Muhafız Bölüğünü saygı kıtası olarak götürmüştü. Linden Caddesi’nin her iki tarafına muhafızlar dizilmişti. Binlerce Berlinli sevimli geline sevgi gösterisinde bulunuyordu.

⁸ Alman İmparatorluğunda süvari üniformalarında genellikle örgülerle ve birkaç sıra düğmeyle süslenmiş tünik üniforma ceketi. (Ç.N.)

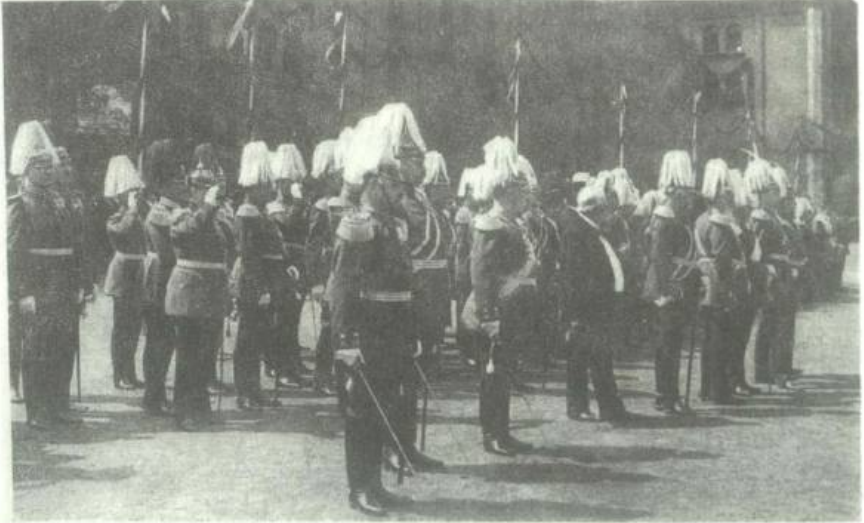
**Veliht Prenses Cecilie'nin düğün nedeniyle Brandenburger Tor'da karşılanması
(1905)**

Veliht Prenses'in Berlin Sarayı'na varışı
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Kayzer II. Wilhelm'in silah deposunda konuşma yaptıktan sonra saraya dönüşü

3'üncü Muhafız Piyade Alayının 50'nci kuruluş yılı kutlaması (1910). "Eski komutanlar" kışla avlusunda alayın geçit törenini kabul ediyorlar. İlk sırada soldan sağa: Albay Elstermann v. Elster, Alay Komutanı, Piyade Korgenerali v. Hindenburg, Piyade Korgenerali Eski Savaş Bakanı v. Gossler, Emekli General v. Loewenfeld, Piyade Korgenerali Herwarth v. Bittenfeld, önceki Kayzer I. Wilhelm'in yanında v. Derenthall, Piyade Korgenerali v. Stülpnagel

Akşam sarayda büyük bir kabul ve kutlama töreni vardı. Müteakiben Beyaz Salon'da verilen akşam yemeğinde ilk kez servis yapmıştım. Tabii Lichterfelde'de bu konuda eğitim almıştık. Ama kocaman kaplardan ikramda bulunmak, özellikle şampanya doldurmak pek kolay bir iş değildi. Kadınların oturduğu gerçek bir kule gibi sandalyelerin arkasını örten birkaç metre uzunluğundaki giysi kuyrukları arasında bu işi yapmak daha da zordu. Grandüşes, "İmparatorluk Onur Unvanı" taşıdığı için her zaman Majesteleri'nin veya gelinle damadın yanına otururdu. Ben de bu fırsattan istifade ederek çok şey görür ve izlerdim. Hemen her hanedan düğüne temsilci göndermişti. Örneğin Japonya İmparatoru bir İmparatorluk Prensi'ni göndermişti. Şansızlık eseri, sofrada Prens'in karşısında mevkisine uygun olarak bir Rus Grandükü oturuyordu. Rusya ve Japonya o dönemde savaş hâlinde bulundukları için büyük bir çiçek demeti konularak birbirlerini görmeleri engellenmişti.

Düğün günü Kraliyet Bakanı tarafından resmî nikah kıyıldı. Nikah törenine sadece yakın akrabalar katıldı. Bunlar arasında Grandüşes Wladimir de vardı. Daha sonra Saray Kilisesi'nde dini nikah kıyıldı. Hatırladığım kadarıyla, bu törenden sonra "Resim Galerisi"nde tekrar bir araya gelinerek sohbet edildi. Bu sırada giysi kuyruklarını taşımamız hiç de kolay değildi; kadınları çok dikkat ederek takip etmemiz gerekiyordu. Muhteşem işlemeleri bulunan giysi kuyrukları o kadar ağırdı ki taşınabilmeleri için alt kısımlarına ağaç tutamak konulmuştu.

Öğleden sonra Şövalye Salonu'nda kutlama sofrası açılmıştı. Buraya sadece iktidardaki hanedan mensupları katılmıştı. Diğer davetliler diğer salonlarda ağırlanmışlardı. Özellikle burada kutlama havası hâkimdi. Davetliler nal şeklinde bir sofrada oturuyorlardı. Onların yanındaki açık kısımda özel bir masada sofraya nezaret etmek üzere bir general, içecek servisine nezaret etmek için bir başka general, en azından sembolik olarak görev yapıyorlardı. Her prens ve prensesin arkasında -rütbelerine göre- birer general veya bir saray görevlisi, onların arkasında prens veya prensesin hizmetine tahsis edilen hizmetçiler, onların arkasında da tekrar barınma ve iâşe işlerinden sorumlu bir saray görevlisi yer alıyordu. Uşaklar çorbaları getirip saray görevlilerine, onlar da hizmetçilere verirlerdi. Hizmetçiler de generallere verirlerdi, generaller de davetlilerin önüne koyardı. Çorbaların

içilmesinden sonra Kayzer genç çiftlere çok sıcak bir konuşma yaptı. Generallerin ve saray görevlilerinin işi burada biterdi, bundan sonra hizmetçiler yalnız başlarına servise devam ederlerdi. Mecklenburg Prensesi olarak çok güzel Almanca konuşan ve ebeveynimi tanıyan Grandüşes, babam Schwerin'deki Piyade Alayında görevliyken bize karşı çok samimi davranırdı. Birlikte şampanya kadehi kaldırıldıktan sonra o, bize geleneksel bonbon şekeri ve üzerinde genç çiftlerin resmi bulunan alüminyum folyo ile sarılı tablet şeklinde şekerler vermişti. Ceketimizde bu amaç için içi mumlu bez kaplı bir cep vardı.

Akşam Beyaz Salon'da büyük bir balo vardı. Çok sayıda Alman ve yabancı prensin katıldığı balonun ihtişamını bugün tasavvur etmek mümkün değildir. Çeşit çeşit üniformalar, kadınların uzun kuyruklu muhteşem gece kıyafetleri ve özellikle taktıkları mücevherler sanki bir masal dünyasından gelmiş gibiydiler. Grandüşes Wladimir bir gün inciler, diğer bir gün benim bir daha hiç görmediğim büyük ve güzel zümrütler takmıştı.

Bu şenliğin benzersiz yanı geleneksel meşale dansıydı. Dansa katılanlar davetlilerin önünden geçerek Beyaz Salon etrafında Polonez yaparlardı. Onların önünde Fürstenberg Prensi Büyük Mareşal'in yönetiminde gümüş saplar üzerinde yanan büyük mumlar taşıyan hizmetçiler giderdi. Eski devirlerde gerçek meşaleler kullanılmış, geçen yüzyılın 60'lı yıllarında da -Bismarck reddedinceye kadar-bakanlar tarafından taşınmış. Hatırladığım kadarıyla, genç çift, gelinin annesi Grandüşes Anastasia ile Kayzer ve Mecklenburg Büyük Dükü veya bir diğer prens ile İmparatoriçe Meyerbeer Meşale Dansı müziği eşliğinde dans ediyorlardı. Yönetimdeki hanedan mensubu diğer iki prens ve prenses çift salonun etrafında dönerek onları takip ediyordu.

Düğün akşamı gelinin "çorap bağlarının" atılması ile sona erdi. Bu eski bir gelenektir. Daha önce dağıtılan çorap bağlarının yerini genç çiftin isimlerinin baş harfleri işlenmiş beyaz bir atlas bant alırdı. Biz de hatıra olarak böyle şeyler almıştık. Son olarak Kayzer, Grandüşesimize bizzat saraydaki dairesine kadar refakat etti. Bu arada şenlik ve davetliler hakkında eğlenceli bir şeyler de söyledi. Kayzer ayrıldıktan sonra Grandüşes bir süre daha bizimle çok samimi bir şekilde sohbet etti. Ertesi gün kendisini Rusya Büyükelçiliğinde ziyaret etmemiz gerekiyordu. Orada anı olarak bize kendi resmini ve altın

bir saat hediye etti. Lichterfelde'deki günlük derslere ve hizmete geri dönmemizin güzel bir rüyadan uyanmak gibi olduğu kolayca anlaşılır. İmparator ve İmparatoriçe'nin gümüş evlilik yıl dönümleri ve Prens Eitel-Friedrich'in aynı anda yapılan düğün töreni aynı şekilde gerçekleşmişti.

Daha sonra sıra askerî öğrencilik dönemini sona erdiren bitirme sınavlarına gelmişti. Sınavı "iyi" derece ile başarmıştım. Bazı öğretmenlerim buna hayret etmişlerdi.

ORDUYA KATILIŞIM

Bitirme sınavını başarı ile verdikten sonra Mart 1906'da subay adayı olarak 3'üncü Muhafız Piyade Alayına katıldım. 1914 Savaşı'na kadar bu alayda görev yaptım.

Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Berlin'de genç bir teğmen olarak dertsiz tasasız yaşamak güzeldi. Subayların, özellikle de muhafız birliği subaylarının yaşamları hakkındaki asker düşmanı propaganda-yı ortaya koyan tablo esas itibarıyla yanlıştı. Aslında muhafız piyade alaylarında yapılacak çok iş vardı. Aylaklık edecek bir hayatımız yoktu. Muhafız birliği görevinin büyük kısmı törenlere katılmaktan ibaret olan bir birlik değildi. Muharebe eğitiminde ordunun diğer alaylarından geri kalmadığımıza inanıyorum. Tören eğitimi ilave bir yükü. Alaydaki yapı ve yaşam sadeydi, çünkü -tüm muhafız piyade alaylarında olduğu gibi- subayların aldıkları maaş zammı çok sayıda yoksul arkadaşların durumu göz önünde bulundurularak düşük tutulmuştu.

Alayımız mensuplarına Kral'a sadakat, askerî vazife ve şeref duygusu verirdi. Muhafız birliğine karşı aidiyet duygusuna sahip olmak hizmet için teşvik ediciydi, ama kendimizi üstün görmek için bir sebep teşkil etmezdi. Muhafız tümenleri Birinci Dünya Savaşı'nda kara birlikleri içindeki en iyi birliklerden sayılırdı.

Mükemmel alayımız mensupları için askerî aile ocağı olmuştu. Alaydan ayrıldıktan sonra bile bağlılıkları devam ederdi. 1910 yılında 50'nci kuruluş yıl dönümü kutlanırken eski mensuplarından binlerce "Grenadier" ve "Füsilier"⁹ askerî kutlamalara katılmak için Berlin'e geldiler. Kışla avlusunda yapılan geçit töreninde alayımız eski men-

⁹ Grenadier: Piyade askeri - Füsilier: Tüfekli piyade askeri (Ç.N.)

supları ile Birlik Savaşları'nda savaşılan eski muhاریplerin önünden geçti. En önde bizim üniformalarımızı giymiş eski alay mensubu iki general yürüyordu. Bunlar, daha sonra “Feldmareşal” ve “İmparatorluk Başkanı” olan v. Hindenburg ve eski Savaş Bakanı Piyade Korgenerali v. Gossler'di. Onlar da 3'üncü Muhafız Alayında bu savaşlara katılmışlardı.

Subaylar bir aile gibiydi. Mensupları, yaşa ve rütbeye bakmadan eşitler içinde eşitti. Bizi birbirimize bağlayan sıkı arkadaşlık bağıydı. Bu bağ iki dünya savaşını yaşayıp hayatta kalan arkadaşlarımız arasında bugün de vardır. Benimle eski arkadaşlarım Günther von Niebelschütz, von Riedel ve von Loebell, kuzenim Oskar von Hindenburg, akranlarım von Ditfurth ve von Bismarck ve benden daha genç Karl von Oven arasında olduğu gibi, hayat için dostluklar kurulmuştu. Genç subaylar aynı düşüncelere sahip çevrede yetişirlerdi. Bu çevre daha kıdemlilerin kendilerini daha genç olanlar için sorumlu hissettikleri sağlam bir dayanak olurdu. Bu bir ayrıcalıktı. Bugünün gençleri maalesef aynı ayrıcalığa sahip değiller.

Erken saatlerde başlayan gün kraliyet hizmetlerine ayrılmıştı. Kış yarıyılında acemiler eğitilirdi. İlkbahar, yaz ve sonbaharda Tempelhofer Feld'de “bölük eğitimi” ile başlayan birlik eğitimi yapılırdı. Çok güzel coğrafyası olan Mark Brandenburg bölgesindeki Döberitz Tatbikat Alanı'nda arazi ve atış eğitimi için iki kez uzun süre arazide kalınır ve büyük “Sonbahar Manevrası” ile eğitim yılı sona ererdi. Eğitimin doruk noktaları ilkbahar ve sonbaharda Temelhofer Feld'de Kayzer'in önünde yapılan geçit törenleriydi.

Kışın Berlin'de sarayda yapılan eğlencelere veya her alaya bir kez verilen haftalık serbest giriş kartları ile Kraliyet Tiyatrosu'na gitmeyen bekâr subaylar akşam yemeği için gazinoda toplanırlardı.

Ayda bir defa “Büyük Misafir Günü” tertiplenirdi. O gün diğer alaylardan da arkadaşlar getirilebilirdi. Evli subaylar da katılabilirlerdi. Bazen alayda görev yapmış eski komutanlarımız da gelirdi. Alayın şeref günleri sayılan, Düppel Tahkimatı'nın düşürülmesi (18 Nisan 1864), Königraetz Muharebesi (3 Temmuz 1866) ve muhafız birliğinin St. Privat'a taarruzu (18 Ağustos 1870) ve Kayzer'in doğum günü törenlerle kutlanırdı. Gazino, sosyal etkinliklerin düzenlendiği, ama aynı zamanda gençlerin eğitildiği bir yerdi. Burada yaptığımız sohbetler sadece günlük askerî faaliyetlerle ilgili olmazdı; iş ile ilgili

konuşmalardan pek hoşlanılmazdı. Bekâr kıdemli subayların da katılmasıyla sohbetlerimiz çok neşeli geçirdi. Harp Akademisine veya Genelkurmay'a atanan subaylar bazen bizi teşvik ederlerdi. Burada sadece daha sonra Kara Kuvvetleri Komutanı olan Baron von Hammerstein-Equord'u ve daha sonra İmparatorluk Şansölyesi olan von Schleicher'i anmak isterim. Ama onların yanında, Ernst von Niebelschütz (Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra sanat yazarlığı yaptı) gibi birçok kişi "Gazino Konuşmaları"nın geçmesine faydalı katkıda bulunmuştu. Yazın güneşli günlerini genellikle suda geçirirdik. Alayın iki yelkenlisi vardı. Bunlarla Oberspree'nin çok güzel manzaralı göllerinde gezerdik.

Ben ilk başlarda iki yıl boyunca acemileri eğitmiştim. Bu güzel görevi bugün de hatırlamak hoşuma gider. Kendim de oldukça genç yaşta olmama rağmen akranlarımı sadece askerî açıdan eğitmekle değil, aynı zamanda onları yetiştirmek ve askerliğin ahlaki değerlerini öğrenmelerini sağlamakla da görevliydim. Acemi devresinin bir yıl sonra iki yıllık hizmet süresini tamamlayıp kışladan ayrılması bu genç insanlara hayat yolunda yararlanacakları bir şeyler verenler için hüznü bir vedaydı. 1911 yılında piyade taburumuzun emir subayı oldum. 1913 sonbaharından 1914 yılında Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasına kadar Berlin'de Harp Akademisi öğrenimine devam ettim.

O güzel barış yıllarından sadece bir gezimiz hakkında bilgi vermek isterim. Bu gezi sırasında Akdeniz coğrafyasının güzelliklerini ilk kez görüyordum. Alaydan bir arkadaşımın ve en iyi dostum Wilhelm Dietrich (Dico) von Ditfurth'un babası İstanbul'da Türk ordusunda eğitmen olarak görev yapıyordu. Ditfurth'un annesi ve babası müşterek dostumuz Gebhard von Bismarck ile beni oğulları ile İstanbul'da kendilerini ziyaret etmek için davet etmişlerdi. Komutanımız cömertçe davranarak bize dört hafta izin vermişti. Ditfurth önden giderken Bismarck ve ben 1908 yılının Eylül ayında manevraların bitmesinden sonra trenle -tabii yağmur maaşımıza uygun olarak üçüncü sınıf kompartımanında- Romanya'nın Köstence limanına, oradan küçük bir yük gemisi içinde fırtınalı bir gece yolculuğu ile İstanbul Boğazı'na hareket ettik. Ertesi sabah güneş doğarken gemi boğaza giriyordu. Boğaz'ın girişinde boğaza hâkim konumda, Avrupa tarafında Rumeli Hisarı, Asya tarafında Anadolu Hisarı harabeleri

görülyordu. Pırıl pırıl ve masmavi gök altında harika bir boğaz yolculuğu yaptık. Boğaz'dan geçerken kıyılardaki resim gibi Türk köyle-ri ve ihtişamlı yalılar sanki bizi selamlıyor gibiydiler. Avrupa tarafındaki yabancı elçiliklerin yazlık ikametgâhlarının bulunduğu güzel Tarabya'nın, Asya tarafındaki¹⁰ tamamen beyaz mermer kaplı masalsı Dolmabahçe Sarayı önünden geçtik. O zaman tahtta bulunan Sultan Abdülhamid halefini, daha sonra tahta çıkan ve son sultan V. Mehmed'i¹¹ gözetim altında tutuyordu. Gemi Pera (Galata'nın eski adı) iskelesinde demirleyince Ekselans von Dittfurth Paşa ve arkadaşımız Dico tarafından karşılandık. O sırada etrafımızda satıcıların, dilencilerin ve hamalların bağıştığı aşırı bir kalabalık vardı. Hamallar eşyalarımızı taşımak için birbiri ile kavga ediyorlardı. Boğaz'ın çivit mavisini, hafif dalgalı suları üzerinde bir sandal ile Dittfurthların oturduğu Asya tarafında konakların bulunduğu Kadıköy'e doğru hareket ettik. Geldiğimiz aile o kadar uyumlu ve candan bir aileydi ki daha iyisini görmemiştim. Arkadaşımız Dico'nun beş kız kardeşi ve dört erkek kardeşi vardı. Ebeveynlerine ve kardeşlerine çok büyük bir sevgiyle bağlıydılar. Evleri, içinde çok sayıda palmye, limon, portakal ve incir ağacı bulunan küçük bir bahçe içindeydi. Ama en güzel tarafı, İstanbul'un Boğaz'ın karşı tarafındaki kısmını görmesiydi. Orta Çağ'da Cenevizliler tarafından yapılan büyük Galata Kulesi ve Alman Büyükelçiliğinin yüksek tepe üzerindeki beyaz binası şehrin modern semti Pera'dan buraya doğru selam verir gibiydiler. Daha sonra bakışlar Haliç'in girişine, oradan da İstanbul camilerinin kubbe ve minarelerine ve Eski Saray'ın muazzam duvarlarına kayıyordu. Özellikle güneşin sabahın erken saatlerinde açık pembe renkle kapladığı veya akşamın portakal kırmızısı renkleri içinde battığı gökyüzü İstanbul'un silüetini büyüleyici bir tablo gibi gözler önüne seriyordu.

O haftalar içinde İstanbul'u gezerken ve Asya tarafında sahilde atla gezerken gördüğümüz tüm güzellikleri anlatmam mümkün değil. İstanbul çok güzel bir coğrafyada şimdiye kadar gördüğüm en resimsi şehirdi. En azından o zaman öyleydi. Adım başında, Roma devri kalıntılarından, Bizans'ın görkemini tüm dünyaya gösterenlere ve İslam kültürünü yansıtan sanat eserlerine kadar uzun ve şanlı bir geçmişe tanıklık eden yapılara rastlanıyordu. Özellikle yapı sanatı şaheserle-

¹⁰ Yazar kıyıları karıştırmış. (Ç.N.)

¹¹ Yazar burada hata yaparak V. Mehmed'in son padişah olduğunu söylüyor. (Ç.N.)

rinden biri olan Ayasofya çok etkileyiciydi. İmparator Justinianus zamanında 532-537 yıllarında inşa edilmişti. Büyüklüğü ve iç mekânlarındaki çok renkli mermerlerinin güzelliği ile çok etkileyiciydi. Fakat Türkler İstanbul'un feth edilmesinden sonra duvarları kaplayan altın mozaikleri Kur'an'dan alınmış sözlerle kapatmışlardı. Sultan Ahmet Camii de aynı şekilde ihtişamlı ve güzeldi. İç duvarları harika çinilerle kaplıydı. Diğer birçokları yanında özellikle meşhur İmparator Konstantin Dikilitaşı ve şehrin etrafındaki heybetli surlar Eski Bizans'ı hatırlatıyorlardı. Son Bizans İmparatoru şehrin fethedilmesi sırasında bu sur kapılarından birinde öldürülmüştü. Daha önce sultanların oturduğu Eski Saray'da sadece bazı kanlı hatıralar kol gezmiyordu; şimdi müze olarak kullanılan sarayda emsalsiz Yunan, Roma, Bizans ve Türk sanat hazineleri saklanıyordu. Haliç kıyısında resimsi Eyüp Mezarlığı bulunuyordu. Türk mezarlarında genellikle üzerinde güzel yazılar bulunan dar ve köşeli dik mezar taşları vardı. Mezar taşlarının üstünde bir türban veya fes bulunurdu. Eğer bunlar yamuk duruyorsa, orada Sultan tarafından boynu vurulmuş bir kişinin yattığı anlaşılıyordu. Eski devirlerden kalan bir sürü anıt hayata renk katıyordu; ama aynı zamanda tasavvur edilemeyecek kadar çok karmaşık hale getiriyordu. Haliç'in merkezinde Pera ve İstanbul'u birbirine bağlayan tombaz köprüler ve çarşı bulunuyordu. Bir zamanlar Türk donanması bu köprülerin gerisinde Haliç'e kapatılmıştı. Sürekli bir ihtilal korkusu yaşayan Sultan Abdülhamid donanmayı oraya kapatmıştı. Bize söylendiğine göre, günün birinde Sultan'ın ikamet ettiği Yıldız Köşkü'ne ateş açılmasın diye gemilerde mühimmat bulunmazmış! Geniş tahta köprü üzerinde her milletten ve ırktan insanların, at arabalarının, yük taşıyan deve ve eşeklerin oluşturduğu bir trafik vardı. Köprüde korkuluk yerine her tarafta bir dizi küçük dükkân vardı. Bu dükkânlarda bağırışlar arasında et, balık, sebze, ama aynı zamanda ayakkabı ve deriden yapılmış başka ürünler, şekerli yiyecekler ve bir sürü başka şeyler de satılıyordu. Kalabalık arasında yol bulmak isteyen yük hayvanı sürücüler, hamallar ve su satıcıları gürültü senfonisi yaratmak için bu bağırışlara katılıyorlardı.

Eski çarşıda gezmek çok daha etkileyiciydi. Bu çarşı aslında şehrin üstü kubbe ile kapatılmış bir semtiydi. Burada her iş kolunun kendine ait bir sokağı vardı. En güzeli, silah çarşısındaki çok güzel eserler, kılıçlar, kamalar ve kakmalı tabancalar satılan dükkânlar, ipek kumaş ve halı mağazalarıydı. Burada Doğu'nun tüm bölgelerinden

getirilen muhteşem halıları görmek mümkündü. Tabii bunların yanın-da yabancı alıcıları cezbeden birçok şey vardı; bakır ve pirinç eşyalar, güzel eski çiniler, işlemeli küçük masalar vs. İlginç olan, çeşit çeşit satıcıların bulunmasıydı. Bunların çoğu Rum, Ermeni ve Yahudi'ydi. İnsanlarla hararetli hararetli pazarlık ediyorlardı, bu onların doğuştan sahip oldukları bir yetenektir. Onların istediğinin altında bir fiyat önerildiğinde zarar edeceklerine yemin ediyorlardı. Uzlaşana kadar yine de uzun uzun pazarlık etmek gerekiyordu. Bu arada satıcılar neredeyse mallarını hediye etme noktasına geldikleri yabancıların anlayışsızlıkları nedeniyle ağlayacak gibi oluyorlardı. Pazarlığa son verildiğinde hemen oradan uzaklaşanların arkasından koşup yemin billah ederek geri gelmelerini ve konuşmaya devam etmelerini istiyorlardı. Özellikle silah çarşısındaki Türk satıcılar çok farklıydı; nargile tellendirerek ve müşteri çekmek için hiçbir çaba göstermeden mallarının gerisinde ağırbaşlı şekilde oturuyorlardı. Tabii onlar da alıcılar istenen fiyat üzerinde pazarlık etmek istediklerinde kendilerini ona göre ayarlıyorlardı. Alıcılar rağbet gören bir eşyanın gerçek değeri altında bir öneride bulundukları zaman Türk satıcıların artık kendileri ile ilgilenmeyeceklerinden emin olabiliyorlardı. Satıcılar artık onları kale almıyorlardı. Ama bir şeyler sattıklarında hemen bir fincan harika Türk kahvesi sunuyorlardı. Yaptığımız küçük alışverişler sırasında yanımızda Büyükelçilikten bir tercümanın, rehber ve danışman olarak İstanbul'da oturan bir Alman'ın bulunmasına seviniyorduk.

İnzivaya çekilmiş, fanatik bir tarikatın “Uluyan Dervişleri”ni ziyaret güzel olmaktan çok heyecan vericiydi. Dini ayinlerini -elbette uygun bir ücret karşılığı- seyretmek mümkündü. Dervişler ibadethanelerinin zeminine bağdaş kurarak oturuyorlar ve kıskırtıcı bir ritim eşliğinde vücutlarının üst kısmı ile dairesel hareketler yapıyorlardı. Bu sırada gittikçe kendilerinden geçiyorlardı. Yorgunluktan bitap düşüp yığılincaya kadar haykırıyorlardı. Seyredenler dini fanatizm izleri bulunan bu ürkütücü gösterinin sona ermesine seviniyorlardı. Ama bu, o devirde İstanbul'un “görölmeye değer” olaylarındandı. Marmara Denizi'ndeki Prens Adaları'na yapılan gezi çok daha güzeldi. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu adalardan birinde İstanbul'da yakalanan on binlerce sahipsiz köpek terk edilmiş ve açlığa mahkûm edilmişti. Benim ziyaretim sırasında bu köpekler bir nevi “Sağlık Polisi” gibiydiler; çünkü sağa sola pervasızca atılan çöpleri yiyorlardı.

Özellikle tanık olduğumuz iki alışılmamış olay ilgamızı çekmişti.

Bunlardan biri, başkentteki Türk Hassa Kolordusunun ilk kez yaptığı tatbikatı. Bizim İstanbul'a varışımızdan kısa bir süre önce ilk Jön Türk İhtilali olmuştu. Sultan Abdülhamid ihtilal olunca tahtta bırakılmış, fakat gerçek iktidar elinden alınmıştı. İstanbul'daki Türk birlikleri bu ihtilale kadar büyük tatbikatlar için kışlalarını terk edemiyorlardı. Çünkü Sultan sürekli bir isyan çıkmasından korkuyordu. Nihayet birliklere daha fazla hareket serbestisi verilmişti. Tatbikat başkent yakınlarında yapılıyordu. Tatbikat Hassa Kolordusu Komutanı Mahmut Muhtar Paşa tarafından yönetiliyordu. Mahmut Muhtar Paşa askerî eğitimini Berlin'de 2'nci Muhafız Piyade Alayında yapmıştı ve çok iyi Almanca konuşuyordu. Askerler büyük bir gayret gösteriyordu. Alman ordusunda bulunmuş yaşlı subaylar veya Alman eğitimcilerin öğrencileri ve çoğu "İttihat ve Terakki" Komitesi taraftarı Jön Türkler olarak anılan genç subaylar iyi izlenim bırakıyorlardı. Tabii ilk kez yapılan bu büyük tatbikatta birliklerin bazı zorluklar yaşadıkları görölüyordu. Bu sırada çok ilginç görüntülere de rastlanıyordu. Küçük bir at üstünde ayakları neredeyse yere değecek yaşlı ve şişmanca bir adamı hatırlıyorum. Olası kötü hava koşullarına veya yakıcı sıcaklığa karşı at üstünde şemsiye de taşıyordu! Özellikle Sultan'ın Baş Harem Ağası'nın tatbikatı izlemesi tuhaftı. Baş Harem Ağası İmparatorluk Prensi rütbesine sahipti ve Sultan üzerinde büyük etkisi vardı. Bu nedenle büyük saygı görüyordu. Onun tatbikat sonunda yapılan değerlendirmeleri dinlemesi bizim için yeni bir şeydi! Değerlendirme sırasında önce Almanca olarak Ekselans von Dittfurth Paşa konuştu. Subayların büyük kısmının konuştuklarını anladığı anlaşılıyordu. Dittfurth Paşa'dan sonra birliğin komutanı konuştu. Komutan tatbikat sırasında biz genç teğmenleri samimi bir şekilde selamlamıştı.

Davet edildiğimiz diğerk bir etkinlik "Selamlık" denilen, Sultan'ın sarayın hemen yakınındaki camide cuma namazına geliş ve gidişiydi.

Daha önce söylediğim gibi Abdülhamid, Haliç'in üst kısımlarındaki Pera (Galata) denilen bölgede bulunan Yıldız Köşkü'nde ikamet ediyordu. Köşk tabiri yanıltıcıdır. Burası etrafı yüksek bir duvarla çevrili bahçe içindeki birçok saray binasından oluşuyordu. Sultan'ın suikast korkusu ile her gece başka bir binada kaldığı söyleniyordu.

Tabii Yıldız Köşkü'ne huzura kabul edilen elçiler ve kraliyet mensupları dışında yabancıların girmesine izin verilmiyordu.

Dış duvarın yanında küçük bir bina vardı. Diplomatik misyon mensupları ve özel davetliler buradan "Selamlık" törenini izleyebiliyorlardı. Biz üçümüz o dönemde İstanbul'da etkin rol oynayan Almanya Büyükelçisi Baron von Marschall tarafından davet edilmiştik. Törende diplomatların frak giymeleri bir kuraldı. Biz tören kıyafeti ile gitmek zorundaydık. Bu nedenle Berlin'den gelirken sadece bu tören için bu kıyafetlerimizi yanımızda getirmiştik. Yıldız Parkı'nın kapısından sarayın birkaç yüz metre aşağısındaki camiye giden yol boyunca Hassa Alayı askerleri dizilmişti. Tam belirlenen saatte köşkün bahçe kapısı açılmıştı. Sultan alçak bir tek atlı fayton içinde yavaş yavaş askerlerin arasından geçerek camiye geliyordu. Zayıf yüzü, seyrek ve ağarmış sakallı ve -görülebildiği kadarıyla- endişe içinde gözlerini kırıştıran yaşlı bir adamdı. Yıllardan beri öldürülme veya ihtilal korkusu içinde yaşadığı tasavvur edilebilirdi.

Fayton arkasında Türk paşaları yürüyordu. Yaşlı ve bir kısmı oldukça iri cüsseli bu beylerin faytona ayak uydurmak için koşmaları gerekiyordu. Özellikle biraz yokuş olan geri dönüş yolunda çok zorlanıyorlardı. Onların arkasından pencereleri parmaklıklı ve içinde Sultan'ın harem kadınlarının bulunduğu iki atla çekilen bir dizi fayton geliyordu. Padişah camide tek başına namaz kılarken tüm maiyeti ön avluda onu bekliyordu. Eski bir geleneğe bağlı olarak kadınların bir çılgınlık yapmalarını önlemek için harem faytonlarındaki atların koşumları çözülmüyordu.

Sultan törenden sonra tekrar yol boyunca dizilen askerlerin arasından geçerek sarayına geri dönüyordu. Arkasından paşalar ve harem kadınları onu takip ediyorlardı. Bir daha göremeyeceğimiz bir olay izlemiştik.

Büyükelçinin Tarabya'daki masalsı bahçe içindeki yazlık konutuna yaptığımız gezi de dâhil, birçok güzel ve ilginç olay gördükten sonra İstanbul'daki gezimiz sona ermişti. Bize bütün imkânları sunan ve konukseverlik gösteren arkadaşımız Dico'nun ailesine sonsuz minnet duymuştuk. Geri dönüş için üçümüz de bir Alman gemisine bindik. Gemi kolera salgını bulunan Odesa'dan geliyordu. O nedenle hemen hemen boştu. Geminin mütevazı ikinci sınıf yolcuları olarak

tüm gemi hizmetimizdeydi. Bu arada gemi zabıtları ile de çok çabuk dostluk kurmuştuk. Sonbahar güneşinin parıltısı altındaki Akdeniz yolculuğu harikaydı. İlk olarak eskiden çoğunlukla Rumların oturduğu bir kent ve Küçük Asya kıyısındaki önemli aktarına limanı olan İzmir limanına uğradık. Zengin bitki örtüsü ile kaplı vadilerden birinin içine küçük bir gezi yapacak kadar zamanımız vardı. Burada çiftlikleri bulunan bir Alman ailesi bizi konuk etti. Müteakip durağımız Atina'ydı. Maalesef gemimiz burada yalnızca bir gün kaldı. O nedenle sadece olağanüstü derecede etkileyici Akropolis'i ve müzenin hazinelerini ziyaret edebildik. Messina'da çok kısa bir süre kalabildik. Birkaç yıl sonra güzel rönesans ve barok tarzı yapıları bulunan kent deprem yüzünden neredeyse tamamen harap oldu. Napoli'de üç gün kalma imkânı bulduk. Capri ve Pompei'yi gezdik. Daha sonra Roma için bir haftamız kalmıştı. O zaman genç ve gördüklerinden bir şeyler öğrenmek isteyen üç arkadaş olarak kısa sürede çok şey gördük. Hafızalarımızda birçok güzellik kaldı. Bu seyahat gençlik yıllarıma ait kalıcı bir anı olarak kaldı.

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI

1914 yılında seferberliğin ilanı ile alayımızdan teşkil edilen 2'nci İhtiyat Muhafız Alayının Alay Emir Subayı oldum. Alayımız İhtiyat Muhafız Kolordusu içinde Namur'un alınmasına, Masurian Gölleri Muharebesi'ne ve Polonya'daki Sonbahar Seferi'ne katıldı. Kasım 1914'te ağır şekilde yaralandım. Biraz iyileştikten sonra General von Gallwitz'in karargâhına Birinci Kurmay Subay Yardımcısı olarak geldim. 1915 yılında Polonya'nın kuzeyindeki ve Sırbistan'daki taarruzlar ve 1916 yılında Verdun Taarruzu sırasında taarruz harekâtında yüksek sevk ve idarenin gerektirdiği hususlar hakkında izlenimler edindim. Somme Muharebesi'nin başlamasıyla kurmay subay olarak yeni kurulan 1'inci Ordu Komutanlığına atandım. Ordu Komutanı General Fritz von Below en iyi ordu komutanlarımızdan biriydi. Kurmay Başkanı meşhur "Savunma Aslanı" (Abwehrlöwe) General von Lossberg'di. Bu karargâhta 1916 yılında düşmanın Somme Nehri'ndeki ve 1917 yılında Champagne'deki büyük taarruzlarını yaşadım. Kurland ve Estonya'daki 4'üncü Süvari Tümeninde Birinci Kurmay Subay olarak görev yaptığım ve Bolşevizm ile kez karşılaştığım kısa hizmet süresinden sonra, Mayıs 1918'de Birinci Kurmay Subay olarak Batı Harekât Alanı'nda taarruz harekâtına katılan bir

piyade tümenine geldim. Bu tümendeyken mayıs ve temmuz aylarında Almanların Reims bölgesindeki taarruzlarına ve müteakiben Sedan'a kadar devam eden çetin savunma muharebelerine katıldım. Devrim ve ateşkes ile askerlik hayatımın gençlik dönemi sona ermişti. O zamana kadar ettiğimiz yeminle öncelikle sorumlu olduğumuz Kayzer ve Kral'ın yerini İmparatorluk (Reich) kavramı almıştı. Dış görünüş değişmiş de olsa, yeni şekil hoşumuza gitse de gitmese de hizmet etmemiz gereken Almanya'mızdı, halkımızdı. Bizim görevimiz, imparatorluğu korumaktı.

EVLENMEM

Burada biraz geriye giderek bu kitapta bilgiler verdiğim zaman diliminde özel dünyam olan kendi ailem hakkında birkaç şey söylemek isterim.

1920 yılının Ocak ayı başında Deichslau'da (Şilezya) kardeşlerim von Coellnler ile ava çıktığımızda Jutta Sibylle von Loesch'i tanıdım. 10 Ocak'ta nişanlandık. Düğünümüz 10 Temmuz'da Lorzendorf'ta (Namslau bölgesi) yapıldı.

Nişanlım Yedek Süvari Yüzbaşı, Lorzendorf Bölge Meclisi Başkanı ve Vakıf İşleri Başkanı Arthur von Loesch'ün ve eşi Amaly'nin (kızlık soyadı von Schack) kızlarıydı. Bayan Amaly'nin memleketi Weidenbach'tı. (Oels bölgesi)

Loesch Ailesi Magdeburgluydu. 18'inci yüzyılda Breslau'ya taşınmışlardı. Buradaki Tüccar Birliğinde saygın bir konuma gelmişlerdi. O zaman hâlâ aileye ait olan Breslauer Ring'deki güzel eski "Haus der Sonne" (Güneş Evi) o döneme tanıklık etmekteydi. Eşimin büyükbabası 19'uncu yüzyılın ilk çeyreğinde Şilezya'nın çeşitli bölgelerinde birçok mal edinmişti. Namslau bölgesindeki Lorzendorf, Hennemersdorf ve Butschkau çiftlikleri kayınpederime aitti. Butschkau Namslau bölgesinin "Reichtaler Landchen" denilen kesimindeydi. Burası Versay'da Müttefikler tarafından Polonya'ya verilmişti. Orta Şilezya'nın Polonya'ya verilen diğer saf Alman bölgeleri gibi "Reichtaler Landchen" da hiçbir zaman Polonya'ya ait olmamıştı. Polonyalılar ne tarihi ne etnografik sebeplerle bu bölgeler üzerinde en ufak bir hak iddia edebilirdi. Alman halkının kendi kaderini belirleme hakkından hiç söz edilmiyordu. Lorzendorf'ta nişanlanmamızdan birkaç gün sonra yeni sınır yürürlüğe girmişti. Daha önce Butschkau'yu sadece

bir kez ziyaret edebilmiştik. Polonyalılar bu olayı takiben hukuka aykırı olarak Butschkau'yu kayınpederimin elinden aldılar. Böylece biz de yakın aile çevremizde Versay Diktası'nın sonuçlarını yaşamış olduk.

Nişanlandıktan sonra yüzyıldan fazla bir zamandan beri Şilezya toprakları ile bütünleşmiş bir aileye gelmiş oldum. Başta kayınpederim olmak üzere, aile üyeleri bu sınır bölgesinde -Lorzendorf yeni Polonya-Almanya sınırının hemen yanındaydı- Almanlığın öncüleri ve mezhep açısından karışık bu bölgede Protestan inancının dayandığı bir güçtü. Ancak bu ailede aşırı bir milliyetçilik veya dini bağnazlık yoktu.

Lorzendorf, çevrede tanınan damızlık hayvan sürüsü olan ve örnek şekilde işletilen bir çiftlikti. Butschkau kayınpederim tarafından tanınmış bir tohum işletmesi hâline getirilmişti. Bütün bunlar 1945'te yerle bir edildi.

Kayınpederim Arthur von Loesch sadece iyi bir ziraatçı değildi, onun asıl uğraş alanı millî ve Hristiyanlık ile ilgili meseleler ve sosyal faaliyetlerdi. Öteden beri çiftliklerinde hasat zamanı Polonyalı mevsimlik işçi kullanmayı reddetmişti. Daha Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Rusya'dan geri dönen Almanları himayesine almıştı. Onlar için güzel işçi evleri yaptırmış, toprak ve çiftliklerinde iş vermişti. Lorzendorf'ta kendi imkânları ile küçük bir "Öksüzler Yurdu" yaptırmış ve burayı büyük ölçüde kendisi işletmişti. Bu yurda özellikle anne ve babası olmayan büyük şehir çocukları kabul ediliyor ve rahibeler tarafından eğitiliyorlardı. Yardıma ihtiyaç duyulan her yere koşuyordu. Böyle olunca Lorzendorf'ta çiftlik sahibi ile çalışanlar ve köydeki çiftçiler arasındaki ilişki de oldukça sıkı oluyordu. İşçi ailelerinin büyük kısmı nesillerdir bu çiftlikte yaşıyordu. Yaşlı faytoncu Heinrich ve hizmetçi Hermann, belki de 30 yıldan daha uzun süredir kayınpederimin hizmetindeydiler, âdeta ailenin bir ferdi gibiydiler.

Kayınvalidem kayınpederimin dini ve sosyal faaliyetlerini bütün kalbiyle destekliyordu. Onun gibi yardıma hazır başka bir hanımefendi görmedim. Köyde veya çiftlikte bir sıkıntısı veya derdi olan herkes yardım etmesi veya bir tavsiyede bulunması için ona gelirdi. Hangi saatte veya rahatsızlık verici bir zamanda gelinirse gelinsin, her zaman

yardıma hazırdı. Lorzendorf Yetimhanesindeki çocuklara özel bir sevgi gösterirdi. Çocuklar büyüdükten sonra dahi onlarla ilgilenirdi.

Kayınpederim ve kayınvalidem bu kadar yardımsever olmalarına karşın kişisel yaşamları oldukça mütevaziydi. Kendileri için hiçbir zaman iddiaları olmadı; oysa aynı durumda olanlar için bu gayet doğaldı. Butschkau ile birlikte kaybettiği güzel ormanına duyduğu sevginin ve damızlık hayvan sürüsü nedeniyle duyduğu kıvancın yanında, kayınpederimin tek tutkusu eski güzel mobilyalar toplamaktı. Bu nedenle Lorzendorf'taki evleri bir müze ile kıyaslanabilirdi.

Elbe Nehri doğusundaki Almanya'nın (Ostelbien) büyük mal mülk sahibi birçok ailenin örneği olan bu ailenin, "Prusyalı asilzadeler" ile ilgili insafsız bir propagandanın tasvir ettiği karikatürün tam tersi olduğunu söylemek mümkündür. Her yerde olduğu gibi burada da az sayıdaki istisnalar hariç, bu karikatürün gerçeğe en ufak bir ilgisi yoktu.

Evlendiğimizde eşim 19 yaşındaydı. Bir ağabeyi, dörtte erkek kardeşi vardı. Kendisi ailenin tek kız çocuğuydu. Bunlardan dördü İkinci Dünya Savaşı'nda yedek subay olarak ana vatan için savaştı. En büyükleri Konrad, kayınpederimin vefatından sonra Lorzendorf'un idaresini üstlenmişti. Mart 1940'ta Polonya Seferi sırasında ağır şekilde yaralanmasını müteakip hayatını kaybetti. Oğlu Hans Friedrich'i 1939 yılında savaşın başlamasından sonra yanımıza almıştık. O da 17 yaşındayken Nisan 1945'te tank nişancısı olarak hayatını kaybetti. Eşimin dördüncü erkek kardeşi Egbert von Loesch de okula gitmesi nedeniyle beş yıl bizim yanımızda kalmıştı. O da Mayıs 1940'ta Pike Bombardıman Filosu Komutanı olarak Brüksel üzerinde düşerek hayatını kaybetti.

Şimdi de 1920 yılında Kassel'de kurduğumuz kendi küçük ailemiz üzerine birkaç şey söylemek isterim.

İlk evlilik yıldönümüzde Lorzendorf'ta ilk çocuğumuz olan kızımız Gisela'yı vaftiz ettik. Yetenekli, çok yönlü kabiliyetleri olan ve sportmen bir çocuktu. Savaştan kısa bir süre önce lise bitirme sınavlarını verdi, öğrenimine devam etmekten vazgeçerek savaş sırasında askeri hastanelerde hemşire olarak hizmet etti. 1944'te Binbaşı Edel Lingenthal ile evlendi. Edel, ailesi ile orta halli ve dürüst bir hayat sürdükten sonra bugün tekrar subay olarak görev yapmaktadır. Yedi çocukları var.

Bir yıl sonra dünyaya gelen oğlumuz Gero lise bitirme sınavlarından sonra 1949 yılında orduya katıldı. 51'inci Zırhlı Piyade Alayında 19 yaşında bir teğmenken doğuda İlmen Gölü bölgesinde hayatını kaybetti. “*Kaybedilen Zaferler*” adlı kitabımda onun hakkında bilgi verdim.

En küçük oğlumuz Rüdiger 19 Kasım 1929'da Berlin'de doğdu. Neşeliydi, ama aynı zamanda erken yaşta düşünceli bir çocuk olmuştu. Bizimle beraber kardeşinin ve sevilen insanların, doğup büyüdüğü yerlerin kaybedilmesini ve nihayet benim esaret günlerimi yaşamıştı. Savaş sonrası zor yıllarda genç olmasına rağmen eşim için teselli kaynağı ve destek olmuştu. Olgunluk sınavlarını verdikten sonra kendi geleceği için mücadele etmeye başlamıştı. Şimdi Siemens firmasında satış görevlisi olarak çalışıyor.

Çocuklarımız ve evlat edindiğimiz çocuklarımız ile hayatımıza giren bütün mutluluk ve sevinçlerin, ama kaybettiklerimizin acısı üzerinde hayat yolumuzu eşimi ve beni birbirimize bağlayan sevginin yıldızı aydınlatıyordu.

Eşim, baba ocağına ve doğup büyüdüğü güzel Lorzendorf'a sıcak bir sevgi ile bağlı gerçek bir köy çocuğuydu. Doğanın verdiği özgürlük ve kutsanmış bir coğrafyanın bereketi içinde yaşamaya alışmış olduğu için şehir hayatındaki kısıtlamalara ve sıkışıklığa alışması kolay olmadı. Geniş imkânları olan çiftlik hayatından sonra subay ailesinin sınırlı ortamına alıştığı gibi, korkularını yenerek şehir hayatına da uyum göstermeyi başardı. Enflasyon sonucu uğranılan servet kaybı, maaşların günden güne değer kaybetmesi, sık sık yaşanan tavinler ve kaçınılmaz ayrılıklar nedeniyle zorluklar daha da artmıştı.

Hayatın önümüze koyduğu her sıkıntıyı ve zorluğu eşimin sevgisi sayesinde aştık. O çocuklarımız için düşünülebilecek en sevgi dolu anneydi. Ama o sevgisini ve yardımseverliğini sadece bize veya ailesine vermemişti; ona gelen herkes, elinden geldiği müddetçe sıkıntıları ve yardım istekleri için anlayış görürdü. Ama kendisi için bir şey istemezdi. Bizim ve başkalarının hayatlarına güzellik katmak için her zaman kendi arzularını ertelemeye hazırды.

Sevgisi, ruh hassasiyeti ve alçak gönüllüğü müşterek hayat yolumuza verdiği armağanlardı. Fakat Almanya'da savaşın getirdiği zorluklar yaşanmaya başladığında, sevgili erkek evladımızı, iki evlatlık

erkek çocuğumuzu, kayınbiraderimi, sevdiğimiz birçok insanı ve en son memleketimizi kaybettiğimizde, bu hassas kadın ruhunun içinde nasıl bir cesaret ve sadakat duygusu barındığı ortaya çıkmıştı. Eşim, sahip olduğumuz her şeyi kaybettikten sonra, yorulmak bilmeden çalışarak henüz okula gitmekte olan küçük oğlumuzla birlikte hayata tutunmaya çalıştı. Bu sırada sürekli olarak başkalarına da yardım etti. Benim davam başlayınca cesaretle benim yanımda durdu. Onun mahkeme salonunda hatta o rezil kararın okunması sırasında da orada hazır bulunmasının bana güç verdiğini biliyordu.

10 Haziran 1920'deki nikah kararımızda şöyle deniyordu:

“Tanrı sevgidir. Sevgide kalan Tanrı’da kalır, Tanrı da o kişide kalır.” (1.Yuhanna,4,16)

Eşim şimdiye kadarki tüm hayatı boyunca bu sözü kendine öğüt edindi. Bu söz bizim ve çocuklarımızın üstünde durdu. Tanrı’nın bize armağan ettiği sevgi her sıkıntıyı aşmamızı ve bunlara dayanmamızı sağladı.

Bazı okuyucuların bazı görüşlerimi ve yargılarımı paylaşmayacaklarından eminim. Ama en azından, diğer birçok Alman kadını ve annesini temsil eden, zor zamanlarda sevgisi, cesareti ve sadakati ile kendini kanıtlamış bir kadının ve annenin yansıttığı bu resmi benim-
sesinler.

I. BÖLÜM

REICHSWEHR¹²

1. KISIM

DEVİRİMİN VE SİLAHLARI BIRAKMANIN ALMAN ASKERLERİNİN RUHSAL DURUMLARI ÜZERİNE ETKİSİ

“Reichswehr Ruhunun Manevi Babaları”

9 Kasım 1918’deki Devrim’in ve Almanların 11 Kasım’da silahları bırakmalarının Reichswehr ruhunun taşıyıcıları olacak subaylar üzerindeki derin etkileri anlaşılmadan, Reichswehr’in sıkça tartışılan ruhu ile halk ve devlet nezdindeki yeri doğru şekilde değerlendirilemez. Aslında Reichswehr’in İmparatorluk ordusunun yıkıntılarından yeniden doğmasında bu iki olayın büyük rolü olmuştur.

9 Kasım 1918’de İmparator ve Kral’ın tahtından feragat edip Hollanda’ya gitmesinin askerler için vatandaşlardan çok daha farklı anlamı vardı; bu sadece devlet şeklinin değişmesi değildi. Bu, onların - en azından Prusya ordusu için- dünyalarının yıkılması demekti. Bu ordu Kraliyet ordusuydu. Kral’a koparılamayacak şekilde bağlıydı. Bu, krala bağlılık “Asker Yemini” nedeniyle siyasetin üstünde Cermenlere özgü bir kavram olan “Sadakat” olarak anlaşılabilecek ahlaki bir bağdı. Bu ordu, Kral olmadan düşünülemezdi.

Bismarck Almanlar hakkında şöyle diyordu: “Almanların ana vatan sevgisi sadakat gösterecekleri bir prense ihtiyaç duyar. Almanların vatanseverliği faal ve etkili olmak için genellikle hanedan bağlılığının aracılığına ihtiyaç gösterir.” Bunlar o dönem için haksız sayılmayacak ifadelerdi. Ordunun, özellikle de subayların düşüncesi bakımından belki daha da ileri gidilmeliydi. Ordu için “Sadakat ve Vazife Duygusu”nun belirginleştiği nokta, soyut “Devlet” ve “Halk” kavramları değil, “Kral”dı. Ordu içinde hiç kimse “Devlet Hizmeti”nden söz etmiyordu. Bilinen sadece “Kral’a hizmet etmek”ti. Bazı

¹² Alman Silahlı Kuvvetlerinin o dönemdeki adı. (Ç.N.)

kişilerin hükümdarın şahsına bir parça karşı çıkmalarının bir önemi yoktu. Hizmet edilen II. Wilhelm değil, “Kral”dı. Orduyu krallar yaratmıştı; varlığı krallık düşüncesinin damgasını taşıyordu. Başka hiçbir monarşide taht ile ordu arasında bu kadar sıkı bir bağ yoktu. Son Prusya Kralı ve Almanya İmparatoru devrimin baskısı altında tahttan feragat ettiğinde Alman askerleri için geçmiş bir daha geri gelmeyecek şekilde yok olmuştu. I. Karl ve XVI. Ludwig (Louis) gibi boynu vurulan krallar yasal haleflerinin şahsında geri gelebilirler. Prusya Krallığı fikri 9 Kasım’da sönmişti ve onu canlandıracak bir fikir de yoktu. Alman hanedanlarından hiçbirinin tahtları için mücadele etmeye girişmemelerinden sonra, bir zamanlar Bismarck’ın düşünülebileceğini söylediği gibi, monarşistlerin değil ama görünüşe bakılırsa hükümdarların nesli tükenmişti.

Bunu söylemekteki amacım asla tahttan indirilen imparatoru aşağılamak değildir. Onun tahttan feragat etme ve Hollanda’ya gitme kararının Alman halkını bir iç savaştan korumak ve tahttan feragat etmek suretiyle imparatorluğa “14 Madde”lik barışı garanti etmek isteğinden kaynaklandığına şüphe yoktur. Onu bu şekilde hareket etmeye yönelten sebepler saygıya değerdir. O halkı için tahtından feragat etmişti. Bu davranışından yararlananların onu aşağılamaya hiç hakları yoktur. Durumun bu şekilde gelişmesi karşısında Kral’ın başka bir seçeneği yoktu. Mevcut savaş koşullarında krallığı kurtarmak için cephede ölmek hiç mümkün değildi. Mümkün olsaydı Kara Kuvvetleri Komutanlığındaki birçok subay imparatorlarının arkasından giderlerdi. Ama ölmeyi ve yaralı olarak düşmanın eline geçmemeyi ona kim garanti edebilirdi ki? Almanya’da ayaklanmayı bastırmak için çetin muharebelerin cereyan ettiği cepheden çok sayıda tümeni geri çekmenin ve bu suretle cephenin çökmesine sebep olmanın sorumluluğunu üstlenmesi mi gerekirdi? Kendi rızası olmadan tahttan feragat ettiğini açıklanmasından sonra, aynı anda hem dış hem iç cephede başarı ile mücadele etmeyi umabilir miydi? II. Wilhem böyle bir mücadele yürütmek için hiçbir şekilde yeterli güce ve dayanıklılığa sahip değildi. Dünya alemin dış görünüşü sebebiyle yanılığa düşerek güçlü bir adam sandığı bu Kral, aslında savaşın sevk ve idaresi için gerekli güç ve dayanıklılıktan yoksundu. Uzun zamandır iktidar gücünü -sadece Ludendorff’a karşı da değil- kaybetmişti. Savaşı istemediğine şüphe yoktu. Savaşın başlamasıyla ortaya çıkan zorluklar boyunu aşınca işi fiilen bırakmıştı. 9 Kasım olayı aslında çok daha

önceden başlayan kralliyetin gücünden vazgeçmenin altına sadece bir mühür basmıştı.¹³ II. Wilhelm kesinlikle dünyanın içinde bulunduğu fırtınalı ortamda imparatorluğu yönetecek adam değildi, ama onun tahttan feragat etmesinin sebeplerini yanlış değerlendirmemek gerekir.

Alman askeri, krallığın sona ermesinden sonra sadakat göstereceği başka bir unsur ve bağlılık vazifesini yerine getirmek için başka bir simge arayacaktı. Ama yok olan krallığın yerine ne koyacaktı? Sadakati ve vazife duygusu için hangi simgeyi seçmeliydi?

“Devlet”i mi seçmeliydi? Devlet, ne kadar uzun yaşarsa o kadar çok partilerin ve çıkar gruplarının oyun topu oluyordu. Her şeye el atan bir aygıttan daha az gerçek bir otoriteyi temsil ediyordu. Ayrıca yapısı da halk çoğunluğunun isteklerine uygun değildi, yenilginin ve galip hasımların arzularının bir sonucuydu.

“Halk”ı mı seçmeliydi? Halk, demokrasi anlamında şüphesiz monarşist otoritenin ardıydı. Ama çok geçmeden, Kral’ın otoritesinin yerine geçmesi gereken, ama sadece bir ölçüde müştereklik gösteren

¹³ Burada bizzat yaşadığım ve beni çok etkileyen bir olayı aktarmak isterim. 1917 yılının ilkbaharında Fransızların Champagne’deki Nivelles Taarruzu’nun başarısız olmasından sonra, İmparator Rethel’deki 1’inci Ordu Karargâhımızı ziyaret etmişti. Komutanın durum hakkında verdiği brifingte Birinci Kurmay Subay Yardımcısı sıfatıyla hazır bulunmuştum. General von Below taarruz eden Fransız ordularının Yarma Hedefi’ne ulaşmadan ağır kayıplar verdiği muharebeleri anlatıyordu. Kara Kuvvetleri Komutanlığının (OHL: Oberste Heeresleitung) maalesef çok sonra öğrendiği gibi, bu başarısızlıktan sonra birçok Fransız alayı isyan etmişti. General Petain enerjik davranarak, ama aynı zamanda oldukça yıpranmış birliklere anlayış göstererek disiplini tekrar tesis etmişti. Biz bilgi eksikliği nedeniyle düşmanın bu zayıf durumundan yararlanamamıştık. General von Below bu brifing sırasında ordunun sol kanadında bazı önemli tepelerin Fransızlar tarafından ele geçirildiğini, hemen yapılacak bir karşı taarruzla bunların geri alınmasının mümkün olmadığını da söylemişti. İmparator bunun üzerine kısaca “Elbette geri alınacak.” dedi. General von Below İmparator’un ifade ettiği bu fikre pek itibar etmedi. Biz hepimiz Başkomutanın bu sözlerinden bir şey çıkmayacağını biliyorduk. Ordunun karşı taarruz gücü yoktu. Kara Kuvvetleri Komutanlığından bu maksatla herhangi bir takviye alması da mümkün değildi. Başarı kazanılması hâlinde dahi sadece taktik bir başarı muhtemel kayıpların doğal karşılanmasını sağlamayacaktı. Verilen bir emrin, bir niyet ifadesinin veya Kral’ın sözlerinden çıkarılan anlamların sessiz sedasız göz ardı edilmesi gerçeği karşısında hemen İmparator’un Sevk ve İdare Makamları üzerindeki etkisinden vazgeçtiğini anladım. İmparator’un verdiği bir emrin tartışılmayacağı inancı ile yetişmiş genç bir subay için böyle bir duruma şahit olmak şok ediciydi.

halk iradesinin önemli siyasi ve ekonomik sorunlarda mevcut olmadığı hemen ortaya çıktı. Devletin yeni yapısı bir azınlık tarafından aniden halkın çoğunluğuna zorla kabul ettirilmeye çalışılınca halk hemen üç büyük parçaya bölündü. Birbirine düşman “Sağ” ve “Sol” kesimler, farklı sebeplerle de olsa, sadece devrimin sonucunun kendilerini tatmin etmediği konusunda anlaşıyorlardı. Bu iki kesim arasında bir de “Orta” kesim vardı. Bu kesim demokratik düşünceleri temsil etmekle beraber, kendi içinde bağdaşık değildi. İçinde dünya görüşü, siyasi ve ekonomik açılardan farklı partiler ve çıkar grupları vardı. “Orta” kesimin gerçekten “Halk İradesi”ni temsil ettiği söylenemezdi. Bununla beraber, diğer iki kesimden herhangi biri de bunu iddia edemezdi. O hâlde askerler için Kral’ın yerini “Halk” kavramının alması nasıl mümkün olurdu? Çünkü kimse bu parçalanmış halkın ne yapmak istediğini bilmiyordu. Bunların büyük bir kısmı duygusal olarak yok olan monarşinin özlemini duyan “Sağ” kesimin yanındaydı. Yapısı hoşlarına gitse de gitmese de “Devlet”e hizmet etmek görevleriydi. Bunu da yerine getiriyorlardı. Ancak ne halk içinde tartışılan “Devlet” ne de en azından hayati meselelerde müşterek bir irade ortaya koyamayan ve yeni koşullarda gerçek bir devlet düşüncesine sahip olmayan “Halk”, şimdiye kadar askerlerin kutupları saydıkları krallığın yerini alacak durumda değillerdi.

9 Kasım’ı takip eden Weimar Cumhuriyeti ve Üçüncü İmparatorluk (Das Dritte Reich) dönemlerindeki askerler için krallığın yerini “Devlet” veya “Halk” (ve partiler hiç değil) değil, “Reich” (İmparatorluk) kavramı almıştı. Vazife onu korumaktı. Reich, soyut hatta denilebilir ki efsaneleşmiş “ebediyete kadar yaşayacak Almanya” da denilen her şeyi kavrayan bir kavramdı: “Halk, Ülke ve Devlet”

Kraliyetin desteğini kaybeden Alman askerinin tamamen manevi veya efsanevi bir kavrama yönelmesi yabancılar için anlaşılmaz, birçok Alman için üzücü bir durum olabilir. Ancak her halükârda Almanlar için tipik bir durumdu. Başka bir ülkede olsa, ordu aynı koşullarda ya monarşist olarak kalırdı veya cumhuriyetçi olurdu. Asker Almanya’da tüm varlığı kraliyete bağlı olan ve yüzyıllar içinde oluşan gelenek sebebiyle kolayca, en azından bugünden yarına cumhuriyetçi olamazdı. Ancak geleneğe bağlı kalarak mevcut devlete karşı gelmek vazife anlayışına aykırıydı. O nedenle “Reich” fikrine sarıldı. Ancak ordunun daha sonra Hitler’in iktidarda bulunduğu dönemdeki

tutumunun tohumları bu sırada atılmıştı. Ordu, Almanya ölüm kalım savaşı içindeyken vazifesini sadece “Reich”ın varlığını sonuna kadar savunmak olarak görüyordu. Bunun nasyonal sosyalist düşünce ile veya nasyonal sosyalist rejimin muhafazası için mücadele etmekle bir ilgisi yoktu.

Ancak 9 Kasım olayının Alman askerinin ruhsal durumunda yarattığı etkiler devam ediyordu. Büyük Friedrich bir zamanlar, “Dünya Atlas’ın omuzlarında”¹⁴, Prusyalıların ordunun omuzlarında olduğundan daha güvende değildir.” demişti. Bu, o dönemde şüphesiz sadece devletin dış tehditlere karşı korunması ile ilgili olarak söylenmiş bir sözdü. Ordu daha sonra içerde de Prusya Devleti’nin ve Alman İmparatorluğu’nun taşıyıcı sütunlarından biri olduysa da 1918’e kadar bu devleti iç tehdiye karşı koruma vazifesi fiilen ortaya çıkmamıştı. Kraliyet “1848 Devrimi” sırasında da ordunun kullanılmasıyla ayakta kalmamıştı. Devrim silahların namluları önünde çökmemişti. Başarısız olmuştu veya -Kral’ın anayasadan verdiği tavizden sonra- hiçbir fayda sağlamamıştı, çünkü Prusya halkı o dönemde büyük çoğunluğu ile hâlâ “Kraliyet” taraftarıydı.

9 Kasım olayı ve sonuçları Alman askerini “Reich”ı, aşırı solcuların iktidarı devirme girişimleri veya ayrılıkçı hareketler gibi iç tehditlere karşı koruma vazifesi ile de karşı karşıya bırakmıştı. Ordu, kendisini kısmen geçmişte monarşinin Reich’in birliğini korumak için teşkil ettiği “tutunacak dalın” yerini alma göreviyle karşı karşıya görüyordu.

Ağırlıklı olarak iç siyasetle ilgili böyle bir görevin hiçbir ordu için arzu edilen bir şey olmadığı gayet açıktı. Askerin bakışları ülke dışına dönüktü. O, halkının ve ülkesinin dışa karşı bağımsızlığını korumayı ve güvenliğini sağlamayı arzu eder, ülke içinde polis olmak istemez. Daha sonra kurulan Wehrmacht’ın¹⁵, otoriter devlet yönetimi askeri açıdan yerine getirilmesi güç bu görevi üzerinden aldığı anda, devlet otoritesini korumak amaçlı iç siyasetle ilgili bu görevinden kurtulmaya pek istekli olmaması şaşırtıcı değildir. Hitler Wehrmacht’ı partiler yanında Üçüncü İmparatorluğun dayanacağı iki sütundan biri olarak nitelendirdiğinde, Wehrmacht imparatorluğun dışarıya karşı korun-

¹⁴ Atlas: Yunan Mitolojisinde Titan soyundan bir kişilik. (Ç.N.)

¹⁵ 1935-1945 yıllarında Alman Silahlı Kuvvetlerine verilen isim. (Ç.N.)

ması görevine geri dönebileceği için buna memnun olmuştı. Oysa Hitler bunu gerçek düşüncesi olarak söylememiştir. Ordu -zorunlu askerlik kapsamında- gençliği kendi anlayışı doğrultusunda milliyetçi değil milli, militarist değil askerî bir düşünce ile eğitebildiği sürece kendisini içerde payanda olarak hissediyordu.

Wehrmacht'ın imparatorluğun iç meselelerine karşı bu ilgisizliği, Kraliyet dönemi geleneğinden, 9 Kasım ve bu olayın ordunun ülke içinde -kendi halkının bir kısmına karşı- yürüttüğü faaliyetleri üzerindeki etkilerinin üzücü tecrübelerinden kaynaklanıyordu.

9 Kasım olayı askerin devlet içindeki ve devlet karşısındaki yerini belirleyince, ateşkesin yapıldığı 11 Kasım günü veya daha doğru bir ifadeyle ateşkes anlaşmasının imzalanmasının sonuçları ordunun imparatorluğun dış tehditlere karşı güvenliğinin sağlanması görevi ile ilgili tutumu için önemlidir.

Bu ateşkes anlaşmasının sonucu Almanya'nın savunmadan yoksun kalıyordu.

Alman Hükûmeti, Müttefiklerin sözcüsü olarak Birleşik Devletler Başkanı ile yaptığı ön görüşmelerde bu savunmadan yoksun kalışını kabul etmişti. Ayrıca Wilson'un meşhur "14 Madde"sini kabul etmeye hazır olduğunu açıklamıştı. Başkan buna 5 Kasım'da Müttefik hükûmetlerin, "Başkanın 18 Ocak 1918'de kongrede yaptığı konuşmada ortaya koyduğu 14 Madde'lik barış koşulları temelinde" Alman Hükûmeti ile anlaşmaya hazır oldukların şeklinde kesin cevap verdi.

John Maynard Keynes (daha sonra Lord Keynes) bu konuda şöyle yazmaktadır: "Almanya ile Müttefikler arasındaki bu doküman teatisinden ortaya çıkan temasın mahiyeti yanlış anlamalara meydan vermeyecek açıklıktaydı. Barış koşulları Başkanın konuşmalarının içeriği ile uyum içinde olmalıydı. Barış Konferansı'nın maksadı "uygulamanın ayrıntılarını konuşmak"tı. (General Fuller'in İkinci Dünya Savaşı adlı eserinden alıntı)

Ateşkes koşullarının kabul edilmesinden önce bu nota teatisi ile şekil olarak geçici bir barış anlaşması yapılmamış olsa da Almanya'nın ateşkes anlaşmasını ve böylece savunmadan yoksun kalışını kabul ettiğine şüphe yoktu. Çünkü söz konusu "14 Madde"yi kesin olarak görüşülecek barış anlaşmasının bağlayıcı bir koşulu olarak görülmesi çok yerindeydi.

Bunun sonunda neler olduğu biliniyor: ruh ve içerik olarak “14 Madde”ye aykırı Versay Barış Diktası. Bu, Lord Buckmaster’ın İngiliz Yüzbaşı R. N. Russel Grennfell’in tanıklığına dayanarak (*Koşulsuz Nefret-Bedingungloser Hass, Tübingen 1954, s.95*) ifade ettiğı gibi “yiğitçe savaşıyan zayıf düşmana karşı işlenmiş ve hiçbir zaman ortadan kalkmayacak bir onursuzluk eylemi”ydi. Bu ancak Almanya tarafından ateşkes anlaşmasında kabul edilen savunmadan yoksun kalma esas alınarak mümkündü.

2. KISIM

KARGAŞA İÇİNDEKİ ASKERLER

Ülke İçine Geri Çekilme - Hükûmet İçin Gönüllüler - Doğu Sınır Koruma Birliği.

Alman Kara Kuvvetleri, 9 Kasım 1918’de Batı’da henüz düşman ile temas hâlinde, Doğu’da güvenli olmayan bir işgal cephesinde bulunurken ve bu sırada Kral’ın temsil ettiği iç desteğinden yoksun bir vaziyetteyken üç görev ile karşı karşıya bulunuyordu:

- Sıkı düşman baskısı, ikmal ve ulaşım yollarının kesilmesi karşısında milyonlarca askerin ülkeye geri çekilmesi,
- Askerin devletin yeni şeklini nasıl karşılayacağına bakılmadan, kargaşanın önüne geçmek için yeni hükûmeti destekleme ihtiyacı,
- İmparatorluğun doğu sınırında isyan hâlindeki Polonyalıların Alman bölgesine tecavüzlerinin önlenmesi.

ÜLKE İÇİNE GERİ ÇEKİLME

Feldmareşal von Hindenburg, Kara Kuvvetlerinin ülkeye geri çekilmesini sağlamak için yeni hükûmete yardım etmeye hazır olduğunu açıkladı. Onun otoriter sevk ve idaresi altında -asker konseylerine rağmen- Kara Kuvvetlerinin hem Batı’da hem Doğu’da önemli bir kayıp vermeden ülkeye geri çekilmesi başarıldı. Bu Alman Genelkurmayının son ve kesinlikle dikkate değer bir başarısıydı. Düşmanın Batı Harekât Alanı’nda bölgenin boşaltılması için süre tanınması ne askerî ne de siyasi açıdan ivediliği olan bir uygulamaydı. Bu, Mareşal Foch’un “Mertçe Savaşmak” kavramının artık mevcut olmadığını da gösteriyordu. Alman Genelkurmayının başardığı bu iş bu açıdan da çok değerliydi.

Bu geri intikal birlikler için oldukça zordu. Önceki muharebelerin yorgunluğuna rağmen buna katlanmaya razıydılar. Bunun yanında geri bölgedeki lojistik sistemin çökmesinden ve devrimin siyasi etkilerinden kaynaklanan zorluklar da vardı. Bizzat yaşanan bazı olaylar bu durumu daha iyi gözler önüne serecektir.

O dönemde Birinci Kurmay Subay olarak görev yaptığım 213'ün-cü Piyade Tümeni Sedan bölgesindeki çetin savunma muharebelerinde sonuna kadar dayandı. Cephedeki çoğu birlikte olduğu gibi, hükümetin düşürülmesine rağmen büyük ölçüde sonuna kadar askere yakışır şekilde davranıldı. Bazı araçlara takılan kırmızı flamalar çok çabuk ortadan kaybolmuştu. Asker konseylerinin -seçildikleri takdirde- cephede söyleyecek pek bir şeyleri kalmamıştı. Birliklerin askerce davranmayı korumak ve muharebeler nedeniyle dış görünüşlerindeki kötü görüntüleri gidermek için gösterdiği çabalar gözle görülür, elle tutulur bir hâldeydi.

Tümenin öncelikle önemli bir lojistik merkez olan Sedan'da düzeni sağlaması gerekiyordu. Geri bölgelerdeki askerler ve halk zengin iâşe stoklarını yağmalıyorlardı. Özellikle büyük miktarlardaki alkol stokları tehlike yaratıyordu. Şarap fiçılarının bulundukları yerlere kimsenin girmemesi için şarap mahzenlerinin girişlerini kapatmaktan başka çare yoktu.

Lüksemburg sınırına ulaştığımızda geriye doğru akın akın giden lojistik birliklerin, halkı Alman ordusunun bir enkaz yığını hâline geldiğine, artık onu dikkate alamamak gerektiğine inandırdıkları ortaya çıkmıştı. Fakat tümenin Lüksemburg şehri içinden düzen içinde geçişi halka yarıldıklarını göstermişti. Tümen daha sonra Trier ve Mosel Vadisi'nden aşağıya doğru Hunsrück üzerinden -Rüdesheim'da karşı tarafına geçilecek- Ren Nehri'ne doğru yürümeye devam etti. Halkın birlikleri karşılaması sırasındaki tavır çok dokunaklı bir manzaraydı. Herkes, ülke içinde çekilen sıkıntılara ve yokluklara rağmen muharebe sahasından geri dönen askerlere ellerinden geldiği kadar iyi şeyler yapmak için birbiri ile yarışlıyordu. Özellikle harika manzaralı Mosel Vadisi'nde geçirdiğimiz günler halkın sevgisi ile karşılaşan herkes için unutulmaz günlerdi.

Tümen Rüdesheim'dan Frankfurt'a döndürüldü. Orada siyasi bir krizin ortaya çıktığı anlaşılıyordu. Belediye Başkanı iyi bir birliğin orada bulunmasını istemişti. Tümenin Frankfurt'a girişi bende her zaman iz bırakmıştır. Zafer kazanılmış bir seferden dönüyormuşuz gibi karşılanmıştık. İşçilerin ikamet ettiği bölgelerdekiler dâhil, bütün evler "Siyah-Beyaz-Kırmızı" bayraklarla süslenmişti. Caddelerde binlerce insan sevinç gösterileri ve çiçeklerle birliği karşılıyordu. Ama bu sırada başka bir şeyin daha olduğu kısa sürede ortaya çıkmış-

tı. Tümen birlikleri birkaç gün dinlenmek için Frankfurt içinde ve civarında konaklıyordu. Bu durum doğal olarak “Bağımsızlar”ın kışkırtıcılarına, sosyalist olmaktan çok komünist olan ve 1917 yılında kurulan Bağımsız Sosyal Demokrat Parti mensuplarına askerlere yaklaşma fırsatı vermişti. Bu durumda orada kalışın birlikler için büyük bir tehlike yarattığı ortaya çıkıyordu.

Frankfurt’tan tekrar yürüyüşe başladığımız ilk günlerde devrimci propagandanın etkileri belirgin hâle gelmişti. Tümene tahsis edilen bir Bavyera Sahra Ekmekçi Birliği müteakip konaklama yerinde ekmeğe pişirmeye devam etmekten kaçınmıştı. Bavyeralılar Main Nehri’nin kuzeyinde ve de Prusyalılar için çalışmayı istemediklerini söylemişlerdi. En kısa yoldan memleketlerine dönmek istiyorlardı. Vestfalyalı Hafif Süvari Grubunun mızrakları ile fırıncıların park yerine doğru yürümesi itaat etmelerine yetti.

Beklenmedik ikinci olay çok daha zor görünüyordu. Verilen emir gereğince, Hannoverlilerin, Braunschweigluların ve Pomeranyalıların bulunduğu piyade alayının, Doğu Prusya Topçu Alayının ve başka bölgelerden küçük birliklerin oluşturduğu tümen birliklerinin Gelnhausen’den memleketlerine nakledilmeleri gerekiyordu. Gelnhausen’e ulaştığımızda yeni bir emir gelmişti. Bu emre göre ulaşım imkânı orada yükleme yapılmasına uygun değildi. Tümenin Kissingen’e kadar yürümeye devam etmesi gerekiyordu. Orada da ocak ayı başından önce yükleme yapılması mümkün değildi. Askerlerin Noel’e kadar evlerine gitmekte ısrar etmelerini yaşayan herkes bu emrin sebep olduğu hayal kırıklığını göz önüne getirebilir. Tümen, yürüyüşe başladığımız sabah istihkâm taburunun yürüyüşe başlamak istemediği ve Gelnhausen’den gönderilmelerini istediği haberini aldı. Bu taburun komutanı ihtiyat yüzbaşısının bir gece önce gizlice ortalıktan kaybolması karşısında bu başkaldırının meydana gelmesi pek şaşırtıcı değildi. Asklarının da onu örnek almaları sürpriz değildi. Bu olayın yayılması tehlikesinin yarattığı kriz nispeten kolay atlatılmıştı. İstihkâmcılara tümenin onlar olmadan da yürüyüşüne devam edeceği, ama daha sonra tümenden hiçbir şekilde iase edilmeyecekleri kendilerine açıkça söylenmişti. İstihkâmcıların bir katarı ele geçirme girişimlerini önlemek için Gelnhausen Tren Garı’na makineli tüfekler yerleştirilmişti. Tümen ertesi sabah Spessart’taki ilk konaklama yerinden yürüyüşe başladığında istihkâm taburu gayet itaatkâr şekilde tümene ka-

tıldı. Akılları başlarına gelmişti ve bir gece yürüyüşüyle tümen ile tekrar irtibat sağlamış oldular.

Bu iki olay oluş şekli bakımından neyse ki münferit olaylardı. Kissingen'e gelir gelmez Kaplıca Binası'ndan kırmızı bayrak indirildiğinde birliklerin gerçek ruhu ortaya çıkmıştı. Bizi güler yüzle karşılayan halk bu hareketi sevinçle karşıladı. Her iki isyan girişiminin bastırılmış olması sevindiriciydi. Çünkü mevcut durumda şiddet kullanılması mümkün olmayabilirdi. Görevini unutan İstihkâm Yüzbaşı hakkında firar etmekten dolayı dava açma girişiminin bir sonuç vermemesi üzüntü vericiydi.

Kissingen içinde ve civarındaki bekleme dönemi haftaları bu Noel'i ailelerden uzakta geçirmek zorunda kalınmasının yarattığı hayal kırıklığına rağmen büyük sıkıntı çekilmeden geçmişti. Alaylar ocak ayının başında memleketlerine gönderildiler. Doğu Prusya Topçu Alayının bazı unsurları kendi istekleriyle Kurland'a gittiler. Tümen karargâhı dağıtıldı. Ben de barış dönemi alayı "Sefer Görev Emri"nin iptal edilmesi için Berlin'e gittim.

HÜKÜMET İÇİN GÖNÜLLÜLER

Berlin'e geldiğimde eski alayımı orada bulamadım. Alay -tüm muhafız alayları gibi- düzen ve disiplin içinde memlekete geri dönmüştü. Alay Berlin'e geldiğinde Brandenburg Tor'da bir Halk Temsilcisi tarafından karşılanmıştı. Fakat bu temsilci konuşması sırasında siyasi laf cambazlığı yapmayı bırakmayınca komutan "Tüfek omza" komutu vermiş ve alayın tören geçişi marşı eşliğinde yürümeye devam etmişti. Wrangel Caddesi'ndeki kışlamız son perdeydi. Az sayıdaki muvazzaf subay ve astsubayın dışında muharip askerler memleketlerine gönderilmiş, devrimci propagandanın etkisinde kalan Yurt İçi İhtiyat Taburunun genç doğumlu erleri ise bir yere gitmemişti. USPD¹⁶ Milletvekili Ledebour kışla avlusunda bu erlere bir konuşma yapmıştı. Bu konuşmanın yeni Halk Temsilcileri Hükûmeti'ne destek verilmesinden başka bir anlamı yoktu. Alayın gerçek askerleri muhafız birliği erleri ile Gross-Lichterfelde'ye gitmişlerdi. Burada teşkil edilen Gönüllüler Taburu daha sonra 9'uncu Piyade Alayı içinde dağıtılmıştı.

¹⁶ USPD: Unabhangige Sozialdemokratische Partei Deutschlands: Almanya Bağımsız Sosyal Demokrat Partisi. (Ç.N.)

1914 yılında birlikte araziye çıktığım 2'nci İhtiyat Muhafız Alayının akıbeti başlangıçta askerî açıdan gayet iyi görünüyordu. Alay Berlin'in içine sokulmayarak 1'inci İhtiyat Muhafız Tümeni içinde başkent çevresinde konuşlandırılmıştı. Böylece devrimci propagandanın uzak kalmıştı. Alay, Doğu'dan Bolşevik tehdidi belirmeye başladığında Binbaşı von Plehwe'in komutasında gönüllü olarak Kurland'a gitti ve muharebelerin sonuna kadar orada kaldı. Binbaşı von Plehwe savaş sırasında "Pour le merite" nişanı ile ödüllendirilmiş mükemmel bir komutandı. Ben de Kurland'a giden ihtiyat alayımıza katılmak niyetindeydim. Fakat Genelkurmay Merkez Dairesinden gelen bir emirle gönüllü birliklerin teşkil edilmesinde görev almak üzere Magdeburg'daki kolordu komutanlığına gitmem istendi.

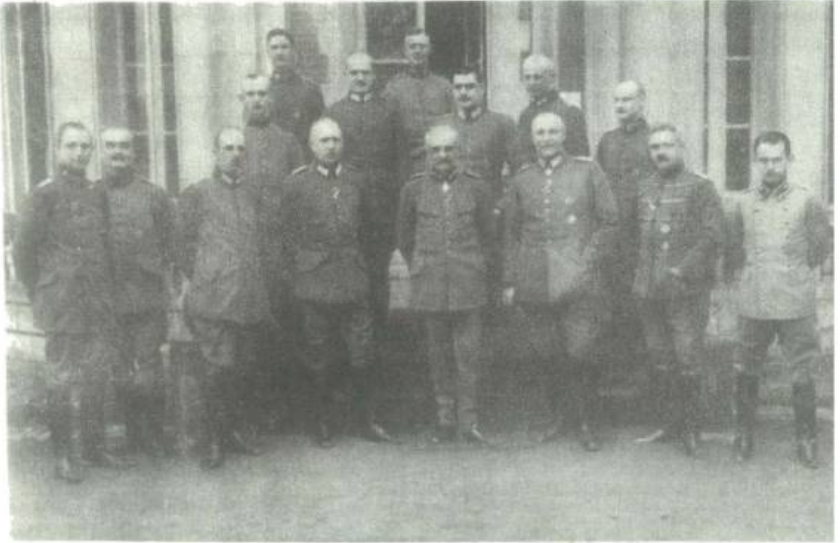
İmparatorluk içindeki, özellikle de Berlin'deki durum devrimden sonra gittikçe kritik bir hâl almıştı. Muharebe sahasından geri dönen Muhafız Süvari Tümeninin Spartakistlere¹⁷ ve onların Halk Deniz Tümeni denilen muhafız kıtasına karşı verdiği çetin mücadeleleri Ebert yönetimindeki Halk Temsilcileri Hükûmeti'nin ne kadar sallantıda olduğunu göstermişti. Araziden yeni dönen ve krallığın ortadan kalkması ile iç yapısında sarsıntı geçiren ve askerlerin evlerine dönmek için yaptığı anlaşılabilir baskıları altında kalan ordunun kendisinin pek onay vermediği bir hükûmet adına yeniden mücadeleye girmek için uygun bir araç olmadığı açıktı. "Asker Konseylerinin" söz hakkı bulunan birlikler, kendi halkının bir kısmına karşı nasıl mücadeleye gireceklerdi? Zaten Yurt İçi İhtiyat Birliklerine de hiç güven duyulmuyordu.

Devrimin bu sonuçlarını çok erken görmek zorunda kalan ilk kişi, daha sonra İmparatorluk Şansölyesi olacak eski Binbaşı von Schleicher'di. Von Schleicher o dönemde Kurmay Başkanı Birinci Yardımcısı General Groener'in sağ koluydu. Schleicher, eski birlik unsurlarını silâh altında tutmaya çalışılmamasını, onların yerine gönüllülerden yeni birlikler teşkil edilmesini önermişti. Bu durumda belki birlik sayısında azalma olacaktı ama yeni hükûmet hiç olmazsa bu birliklere güvenebilecekti. Halk Temsilcileri Hükûmeti Başkanı Ebert -daha sonraki ilk İmparatorluk Başkanı- şüphesiz bu öneriyi kabul etti.

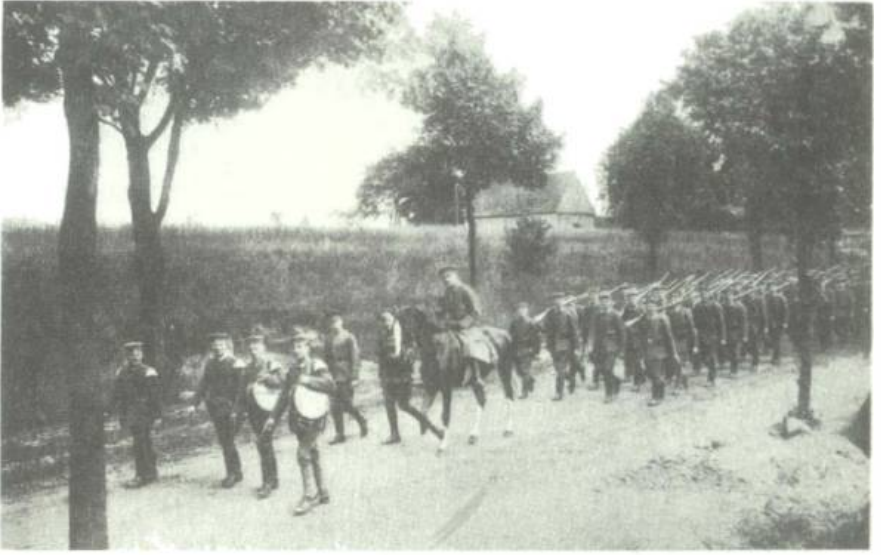
¹⁷ Spartakistler: Liebknecht tarafından kurulan radikal devrimci, komünist Spartaküs Birliği mensuplarına verilen isimdir. Romalılara karşı yapılan köle ayaklanmasının liderinin ismi dolayısıyla bu şekilde anılmışlardır. (Ç.N.)

**Yazar Birinci Dünya Savaşı'nda
kurmay subayken**

**1'inci Ordu Komutanlığı Karargâhı (1916).
Ön sırada sağdan üçüncü subay: Albay v. Lossberg, sağdan dördüncü subay:
5'inci Piyade Alayı 6'ncı Bölük önünde giden subay: Yazarın kendisi**

5'inci Piyade Alayı 6'ncı Bölük önünde giden subay: Yazanın kendisi

**1'inci Ordu Kurmay Başkanı
General v. Lossberg**

Hükûmetin Spartakistler tarafından her an alaşağı edilebileceği ve asker konseyleri merkezinin bulunmasının eski ordunun kullanılması fiilen imkânsız kılması gerçeği karşısında, Ebert'in bu kararı şüphesiz en doğru karardı.

Onun sayesinde Millî Meclis seçimlerinin yapılması ve daha sonra emniyet altına alınması mümkün oldu.

Gerçekten o dönemde gönüllü birlikler aşırı sol kesimin devrimci unsurlarının yarattığı yakın tehdide karşı hükûmeti, Millî Meclisi ve bu suretle imparatorluğun varlığını emniyet altına aldılar. Ancak bunun için onlara teşekkür edilmedi. Bu düzensiz ordu birliklerinden (Freikorps) bazılarının daha sonra az çok ücretli piyade askerlerinden oluşan birlikler hâline dönüşmeleri mevcut durum içerisinde belki de kaçınılmazdı. Ancak bu birliklerin bir tehlike kaynağı olmaları ihtimali de vardı. Nitekim bir yıl sonra Kapp Darbesi'nde bu durum ortaya çıkmıştır. Bu birliklerin teşkil edilmesi son çözüm yolu olamazdı. Ancak Weimar Cumhuriyeti kuruluşunun ilk kritik aylarını bu birlikler olmadan aşamazdı.

Magdeburg'da bana verilen görevin o dönemde orada yerine getirilmesinin mümkün olmadığı maalesef hemen ortaya çıkmıştı. Sachsen Eyaleti Valisi Hörsing, hükûmetin niyetinin aksine gönüllü birliklerin teşkil edilmelerini desteklemeye pek istekli değildi.

Kolordu Komutanlığı tamamen felç olmuş durumdaydı. Bu durumda Magdeburg'da elim kolum bağlı durmak istemiyordum. Bizim ihtiyat alayı Kurland'a hareket etmiş olduğundan Polonya sınır koruma birliğinde görev verilmesini istedim. Breslau'daki Güney Sınır Koruma Komutanlığına kurmay subay olarak atandım. Tekrar orada "Kurmay Başkanı" olarak görev yapan çok saygı duyduğum daha önceki başkanım General von Lossberg'in emrine girdim.

DOĞU SINIR KORUMA BİRLİĞİ

Doğu Sınır Koruma Birliği, Kara Kuvvetleri Komutanlığı tarafından Polonyalıların Posen bölgesinde alevlenen ayaklanmalarına karşı bir set oluşturulmak maksadıyla kurulmuştu. Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Batı Ordusunun geri çekilmesinden sonra doğu sınırının korunmasında emir-komutayı Kolberg'deki karargâh vasıtasıyla doğrudan kendi üzerine almıştı. Doğu Prusya'daki Bartenstein'da bulunan

Kuzey ve Breslau'daki Güney Komutanlıklarında sınır koruma birlikleri Prusya'nın doğu eyaletlerinden gelen tümen veya alaylardan oluşuyordu. Ancak bu birliklerin personel kadroları tam dolu değildi. Bununla beraber, memleketlerinin tehdit altında bulunması nedeniyle varlıklarını korumuşlardı. Bunların yanında birçok yeni teşkil edilen düzensiz ordu birlikleri de vardı. Sınırın kırsal kesimlerinde oturan halkın büyük kısmı da sınır koruma birliklerinin saflarında yer almışlardı.

Doğal olarak bu birliklerin değeri birbirinden çok farklıydı, etkinlikleri genellikle başındaki kişilere bağlıydı. Düzensiz birlik mensupları genellikle liderlerine güven duyarlar ve ona bağlı kalırlardı. Ancak liderin kendi başına hareket edebileceğine inanması hâlinde birliklerin değeri oldukça düşerdi. Birliklerin erbaş ve er mevcutları arasında da büyük farklar vardı. Güvenilmez veya itaatsiz görülenler ayıklanırdı. Diğerlerinin ise işine son verilirdi. Çünkü asker kaçaklarının yüceltildiği ve siyasette rol oynayabilecekleri o dönemde insanları zorla birlik içinde tutmak mümkün değildi.

Bununla beraber, bu Alman birlikleri muharebe değeri bakımından Polonya birliklerinden üstündü. Çekirdeğini Korfanty'e bağlı İsyancılar Birliğinin oluşturduğu Polonya birlikleri başlangıçta silahlı bir çeteden daha iyi bir örgüt değildi. Bu yapılarına uygun olarak acımasız bir mücadele tarzları vardı. Ancak zaman içinde az çok birlik karakteri kazandılar. Müttefikler Batı'da kendi yanlarında savaşan "Mavi Ordu"yu Polonya'ya getirdiler.

Doğu Prusya'daki sınır koruma birlikleri yurtsever Vali Winnig'in kişiliğinde güçlü bir destek bulmuşlardı. Fakat Şilezya'daki koşullar oldukça sıkıntılıydı. Çok sayıda sanayi tesisi bulunan bu eyalette işçiler ve onların yanındaki yeni sivil idare asker olan her şeye karşı kuşku ile bakıyorlardı. Sol kesimin gayet isabetli bir değerlendirmeye hâlâ kraliyete bağlı gördüğü kırsal kesim halkı, sınırların korunması için hizmet etmeye hazırdı. Bu durum kuşkularını da arttırıyordu. Bu durumda Üst Sınır Koruma Komutanlığının sınırın korunması konusunda sivil idarenin yetkili olduğu alanlarda da gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak için uğraşması gereken çok güçlük bulunuyordu. Yerel düzeyde yetkili komutanlık gerçi Üst Sınır Koruma Komutanlığına bağlıydı, ama kendi yetki alanı içindeki sorunları kendisinin çözmesi gerekiyordu. Fakat bu konuda pek güvenli bir

destek sayılmazdı. Komutan yeni güçlere eyaletin güvenliğinin gerektirdiğinden daha fazla boyun eğme eğilimindeydi.

Sınır koruma birliklerinin bu şekilde kurulmasından ve iç durumdan kaynaklanan güçlülere rağmen Doğu Sınır Koruma Birliği Alman topraklarının Polonyalıları ile doldurulmasını önleme görevini yerine getirmişti. Bu birliğin verdiği mücadeleyi tüm ayrıntıları ile anlatmak çok uzun sürer. Yukarı Şilezya'nın elde bulundurulması için esas mücadele daha sonra orada yapılan oylamadan sonra verildi. Yapısı hakkında bilgi verdiğim Doğu Sınır Koruma Birliği Versay Diktası'nın imzalanmasından ve Almanya'nın doğu sınırının tespit edilmesinden sonra lağvedildi. Bu nedenle 1921 yılında Polonyalı isyancılar Yukarı Şilezya'daki oylama sonuçlarını şiddet kullanarak değiştirmeye çalıştıklarında özellikle Annaberg bölgesinde başlayan mücadelelere sadece gönüllüler katıldılar.

Fakat Barış Diktası'nın imzalanması veya imzalanmaması meselesi ile bağlantılı olarak askerî sevk ve idare için yeni bir sorun ortaya çıkmıştı.

“Barış” koşullarının açıklanmasından sonra tüm Alman halkının öfkesinin kabardığı bilinmektedir. İmparatorluk Şansölyesi Scheidemann bu diktayı imzalayacak elin kuruyup çürüyeceğini söylüyordu. Ancak bu sırada Alman halkında uzun süredir -uluslararası hukuka aykırı- gıda maddesi sevkiyatına karşı uygulanan ablukanın sıkıntısını çekiyordu. Bu koşulların reddedilmesi hâlinde düşmanın tüm Almanya'nın işgal edilmesi için ileri harekâta geçmesi tehlikesi vardı. Bu harekâtın öncü birliklerini Afrikalı birlikler teşkil edebilirlerdi. Bir tarafta kabaran öfke, diğer tarafta korku ve açlığın baskısı arasındaki çelişki nedeniyle hükûmet ve Millet Meclisi içindeki partiler içinde uzun uzun tartışmalar yapıyordu: “Diktaya boyun mu eğilmeliydi, yoksa karşı mı çıkılmalıydı?”

Bu belirsizlik içinde Yüksek Komutanlığa düşen görev, tüm olasılıklara hazır olmaktı. Diktanın reddedilmesi ve hemen arkasından düşmanın Batı'da ileri harekâta başlaması üzerine, hükûmetin direktif vermesi durumunda sadece oyalayıcı bir direniş gösterilebileceği başından itibaren belliydi. Ama bu sırada Doğu'da neler olabilirdi? Düşmanın Batı'da ileri harekâta başlaması hâlinde ateşkes anlaşması kendiliğinden yürürlükten kalkmış olacaktı. Polonyalıların başka Al-

man bölgelerini ele geçirmek için bu fırsattan yararlanacakları kabul edilebilirdi. Almanların böyle bir girişimden önce harekete geçmesi en iyi hareket tarzı olarak görünüyordu. Polonyalılar Kasım 1918’de Posen Eyaleti’nde oldubitti yaratmak için durumdan istifade etmişlerdi. Posen Eyaleti’ni baskın tarzında bir taarruzla tekrar Almanların eline geçmesini sağlamak akla yakın geliyordu.

Tüm yanlış anlamaları önlemek için şu hususun altını çizilmelidir: Bu planda askerî bir bildiri, dış politika açısından hükûmeti gafil avlama gibi bir şey söz konusu değildi. Bu girişimin başarılı olması için diktayı imzalamayı reddeden bir hükûmet ile anlaşarak hareket edilmesi gerekiyordu. Birçok yurtseverin istediği gibi, sınır eyaletlerinin bağımsız hareket etmeleri başarı getirmezdi. Sınır bölgelerinde özellikle geri çekilmeleri gereken halk belki mücadele etmeye hazırды, ama yurt içindeki halk, özellikle de büyük şehirlerdeki işçi kesimi buna hazır değildi. Buna rağmen Kuzey ve Güney Sınır Koruma Üst Komutanlıkları tarafından Posen Eyaleti’nin ani bir baskınla tekrar ele geçirilmesi için gerekli hazırlıkları yapılmıştı. Diktanın imzalanmasından önceki kritik günlerde yığınaklanma için intikalleri başlamıştı. Planın birkaç gün içinde askerî bir başarı getireceği konusunda şüphem yoktu. Bu başarının siyasi açıdan değerlendirilip değerlendirilmeyeceği, doğal olarak Almanya’daki genel durumun gelişmesine, yani Müttefiklerin diktanın en ufak ayrıntısına kadar uygulanması için ne ölçüde şiddete başvuracaklarına bağlı olacaktı. Barış Diktası’nın yeni bir İmparatorluk Hükûmeti yetkilileri tarafından imzalanması planı hükümsüz kılacaktı. Ancak yine de bu olayla ilgili bazı değerlendirmelerde bulunmaya değer.

İmparatorluk Hükûmeti’nin Versay’da diktayı imzalama kararı üzerinde Milletvekili Erzberger’in Millet Meclisi üzerindeki etkisi yanında, Kurmay Başkanı Birinci Yardımcısı General Groener’in düşüncesinin de etkili olduğu biliniyor. Groener, geniş ölçüde tamamlanan silahsızlanma ve halkı 1791 yılının kitlesel ayaklanmaları tarzında bir direnişe çağırmanın umutsuzluğu karşısında diktayı kabul etmenin kaçınılmaz olduğu görüşündeydi. Groener’in bu düşüncesine subayların, özellikle de Groener’in kendisinin de mensubu olduğu kurmay subay camiasında şiddetle karşı çıkmaları anlaşılır bir şeydir. Groener bu nedenle tüm kurmay subaylara görüşlerini ayrıntılı olarak açıkladığı bir andıç göndermişti. Bu yazısında birliklerin gücü ve

Almanya'nın mühimmat durumu hakkında bilgiler vererek düşmanın ileri harekâtına uzun süre dayanmanın imkânsız olduğunu anlatıyordu. Ren ve Weser nehirlerinde tutunulamayacağını, Elbe Nehri hattının bile uzun süre tutulmasının şüpheli olduğunu söylüyordu. Alman halkında savaşa tekrar başlama iradesinin bulunmadığına işaret ediyordu. Bavyera'nın veya tüm Güney Almanya'nın ayrılmaları ve bir komünist ihtilali tehlikesinden de söz ediyordu.

Gerçeği söylemek gerekirse, Groener'in bu nesnel savlarına karşı söylenecek bir şey yoktu. Andıç, çok kaliteli kurmay çalışması şeklindeki bir durum değerlendirmesiydi. Müttefikler sonuna kadar kararlı ve birlik içinde oldukları sürece, askerî durumun ümitsizliği tartışılmazdı. Daha sert barış koşullarının gündeme getirilmesi ve ayrılıkçı ve komünist faaliyetler nedenleriyle imparatorluğun dağılması olasılığı da vardı. Gıda maddesi sevkiyatına karşı uygulanan ablukanın sonuçları bu olasılığı daha da artırıyordu.

Groener'in görüşüne karşı belki şunlar söylenebilirdi: Diktanın imzalanmasının reddedilmesi şüphesiz riskli bir hareket olurdu. Ancak bu riskli hareketin uzun vadede Versay'ın sürdürülemez barış koşulları sebebiyle Hitler'in gelmesine ve İkinci Dünya Savaşı'na yol açan bir yola tercih edilip edilmeyeceği sorusunu yöneltmek çok da haksız sayılmazdı. Sonuçta Müttefiklerin de kendi güçlükleri vardı ve birliktelikleri oldukça kırılgan hâle gelmişti. İmparatorluk "14 Madde" hukukuna dayansaydı Amerikan halkı nasıl bir tepki gösterirdi?

3. KISIM

“REICHSWEHR KURULUYOR”

II. Grup Komutanlığı Karargâhında - Reichswehr'in Kurulması - Kapp Darbesi - Asker Olarak Biz Durumu Nasıl Görüyorduk? Kıta Görevinde - Tekrar Kurmay Görevinde.

1919 yazında Güney Sınır Koruma Komutanlığının lağvedilmesinden sonra, General Lossberg'in yardımcılığı görevini üstlenmek için Berlin'e gittim. General Lossberg, geleceğin Kara Kuvvetleri için kurulan Teşkilatlanma Komisyonunun başkanlığına atanmıştı.

Ancak bu komisyonun çalışma alanı çok sınırlıydı. Çünkü Müttefikler 12 yıl süreli gönüllük esasına dayanan bir Kara Kuvvetleri kurulmasını öngörmüşlerdi. Bu kuvvette 2 Grup Komutanlığı, 7 piyade ve 3 süvari tümeni bulunacaktı. Barış Diktası'nda birliklerin teşkilat yapısı, insan gücü, harp silah ve araçları en ufak ayrıntısına kadar tespit edilmişti. Bu durumda komisyonun görevi sadece bu sınırlamalar içinde mümkün olan en iyi yapıyı ortaya koymaktı. Ancak çok geçmeden ilgili şubelerin direnişi ile karşılaştı. Hâlâ varlığını koruyan Savaş Bakanlığının hemen her “Sınıf Şubesi”¹⁸ özel ilgi alanları için mücadele ediyordu.

Versay Diktası'nda her tümen için bir motorlu birlik yanında ikmal birliği olarak başka bir motorlu birlik öngörülmüştü. Savaş durumunda en derme çatma birliklerin ikmal konvoyları olacağını biliyorduk. Yetki verilmiş her çiftlik sahibi koşum hayvanları ve arabalar ile böyle bir konvoy teşkil edebilecekti. Teşkilatlanma Komisyonu, diktada öngörülen motorlu birliklerin bağımsız bir sınıf olarak kurulması yerine, bunların topçu birlikleri içinde yer almalarını öneriyordu. Bu önerinin altında, topçuluk eğitimi görecektir bu birliklerden daha sonra izin verilmeyen ağır topçu birlikleri teşkil edilebileceği fikri yatıyordu. Ancak Savaş Bakanlığının İkmal Dairesi “kendi sınıfından” yoksun kalmak istemediği için bu plana şiddetle karşı çıktı. Bir “Gönüllüler Ordusu”nda askerlerin savaşma azim ve iradesine sahip olmaları gerektiği, ancak -savaşta ne kadar önemli oldukları bilinen

¹⁸ Burada kastedilen, piyade, topçu, muhabere, istihkâm vb. sınıflardır. (Ç.N.)

ve takdire şayan işler başaran ikmal birlikleri gibi- muharip olmayan birliklerde bunun yeterli ölçüde bulunamayacağı şeklindeki itirazımızın bir faydası olmadı. Savunma Bakanı Noske bizi sert şekilde uyardı. Biz seçkin bir Kara Kuvvetlerine sahip olmak istiyorduk. Doğal olarak muharip olmayan birliklere katılmak için başvuran bu tür gönüllüler için burada yer olmamalıydı. Anlaşılan, bu düşünce biraz fazla ileri gitmekti.

Aynı durum tıbbi -gerekler izin verdiği ölçüde- muvazzaf subay ve astsubay mevcutları içinde gösterilen sağlık ve veteriner hizmetleri personeli olarak sözleşmeli sivil doktor ve veteriner istihdam edilmesi girişiminde de söz konusuydu. Bunlar savaş durumunda üniforma giyebilirlerdi. Bize izin verilen 4.000 subay mevcudundan aşağı yukarı onda birinin sağlık ve veteriner subaylarına gitmesini önlemek mümkün olmadı. Askerî hekimler tarafından böyle bir çözüme karşı itiraz edilmesi aslında doğrudu. Ancak subay mevcudu konusunda böyle bir kısıtlama varken bir geçici çözümün düşünülüp düşünülemeyeceği de soruluyordu.

1919 yılı sonbaharında kurmay subay olarak Kassel’de yeni kurulan II. Reichswehr Grup Komutanlığına geldim. Bu komutanlığın Kurmay Başkanı yine General von Lossberg’di.

Grup Komutanlığında geçirdiğim bu zaman içindeki zor görevimiz, hâlen mevcut olan “Geçici Ordu”nun (Geçici Reichswehr) Versay Diktası’nda tespit edilen teşkilata ve insan gücüne göre son şeklini almış Reichswehr’e dönüştürülmesiydi. Bu dönemin önemli olayı Kapp Darbesi ve onun sonuçlarıydı.

REICHSWEHR’İN KURULMASI¹⁹

1919 sonbaharında “Geçici Reichswehr” toplam insan gücü 400.000 olan 24 “Reichswehr Tugayı”ndan meydana geliyordu. Bu gücün 100.000’e indirilmesi ve yukarıda ifade edildiği gibi 7 piyade ve 3 süvari tümeni hâlinde yeniden teşkilatlandırılması gerekiyordu.

Güçlük ve sıkıntılarla karşılaşmadan bu görevin başarılmaması mümkün görünmüyordu. Hâlâ -bir kısmı Reichswehr tugayları içinde

¹⁹ Reichswehr (İmparatorluk ordusu), Almanya’nın 1919 yılından 1935 yılına kadar varlığını sürdüren, Versay Antlaşması’nın izin verdiği kadar haklara sahip silahlı kuvvetleriydi. (Ç.N.)

bulunan- kendilerini liderlerine karşı sorumlu hisseden düzensiz teşkiller (Freikorps) vardı. Mensupları kendilerini “bölünmez bir topluluk” olarak görüyorlardı. İhtilale veya Doğu’da Polonya’dan ve Bolşevizminden gelen tehlikelere karşı verdikleri mücadeleye karşılık bir gönül borcu olarak mevcut yapılarıyla geleceğin Reichswehr’ine alınmayı hak ettiklerine inanıyorlardı. Pek de haksız sayılmazlardı. Diğer taraftan, bu teşkillerin en azından bir kısmının hiçbir zaman devlet yönetiminin siyaset üstü aracı olarak görülmediği inkâr edilemezdi.

Muvazzaf subayların²⁰ büyük kısmının kaçınılmaz olarak ordudan ayrılmaları çoğunu boşlukta bırakıyordu. Sivil hayata alışmayı isteseler de ekonomik durumun sıkıntılı ve subayların sivil işlerde kullanılma yeteneklerine karşı büyük bir ön yargı olması nedeniyle beklentiler pek tatmin edici değildi. Özellikle her şeyi ile tam bir asker olanlar için çok sevdikleri mesleklerinden ayrılmak zor gelen bir özveriydi.

Ben Grup Komutanlığında kurmay subay olarak yeniden teşkilatlanmanın sadece örgütsel yanı üzerinde çalışıyordum. Teşkilatlanma, imparatorluğun batısını ve güneyini kapsayan II. Grup Komutanlığı bölgesini kapsıyordu. Çalışmalar genel olarak büyük bir zorluk çıkmadan devam ediyordu. I. Grup Komutanlığı (Berlin) bölgesinde işler daha zordu. Eski düzensiz birliklerin büyük kısmı bu bölgede bulunuyordu. Ayrıca Baltık birliklerinin de lağvedilmesi gerekiyordu. Kapp Darbesi’nin arkasında yatan sebeplerin bir kısmı bu sırada ortaya çıkan zorluklardan kaynaklanmaktaydı.

Neyse ki, benim yeniden teşkilatlanmanın personel ile ilgili yani insani yönden oldukça üzüntü veren yanı ve muvazzaf askerlerden Reichswehr’e kimlerin alınacağı, buradan kimlerin ayrılacağı sorunu hakkında karar verilmesi ile bir ilgim yoktu. Böyle bir seçim yapmanın direnmelere ve bazı kişiler hakkında haksızlıklara sebep olması doğaldı. Reichswehr’in başardığı işler, subaylarının büyük Kara Kuvvetlerinin kurulmasında gösterdikleri başarılar ve bu ordunun İkinci Dünya Savaşı’nda yaptığı işler, genel olarak bakıldığında, 1919/1920 yıllarında yapılan seçimin hiç de kötü olmadığını ortaya koymaktadır. Reichswehr’e çok sayıda kurmay subay alındığı sık sık eleştiri konusu olmuştu.

²⁰ Ordudan ayrılan astsubay, memur, sağlık ve veteriner subayların durumları daha iyiydi. Çünkü sivil sektörde iş bulmaları çok daha kolaydı.

Bu konuda şunu söylemek gerekiyor: Yapılan en iyi seçim Kraliyet Kara Kuvvetlerindeki bu kurmay subaylardı. Ayrılmak gibi acı bir kaderle karşı karşıya kalanların Reichswehr'e alınan arkadaşlarına karşı gösterdikleri arkadaşlıkla bu zor sınavın üstesinden gelmeleri minnet duygularıyla takdir edilmelidir. Kurmay Başkanım General von Lossberg benimle ilgili olarak da Reichswehr içinde göreve devam edeceğimi söylemişti.

KAPP DARBESİ

Grup Komutanlığı Kassel'de önce Wilhelmshöhe'de üstünkörü yapılmış bir barınak buldu. Çalışma odaları Kraliyet Sarayı'nın içinde değildi; Kral'ın atlarına ait eski bir ahırdaydı. Eski ahır sorumlusuna ve seyislere ait odalar oldukça küçüktü. Ancak 1919 sonbaharında Friedrichplatz'taki eski Harp Okuluna taşınabildik.

Sonbahar ve kış Kara Kuvvetlerinin yeniden teşkilatlanması çalışmaları ile geçti. Komutan General von Schoeler'in askerî açıdan Grup Komutanlığının sorumluluk sahası içinde bulunan Güney Almanya'daki hükûmetleri ziyaret maksadıyla yaptığı ve benim de katıldığım bir görev gezisi nedeniyle çalışmamıza seve seve biraz ara verdik.

13 Mart 1920 sabahı kaldığım yerden Friedrichplatz'taki Grup Komutanlığına gittim. Subayların tam bu sırada bir görüşme için Kurmay Başkanı'nın yanına çağırıldıklarını duydum. General von Lossberg karargâha kısaca, Berlin'den Genel Bölge Direktörü Kapp'ın başkanlığında yeni bir hükûmet kurulduğuna, tüm Alman birliklerinin komutasını General von Lüttwitz'in üstlendiğine dair bir haber geldiğini söyledi. Daha fazla bir bilgi yoktu. Meşru İmparatorluk Hükûmeti'nin bu konuda verdiği bir emir ve bu hükûmetle herhangi bir irtibat yoktu. General von Lossberg, I. Grup Komutanlığının (Lüttwitz) emirlerinin II. Grup Komutanlığı bölgesi için geçerli olmadığını emretti.

Son zamanlarda Berlin'de İmparatorluk Hükûmeti ve Savunma Bakanı Noske ile General von Lüttwitz arasında gerginlik olduğu elbette Kassel'de de biliniyordu. Gerginlik, düzensiz birliklerin özellikle de Döberitz'deki Ehrhardt Deniz Tugayının lağvedilmesi meselesinden kaynaklanıyordu. II. Grup Komutanlığına siyasi bir darbe yapılması niyeti ile ilgili bir bilgi verilmemişti. General von

Lüttwitz'in Berlin'e girişinden önceki gece İmparatorluk Hükûmeti'ne bir ulti-matom verdiği konusunda Kassel'de herhangi bir bilgi yoktu. Kendi sorumluluk sahasındaki komutanlara daha önce niyeti hakkında ne ölçüde bilgi verdiği konusunda da bilgimiz yoktu. Darbe, II. Grup Komutanlığı sorumluluk sahasındaki, yani tüm Batı ve Güney Almanya'daki askerî makamlar için sürpriz olmuştu.

Öğleden önce Kassel'de İmparatorluk Hükûmeti'nin Berlin'den ayrılmayı başardığı, Millet Meclisini Stuttgart'a davet ettiği ve genel grev çağrısında bulunduğu söyleniyordu.

Çoğunlukla sosyalist bir yapısı olan Kassel'de bile Friedrich-platz'da büyük bir insan kitlesi toplanmıştı. Grup Komutanlığının da darbeye karıştığını düşünerek açık şekilde düşmanca bir tavır almış-lardı. "Schöne Aussicht"teki konutunda bulunan komutan General von Schoeler'i Grup Komutanlığına getirerek emniyet altına almak için bir subay devriyesi gönderilmek zorunda kalınmıştı. Bu devriye yol üzerinde tehdit edildiğinde kısa süreli bir çatışma meydana gel-mişti. Bu sırada sadece Friedrichplatz'dan oldukça uzakta bir kişi kör kurşuna kurban gitmişti.

Ama durum yine de çok gergindi. Sosyal Demokrasi, Demokratlar ve Merkez Partisi temsilcileri Grup Komutanlığına gelerek komutan-lığın duruşu hakkında bilgi istediler. General von Schoeler'in, Ebert Hükûmeti'nden bir emir almadıklarını ve hükûmetin şu anda nerede olduğunu bilmediklerini, Berlin'deki olayların -soru yöneltlenler gibi-Grup Komutanlığı için de sürpriz olduğunu söylemesi parti temsilci-leri için yeterli olmamıştı. Aralarından biri alaycı bir soru yöneltmişti: "Sayın General, anlaşılan siz hangi tarafta yer almanız gerektiğine karar vermeniz için beklemek niyetindesiniz." General von Schoeler bu soru ile ortaya konulan şüpheye maalesef hemen sert şekilde karşı-lık vermedi; sadece küçümseyici bir el kol hareketiyle bu suçlamayı kabul etmediğini göstermekle yetindi.

O soruda ima edilen kuşkunun gerçekte ilgisi yoktu; General von Lossberg, yukarıda da belirttiğim gibi, karargâha hitaben yaptığı ko-nuşmada açıkça General von Lüttwitz'in vereceği emirlerin II. Grup Komutanlığının sorumluluk sahasında geçerli olmadığını söylemişti. Darbenin bölgemizdeki birliklere yayılması önlenerek Berlin'deki darbeye aramıza bir sınır çekilmişti. Kassel'deki Grup Komutanlığı-na bağlı Bölge Komutanlıklarında da Kapp Hükûmeti'ne katılmak

yönünde hiçbir eğilim görülüyordu; emrimizdeki tüm birlikler gibi İmparatorluk Hükûmeti'ne bağlılıkları devam ediyordu. Ancak bu sırada 1918 İhtilali nedeniyle askerî emir-komuta yetkisinin ne kadar yetersiz olduğu da ortaya çıkmıştı. Bazı eyalet ve bölgelerdeki Bölge Komutanlıkları, bölgelerindeki durumun çok zor veya kritik olması sebebiyle yerel tedbirler hakkında sadece kendilerinin karar verebileceklerini bildirmişlerdi. Hannover'deki X. Reichswehr Tugayı Komutanı General von Hülsen kendiliğinden hem aşırı sol kesimin hem "Welfen" olarak anılan asilzade ailesinin liderlerini koruma altına almak zorunda kaldığını bildiriyordu. Münster'deki komutan General von Watter, Ruhr Bölgesi'ndeki durumun tehlikeli olması nedeniyle sükûnetin ve düzenin sağlanması sorumluluğunu sadece kendisinin üstlenebileceğini söylüyordu. Stuttgart'tan da askerî makamın hükûmetin arkasında olduğu haberi geliyordu. Ancak kastedilenin Württemberg Eyalet Hükûmeti mi yoksa Stuttgart'a gelmekte olan Ebert Hükûmeti mi olduğu açık değildi. Bavyera Bölge Komutanı'nın sadece kendi hükûmetinden alacağı emirlere göre hareket edebileceğini açıklaması Bavyeralıların anlayışı bakımından sürpriz sayılmazdı. Ancak bu açıklama endişe yaratmayacaktı, çünkü o dönemdeki Münih Hükûmeti varlığını İmparatorluk Hükûmeti'nin bir yıl önce komünist Eisner diktatörlüğünün bertaraf edilmesi için duruma müdahale etmesine borçluydu.

ASKER OLARAK BİZ DURUMU NASIL GÖRÜYORDUK?

Genel Bölge Direktörü Kapp ve General von Lüttwitz gibi insanların şahsi iktidar hevesiyle değil, yurtseverlik güdüsüyle hareket ettikleri konusunda kimsenin şüphesi yoktu. Durumun feci tarafı da buydu. Von Lüttwitz'in damadı Baron von Hammerstein-Equord o dönemde von Lüttwitz'in karargâhında kurmay subaydı, daha sonra Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı olmuştu, bana kayınpederinin "İmparatorluğu son saatte kurtarmak" saplantısı ile hareket ettiğini anlatmıştı. Hammerstein'in kendisi, von Lüttwitz'in Kurmay Başkanı General von Oldershausen ve Hareket Şube Müdürü (Ia) von Bock daha sonra Feldmareşal oldu, darbeye katılmayı reddetmişlerdi. Bunun üzerine General von Lüttwitz tarafından geçici olarak devre dışı bırakılmışlardı. Doğu bölgelerindeki arkadaşlarımızın, özellikle de Alman Doğu Afrika'sının meşhur savunucusu General von Lettow-Vorbeck ve Doğu Prusya'nın Sosyal Demokrat Valisi August

Winnig'in Kapp-Lüttwitz Hükûmeti'ni desteklemeleri büyük ölçüde o dönemdeki siyasi durum ile açıklanabilirdi. İhtilal sonrasında kurulan hükûmet o ana kadar Almanya'nın doğu bölgelerinde sağlam şekilde varlığını hissettirmemişti. Ayrıca Barış Diktası'nı imzalaması da unutulmamıştı. En azından düzlük bölgelerde ve küçük şehirlerde devletin yeni şekli henüz benimsenmemişti. Versay Diktası'nın imzalanması, örneğin İmparatorluk Maliye Bakanı Erzberger'in yargılandığı dava gibi skandal davalar geniş kesimleri öfkelenlendirmişti. Versay'da kabul edilen Alman bölgelerinin Polonya'ya ve Danimarka'ya verilmesi öncesinde özellikle Doğu eyaletlerinde ve Schleswig'de tansiyonu arttırmıştı. Doğu Prusya, Yukarı Şilezya ve Schleswig'de henüz oylama yapılmamıştı. Bütün bunlar halkın bir kısmında başka bir hükûmet kurulması arzusu uyandırmıştı. Bunun gerçekleşmesi hâlinde ulusal çıkarların daha iyi savunulacağına inanılıyordu. İmparatorluğun doğusundaki birliklerin komutanları General von Lüttwitz'e sadık kalmaları halkın çoğunluğu ile uyum içinde hareket ettiklerini göstermekteydi. Bunun yanında, düzensiz birliklerin içinde yakın zamanda lağvedilecekleri haberleri üzerine duyulan öfkenin de rol oynadığı daha önce ifade edilmişti.

Biz, imparatorluğun batısındaki durumu bundan çok farklı görüyorduk. Askerî açıdan Kassel'deki Grup Komutanlığının sorumluluk bölgesi (imparatorluğun orta, güney ve -Müttefikler tarafından işgal edilen bölgeler hariç- batı bölgeleri) içinde kalan bölgelerde halkın ruh hâli çok başkaydı. Berlin'deki darbe bu bölgelerdeki halk içinde hiçbir şekilde -daha sonra darbenin haklı sebeplere dayandığını gösterecek- bir destek bulamamıştı. Devletin yeni şekli -komünistler hariç- az çok benimsenmişti. Arazi terk etme insanların duygularında Doğu'da olduğu kadar baskı yaratmamıştı. Ancak imparatorlukta istemedikleri bir hükûmet iş başına geldiği takdirde, Ren Nehri'ne kadar gelen Müttefiklerin müdahale edebileceklerinden haklı olarak korku duyuluyordu. Böyle bir hükûmetin bir askerî darbe ile iktidara gelmesi düşüncesi pek yankı uyandırmamıştı. Biz askerlerin imparatorluk ile ilgili olarak büyük endişe duyduğumuz şey bir iç savaş tehlikesiydi. Komünistler tarafından her an Ruhr Havzası'ndaki ve Orta Almanya'daki büyük sanayi bölgelerinde isyan çıkartılmak suretiyle zor kazanılmış, ama henüz yerine oturmamış düzen için tehlike yaratılabildi. Maalesef kısa süre sonra korkulan şey başa gelecekti. Bu arada ayrılıkçı akımların artması da bekleniyordu.

Millet Meclisi tarafından kurulmuş meşru hükûmete sadakat gösterme görevi bir yana, batıdaki ve güneydeki siyasi durumun iyi şekilde değerlendirilmesi ile Berlin'deki Kapp Girişimi'nin iktidarını tüm imparatorluğa yayması olasılığının bulunmadığı, aksine mevcut durumda imparatorluk için büyük bir tehlike oluşturduğu görülüyordu. Diğer taraftan, birliklerin Berlin'e karşı kullanılması söz konusu değildi. Ordu birliklerinin karşı karşıya gelmeleri durumu hariç, İmparatorluk Hükûmeti'nin genel grev çağrısı²¹ birlikleri bu maksatla serbest bırakmak ve nakletmek imkânını ortadan kaldırıyordu. Berlin'deki Kapp Girişimi'nin çok çabuk çökmesi birkaç gün içinde durumu açıklığa kavuşturuyordu.

Hükûmetin genel grev çağrısının sonuçlarının kısa süren Kapp Darbesi'nin sonuçlarından çok daha ağır olduğu kısa sürede ortaya çıkmıştı. Kassel'de olduğu gibi, birçok yerde grevin yanı sıra arkasında komünistlerin olduğu huzursuzluklar da çıktı. Bu huzursuzlukların birlikler tarafından bastırılması gerekti.

Özellikle Ruhr Bölgesi'ndeki durum oldukça kritikti. Uzun süredir hazırlıkları yapıldığına şüphe olmayan büyük çaplı komünist bir ayaklanma başlamıştı. Bu ayaklanmada Kapp Darbesi sebep, genel grev şiddet kullanılması için bir köprüydü. Ağır silahları ve topçusu da olan tam bir Kızıl Ordu ortaya çıkmıştı. Mevcut zayıf birliklerin bir kısmı isyancılar tarafından tarafsız bölgeye doğru uzaklaştırıldılar ve orada Müttefikler tarafından silahsız hâle getirildiler. Müttefikler bu mücadele sırasında meşru demokratik Alman Hükûmeti'ni desteklemek için kollarını bile kıpırdatmadılar. Tam tersine, Wesel kızıl birlikler tarafından planlı şekilde kuşatıldı. İntikal hâlindeki bir batarya Ruhr Bölgesi Tren Garı'nda katar üzerindeyken saldırıya uğradı ve personel son erine kadar vahşice katledildi. Batarya Komutanı Yüzbaşı Hasenclever çok değerli bir subaydı. Savaş sırasında 213'üncü Piyade Tümeni Karargâhında birlikte görev yapmıştık.

Ruhr Bölgesi'ni kapatmak ve müteakiben çatışmalara girerek isyanı bastırmak için imparatorluğun birçok yerinden güçlü birliklerin düzen içinde bölgeye getirilmesi gerekiyordu. Bu sırada General von

²¹ Savunma Bakanı Dr. Gessler'in anılarına göre, genel grev çağrısı İmparatorluk Basın Şefi Ulrich Rauscher'in kendi sorumluluğu altında yapılmış ve İmparatorluk Başkanı ile hükûmetin imzalarıyla duyurulmuştu.

İmparatorluk Başkanı von Hindenburg, Feldmareşal von Mackensen ve
Orgeneral von Seeckt Reichswehr manevralarında

Düşünce gerçekleşiyor: “Hücum Topu” (8’inci Bölüm’e bakınız)

Feldmareşal von Hindenburg
Üçüncü Muhafız Piyade Alayı
üniforması içinde

Orgeneral Baron v. Hammerstein Equord,
Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı

Lüttwitz'in o ana kadar emir-komutası altındaki bölgeden gelen birliklerin de imparatorluğun batı ve doğu bölgelerinden gelen birliklerle sarsılmaz bir arkadaşlık içinde omuz omuza mücadele ettiklerinin altı çizilmelidir. II. Grup Komutanlığının daha sonra Thüringen'de başlayan komünist ayaklanmasını da bastırması gerekti. Bu görev için de güçlü birliklere ihtiyaç vardı.

Kapp Darbesi'nin arkasında bıraktığı sadece bu kanlı çarpışmalar değildi, aynı zamanda başta subaylar olmak üzere askerlerin ruh hâlini de etkilemişti. Askerlerin yaşanan olaylar ve bunların sonuçlarıyla yüzleşmeleri doğaldı.

Kapp Darbesi, Prusya-Almanya Kara Kuvvetlerinin tarihinde generallerin ve emrindeki birliklerin devlet otoritesine karşı şiddet kullanarak siyasetçiler ile karşı karşıya geldikleri ilk olaydı. Ancak askerler Reichswehr'in yasalara karşı gelmesi ve itaatsizlik göstermesi nedeniyle sonradan maruz kaldıkları hakaretleri haklı bulmuyorlardı. Silahlı Kuvvetlerin büyük kısmının darbe ile bir ilgisi yoktu. Bu kızgınlık da askerlerin kulaklarında gerçek dışı şekilde yankılanıyordu.

Bu yasalara karşı gelmeye ve itaatsizliğe karşı oldukça yüksek sesle fırtına koparanlar, bir buçuk yıl önce -ülkenin içinde bulunduğu savaş durumundan yararlanarak- aynı şekilde kendi siyasi hedeflerini kabul ettirmek için ihtilale hizmet etmişlerdi veya fırsatçılık nedeniyle ihtilalin sonucuna katlanmışlardı.

Askerler -yine de- Kapp Darbesi ile sadece Alman askerlik geleneğine tamamen aykırı olan, aynı zamanda ordunun halk nezdindeki saygınlığını ağır şekilde tehlikeye sokan bir yola girildiğini düşünmek zorundaydılar. Çünkü aslında ihtilallere hiç de yatkın olmayan bu halk, öteden beri askerleri sadece vatani savunan, düzeni ve devlet otoritesini koruyan en güçlü dayanak olarak görüyordu. Bu geçmişlerinden sonra, bu konumlarından zarar verici olarak gördükleri bir hükümete karşı gerektiğinde şiddet kullanmayı hakları sayan "siyasete karışmış askerler"e dönüşmeye izin veremezdi.

Silahlı Kuvvetler için Kapp Darbesi nedeniyle şu veya bu partinin güvenini kaybetmiş olmaktan ziyade, devlet otoritesine karşı ayaklanarak yüzlerce yıldır görevini yerine getirdiği için halkın kendisine duyduğu güvenden yoksun kalma tehlikesi çok daha önemliydi. "Siyasete karışmış askerler" böyle bir güveni uzun süre koruyamazlardı,

parti faaliyetlerine karışarak en güzel görevlerinin yerine getirilmesini tehlikeye sokarlardı. Bu görev, vatan sevgisi ve görev duygusu aşıl-mak için gençliğin eğitilmesi idi.²²

Kapp Darbesi ve bu darbenin başarısız olması, Silahlı Kuvvetlere orduların böyle bir girişim için uygun olmadıklarını göstermişti. Çün-kü esas itibarıyla gerçek askerliğe ve ordunun görevine aykırıydı. Askerlerin genel olarak iç siyaset alanında faaliyet gösterme ve mü-dahalede bulunma kabiliyeti bakımından eksiklikleri vardır. Meslek-lerini emir verme ve itaat etme çerçevesinde ifa ederler. Esas itibarıyla siyasetin dışında kalan görevleri ile meşgullerdir. İç siyaset alanın-daki eğilimleri ve güç ilişkilerini doğru şekilde değerlendirmek için imkânları sınırlıdır.

“Silahlı Güç” -bir devrimci bir durum varsa- hükûmeti düşürebil-ir. Ancak bu darbeyi destekleyenlerin ortaya çıkacak bir yığın prob-lemin üstesinden gelip gelemeyecekleri ayrı bir meseledir. Kapp Dar-besi, General von Lüttwitz ile ilgili olarak bunu açıkça ortaya koy-muştur.

Kapp Darbesi’nin başarısız olması sadece başlangıçtaki başarılar-dan sonra hangi işe el atacağını bilmeyen yönetimin yetersizliğinden kaynaklanmıyordu. Sebep, hükûmetin genel grev çağrısında değildi. Genel grev yürürlüğe girdiğinde Kapp Hükûmeti’ne karşı ok yaydan çıkmıştı. “Silahlı Gücün” yardımıyla imparatorluk yönetimini ortadan kaldırmak düşüncesinin halk çoğunluğunda karşılık bulmamış olması önemliydi. Başarılı olan ihtilallerin büyük kısmı az çok pasif çoğun-luğa karşı sonuna kadar kararlı ve iyi örgütlenmiş azınlığın yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Darbeyi planlayanların böyle bir güç oluşturma-ları mümkün olmamıştı. Darbeye sempati duyan güçler büyük ölçüde Doğu’da tehdit altında bulunan bölgelerle sınırlıydı. Genellik-le muhafazakâr görüşte olan bu güçlerde başarı için mutlaka gerekli devrimci heyecanın belirtisi ve özelliği olan tereddütsüzlük yoktu.

Askerler Kapp Darbesi’nin imparatorluk için yarattığı tehlikeleri görmezden gelemezlerdi.

²² Yanlış anlamayı önlemek için şu hususun belirtilmesi gerekiyor: Apolitik askerle-rin bir ideal olarak sunulmaması gerekiyor. Askerler içinde bulundukları dönemde elbette siyasi meselelerle ilgileneceklerdir. Ancak bir parti politikasının taraftan veya uygulayıcısı konumunda olmamaları gerekir.

İlk tehlike bir iç savaş çıkmasıydı. Bu tehlike darbenin çok çabuk başarısızlığa uğraması, ama aynı zamanda Silahlı Kuvvetlerin büyük kısmının tutumu sayesinde önlenebilmiş, sadece Ruhr Bölgesi'nde maalesef çok kanlı cereyan eden ayaklanma ve daha sonra Thüringen'deki huzursuzluk ile sınırlı kalmıştı.

Diğer bir tehlike, ordunun dağılması olmasa da bölünmesi tehlikesiydi. Bu durum, bu güç aracının yara almış imparatorluğun ve güçlükle sağlanabilmiş düzeninin güvenliğini garanti altına almak olan esas görevleri için kullanılamaz hâle gelmesi anlamına geliyordu. Bu bölünme, askerler arasındaki birlik beraberlik duygusunun siyasi görüş ayrılıklardan kaynaklanan geçici görüntülerden çok daha güçlü olarak ortaya çıkması sayesinde önlenebilmişti. Bu sonucun alınmasında, darbenin başarısız olmasından sonra -İmparatorluk Başkanı Ebert'in etkisiyle- hükûmetin ölçülü tutumunun da katkısı olduğu unutulmamalıdır.

Devletin iç mücadeleler nedeniyle parçalanması ve dışa karşı bir şey yapamayacak duruma gelmesi hâlinde, özellikle Silahlı Kuvvetler içinde çaresizlik içindeki her devlet için söz konusu olan tehlikenin farkına varılmıştı.

Reichswehr askerleri bu değerlendirmelerden sonra Kapp Darbesi'nden ve onun sonuçlarından şu dersi almışlardı: Alman ordusunun tarihinde ilk kez "yoldan çıkması" sadece o dönemdeki durum sebebiyle değil, esas itibarıyla yanlıştı.

Bu tür değerlendirmelerin daha sonraki kritik durumlarda ne derecede rol oynadığını değerlendirmek okuyucuya kalmıştır.

Silahlı kuvvetler, Kapp Darbesi'nin devleti, halkı ve Silahlı Kuvvetleri içine düşürdüğü ağır krizlerin atlatılmasından sonra, Versay'da belirlenen yapısını oluşturma ve birliklerin iç düzenini sağlamlaştırma görevine döndü. Bu sırada Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanlığına atanan General von Seeckt, bu çalışmalara mührünü vurmuştu; komuta kademelerinde otorite, alt kademelerde itaat ve sadakat esas alınmıştı. Bunu sağlamak için ordu siyaset dışına çıkarıldı. Bu tedbir, Kapp Darbesi'nin ortaya koyduğu tehlikeler ile uyarılan birliklerin düşünce tarzına uygundu. General von Seeckt, haklı olarak subayların ve askerlerin idealizmine ve görev duygularına güveniyordu. O günlerde gerçekten asker olarak kalmak veya asker olmak konusunda

büyük bir idealizm vardı. Ancak Silahlı Kuvvetler içinde çift taraflı bir ruhsal baskı vardı: Bir tarafta Versay Antlaşması'nın imparatorluğu koruma görevini ümitsiz hâle getiren ayak bağları mevcuttu. Ümitleri sadece polis birliklerine bağlamak hiç heyecan vermiyordu. Müttefiklerin Kontrol Komisyonlarının tek taraflı olarak sadece Almanya'ya uyguladıkları utanç verici gözetim nedeniyle bu ayak bağları oldukça sıkıntı veriyordu. Üstüne üstlük bir de kendi halkımızdan gelen düşmanlıklar, Merkez partilerinin kuşkuarı, aşırı sol kesimin hakaretleri, ama aynı zamanda Silahlı Kuvvetlerin Kapp Darbesi sırasındaki tutumu nedeniyle hayal kırıklığı yaşayan milliyetçi çevrelerin olumsuz tavırları vardı. Bütün bunlar askerlerin kendilerini askerî görevlerine vermeleri için siyasetten çekilmelerini sağlamıştı. Bu görevi başarabilmelerini -İkinci Dünya Savaşı'nda kanıtlandığı gibi- idealizmlerine, vatan sevgilerine, geçmişlerinden devraldıkları askerî yetenek ve meziyetlerine ve yeni bir yola girmek için hazır olmalarına borçluydular.

KITA GÖREVİNDE

1 Ekim 1921'de Bölük Komutanı olarak 5'inci Piyade Alayına tayin oldum. Berlin-Stettin yolunun ortasında küçük bir Mark Brandenburg şehri olan Angermünde'deki 6'ncı Bölük Komutanlığına devraldım.

Angermünde'nin demir yolu ulaşım ağıları düğüm noktası ve Berlin ile Stettin arasında Ekspres Tren İstasyonu olma özelliği dolayısıyla önemli bir ayrıcalığı vardı. Bu, şehri süratle terk etmek için güzel bir imkândı. Burası tarımla uğraşılan küçük bir şehirdi, aslında tuğladan yapılmış güzel eski kilisesi dışında pek fazla bir çekiciliği yoktu. Yakınında eğitim alanı da olan etrafı ormanla çevrili Wolletz Gölü ve çevresinde durum başkaydı. Eşim ile ilk kez 5.000 nüfuslu tipik bir küçük şehir olan Angermünde'de yaşamayı öğreniyorduk. Ara sıra komik, ama şehir sakinlerinin dostane tavırları sayesinde çok hoş olaylar da yaşıyorduk. Angermünderliler -belki demir yolu tamirhaneleri işçileri dışında- devrimden nispeten az etkilenmişlerdi. Cumhuriyet onların kalplerinde henüz kök salmamıştı. Öz Mark Brandenburglular olarak Kraliyet dönemine özlem ve orduları ile gurur duyuyorlardı. Bu konuda en başta şeref üyesi olduğum Muhafızlar Derneğinin çok etkili bir rolü vardı. Ancak sabahın erken saat-

lerine kadar devam eden toplantıları oldukça yorucuydu. Eski askerler bu buluşmalarda gururla hizmet yaptıkları dönemi düşünüyorlar ve eski komutanlarını anıyorlardı. En gururlusu Dernek Başkanı Bay Gott'tu. Uzun yıllar Süvari Başçavuşu olarak görev yapan ve 1870 Savaşı'na katılan bir kişi olarak eski Muhafız Süvari Alayının üniformasını giyme iznine sahipti. Bu onun için şüphesiz paylaşabildiği büyük bir şerefti. Her yıl 11 Ağustos'ta devlet tarafından düzenlenen Anayasa kutlamaları bu çevrede hassas bir ortam yaratıyordu. Bu kutlamalar o dönemde halk arasında pek yankı bulmuyordu. Bu sadece Angermünde'ye özgü bir durum da değildi. Kutlamalar resmî konuşma yapılan bir tören şeklindeydi. Kaymakam Baron von Erffa, kutlamaların ilçe tarafından değil, şehir tarafından düzenlendiğini söyleyerek hoşuna gitmeyen bu görevden kaçınıyordu. Siyasi bir makamın görevi olduğuna şüphe olmayan böyle bir konuşmayı yapmak garnizondaki en kıdemli kişi olarak bana düşmezdi. Geriye Belediye Başkanı kalıyordu. Başkan -en azından benim bulunduğum yılda- genel olarak Büyük Friedrich'den Prusyalıların görevlerini yerine getirmelerine örnek olarak gösterince bu görevinden kurtulmuştu.

Angermünde kültürel zevkler için pek fazla bir şey sunmuyorsa da salt askerî açıdan bakıldığında düşünülebilecek uygun bir garnizondtu. Her türlü eğlence imkânından yoksun olması askerî vazifelere yönelmeyi kolaylaştırıyordu. Çevre savaş koşullarına uygun eğitimlerin yapılmasına imkân verdiği için eğitimlerin yapılması kolaydı. Tabur Komutanı Prenzlau'da, Alay Komutanı Stettin'deydi. Garnizonda bu üstlerden birinin bulunmaması bölüğün eğitiminin tamamen kendi değerlendirmemize göre düzenlenmesine imkân veriyordu. Benim hedefim sadece bölüğü -özellikle muharebe görevleri için- iyi şekilde eğitmek değildi; amaçlarımdan biri de Kara Kuvvetlerinin büyümesi durumunda aralarından manga ve takım komutanı olarak görev alacak astsubaylardan bir çekirdek kadro yetiştirmekti. Öyle sanıyorum ki iki yıllık bölük komutanlığım zamanında bunu yapmayı başarmıştım. Bugün çok sözü edilen askerî eğitimin ve muharebe sahasındaki faaliyetlerin temeli olması gereken "tim çalışması" fikrini biz o dönemde hayata geçirmiştik. Timler, yapısı sürekli değişmeyen makineli tüfek ve piyade mangalarını oluştuyordu.

Mangalar her türlü hizmette bir bütün olarak bir "ekip" olarak yer alıyorlardı. Odalarında hep bir arada bulunuyorlardı. Her manganın

birbiri ile irtibatlı iki odası vardı. Bunları arzu ettikleri şekilde bir oturma odası ve bir koğuş olarak kullanabilirlerdi veya her oda man-
ganın bir yarısı tarafından kullanılabilirdi.

Angermünde'de geçirdiğimiz zaman benim için çok değerliydi. Çünkü kurmay görevlerinde geçen uzun yıllardan sonra nihayet tekrar kıtada çalışma imkânı bulmuştum. Genç askerlerin salt silah eğitimi-
nin dışında da yetiştirilmelerini sağlamak görev bilincine sahip olan-
lar ve iyi Almanlar için düşünülebilecek en güzel görevlerden biridir. Böyle bir yetiştirmenin hedefine ulaşması için o dönemde bölük için-
de üstler ile astlar ve yaşlılar ile genç doğumlular arasında iyi bir
uyumun hâkim olması doğaldı. “Öncelikle kişiliği ortadan kaldırmak
gerekir” gibi bir düşünce kimsenin aklına gelmemişti. Yetiştirme ve
eğitimin amacı, her rütbedeki askerin bağımsız düşünebilmesini ve
hareket etmesini sağlamaktır. Bu, her zaman eğitimin en zor problemlerinden biri olmuştur.

Bu iki yıl, enflasyon döneminin getirdiği ve şehrin Berlin'e git-
mek için uygun ulaşım imkânlarından faydalanmayı ortadan kaldıran
tüm zorluklara rağmen bir asker olarak benim için oldukça tatmin
ediciydi. Görevle ilgili alanda bile paranın bu yıl içinde süratle değer
kaybetmesi oldukça can sıkıcı biçimde hissediliyordu. Maaş muteme-
di genellikle Prenzlau'daki taburun diğer bölüklerinin maaşlarını da-
ğıttıktan bir gün sonra bizim maaşlarımızı getirirdi. O dönemde enf-
lasyonun çok yüksek olması nedeniyle paranın değeri bir gün içinde
oldukça düşerdi. Bu bir günlük gecikmeyi telafi etmek ve bölük per-
sonelinin maaşlarının zamanında ödenebilmesini sağlamak için
Angermünde'deki tüccarları gezerek onlardan para alırdım. Tüccarlar
askerlerin ceplerindeki paranın kısa süre içinde kendilerine geri döne-
ceğini bilirlerdi. Bu ayrıntılar önemsiz görünebilir, ancak bunlar o
dönemin şartlarına ışık tutmaktadır. Bir bölük komutanının bölük
personelinin maaşlarının zamanında dağıtılmasını sağlamak için para
bulmak zorunda kalmasının ne anlama geldiğini değerlendirmek için
Eski Prusya'nın işleri zamanında gören idari yapısını ve titiz çalışan
mali düzenini göz önüne getirmek gerekir.

5'inci Piyade Alayı, bir kısım birlikleri Mark'ta bulunmasına
rağmen Pomeranya Tümenine bağlıydı. Tatbikat için bu güzel eyalete
gitmiştik. Bölüğüm tatbikat sırasındaki ilk dinlenme gününü Polonya
sınırına yakın bir köyde geçirecekti. Köyün girişinde beni endişeli

yüz ifadesiyle “Konakçı Subayı” bekliyordu. Bana barınacağımız yerin çok küçük olduğunu, halkın da Pomeranya’da tasavvur edilemeyecek şekilde pek dostça davranmadığını söyledi. Çok kısa sürede köylülerin ve eşlerinin sınır koruma birlikleri dönemindeki hatıralarının hâlâ çok canlı olduğu ortaya çıktı. Anlaşılan tavuklarını ve kazlarını koruyamamışlardı. Dinlenme gününden sonra köyü terk ederken tüm köy halkı bizi dostça uğurlamıştı. Tekrar disiplinli birlikler olduğunu görmüşlerdi ve konaklayan birlikle -eskiden olduğu gibi- dostça bir ilişki kurmuşlardı.

Angermünde’de geçirdiğimiz bu iki yıl içinde Silahlı Kuvvetlere doğrudan etkisi olan iki olaydan söz etmek gerekiyor: Biri Küstrin’deki Buchrucker Darbesi, diğeri ise Angermünde’deki hizmetimden kısa bir süre sonra gerçekleşen Münih’teki Hitler Darbesi’ydi. Buchrucker Darbesi, “Kara Reichswehr” denilen ve güvenlik nedenleriyle gönüllüler ile teşkil edilen bir örgütün küçük Küstrin Kalesi’ni şiddet kullanarak ele geçirme girişimiydi. Orada bulunan garnizon birliklerinin ve Reichswehr’in herhangi bir biriminin bu darbe girişimi ile bir ilgileri yoktu. Girişim, Binbaşı Buchrucker’i tereddüt etmeden bizzat tutuklayan Küstrin Komutanı Albay Gudowius’un kararlı hareket etmesi sayesinde kan dökülmeden önlendi. Buna rağmen bu darbe Reichswehr hakkında nahoş şeyler söylenmesine ve Reichswehr için zorluklar çıkarılmasına sebep olmuştu. Demokrat partiler uzun zamandan beri varlığı gizli kalmayan “Kara Reichswehr” denilen bu gruptan rahatsızlık duyuyorlardı. Askerî makamların gerektiğinde bir darbeye kullanılmak üzere yasa dışı bir kadro oluşturma planı yaptıkları kokusu alıyorlardı. Gerçekte böyle bir niyet yoktu. Bu, yeni bir komünist darbe girişimi olması veya Polonyalıların taarruz etmeleri hâlinde Reichswehr saflarını güçlendirmek için gönüllülerden yararlanmak maksadıyla yapılan, ancak bir işe yaramayan bir girişimdi. Bugün bunu itiraf etmek gerekiyor. O dönemde sorumluluk taşıyan hiçbir askerî makam bu tür teşkilleri yasa dışı olarak kullanmayı elbette düşünmemişti. “Kara Reichswehr” Grubu demokrat partilerde kuşku yarattığı, içlerinde hoşla gitmeyen unsurlar da bulunduğu ve muhtemelen gerçekten yasa dışı siyasi gruplarla irtibatları da olduğu için bu tür yardımcı örgütlerinin hiç kurulmaması çok daha iyi olurdu. Bu örgüt daha sonra lağvedildi. Söylediğim gibi, Buchrucker Darbesi’nin Reichswehr üzerinde en küçük bir etkisi olmamıştı.

Hitler Darbesi'nde durum başkaydı. Bilindiği gibi, Hitler General Ludendorff'un saygınlığının yardımıyla Kara Kuvvetlerinin subay adaylarının bulunduğu Münih'teki Piyade Okulunu geçici olarak kendisinin ve hareketinin yanına çekmeyi başarmıştı. Aslında bu genç askerlerin büyük millî gurur kırıklığı yaşandığı bir zamanda Hitler'in sloganlarından etkilenmiş olmalarında şaşılacak bir şey yoktu. Genç olarak heyecana kapılabilirlerdi. Asker olarak düşmanların saldırıları karşısında imparatorluğun içinde bulunduğu çaresizliği derinden hissediyorlardı. Bu hareketin başındaki Ludendorff onları yeni bir başlangıç işareti gibi etkiliyordu. Buna rağmen Kara Kuvvetlerinin bir subay adayı devresinin tamamının itaat etme görevlerine ve ettikleri yemine aykırı hareket ettikleri bir gerçektir. Darbenin başarısız olmasından sonra Piyade Okulunda düzen tekrar sağlandı. Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı bu itaatsizlik karşısında, özellikle genç subayları kendi görevlerinde tutamayan üstlere karşı çok sert tedbirler aldı.

Bu utanç verici olayla ilgili olarak iki hususa değinmek gerekiyor: Birincisi, bu kalkışmanın Reichswehr'in NSDAP'a (Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi) karşı duruşunu etkileyen sonucuydu. Bu konuya başka bir bağlamda tekrar değinilecektir. İkincisi, o dönemde genç subayların ve subay adaylarının kötü yönetilmelerine en fazla öfkelenen Reichswehr dışındaki bu çevrelerin yıllar sonra gerekirse ettikleri yemine aykırı hareket etmeyi tabii bir görev olarak görmek istediklerinin gözden kaçırılmaması gerekmektedir.

Benim 3'üncü Muhafız Alayındaki eski komutanım General von Elstermann'ın "Bu işte bir yanlışlık var." dediği söyleniyordu. General, astlarından birinin ahlaki anlayışında bazı yanlışlıklar bulunduğu sık sık bu deyiimi kullanırdı. Kritik zamanlarda sadece rejimin değil, ülkenin varlığının da birliklerin yeminlerine sadık kalıp kalmayacaklarına bağlı olduğu hiçbir zaman unutulmamalıdır. Bu konu devletin temeline dokunmadan siyasi spekülasyonların nesnesi hâline getirilemez.

TEKRAR KURMAY GÖREVİNDE

Kurmay subaylar için zorunlu iki yıl bölük komutanlığı görevinden sonra 1 Ekim 1923'Te tekrar bir kurmay görevine atandım, yani o dönemde söylendiği şekliyle "Führerstabsoffizier" (Komutan'ın Karargâh Subayı) olarak görevlendirildim. Versay Diktası nedeniyle

Büyük Genelkurmay kurulması yasaktı, ancak karargâh subayları yüksek karargâhlarda ve Savunma Bakanlığındaki Birlik Dairesinde görev yapabiliyorlardı.

Önce Stettin'deki II. Savunma Bölge Komutanlığı Karargâhında ve 1 Ekim 1924'te de Dresden'deki IV. Savunma Bölge Komutanlığı Karargâhında görevlendirildim. Her iki karargâhta da "Karargâh Subaylığı" öğretmenini olarak görev yaptım. Yasaklanmış durumdaki Harp Akademisinin yerine genç subaylar için üç yıllık kurslar düzenlenmişti. "Savunma Bölgesi Sınavı"nda başarılı olan genç subaylar bu kurslarda daha sonra "Führerstabsoffizier" olarak alacakları görevler için eğitiliyorlardı. Eğitimin ilk iki yılı Savunma Bölge Komutanlıklarında, üçüncü yılı Savunma Bakanlığında yapıyordu. Stettin'de ve daha sonra Dresden'de Savunma Bölge Komutanlığına gelen devrelerin kıdemlilerine Taktik ve Harp Tarihi dersleri verdim. Bu devrede sadece 8 öğrenci bulunduğundan yaptığım görev oldukça verimli oluyordu, çünkü küçük bir grup içinde öğrencilerle tek tek ilgilenmek mümkün oluyordu. Öğretmen olarak görev yaptığım ve çok şeyler öğrendiğim bu dört yılı tekrar hatırlamak hoşuma gidiyor. Umarım öğrencilerim de bu derslerden yeterince yararlanmışlardır. Bu subayların hepsi İkinci Dünya Savaşı'nda yüksek karargâhlarda kurmay subay veya tümen ve kolordu komutanı olarak kendilerini kanıtladılar. Bu dört yıl içinde aralarında çok sıkı arkadaşlık bağı vardı.

Stettin'de geçirdiğim yıllar benim için biraz sıkıntılıydı. Orada ev bulamamıştık. O nedenle her gün Angermünde ile Stettin arasında mekik dokumak istemediğim için orada mobilyalı bir evde tek başıma kaldım. Devlet bunun için bana harcırah vermiyordu. Onun için "IV. Sınıf Aylık Kart" almaktan başka çare kalmıyordu. O zaman sayıları bir hayli fazla stokçu ve karaborsacı arasında seyahat etmek bazen çok eğlendirici olmakla beraber, genellikle pek hoş ve dinlendirici değildi. Ama o yıl bana kurmay subay olarak olağan iki yıl kıdem almama mal olmuştu. Kara Kuvvetleri Personel Başkanlığının hazırlanmış görev değişimine benim aleyhime müdahalesi ile Stettin'de bir ev bulma imkânımız kalmamıştı. Kara Kuvvetleri Komutanı General von Seeckt bu konudaki şikâyetimi hoş karşılamamış ve beni kıdem alanlar listesinden silmişti. Ancak on üç yıl sonra Genelkurmay Başkanlığında "Kurmay Başkanı Birinci Yardımcılığı" (Oberquartiermeister I) görevindeyken bu iki yıllık kayıp telafi edilebildi. Ben bu

durumu General von Seeckt'in otoritenin bakış açısını nasıl kötü savunduğunun örneği olarak ifade ediyorum. Olayın nasıl cereyan ettiği ve şikâyetimin haklı olduğu konusunda aslında kimsenin şüphesi olamazdı. Küçük bir yüzbaşının yüksek kademedeki Personel Dairesinin özel hakkına müdahalede etmesine karşı protestoda bulunmaya cesaret etmesi biraz fazlaydı.

Yaşam dolu kültür şehri eşsiz Dresden'deki üç yılım çok daha güzel geçti. Anlamsız bir barbarlık 1945'te şehri askerî bir gerekçe de olmadan feci bir harabeye çevirdi. Sığınmacılarla dolan şehirde pek çok kayıp verildi. Dresden; sanat galerisi, dünyaca ünlü operası, mimari güzellikleri ve çevresinin çekiciliği ile bizde unutulmaz izlenimler bırakmıştı.

“Karargâh Subayı Öğretmeni” olarak görev yapmak o yıl çok sayıda eğitim gezilerine katılma imkânı vermişti. Bu suretle ve daha sonra yaptığımız büyük kadro gezileri²³ sayesinde hemen hemen Almanya'nın tamamı hakkında bilgi sahibi olmuştum. Bu tür gezilerdeki çok yoğun mesai yanında eğlenecek zamanımız da oluyordu. Bir keresinde Thüringer Wald'da küçük bir otelde kalmıştık. Otelin girişinde büyük bir tabelada “Kara Kartallar Otel” yazıyordu. Altında da “Parola: İyi yemek yemek ve iyi uyumak” yazıyordu. Otel sahibi eski bir muhafız süvari askeriydi. Bizim orada kalmamızdan son derece memnundu. Kahvaltı ve akşam yemeği için -öğlenleri yoldaydık- bize sadece bize özgü çok ucuz bir bedelle yemek ve içecek getiriyordu. Bu gezilerimizden birinde Sachsen Eyaleti'nde küçük bir şehir olan L'ye yolumuz düşmüştü. Akşam belediye meclis üyeleri bize bir ziyafet vermişlerdi. Şehir protokolüne göre önde başkanımız olmak üzere ziyafet salonuna girdik. Şehrin ileri gelenleri eşleriyle birlikte daha önce büyük sofrada yerlerini almışlardı. Sadece bizim yerlerimiz boş bırakılmıştı. Sofra şehrin eski güzel çinko sofrası ile süslenmişti. Salonun girişinde bu gece bitirilmek üzere konulmuş büyük bir şarap fıçısı vardı. Bu sebeple kısa bir süre sonra keyifler artmıştı. Yemekten sonra dans edildi. Önümde, neşe içinde şarap içtikten sonra mutluluk saçan gözlerle sarmaş dolaş dans eden iki yaşlı bayan gördüm. Saat 03.00'e doğru oldukça çakırkeyif başgarson “sıhhatinize”

²³ Komutan ve karargâh subaylarının sorumluluk bölgelerini tanımak ve /veya mevcut harekât planlarını araziye uygun hâle getirmek maksadıyla yaptıkları inceleme gezisidir. (Ç.N.)

diyerek bana doğru kadehini kaldırdığında yanındakilerin de kadeh kaldırmasını beklemeden hemen yatmaya gittim. Ertesi sabah L Şehri'nin ileri gelenlerinden iki kişinin ortadan kaybolduğu ortaya çıktı. Herkes suçu şarap fıçısının üzerine attı. En güzel anılarımızdan biri de başka bir gezide katıldığımız Würzburg Köşkü Parkı'ndaki Mozart Festivali'ydi.

1927 sonbaharından 1929 sonbaharına kadar Magdeburg'daki IV. Piyade Alayları Karargâhında kurmay subaydım. Bu karargâha sadece eğitim konusunda olmak üzere üç piyade alayı ve Saksonya Tümeni İstihkâm Taburu bağlıydı. Bu görev sırasında hizmet yönünden fazla bir sıkıntı çekmedim. Ancak Magdeburg'un olağanüstü güzellikteki Dresden'e kıyasla sunacağı fazla bir şey yoktu. Buna rağmen özellikle Piyade Alayları Karargâhı Komutanı Saksonyalı General Krantz ile aramızdaki güven ilişkisi nedeniyle orada geçirdiğim günleri hizmet açısından da iyi duygularla anarım. General Krantz mükemmel bir cephe askeri olmasının yanında, insani yönü kuvvetli bir üsttü.

Magdeburg'daki görevime başlamadan kısa bir süre önce eşimle İspanya'ya güzel bir gezi yapmıştık. Dresden'de boş zamanlarımda İspanyolca öğrenmiş ve bakanlıktan seyahat harçlığı almıştım. Kara Kuvvetleri Komutanı'nın konusu "Führerheer"²⁴ olan bir görev için verdiği bu ilk ödül geziye eşimle gitme imkânı vermişti. Marsilya, Malaga, Granada, Ronda, Sevilla, Cordoba, Toledo, Madrid, Barcelona ve Genua'yı gördüğümüz bu gezi çok güzel geçmişti. Paramızın kısıtlı olması nedeniyle -Madrid ve Barcelona dışında- o dönemde genellikle sade döşenmiş küçük İspanyol otellerinde kaldık. Bu suretle halkın yaşayışını ve çalışmasını gezginlerden daha iyi görme imkânımız oldu. Bu haftayı sadece İspanya'da bir arada görülebilecek Eski Roma, Gotik, Mağrip ve Hristiyan kültürlerini görerek geçirdik. Güneşli güneyde çok güzel geçirdiğimiz günlerden sonra kasım ayı sıkıcılığı içindeki Magdeburg'a geri dönmek benim için pek kolay olmadı.

Magdeburg'da Reichswehr'in kurulmasını dışardan izlediğim yıllar sona ermişti. Yeni görev, merkezdeki ilginç görevlerden biri olacaktı. Bu konuya değinmeden önce "Reichswehr" hakkında birkaç şey söylemem gerekiyor.

²⁴ Komutanlar Ordusu. (Ç.N.)

4. KISIM

REICHSWEHR VE CUMHURİYET

O yıllarda kamuoyunda yapılan tartışmalarda “Reichswehr” konusu çok önemliydi. Bazıları, Reichswehr’in Birinci Dünya Savaşı’nın rövanşı için savaş planları hazırlamakla meşgul olduğu görüşündeydi. Bazıları ise Reichswehr’i “tepkinin dayanağı” olarak görüyorlardı. Diğer bir kesim için ise Reichswehr, geri planda kalarak olayları izleyen ve gizemli siyasi etkilerde bulunmaya çalışan bir sfenksti. Sonuç itibarıyla askerleri sadece “asker” olarak kalmakla veya kendilerini cumhuriyete veya kapitalizme satacak “paralı askerler” olmakla suçlayacak yeterince kesim vardı.

O yıllarda zorluk içinde Reichswehr’in kurulması için çalışanlar, Reichswehr’in askerî vazife duygusuna sahip olmak ve devlet gücünün sadık aracı olmak gibi Prusya-Almanya’dan kalan değerli mirasın koruyucusu olmaktan başka bir şey olmadığını bilirler.

Reichwehr’in Weimar Cumhuriyeti’ndeki konumu “Devlet içinde Devlet” şeklinde tarif edilmeye çalışılmıştır.

Bu tanımda iki iddia bulunmaktadır: Birincisi, Reichswehr’in başına buyruk bir siyaset takip ettiği; ikincisi, halktan kopuk yaşadığı ve bu nedenle Weimar Cumhuriyeti içinde yabancı bir unsur gibi durduğu iddiasıdır.

Başına buyruk siyaset ile ilgili öncelikle şu hususu belirtmek gerekiyor: Bu bağlamda Reichswehr gibi ortak bir kavramın kullanılması tamamen yanlıştır. Reichswehr kendi başına buyruk bir siyaset takip edemezdi. Bunu da zaten yapmamıştır. Birlikler ve komutanları itaat etmek zorundaydılar. Kara Kuvvetleri Kara Kuvvetleri Komutanı’nın, Deniz Kuvvetleri Deniz Kuvvetleri Komutanı’nın emirlerine uyuyordu. Bu en yüksek kademede bulunan üstlerin görevi siyasi değil, askeriydi. Bunların da üstünde parlamentoda yeri olan ve Askerlik Kanunu’nun 8’inci Maddesi’ne göre emir-komuta yetkisine sahip Savunma Bakanı bulunuyordu. Onun da üstünde Silahlı Kuvvetlerin tamamı üzerinde emir-komuta yetkisine sahip İmparatorluk Başkanı vardı. Reichswehr’in politika ile ilgili konuları üzerinde çalış-

şan makam, (başlangıçta Silahlı Kuvvetler Dairesi daha sonra, Bakanlık Makamı) doğrudan Savunma Bakanı'na ve onun bakanlığına bağlıydı. Reichswehr adına siyasi kararlar alabilecek veya konuşabilecek tek kişi parlamentoya karşı sorumlu bakandı. Her devlette "Silahlı Gücün" siyasette etkisinin olması doğaldır; devlet ne kadar zayıfsa bu etki de o kadar fazla olacaktır. Bu nedenle Weimar Cumhuriyeti'nin özellikle ilk yıllarında olduğu gibi, pek sağlam olmayan bir devlet Reichswehr'e öyle kolayca "büyüklüğü bakımından ihmal edilebilir" bir güç gibi davranamazdı. Bu gücü etkili şekilde kullanma yetkisine sahip tek kişi Savunma Bakanı'ydı. Bunun yanında, hükûmet için yüksek askerî makamların, yani Kara Kuvvetleri Komutanı General von Seeckt'in ve -çoğu zaman unutilan- Deniz Kuvvetleri Komutanları Amiral Behnke'nin, Zenker'in, Reader'in, özellikle devletin güç kullanma aracının değerini etkileyebilecek -birliklerin morali ve iç sağlamlığı gibi- durumlar ve sorunlar hakkındaki düşüncelerinin önemli olması doğaldı. Kabinenin sık sık örneğin iç huzursuzluk baş göstermesi durumunda ilk olarak kullanılacak bir "Kuvvet"in komutanı olarak General von Seeckt'in düşüncelerini dinlemesi doğaldı. Bazı siyasi kararlarda onun değerlendirmelerinin etkili olmuş olması mümkündür. Komutanlar sadece Bakan'ın onayı ile kabinede veya İmparatorluk Başkanı'nın huzurunda konuşabilirlerdi. Onun iradesine karşı siyaset yapmaya kalkmaları hâlinde bunu önlemek Bakan'a düşerdi. Gerekliğinde ilgili general veya amirallerle yollarını ayrabilirdi veya kabine veya İmparatorluk Başkanı nezdinde ayrılmasını sağlayamaması durumunda kendisi istifa edebilirdi. Savunma Bakanı Gessler'in aslında pek önemli olmayan bir siyasi sorun²⁵ hakkında General von Seeckt ile ters düştüğünde gücün Bakan'ın elinde olduğu açıkça görülmüştü. Reichswehr'in yaratıcısı Seeckt istifa dilekçesi vermek durumunda kalmıştı. Aslında General von Seeckt eski bir asker olan İmparatorluk Başkanı von Hindenburg'a Bakan'dan daha yakındı. Hindenburg buna rağmen Bakan'ın yanında yer almıştı.

Yetki ve sorumluluğun Reichswehr'de olduğu aslında açık olmasına rağmen daha sonra Şansölye olan von Schleicher'in önce Silahlı Kuvvetler Dairesi Başkanı daha sonra Savunma Bakanlığı Bakanlık Dairesi Başkanı olarak oldukça büyük siyasi etkiye sahip olduğu bili-

²⁵ Sorun, eski Veliht Prens'in Reichswehr'in bir tatbikatına katılmasından kaynaklanmıştı. (8 Ekim 1926) (Ç.N.)

niyordu. Von Schleicher sözü edilen makamlarda askerî-politik konularda Bakan'ın bir daire yöneticisi veya danışmanı olmaktan başka bir şey değildi. Schleicher amirlerinin onaylamadığı şekilde siyasi etkisini genişlettiği takdirde Bakan her an onunla yollarını ayırabilirdi. General von Schleicher, nasıl bir siyasi etki yaratmış olursa olsun, Reichswehr demek değildi. Daha sonra kendisi bile Savunma Bakanı ve son olarak Şansölye olduğunda Reichswehr sorumlusu olarak değil, siyasi bir Bakan olarak davranmıştı. Bunu açıkça ortaya koymak için Bakan olarak atandığında askerlikten ayrılmıştı. Selefi General Groener gibi, artık muvazzaf subay olarak Silahlı Kuvvetler mensubu değildi.

Reichswehr'in kendi başına buyruk siyaset takip etmesi ile ilgili tek suçlama, General von Seeckt'in yönetiminde başlayan ve halefleri tarafından devam ettirilen Sovyetler Birliği ile silah geliştirme alanında gizli iş birliğiydi. Sovyetler Birliği ile ilk yakınlaşmanın Rapallo Antlaşması ile başladığı söylenebilir. Bu antlaşma Dışişleri Bakanı Rathenau'nun eseri idi. Kara Kuvvetleri Komutanı'nın daha sonra imparatorluğun güvenliği için bu düşüncüyü -özellikle Polonyalıların emellerine karşı- Kızıl Ordu ile askerî iş birliği şeklinde devam ettirmesi ve güçlendirmesi doğrudur. Ekonomi alanında diğer makamlar da aynı şekilde hareket etmişlerdi. O dönemde bugünkünden tamamen farklı siyasi durumda Doğu'daki büyük güç ile ilişki kurmak, imparatorluğun içinde bulunduğu tehlikeli durum nedeniyle, Locarno Antlaşması'na kadar Almanya'nın elindeki işe yarar tek siyasi çözüm yolu idi. Bu askerî tedbirler bu ilişkinin kurulmasından sonra İmparatorluk Başkanı'nın ve o dönemdeki Şansölyelerin onayı ile alınmıştı. Stresemann Locarno Antlaşması ile tamamen Batı'ya yöneldiğinde General von Seeckt tamamen ona uydu. Ancak hükûmetin onayı ile Kızıl Ordu ile ilişki devam ettirildi. Anlaşılır nedenlerle bu ilişkinin gizli kalması gereği ve karşı taraftaki bilgisi eksik olanların kontrolsüz açıklamaları bu iş birliğine -aslında olmayan- bir siyasi bir anlamı verilmesine sebep oldu. Bu iş birliği Almanlar açısından silah geliştirme ve denemelerini, Ruslar açısından ise bizim kurmay subay eğitimimize katılmalarını kapsıyordu. 1931 yılında Birlik Hizmetleri Dairesi Başkanı'na Kızıl Ordu'yu ziyareti sırasında refakat ettiğimde siyaset ile ilgili tek kelime konuşulmamıştı.

Reichswehr'in aldığı silahlanma tedbirleri de tek başına yürüttüğü siyasetin bir örneği olarak ortaya konulmuştu. Daha sonra bu konuya

ayrıntılı olarak değinilecektir. Burada sadece, bu tedbirlerin asla bir savaşın siyasi hedefi ile ilgisinin bulunmadığını, sadece imparatorluğun saldırıya uğraması hâlinde en basit savunma imkânlarının yaratılmasını sağladığını ifade etmekle yetineceğim. Sol partilerin kısmen kuşku duydukları gibi, ülke içinde monarşist bir yeniden yapılanma düşüncesi de esas alınmamıştı. Versay Diktası'nın askerî hükûmlerinden bir şekilde kurtulmak olarak alınan bu tedbirlerin dış siyaset bakımından bir anlamı olduğunda sorumluluğu hükûmet üstlenmiştir. Hükûmet bu tedbirleri -örneğin sınır koruma birliklerinin teşkil-onayladı ve meclisin izni ile gerekli mali desteği sağladı. Daha önce sözü edilen "Kara Reichswehr" veya Deniz Albay Lohmann olayında olduğu gibi bazı durumlarda bir askerî makam çok ileri gitmişse veya Bakan'ın onayı olmadan hareket etmişse, hükûmetin veya meclisin isteği üzerine uygunsuz durum düzeltilmiştir.

Reichswehr'in iç siyaset ile ilgili tutumu hakkında şunlar söyle-nebilir: Reichswehr'in Kapp Darbesi'nden ve "Geçici Reichswehr"ın kesin şekline dönüştürülmesi ile istikrara kavuşmasından sonra birlik-ler ve komutanları cumhuriyete sadakatle hizmet ettiler. Kuşkusuz, askerler için Weimar Cumhuriyeti'nin ilk kritik yıllarında devletin şekli "devlet otoritesinin ve düzenin korunması"ndan daha az önem-liydi. Askerler için imparatorluk düşüncesi önemliydi, ama buna rağmen yeni devlet düzenini sadece desteklemekle kalmadı, onu ko-münist bir darbeden de korudu.

Reichswehr Komuta Kademesi, Kasım 1923'teki Hitler Darbe-si'nden sonra tüm imparatorluk içinde Yürütme Erki General von Seeckt'in eline geçtikten sonra dahi, hiçbir zaman cumhuriyetin dev-let şeklini değiştirmeye çalışmadı veya planlamadı. Tam tersine, Ge-neral von Seeckt yürütme yetkisini en kısa sürede -sükûnet ve düzen tekrar sağlanınca- İmparatorluk Başkanı Ebert'e geri verdi. General von Seeckt'in bazı personelinin bir süre Hitler taraftarlığı yaptığı Münih Piyade Okulunun yoldan çıkmasına karşı nasıl sert önlemler aldığına daha önce değinmiştim. Bu durumda, Reichswehr'in kendi başına buyruk veya devletin çıkarlarına aykırı bir siyaset takip ettiğini söylemek haksızlık olur.

Diğer taraftan, bir Kara Kuvvetleri Komutanı işgal ettiği makam nedeniyle imparatorluğun iç durumunu düşünmemezlik edemezdi. 1923 yılındaki gibi bir huzursuzluk baş gösterdiğinde yürütme yetkisi

kendisine devredilebilir, sükûnetin ve düzenin tekrar tesis edilmesinden sorumlu tutulabilirdi. General von Seeckt bu nedenle zaman zaman cumhuriyeti tehdit eden krizler nedeniyle İmparatorluk Başkanı tarafından bir direktörlük kurulmasının maksada uygun olup olmayacağını düşünmüştü. Bu fikri İmparatorluk Başkanı Ebert'e arz etmişti. Ancak kabul edilmeyince bu fikirden vazgeçmişti. Ocak 1933'teki hükümet krizi sırasında Kara Kuvvetleri Komutanı Baron von Hammerstein'in İmparatorluk Başkanı'na Şansölye von Schleicher'in isteği doğrultusunda etki etmeye çalıştığı bilinmektedir. Bu adım, aynı zamanda Savunma Bakanı olarak Hammerstein'in amiri olan Hükümet Başkanı'nın onayı ile atılmıştı. Fakat Hindenburg buna rağmen siyasi konulara yetkisiz bir müdahale olarak gördüğü bu girişimi reddetmişti. Kara Kuvvetleri Komutanları her iki durumda Silahlı Kuvvetlerin değil, kendi kişisel düşüncelerini ortaya koymuşlardı. Reichswehr'in her iki durumda da bu girişimlerle bir ilgisi yoktu. Başkomutan sıfatını taşıyan İmparatorluk Başkanı'nın otoritesine karşı kullanılması söz konusu değildi.

Reichswehr'in "Devlet içinde Devlet" olarak tanımlanması şu sorulara cevap verilmesini gerektirmektedir: Reichswehr "kendi içine mi kapanmıştı?" Eski devlet düzeni ve halk içinde "yabancı bir unsur" muydu? Bu sorular günümüz için de çok önemlidir.

Birinci soru için şu söylenebilir: Her ordunun devlet içinde kendine özgü bir yaşamı vardır; özellikle tamamen profesyonel askerlerden oluşmuşsa bu böyledir. Bu, askerlerin kıyafetleri dolayısıyla -belli ölçüde bir rol oynasa da- vatandaşlar arasında fark edilir olmalarının bir sonucu değildir. Müşterek üniforma birlik, beraberlik ve arkadaşlık duygusu yaratır. Bu soyutlanma anlamına gelmez ve Weimar Cumhuriyeti içinde -Kayzerlik döneminin aksine- bugün olduğu gibi çok özel bir konum sağlamaz. Üniforma, meslekleri ve mesleki idealleri kendi çıkarlarına değil, sadece ana vatana hizmet etmekten ibaret olanlarla özel bir bağ kurulmasını sağlar.

Bir de şu var: Ordu, demokratik bir devlette dahi demokratik bir yapı içinde olamaz. Demokraside irade oluşumu seçilmiş milletvekilleri vasıtasıyla halktan hükümete ve Devlet Başkanı'na kadar gider. Ancak kullanılabilir durumda olması gereken her ordu "üst makamın emir vermesi, alt kademelerin buna itaat etmesi" prensibine dayanır. Temeldeki bu farklılık Silahlı Kuvvetlerin devlet düzenine kayıtsız

şartsız sadakat göstermesi suretiyle aşılmalıdır. Reichswehr'in Weimar Cumhuriyeti'ne bu sadakati gösterdiğine kuşku yoktur. Kapı Darbesi karşı bir örnek olarak ileri sürülmemelidir. Daha önce söylendiği gibi, bu olayda da komutanların ve birliklerin büyük kısmı sadakat göstermişti. Ayrıca bu olayın Cumhuriyet Silahlı Kuvvetlerinin henüz istikrar bulmadığı, sayıca büyük kısmının ihtilal döneminin kaosu içinde kurulan "Geçici Reichswehr" personelinden oluştuğu bir zamanda gerçekleştiğini söylemek gerekiyor.

Yeni devlete karşı görevini yerine getirmenin başından itibaren demokratik ve cumhuriyetçi düşünceye kalpten onay verilmesi ile aynı anlama gelemeyeceği anlaşılır bir şeydir. Reichswehr'in subayları ve en azından daha eski askerleri İmparatorluk Kara ve Deniz Kuvvetlerinden geliyorlardı. Geçmiş ile çok güçlü bağlarını bir gecede tamamen değiştirmeleri mümkün değildi. Ancak cumhuriyetçi kesimlerden büyük yokluk zamanında cumhuriyeti düşmanlara karşı savunmaya hazır ve muktedir bir ordu kurulamazdı.

Savunma Bakanı Noske o günlerde haklı olarak iyi ama muhafazakâr bir subayla, kötü ama sosyalist bir subay arasında seçim yapmak durumunda kaldığında birincisini tercih ettiğini söylemişti. Cumhuriyete özellikle inançlarını gömlek gibi değiştirmeye hazır subaylarla hizmet edilemezdi. Görev duygusu nedeniyle gösterilen sadakatten yavaş yavaş gönülden gelen sadakate geçiş zamana bırakılmalıydı. Reichswehr, başardığı işlerin ve devlet düzeninin korunması için fedakârca çalışmasının takdir edilmesi yerine, sürekli mesnetsiz kuşkuyla ve düşmanlıklarla karşılaşmamış olsaydı bu geçiş daha kolay olurdu. Ancak komünistlerin Reichswehr'i ezeli düşman olarak görmeleri askerleri pek etkilemiyordu. Reichswehr komünistlere karşı gerçekte kelimenin tam anlamıyla kendini "izole" etmişti. Daha sonra aynı şeyi geniş ölçüde NSDAP'a karşı da yapmıştı. Komünistler, aslında hiçbir bağlantılarının olmamasına rağmen askerlere "kapitalizmin uşakları" diyerek hakaret ederken, başkaları onlara cumhuriyete hizmetlerini sunmak için sadece çıkarları gereği şimdiye kadarki inançlarına aykırı hareket eden "paralı askerler" diyordu. Aslında bu anlamsız kuşku sadece subayların ve askerlerin yeni devlete karşı da görevlerine çok daha sıkı şekilde sarılmalarına yaramıştı. Cumhuriyeti en önde taşıyan partilerin Reichswehr'e görev bilinci nedeniyle gösterilen sadakatten demokratik ve cumhuriyetçi

fikri gönülden inanarak onaylamasına giden yolu açmayı başaramamaları üzücüydü. İmparatorluk Başkanı Ebert ve Savunma Bakanları Noske ve Gessler gibi kişiler askerlerin sadakat göstermelerini ve göreve bağlılıkla çalışmalarını takdir etmişler ve onları korumak için önlerinde durmuşlar, bazı şansölyeler de askerî gerekleri anlamışlarsa da bütün bunlar tek başına yeterli olmamıştı. Cumhuriyeti taşıyan partilerde haksız bir kuşku ağır basıyordu. Ara sıra askerî sahada yapılan densizlikler bahane oluyordu. Şekli nasıl olursa olsun, bir devletin ordusunu kendi yanına çekmesi için kuşku son bulmalıdır. Ana vatanın savunucuları ve devlet otoritesinin koruyucuları olarak askerlere ihtiyaç duyanlar askerleri “katlanılması gerekli şey” olarak görmemelidirler. Ne yazık ki Reichswehr’in kendi meseleleri için gerçek anlayışı önce merkez sağ partilerde bulduğu açıktır. Ancak bu anlayış onun yine cumhuriyete sadakatsizlikle suçlanmasına sebep olmuştur. Vatanın savunulması için sorumluluk taşıyan askerî makamların “Stahlhelm” Örgütünü²⁶ “Reichsbanner” Örgütüne²⁷ tercih etmelerinde ve “Reichsbanner” Örgütü açıkça asker düşmanlığı yaparken “Stahlhelm” Örgütünün sınırların korunmasına katkıda bulunmasında şaşılacak bir şey var mıydı?

Reichswehr’in tamamen siyaset dışında kalmasının, personelin seçme ve seçilme hakkından yoksun bulunmalarının, siyasi toplantılara katılmalarının ve siyasi faaliyette bulunmalarının yasaklanmasının “içine kapanmaya” sebep olduğu söyleniyordu. O karışık dönemde iç siyasetteki karşıt kesimlerin uzlaşamamaları nedeniyle başka bir çözüm yolu bulunamadığını sanıyorum. O dönemin koşulları içinde, kışla kapıları siyasete açılmış olsaydı birliklerde ayrışmalar olabilirdi. Bir diğer sonuç, partilerin Reichswehr üzerinde yönlendirici etkide bulunmaya çalışmaları olabilirdi. O zaman Alman-Avusturya Federal Cumhuriyeti’nde son yol tercih edilmişti. Avusturya ordusu ülkede hüküm süren sosyal demokrasinin etkisi ile sosyalist düşünceye uygun şekilde yeniden kuruldu. Hristiyan Sosyalistler üstünlüğü ele geçirince sosyalistler geniş ölçüde uzaklaştırıldılar. Ordu hâkim duruma geçen yeni anlayış doğrultusunda yeniden teşkilatlandırıldı.

²⁶ Stahlhelm-Bund der Frontsoldaten (Çelik Başlık-Cephe Askerleri Birliği): Weimar Cumhuriyeti’nin politik sistemine karşı İmparatorluk dönemi taraftarı bir örgüt. (Ç.N.)

²⁷ Reichsbanner-Schwarz-Rot-Gold (İmparatorluk Bayrağı- Siyah-Kırmızı- Sarı): Weimar Cumhuriyeti’nde demokrasiyi koruma taraftarı bir örgüt. (Ç.N.)

Daha sonra nasyonal sosyalistler özellikle k.u.k. Ordusu²⁸ geleneğinden gelmeyen genç subaylar ve erat arasında üstün duruma geçtiler. Biz Avusturya ordusunun içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanan gerilimleri ve düşmanlıkları bu orduyu Alman ordusu içine aldığımızda açık olarak hissettik. Kritik zamanlarda ortaya çıkan bu tür gerilimlerin bir orduyu görevlerini yerine getiremez hâle getirebileceğine hatta devlet için tehlike oluşturabileceğine şüphe yoktur. Reichswehr'in Weimar Cumhuriyeti döneminde halk ve devlet nezdindeki yeri hakkında özet olarak şunlar söylenebilir: Birliklerin tamamen siyaset dışına çıkarılması ve askerî görevleri ile sınırlı tutulması tek yanlı düşünceye sebep olmuş olabilir. Bu tür düşünce sadece profesyonel askerler ile teşkil edilmiş bir orduda kolayca yerleşir. Ancak yenilginin, devrimin ve Versay Diktası'nın şokunun henüz atlatılmadığı, büyük ekonomik sıkıntıların ve doğurduğu iç siyasi sonuçlarının birlikte yaşandığı o dönemde siyasetten uzak tutma kaçınılmazdı. Bu, halkın siyasi görüşlerdeki aşılamanı karşıtlıklar dolayısıyla derin şekilde bölünmesi karşısında daha da gerekliydi. O yıllarda devletin kullanabileceği bir güç yaratmak için başka çare kalmamıştı.

Reichswehr, geçmiş dönemlerden kalan Prusyalılara özgü hizmet etmek düşüncesini korumuştı. Bugün ise geniş çevrelerde kazanmak düşüncesinin oldukça yaygınlaştığı görülüyor. Böylece en önemli konuya, Reichswehr'in Weimar Cumhuriyeti içindeki yerine gelmiş oluyoruz. Bireyler hâlâ geçmişe bağlı kalsalar da toplumun tamamı gibi onlar için de "İmparatorluğa Hizmet Etmek" kavramı önemliydi. Reichswehr bu anlayışla yavaş yavaş -bazı partilerin işine gelmese de- halkın büyük kısmının saygı ve güvenini kazandı. Bu, nasyonal sosyalist rejim döneminde açıkça görülüyordu. Reichswehr halk içinde "yabancı bir unsur", "Devlet içinde Devlet" değildi. Halka ve ana vatana hizmet yolunda imparatorluğun kalkanı olmak istiyordu!

Bu bölümün sonunda Orgeneral von Seeckt'in Kuzey Ordu Komutanlığı subaylarına ilkelerle ilgili yaptığı konuşmasındaki bazı sözlerine değinmek istiyorum. Bu sözler Reichswehr'e hâkim olan ruhu gösteriyordu. Reichswehr bu sözlere sadece -bugün sıkça aşağılanan- itaat görevi gerektirdiği için uymakla kalmadı, çünkü bu sözler

²⁸ k.u.k Ordusu: Das Kaiserliche und Königliche Heer - İmparatorluk ve Kraliyet Ordusu. Avusturya-Macaristan ordusu kısaca "k.u.k." Ordusu şeklinde anılıyordu. (Ç.N.)

Alman askerinin düşüncesine de uygundu. General von Seeckt şu ilkelerden söz etmişti:

“Savaş hâlinde veya barış döneminde olsun, bir subay için davranışının sorumluluğunu üstlenmek her zaman önemlidir. Siyasi kararların alındığı günümüzde bu çok daha zordur. Böyle bir sorumluluk ancak görev duygusuna dayanıyorsa üstlenilebilir. Görevini yerine getirmek, herkesin mutluluğuna katkıda bulunmak demektir. Burada kişisel eğilimlere yer yoktur. İnsanın içsel inancından olmasada, isteklerin serbestçe ifade edilmesinden ve irade beyanından fedakârlık etmek gerekir. Bu beyanların sınırı devletin ve ana vatanın esenlik ve varlık içinde yaşamdır.. Günümüz her zamankinden daha fazla itaat ve disiplin gerektiriyor...”

“Kimse subaylardan inançlarından vazgeçmesini istemez. İnançsızlık siyasi hasımlar tarafından da küçük görülür...”

“Devletin bugünkü şeklini beğenip beğenmememiz, onu doğru bulup bulmamamız önemli değildir. Bugün devletin varlığı söz konusudur. Devlet, içte ve dışta büyük tehlikeler ile karşı karşıyadır...”

“Halkın geniş kesiminde subaylara karşı hoşnutsuzluk vardır hatta subaylardan nefret edilmektedir. Biz bu iki duyguyu da temelden yoksun görüyoruz ve arkadaşlarımızın halk ortalamasının çok üstünde verdikleri kayıplar karşısında kadirbilmezlik olarak değerlendiriyoruz. Bu duygu içinde bulunduğumuz bu zamanda bizi ve davranışlarımızı etkilememelidir. Müşterek sıkıntılarımız her türlü acının bastırılmasını gerektirmektedir...”

“Bizim tutum ve davranışlarımızın doğruluğundan kuşku duyulduğunu bilmemiz gerekiyor, çünkü herkes farklı görüşlere sahip olduğumuz bu ortamda meselelerimizin yararına dürüstçe müşterek çalışmaya hazır olduğumuzu anlayamayacaktır...”

“Düşmana karşı girmek zorunda kaldığımız mücadele karşısında kişisel duygular şimdi geri plana alınmalı, kişisel düşüncelerimiz ana vatanın çökmeden önce kurtarılması büyük ideale tabi olmalıdır...” (Emekli Yarbay Otto Bauer’in Münchener Allgemeinen Wochenszeitung gazetesindeki açıklamasından, 11.8.1951)

O sözlerle ortaya konulan anlayışın Reichswehr dışında da her yerde hayata geçirilmesi arzu edilirdi.

Siyasetçi olarak -parti ufkunun ötesini görerek- Weimar Cumhuriyeti'nin ilk kritik yıllarında Silahlı Kuvvetlerin kurulmasına imkân veren ve destekleyen insanları anmadan bu bölümü bitiremem.

İmparatorluk Başkanı Ebert, zor zamanlarda gerçek bir devlet adamı olarak imparatorluğun kurtarılması için Kara Kuvvetleri Komuta Kademesi ile iş birliği yaptı.

Savunma Bakanı Noske, eski askerlere dayanarak darbe tehlikesini önleme cesareti gösterdi.

Savunma Bakanı Dr. Gessler, bir vatansever olarak tüm düşmanlıklara rağmen genç Reichswehr'i korudu.

5. KISIM

MERKEZDE

Yeni Görevim.- Üstlerim - General Baron von Hammerstei-. Almanya'nın Güvenliğini Sağlamak İçin İlk Adım - Versay Diktası'nın Askerî Hükümlerinin İhlali Sorunu - Gerekleler- Maksat - Almanların Aldığı Askerî Tedbirlerin Kapsamı- Koalisyonların Kâbusu - Harp Oyunları ve Kadro Geziler -. Yüksek Komutanlarımız - General Beck - Kara Kuvvetleri Komutanlığı ve Dışişleri Bakanlığı - Yabancı Orduları Ziyaret - Çekoslovakya'da Tatbikat - Moskova ve Petersburg. Kızıl Ordu'nun Kafkasya'daki Tatbikatı.

YENİ GÖREVİM

Eylül 1929 sonunda Savunma Bakanlığındaki görevime katıldım. Yarbay Wever'den sonra 1'inci Şubenin 1'inci Grup Başkanlığını üstlendim. Wever daha sonraları "Hava Kuvvetleri Kurmay Başkanı" oldu. Bu görevdeyken çok tanındı ve saygı gördü.

Birlik Hizmetleri Dairesinin 1'inci Şubesi olan herhangi bir Genelkurmay Başkanlığındaki Harekât Dairesine denk bir makamdı. Bu şubenin görevi, Kara Kuvvetlerinin imparatorluğun dış veya iç düşmanlara karşı korunması için kullanılması durumunda birliklerinin sevk ve idaresi ile ilgili konular üzerinde çalışmaktı.

Şubede üç grup vardı. 2'nci Grup Kara Kuvvetlerinin teşkilatını esas alan sevk ve idare konuları üzerinde çalışıyordu. Teşkilatlanma ile ilgili esas çalışmaları, Kara Kuvvetleri Genel Hizmetler Dairesinin sınıf şubeleriyle iş birliği yaparak çalışan 2'nci Şube (Teşkilat Şubesi) yürütüyordu. 2'nci Grubun bir diğer görevi de tahkimat işleriydi. Bu konuda Tahkimat Müfettişliği ile iş birliği içinde çalışılıyordu. 3'üncü Grup Versay Diktası hükümleriyle ilgili konulardan sorumluydu. Alınan askerî tedbirlerde bu hükümlerin dikkate alınmasını sağlıyordu. 1'inci Şubeye ayrıca -fiilen büyük ölçüde bağımsız hareket eden- İsmal ve Demir Yolları Şubesi, bir Yüksek Harita Memuru tarafından yönetilen "Haritacılık İdaresi ve Askerî Coğrafya" el kitapları memuru da bağlıydı.

Aslında 1'inci Şubeye bağlı olan Askerî Politika Şubesi daha önce bu şubeden ayrılmıştı. Bakan von Schleicher zamanında Savunma Bakanlığının bir organı olarak yavaş yavaş bağımsız bir bakanlık dairesi hâline gelmişti.

Başkanlığını yapacağım 1'inci Grubun görevi, “birliklerin kullanılması” ile ilgiliydi. Grup, Kara Kuvvetleri komutanının esas “Harekât Karargâhı” durumundaydı. Donanma ile iş birliği yapılması maksadıyla bir deniz subayı görevlendirilmişti. Grupta benim dışımda üç genç kurmay subay daha vardı. Bunların arasında Alman Silahlı Kuvvetlerinin Genel Müfettişi General Heusinger ve Hava Kuvvetlerinin Müfettişi General Kammhuber de vardı.

Grubumun bir diğer görevi, Kara Kuvvetleri Komutanı'nın ve Birlik Hizmetleri Dairesinin organı olarak yüksek kademelerdeki komutanların ve kurmay subayların harekât konularında eğitilmelerini sağlayan büyük harp oyunlarını ve kadro gezilerini düzenlemektir.

İlk amirim 1'inci Şube Başkanı Albay Geyer'di. Geyer daha sonra V. Kolordunun, savaşta ise IX. Kolordunun Komutanı olarak görev yaptı. Birinci Dünya Savaşı'nda önemli Savunma Muharebesi Talimnamesi'nin yazarı olarak isim yaptı. Kurmay Yüzbaşıyken Kara Kuvvetleri Komutanlığı Harekât Dairesinde çalıştı.

Geyer keskin zekâyâ sahipti. Kendisine sunulan konuların zayıf ve eksik taraflarını hemen tespit ederdi, bu konuda olağanüstü yeteneği vardı. Yapılan bir öneriyi reddetmeyince onun bu güçlü eleştiri yeteneğinden şüphe duyulurdu. Olumlu gördüğü önerilerde eleştiri yeteneği aynı derecede güçlü değildi. Bir öneriye getirdiği eleştiri ne kadar doğru olsa da bu öneriye katkıda bulunmakta eksikliği vardı. Kendisi bir çözüm yolu önermeden veya bunun sorumluluğunu üstlenmeden genellikle eleştirmekle yetinirdi. Dürüst bir insan olduğu için kendi çözüm yolunu öne sürerken kuşku ile baktığı önerileri daha çok dikkate almak zorunda kalırdı. Çok mantıklı, ama aynı zamanda şüpheli bir insandı. Yaradılışımız çok farklı olmasına rağmen onunla genel olarak iyi geçindim. Görevim ile ilgili konularda bana serbest çalışma imkânı verirdi. Kadro gezilerinin ve harp oyunlarının düzenlenmesi sırasında işime pek karışmazdı. Yaptığı eleştirilere karşılık verildiğinde teşkilatla ilgili gerekli gördüğü hususları kararlılıkla savunurdu. Soğuk yaradılışına rağmen akılcı bu adamla yapılan fikir tartışmaları her zaman keyifli olurdu.

Eski büyük Genelkurmayın görevlerini yerine getiren Birlik Hizmetleri Dairesi içinde bir Harekât Şubesi durumundaki 1'inci Şubenin yeri konusunda her zaman aynı düşüncede olurduk. Biz, Harekât Şubesinin faaliyetlerinin harekât planlarının teorik kısmı ile sınırlı kalmaması görüşündeydik. Şubenin sorumluluğu ancak savaş çıktığında başlamamalıydı. Nasıl bir komutan kullanacağı enstrümanını, yani ordusunu en iyi kendisi kurarsa, Harekât Şubesi de gelecek savaşla ilgili tüm konularda görüş ve düşüncelerini ifade etmeliydi. Ordu, bir gün onu kullanacakların isteklerine göre kurulmalıydı. Albay Geyer bu bakış açısını büyük bir tutarlılıkla savunmuştu. Ancak Birlik Hizmetleri Dairesindeki şube başkanlarının veya bakanlığın teşkilatlanma ile ilgili diğer şube başkanlarının bunu pek dostça karşılamamaları anlaşılabilir bir şeydi.

İkinci amirim Birlik Hizmetleri Daire Başkanı General Adam'di. Bavyeralı bir subayın Genelkurmayın başına getirilmesi ilk kez oluyordu. General Adam eski Bavyera Kraliyet ordusunun daha küçük ortamında yetişmiş olmasına rağmen bölgeci düşünceler ona yabancıydı. Oldukça hoşgörülü bir insandı, muhakemeleri netti, çabuk karar verirdi. Askerî harekât ile ilgili konulardaki yeteneği mükemmeldi. Anlamlı bakan parlak gözleri ile alımlı bir duruşu vardı. Yaradılış itibarıyla çok hareketli bir insandı. Sıradan ve şekilci işlerin adamı değildi, yeni fikirlerle astlarına sürpriz yapmayı severdi. Bana çok ilgi gösterirdi ve güvenirdi. Ona çok saygı gösterirdim. Daha sonra terfi ederek Birlik Hizmetleri Daire Başkanlığından kendi memleketindeki VII. Savunma Bölge Komutanlığına atandı. Bu görevinden sonra yeni kurulan Wehrmacht Akademisinin komutanı oldu. Buradaki görevi, Wehrmacht'ın üç kuvvetine de mensup subayları genel harp sevk ve idaresi konularında eğitmekti. Askerî kariyerinin son görevi, batı sınırımızı savunmakla görevli Ordular Grubunun Komutanlığıydı. Bu görevdeyken bir brifing sırasında çekinmeden Batı Duvarı'nın beklenen üstün Fransız birlikleri karşısında uzun süre dayanılabilecek şekilde inşa edilmediğini söylemesi Hitler'in hoşuna gitmemişti. Bu nedenle görevine son verildi ve bu önemli askerin büyük yeteneklerinden savaşta istifade edilemedi.

Görev alanının özelliği gereği hem Birlik Hizmetleri Daire Başkanı ile hem Kara Kuvvetleri Komutanı ile sıkı bir güven ilişkisi içinde olmam gerekiyordu. O dönemde Kara Kuvvetleri Komutanı Gene-

ral Freiherr von Hammerstein Equord'dı. O da benim gibi 3'üncü Muhafız Piyade Alayında görev yapmıştı. Aynı şekilde bizim alayda görev yapan General von Schleicher'in yanında rastladığım en akıllı insanlardan biriydi. Aynı alaydaki kuzeni Hemmerstein Loxten'den ayırt edilmesi için Equord olarak isimlendirilmişti. Karşılaşılan tüm sorunlarda önemli olan noktayı hemen tespit etmek için insanı şaşırtan bir yeteneğe sahipti. Onu sadece bu nokta ilgilendirirdi. Sıradan insanları kastettiği "Talimnameler aptallar içindir." sözü ona aitti ve onun için tipikti. Savaşta mükemmel bir komutan olurdu. Barış dönemindeki Kara Kuvvetleri Komutanı olarak ayrıntıların da önemli olduğu konusunda eksikliği vardı. Ayrıntıların önemini kavramanın ortalama insan için vazgeçilmez bir özellik olduğunu söylüyor, buna üzülüyor, ama bunun karşısına "çalışkanlığı" koyuyordu. Çabuk kavrama ve konulara hemen girme yeteneği sayesinde bu özellikten çok az yararlanıyordu. Askerî yeteneğini oldukça net siyasi yargıları ile tamamlıyordu. Bu yargılara siyasi durumu ve onun koşullarını gerçekçi şekilde değerlendirerek varıyordu. Bu değerlendirmelerde psikolojik faktörlerin etkisinin öngörülemezliğinin pek fazla bir yeri yoktu.

Tüm bakış açısıyla bir asil beyefendi olması nedeniyle düşünüş biçimi onu başından itibaren şamatacı nasyonal sosyalistlerin önemli bir muhalifi yapıyordu. İktidarın ele geçirilmesinden bir yıl sonra o da görevden alındı. Bana her zaman büyük bir ilgi gösterdi. Biz kendisiyle ve General von Lüttwitz'in kızı olan eşi ile dosttuk.

Görevimin ikinci yılında Albay Geyer'den sonra 1'inci Şube Başkanlığına daha sonra general olan Feige geldi. Bu görev için seçilmesinin olası sebebi, onun 1'inci Şubeyi ön plana çıkarmayacağı beklentisiydi. Oldukça samimi bir kişiydi, asker olarak da iyi niteliklere sahipti. Yeni Başkan işi daha fazla olurluna bırakıyordu. Büyük özelliklerinden biri soğukkanlı olmasıydı. Bu özelliği sayesinde can sıkıcı işlerin üstesinden gelebiliyordu. Görev alanımda bana serbest çalışma imkânı veriyordu.

Daha önce değinildiği gibi hem Albay Geyer hem ben Harekât Şubesinin daha barış döneminde gereğinde kullanacağı aracın vurucu gücü için önemli olabilecek tüm konularda yönlendirici etkide bulunması görüşündeydik. Versay Diktası'nın getirdiği kısıtlamalar sebebiyle bu aracın gücünden ne kadar kuşku duyuluyorsa, olası bir

kriz durumunda en azından mütevazı bir imkân sağlamak için elimizden gelen her şeyi yapmayı daha fazla düşünmek zorundaydık.

1'inci Şubedeki görevimin önemli bir kısmı bu konuda etkili çalışmalar yapmaktı. Özel konuların başında, Versay düzenlemelerinin izin verdiği oranda, tahkimat işleri vardı. Bu konuda Tahkimat Müfettişliği Başkanı ve ilgili uzmanlarından gelen bazı direnmelerin aşılması gerekiyordu.

Diğer sorunlar haritacılık ile ilgiliydi. 1'inci Şube bu konuda etkisi olan askerî bir makamdı, ancak Haritacılık Dairesi İçişleri Bakanlığının Topoğrafya Dairesine bağlıydı. Bu nedenle biz bu alanda sadece istekte bulunabilirdik. Bizim için en önemli konu, o ana kadar 1:300.000 ölçekli haritaların yanında birliklerin operatif amaçlar için kullandıkları 1:100.000 ölçekli haritalardan atışlarda kullanılmak üzere 1:50.000, taktik amaçlar için 1:200.000 ölçekli haritalara geçişti. Son olarak yeni silahların geliştirilmesi konusunda kendi görüşlerimizi geçerli kılmak zorundaydık. Bu konuda gelecekteki zırhlı araçlar ve motorlaşma sorunu ön plandaydı.

Bakanlık bürokrasilerin hantallığını ve ilgili şubelerin kendi fikirlerini nasıl ısrarla savunduklarını bilenler, böyle bir etkide bulunmanın oldukça zor bir iş olduğunu değerlendirebilirler. Çeşitli direnmeler karşısında görüşlerimizi her zaman kabul ettiremezdik.

ALMANYA'NIN GÜVENLİĞİNİ SAĞLAMAK İÇİN İLK ADIM

1'inci Şubedeki görevimin hemen başında çok önemli bir konuda askerî harekâtın sevk ve idaresi açısından önem taşıyan görüşleri kabul ettirmeyi başarmıştım. Bu önemliydi, çünkü üzerinde çalışma yapılmış bir konuda her şeyin bir tarafa bırakılması gerekiyordu.

Söz konusu olan, 100.000 kişilik ordunun seferber edilmesi sorunu-ydu.

Versay Diktası, Almanya'nın seferberlik hazırlıkları yapmasını yasaklanmıştı. Askerî Personel Bütünleme Teşkilatını (bölge komutanlıkları, nüfus daireleri vs.) kapatmak zorunda kalmıştık. Olağanüstü bir durumda gönüllü takviye personeli temin etmekle görevli sivil bürolarda çalışan bölge subayları, kapatılan Askerî Personel Bütünleme Teşkilatının yerini elbette tutamazlardı. Buna rağmen doğudaki

sınır ilçelerinde değerli çalışmalar yaptılar. Buralarda yerel halktan gönüllüler ile “sınır birlikleri” kuruldu.

Her ordunun olağanüstü durumunda bir şekilde savaşa hazır hâle getirilmesi gerekmesine rağmen 1929 yılına kadar 100.000 kişilik ordu için herhangi bir şekilde seferberlik çalışması yoktu. Profesyonel bir ordunun bile barış döneminde muharebe sahasındaki görevleri için ihtiyaç duyacağı vasitalarda birçok eksiği vardır. Bu nedenle her türlü seferberlik faaliyetinin genel olarak yasaklanması aslında bir saçmalıktı. Almanya’ya bir ordu bırakılmış olsaydı bile bu ordu savaş hâlinde de muharebe sahasında kullanılmaya elverişli hâle getirilebilirdi. Bunun dışında, Almanya’nın askerî açıdan ümitsiz durumu dolayısıyla kendiliğinden hiçbir zaman bir savaş başlatamayacağına kuşku duyulmazdı. Yeni bir savaş ancak Almanya’nın komşularından birinin taarruzu ile başlardı ve bunda Almanya’nın herhangi bir tahriki söz konusu olmazdı. Bu bakımdan ortaya çıkabilecek çeşitli haklı endişeler daha sonra ele alınacaktır. Fakat böyle bir savaşın çıkması hâlinde sözde Barış Antlaşması zaten diğer taraftan yırtılıp atılmış olurdu.

Bu değerlendirmeler dolayısıyla daha benim 1’inci Şubeye katılmamdan önce 100.000 kişilik ordunun seferber edilmesi için hazırlıklara başlanmasına karar verilmişti. Ben görevimi devraldığımda, daha sonra Wehrmacht Yüksek Komutanlığı Başkanı olan Keitel’in emrindeki Harekât Şubesi çalışmaları henüz tamamlamıştı. Seferberlik takvimi gelecek Nisan ayında (1930) yürürlüğe girecekti. Bu nedenle, Ekim 1929’da ayrıntılar üzerinde çalışma yetkisi bulunan Bölge Komutanlıklarına gönderilecekti.

Bu seferberlik takvimi, izin verilmiş 7 piyade ve 3 süvari tümeninin muharebe sahasındaki görevlerine uyum sağlamaları dışında, birkaç yeni tümenin daha kurulmasını öngörüyordu. Hatırladığım kadarıyla, toplam olarak 16 piyade tümeni teşkil edilmiş olacaktı. Ancak, yeni kurulan dokuz tümenin içinde sadece biri Doğu Prusya’da silahlandırılabilmişti. Diğer sekiz tümenin imparatorluk içinde önce sadece “Personel Tümenleri” olmaları öngörülmüştü. Bu tümenler için gerekli silahların savaşın başlamasından sonra yurt dışından bir yerlerden temin edilebileceği ümit ediliyordu. Selefim Wever bana 2’nci Şubenin kapsamlı çalışmalarının sonuçlarını devrederken, nihayet en azından bir seferberlik hazırlığı yapıldığını memnuniyetle ifade etmişti.

Şimdiye kadar bakanlığın muhakeme tarzı ile hiç ilgilenmemiştim. Savaş hâlinde ordunun güçlendirilmesinin gerekli olduğunu düşünmediğimden değildi, ama ben konuya oldukça kötümser bakıyordum. Milletler Cemiyeti bize merhamet edinceye kadar, kıskırtılmamış bir taarruza uzun süre karşı koymayı ümit etmek istesek de bu güçlendirme gerekliydi. Ama ordunun silah eksikliği yüzünden muhtemelen hiç kullanılmayacak, sadece düşmanın esir sayısını arttırmaya yarayacak “Persone! Tümenleri” ile güçlendirilmesi nasıl olacaktı?

Cephede yaptığımız çalışmalarda ve karargâh subayı olarak yaptığımız fıkri çalışmalarda bakış açımız, “Barış Ordusu”nun askerlerini savaşta erbaş ve erlerin büyük kısmını bir mangayı, manga komutanlarının büyük kısmını bir takımı, yetenekli takım komutanlarını bir bölük veya bataryayı sevk ve idare etmeye teşvik etmekte. Her subay bir üst kademedede görev yapacak şekilde eğitilmişti.

Mevcut durum içersinde bir mangadan bir takım, bir takımdan bir bölük, bir bölükten bir tabur yapmaya çalışılması (bu arada makineli tüfek bölüğünün üçe bölünmesi vs. gibi tedbirlerle) mantıklı bir çözüm yoluydu. Topçu, istihkâm vs. birlikleri için de aynı yöntem düşünülebilirdi. Süvari birliklerinde durum değişikti, çünkü bu birlikleri aynı ölçüde kolayca çoğaltmak mümkün değildi. Bunun dışında, gelecek savaşlarda süvari tümenlerine ihtiyaç duyulsa bile herhâlde sınırlı ölçüde kullanılacaklardı.

Seferberlik için en basit ve doğru yolun piyade tümenlerinin sayısını hemen üç kat arttırarak 7 tümeni 21 tümene çıkarmak olduğu açıktı. Genel olarak bakıldığında, her piyade alayından -bir topçu taburu ile- bir muharip tümen oluşturulacaktı. Böyle bir üç kat arttırma için gerekli erbaş ve erlerin bir kısmı 12 yıllık hizmet sürelerinin bitmesinden sonra veya ailevi sebeplerden erken ayrılan askerlerden, bir kısmı eski ordu içinde eğitilmiş olan gönüllülerden temin edilebilirdi.²⁹

Ancak, Teşkilat Şubesi tüm birliklerin üç kat çoğaltılması için gidilecek bu basit yola mesafeli yaklaşıyordu, çünkü ihtiyaç duyulan askerlerin temin edilebileceğine inanıyordu, fakat aynı şeyin silahlar

²⁹ Versay Diktası’ndan sonra her yıl askerlerin %8’i ayrılıyordu. İlaveten, ailevi ve diğer sebeplerle %5’i erken terhis ediliyorlardı. Bu durumda 1930 yılına kadar elde yaklaşık 117.000 kadar asker vardı. Geri kalan ihtiyaç gönüllülerden karşılanacaktı.

için mümkün olmadığını düşünüyordu. Gerçekten de Versay Diktası'nın izin verdiği silah vs. mevcutlarının dışında yedek mevcut değildi. General von Seöckt kendi döneminde düşman kontrolünün hemen sona erdirilmesi adına birliklerin fazla silahları teslim etmelerinde ısrar etmişti. Bu nedenle silah depoları sadece sınır koruma amacıyla birliklerin dışında bulunuyordu. Eğer bu sırada doğuda sınır korumasından vazgeçmek istenmiyorsa, kara birliklerinin çoğaltılması için bu silahlardan yararlanmak mümkün değildi.

Teşkilat Şubesi tartışılmaz bu gerçek karşısında daha önce sözü edilen "Personel Tümenleri" fikrine gelmişti. Harekât Şubesi doğal olarak bu tümenlerle hiçbir işe başlayamazdı. Bu nedenle "Barış Ordusu"nun üç kat çoğaltılması için açık ve basit yolu yine de mümkün kılmak için bir çözüm yolu bulmaya karar verdim.

Tüm birlikler için erbaş ve er sayısı bakımından mümkün olduğu kadar tasarruflu olacak personel kadroları hazırlamaya başlamaktan başka çarem yoktu. Silahlanma açısından ise gerçek muharip askerlere silah verilmesini öngördüm. Doğrudan savaş ortamında bulunmayanlara silah verilmesinden vazgeçilecekti, en fazla tabanca verilebilecekti.

Bu koşullar altında piyade tümenlerin sayısının üç katına çıkarılmasının mümkün olduğu ortaya çıktı. Ancak bunun için piyade bölüklerindeki hafif makineli tüfeklerin sayısının 9'dan 6'ya, ağır makineli tüfeklerin sayısının önce 12'den 6'ya düşürülmesi ve bataryalarda 4 yerine sadece 3 top bulunması gerekecekti. Versay Antlaşması'nın izin verdiği tüm yedek silahlar elbette hesaba dâhildi.

Bu geniş kapsamlı belgelerle üstlerime giderek 2'nci Şube tarafından hazırlanan Seferberlik Direktifi'nin tüm Personel ve Donanım Direktifleri ile birlikte maksada uygun olmadığını, bunun yerine piyade tümenlerinin sayısının üç katına çıkarılması için yeni bir plan hazırlamak gerektiğini arz ettim.

Albay Geyer, her zaman olduğu gibi ilk başta konuya eleştirel yaklaştı, ama bu çözümün mantığının doğru olduğunu kabul etti. Benim gibi bakanlığa yeni gelen ve bakanlığın endişelerinden henüz etkilenmemiş olan General Adam hemen onay verdi. Kara Kuvvetleri Komutanı General von Hammerstein, sağduyu sahibi olması nedeniyle zaten "Personel Tümenleri" fikrini tasvip etmiyordu.

Aylarca Seferberlik Planı üzerinde çalışmış, ama şimdi tüm eseri çöpe gidecek ve kısa süre içinde yeni bir plan yapmak zorunda kalacak Teşkilat Şubesinin bu durumdan hoşnut olmadığı tasavvur edilebilir. Çünkü yeni plan da 1 Nisan 1930'dan itibaren yürürlüğe gireceği için bu durum doğaldı. Kara Kuvvetleri Komutanı'nın ve Birlik Hizmetleri Daire Başkanı'nın görüşleri nedeniyle 2'nci Şubenin hoşlarına gitmese de bu işi yapmaktan ve tüm çalışmalara yeni baştan başlamaktan başka çaresi yoktu.

Bakanlıklarda yeni fikirlere karşı genellikle nasıl direniş gösterildiğini, konunun uzmanının isteğine rağmen bir şeyi kabul ettirmenin nasıl zor olduğunu bilen herkes, göreve yeni başlayan biri olarak benim planımı bu kadar çabuk nasıl kabul ettirebildiğime şaşıldığını itiraf edecektir. Bunun sebebi şuydu: Benim planım sade ve anlaşılırdı, karar mevkisindeki önemli insanlar "önceki çalışmalar" önlerinde bir bariyer gibi durmasına rağmen yeni bir fikri kabul ettirmek için yeterince hoşgörülüydü. Benim açımdan bu başarımın şöyle bir yan etkisi vardı: Bundan böyle Harekât Şubesinin bir mensubu olarak benim görüşümün belli bir ağırlığı olacaktı.

VERSAY DİKTASI'NIN ASKERÎ HÜKÜMLERİNİN İHLALİ SORUNU

Yukarıda anlatılan seferberlik ön çalışmalarının Versay Diktası askerî hükümlerinden, en azından bu hükümlerin yürürlüğe gireceğinden itibaren, bir şekilde kurtulmak anlamına geldiği tartışılmaz.

Bu konuda önce Alman askerlerinin, imparatorluğun güvenliğini sağlama görevleri nedeniyle -çok haklı olarak- Versay Diktası'nın bu şekilde etrafından dolaşılmasının ahlaki sorumluluğunu üstlenmeleri gerektiği görüşünde olabileceklerini tespit etmek gerekiyor. Çünkü bu dikta hasma hiçbir şekilde normal bir antlaşmaya bağlılığı garanti eden ahlaki bir hak vermiyordu. Bu sözde Versay Antlaşması, imparatorluğa uluslararası hukuka aykırı aç bırakma ablukasının baskısı altında dayatılmıştı. Bu antlaşma, savunmasız bir kişinin kendisini tabanca ile tehdit eden bir adama vermek zorunda kaldığı söz gibiydi.

Versay Diktası'nın olası ihlalleri için siyasi sorumluluk sadece imparatorluğun siyasi yönetimi tarafından üstlenebilirdi. Siyasi yönetim, daha önce ifade edildiği gibi, Reichswehr'in gizli silahlanma tedbirlerine onay vermişti. Askerlerin sorumluluğu sadece imparator-

luğun askerî güvenliğinin sağlanması alanındaydı. Askerlerin bu konudaki tekliflerinin veya taleplerinin siyasi açıdan savunulup savunulamayacağına askerlerin kendileri değil, hükûmet karar vermelidir.

Kara Kuvvetleri birliklerinin sayısının savaşta üç kat arttırılması planı için Savunma Bakanı Groener'in onayının bulunduğunu özellikle belirtmek isterim. Ben kendisine bu konuda arzda bulunmak durumunda kalmıştım. Bu tedbirin değeri hakkında kötümserdi, ama yine de onayladı.

Bugün bu tür tasarıların o dönemde hasım ülkelerin müdahalesine sebep olabileceğini, imparatorluğun barış siyasetine aykırı olduklarını söylemenin elbette bir anlamı yoktur. Gerçek olan şu ki, Müttefikler genel olarak bilgi sahibi olduklarına şüphe bulunmayan bu tedbirleri müdahale etmeleri için bir sebep olarak görmediler.

Versay Diktası'ndan böyle küçük çaplı sapmaların imparatorluğun güvenliğini tam olarak sağlaması hiçbir şekilde mümkün değildi. Bu nedenle askerlerin mevcut olduğuna şüphe bulunmayan bir riske girilmesinin değil değmeyeceğini incelemeleri gerekiyordu. Bu konuda aşağıdaki soruların kısaca tartışmak gerekiyor:

- Bu tedbirler hangi gerekçeler ile alınmıştı?
- Bu tedbirlerin maksadı neydi?
- Tedbirlerin boyutu neydi?
- Bu tedbirler imparatorluğun komşuları için herhangi bir şekilde tehdit anlamına geliyor muydu?

GEREKÇELER

O dönemdeki askerî durum nedeniyle geçici çözüm yolları bulunması, özellikle bir düşman taarruzunun vuku bulması hâlinde Reichswehr'in gücünün üç kat arttırılmasının planlanması gerekmişti.

Almanya'nın silahsızlandırılması suretiyle antlaşma ile tespit edilen koşullar mevcut olmasına rağmen imparatorluğun tüm komşuları genel silahsızlanma için en küçük bir adım atmaktan bile kaçınıyorlardı. Aksine, silahlanmalarını tamamlamak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Almanya'nın üç büyük komşusu bununla da kalmayıp imparatorluğa karşı kurulduğu açık olan askerî bir ittifak içinde bulunuyorlardı. Bunun dışında, Küçük Antant'ın Fransız uyduları da vardı.

Reichswehr'in karşısında potansiyel hasım olarak aşağıdaki müttefik güçler bulunuyordu:

1. Fransız Kara Kuvvetleri:

Savaş hâlinde kısa süre içerisinde seferber edilecek "Örtme Ordusu" 30 kadar tümenenden oluşuyordu. Aslında büyük ölçüde motorlandırılmış bu birlikler bir "Örtme Ordusu" değildi; Ren Nehri'ne doğru ve nehri geçerek baskın şeklinde süratli bir ileri harekât yapmaya elverişli bir araçtı. Almanya'ya girecek bu ilk dalgaya birkaç hafta içinde "Ulus Ordusu" da katılacaktı. Böylece tüm güç 90 tümene çıkmış olacaktı. Fransa'nın barış döneminde silah altında bulundurduğu insan gücü 600.000 kadardı. Savaş mevcudu en az 1.500.000 olarak tahmin ediliyordu.

2. Polonya Kara Kuvvetleri:

Barış döneminde 25 kadar piyade tümeni ve bir dizi bağımsız süvari tugayından oluşuyordu. Savaş hâlinde tümenlerin sayısının iki katına çıkartılacağı, toplam insan gücünün 1.000.000 olacağı tahmin ediliyordu. Bu güç için ellerinde yeterli ölçüde silah bulunup bulunmadığı şüpheliydi.

3. Çek Kara Kuvvetleri:

Barış döneminde 15 kadar piyade tümeni ve birkaç süvari tugayından oluşuyordu. Savaş hâlinde tümenlerin sayısının iki katına çıkartılacağı, toplam insan gücünün 600.000 olacağı tahmin ediliyordu.

Yetkili Alman askerlerinin bu şekildeki bir üstünlük karşısında, düşman birliklerinin aksine kayda değer miktarda top, tank ve uçağa sahip olmayan 21 tümen ile imparatorluğun güvenliğinin sağlanamayacağını görmeleri için yeterince akıllı olduklarına gerçekten inanılabilir. Alman askerlerinin kafasında daima bir "Koalisyonlar Kâbusu" bulunduğu anlaşılabacaktır.

İmparatorluğun bu koalisyon ile hiçbir şekilde bir çatışmaya girmemesi, bu üç komşu devletten birini bile tahrik etmemesi gerektiği açıktı.

Almanların yukarıda anlatılan seferberlik planlamasına temel teşkil eden askerî değerlendirmelerinde Müttefik komşu devletler ile savaşmak düşüncesi hiçbir zaman söz konusu olmamıştı. Bu üç kom-

şu devletin hemen taarruz etmeyecekleri kabul edilebilirdi. Asıl tehlike bu değildi. Esas tehlike, bu devletlerden birinin günün birinde Almanya'nın zayıf olması nedeniyle Alman toprakları üzerindeki iddiasını gerçekleştirmenin cazibesine kapılması olasılığıydı. Her üç devletin de Alman toprakları üzerinde böyle iddiası olduğuna şüphe yoktu. En azından Locarno'dan beri, belki Fransa'nın böyle bir girişimde bulunabileceği düşünülüyordu. 1923'te Ruhr bölgesinin işgali tecrübesine ve Fransa'nın Almanya'ya taarruz etmesi hâlinde, Polonya ve Çekoslovakya'nın da kendi paylarını kapmak için hazır olacaklarına şüphe bulunmamasına rağmen Fransa bunu yapabiliyordu.

Almanya için herhangi bir tahrik olmadan taarruza uğrama tehlikesi daha ziyade doğuda söz konusuydu. Öncelikle Polonya tehlike yaratabilirdi. Polonya 1920 yılında Wilna'yı ilhak ettiğinde böyle bir durumun örneğini vermişti. Polonya'daki güçlü çevrelerin günün birinde aynı şeyin Yukarı Şilezya'ya veya bir koridorla ayrılmış Doğu Prusya'ya karşı denenmek isteyeceklerine şüphe yoktu. Polonya böyle bir durumda Fransa'nın -belki Çekoslovakya'nın da- aktif şekilde kendileriyle birlikte hareket edeceğini düşünemezdi. Ancak bu iki devletin Polonyalıları hiçbir şekilde engellemeyeceklerinden endişe ediliyordu.

Wilna ve Litvanya'nın Memel'in statüsünü iptal etmesi tecrübelelerinin öğrettiği gibi, Polonya'nın böyle bir girişimde bulunması ve bir oldubitti ile göz diktiği Alman topraklarını süratle ele geçirmeyi başarması hâlinde, Milletler Cemiyetinin de Almanya'ya yardım etme olasılığı vardı. (İtalya-Etopya ve Japonya-Çin savaşları daha sonra bu düşünceyi yeniden teyit edeceklerdi.)

Buna karşın, Almanya'nın böyle tahrik edilmemiş bir taarruza uzun süre dayanabilmesi hâlinde, Milletler Cemiyetinin etkili şekilde müdahalede bulunması beklenebilirdi. Polonya'nın Yukarı Şilezya'ya taarruz etmesi veya daha önce oylama nedeniyle yaptığı gibi, bir "ayaklanma" çıkarma girişiminde bulunması hâlinde, Çekoslovakya'nın da "kendi çıkarlarını korumak için" aynı şekilde Şilezya topraklarını ele geçirmeye çalışmasını sadece Almanların başarılı şekilde direnmeleri önleyebilirdi.

Almanların o yıllarda askerî alanda aldıkları tedbirlerin gerekçeleri bu değerlendirmelere dayanıyordu. 7 piyade ve 3 süvari tümeni ile doğudaki iki komşu devletten ancak birine karşı birkaç gün "sembol-

lik” bir direniş gösterilebilirdi. Bu direnişin Milletler Cemiyetinin iyi niyetli veya bize karşı dostluk duyguları taşıyan üyelerini yeterli ölçüde etkilemesi pek olası görünmüyordu. Askerî hazırlıkların amacı, doğudaki komşu ülkelerden birinin “kışkırtılmadan girişeceği bir saldırıya” karşı uzun süre direnme imkânı yaratılmasıydı. Daha sonra ayrıntılı olarak ele alınacak bu hazırlıkların başında 7 tümen yerine 21 tûmenden oluşan bir ordunun kurulması geliyordu. Doğuda direniş sürdürülürken tehlike altındaki diğer sınırların -zayıf şekilde de olsa- güven altına alınması öngörülüyordu.

Mevcut durum ve komşu ülkelerin tutumları nedeniyle, o ana kadar alınamayan en basit güvenlik tedbirlerinin alınabilmesi için askerî görüş açısından siyasi alanda riske girilmeye değerdı. Bu risk, en ufak şekilde bile olsa, askerî hükümlerin ihlal edilmesi durumunda ortaya çıkabilirdi. Bu durumda, günün birinde Yukarı Şilezya veya Doğu Prusya’da “Wilna” benzeri bir tehlikeyle karşılaşmak istenmiyorsa bunun bir bedeli olmalıydı. Mareşal Pilsudski iktidarda olduğu sürece, Polonya’nın böyle bir girişimde bulunmayacağı kabul edilse bile, Polonya devletinin yönetiminde her an bir değişiklik olabilirdi ve amaçları daha önce sözü edilen Alman topraklarını ilhak etmek olan çevreler iktidara gelebilirlerdi.

MAKSAT

Almanların aldıkları askerî tedbirler hiçbir şekilde Almanların girişimi ile başlatılacak bir savaşa hazırlık yapmak maksadı gütmüyordu. Tek amaç, imparatorluğun doğudaki komşularından birinin herhangi bir kışkırtma olmadan zorla toprak ele geçirmeye teşebbüs etmesine karşı en basit şekilde güvenlik sağlamaktı. Arttırılması düşünülen savunma kudreti en azından bu tür zorla ele geçirme teşebbüslerine karşı koymayı sağlamalıydı. Milletler Cemiyetinin müdahale etmesi için zaman kazanmak ve onu manen buna zorlamak için bu teşebbüslere yeterli bir süre karşı konulabilmeliydi.

Almanların aldıkları ve muhtemelen komşu ülkelerin de gözünden kaçmayan bu tedbirlerin “Wilna” benzeri ani bir baskın yapma heveslerinin kırılmasına katkıda bulunduğu kabul edilebilir. Alınan bu tedbirler bu suretle barışa hizmet etmiş oldular. Diğer taraftan, bu tedbirlerin bazılarının Polonya’dan aniden gelen tehditler nedeniyle alındığını tespit etmek gerekiyor. Bu konuya daha sonra tekrar döneceğim.

Almanların bir diğ er düşüncesi -başta subay ve astsubayların ruhsal açıdan eğitilmeleri ve silahların geliştirilmesi olmak üzere- küçük Reichswehr'i açık şekilde yapılan tekrar silahlanma faaliyetleri ile büyük bir kara ordusu için çekirdek bir kadro kurmaya hazırlamaktı. Büyük Britanya dışındaki diğer devletler silahsızlanmayı ciddi olarak düşünmek eğilimi göstermedikleri i  in sonunda imparatorluğa kendi ordusunu bir şekilde güçlendirmek için izin vermek zorunda kalacakları günün geleceği açıktı. Reichswehr, polis birliği seviyesine d    mek istemiyorsa o an için kendini hazırlamalıydı.

ALMANLARIN ALDIKLARI ASKERÎ TEDB  RLER  N BOYUTU

  mparatorlu  un Hitler zamanında resmen silahlanmaya başlamasından önce, yukarıda sözü edilen amaç doğrultusunda alınan başka tedbirler de vardı.   nemsiz konuları bir tarafa bırakırsak, aşağıdaki şekilde bir   zet yapmak mümkündür:

1. Sava   hâlinde -hâlen mevcut 3 süvari tümeni yanında Reichswehr'in piyade tümeni sayısının 7'den 21'e çıkarılması:

Mevcut kısıtlı harp silah ve araçlarının miktarı yavaş yavaş arttırılarak tümenlerin ihtiyaç duyacakları normal seviyeye çıkarıldı. Ancak barı   dönemindeki insan gücü sayısının arttırılması veya -süvari birliklerine hafif makineli tüfek verilmesi dışında- yasaklanmış silahların birliklerde kullanılmaya ba  lanması gerçekleşmedi.

2. Polonya ve Çekoslovakya sınırında sınır güvenliğinin sağlanması:

Sınır güvenliğini sağlayan birlikler içinde bölge halkından gönüllü insanlar da vardı; çoğu eski orduda görev yapmış askerlerdi, kısımen de kısa süreli kurslarda acilen eğitilen gençlerden oluşuyordu. Sınır güvenliği bir düşman taarruzu vuku bulması hâlinde celbedilecek otuz kadar sınır koruma birliği ile sağlanacaktı. Mevcut silahlara göre böyle bir birlik, bir hafif topçu taburu ile desteklenen bir piyade alayının muharebe gücüne sahip olacaktı. İnsan gücü bakımından ise daha g  c  lyd  . Donanım bakımından sadece hafif silahlara sahip olması ve personelin ileri yaşlarda olması veya sadece kısa süreli eğitim görmüş olmaları nedeniyle bu birlikler artık bir milis gücü görünümünde değillerdi. Belki en iyi şekilde, Lahey Sözleşmesi'nde

ifade edildiği gibi “düşmanın yaklaşması hâlinde kendi istekleriyle silaha sarılan, iyi organize edilmiş bir emir-komuta yapısı altında görev yapan, savaş kural ve geleneklerine dikkat eden bir halk” şeklinde tanımlanabilirdi.

Almanya’nın Polonya ve Çekoslovakya sınırlarının genişliği dikkate alındığında bu sınır koruma birlikleri ile ancak yalın kat bir sınır güvenliği sağlanabilirdi. (Kilometre başına 12 kişi!) Birliklerin öncelikli görevi, 1920 yılındaki Korfanty çeteleri gibi düzensiz düşman birliklerinin sızmalarını önlemektir. Düzenli ve daha güçlü birliklerin ilerlemelerini ise ancak geciktirebilirlerdi. Hareket kabiliyetlerinin yetersiz olması nedeniyle diğer askerî harekâtlarda kullanılmaları söz konusu değildi. Daha önce değinildiği gibi, batı sınırında bu türlü bir sınır koruması yoktu. Sınır koruması, daha ziyade, doğudaki komşulardan beklenen baskın tarzındaki hareketlere karşı alınan güvenlik önlemleriydi.

3. Bilindiği gibi, Versay Diktası’nın izin vermediği silahlar dost ülkelerde bizim tarafımızdan geliştirildi ve az sayıda personel de bu silahların eğitimini gördü. Bu arada, olağanüstü durumlar için silah üretiminin artırılması için hazırlıklar yapıldı. Bu yapılanma kapsamında küçük bir “Hava Gücü” oluşturulması için de hazırlıklar yapıldı.

4. Mevcut tahkimat, engel sistemlerinin yerleştirilmesi ve doğu bölgelerinde yalın kat korugan hatları tesis edilmesi suretiyle güçlendirildi. Bu konuda özellikle Oder Nehri boyuna ve Doğu Pomeranya’ya ağırlık verildi. Ancak bu işler yapılırken Versay Diktası’nın kısıtlamaları da dikkate alındı.

Alınan ilk büyük çaplı önlemlerde Polonya’dan gelen ani tehdidin etkisi oldu. Polonyalıların sürekli olarak oylama sırasında meydana gelen isyan hareketleri gibi bir olayın yayılması tehlikesinin bulunduğu yasa dışı faaliyetlere (özellikle Yukarı Şilezya’da) teşebbüs etmeleri dışında, Polonya Hükûmeti de bizde güvensizlik duygusunun devam etmesi için elinden geleni yapıyordu. Herhangi bir sebeple siyasi bir bölünmenin ortaya çıkması hâlinde, deneme seferberliği faaliyetleri için adımlar atıyordu. Aslında bunlar, Almanya sınırına yakın bölgelerde yapılan kısmi seferberlik faaliyetleriydi. “Wilna” olayındaki tecrübelerden sonra, bu tür faaliyetlerin ani bir baskının başlangıcı olup olmadığı bilinemiyordu. 1931 yılında veya 1932 yılı

başında Doğu Prusya sınırı boyundaki bölgelerde tekrar böyle bir olay yaşanmıştı. Bu nedenle Polonya'ya ciddi tepki gösterilmesini ve "Wilna" bölgesinde yaptıkları gibi Doğu Prusya'yı da hiçbir zaman ele geçiremeyeceklerinin söylenmesini önerdim. Bu arada Doğu Prusya'da tahkimat faaliyetlerine de başlanması gerekiyordu. Versay Diktası sınıra yakın bölgelerde tahkimat yapılmasını yasakladığı için "Heilsberg Mevzisi" için bir plan hazırladım. Bu mevzi, tel engelleri ve tank maniaları ve hafif beton koruganlar ile tahkim edilecek ve Samland dâhil, eski Königsberg Kalesi'nin etrafındaki geniş alanı Doğu Prusya için bir çeşit "Güvenli Savunma Tesis" hâline getirecek bir hattı. Doğu Prusya'nın zayıf birlikleri bu tesis sayesinde Polonyalıların üstün durumdaki birliklerine karşı da uzun süre dayanabileceklerdi. Heilsberg Üçgeni denilen bölge, Doğu Prusya'da Versay Diktası'na göre tahkimat yapabileceğimiz tek bölgeydi.

Savunma Bakanı Groener önerimi kabul etti. Polonya'dan gelen tehdidin baskısı altında hemen planlanan inşa için gerekli ilk parayı temin etti, bu suretle derhâl işe başlandı.

Almanya'nın gizlice silahlanmasının gerekçeleri, maksadı ve boyutu hakkındaki bu bilgilerden bu silahlanmanın Almanya'nın komşuları için hiçbir şekilde bir tehdit oluşturmadığı açıkça görülebilir. İmparatorluk 21 tümen ile de söz konusu üç devletten her birine kıyasla oldukça zayıf durumdaydı. Zayıf durumda olanın hukuka uygun bir davranış bekleyemeyeceği -bunun için yeterince kanıt vardı- bir zamanda aldığı bu tedbirlerin en azından doğu komşusunun zihniyeti açısından alınması gerekiyordu.

O yıllarda dünyada Fransa'nın "güvenliğinden" çok fazla söz ediliyordu. Ruhr Bölgesi'nin 1923 yılında sudan sebeple işgal edilmesinde, özellikle de Memel ve Wilna olaylarında görüldüğü gibi, komşularının hiçbir şekilde genel güvenliğin garantörleri olmamalarına rağmen Almanya'nın güvenliğinden endişe eden yoktu. Komşu ülkelerden biri herhangi bir kıskırtma olmaksızın bir saldırı başlatabilirdi. Bu koşullar altında, Reichswehr'in güçlendirilmesi için yapılan hazırlıklar Almanya'nın güvenliği için atılmış ilk küçük adım anlamına geliyordu. Ancak bu adımın imparatorluğun on yıl boyunca kendi güvenliğini de sağlayabilecek genel bir silahsızlanmayı boş yere bekledikten sonra atılmış olması kayda değer bir olaydır.

Bu bölümün başında Almanya'nın aldığı tedbirlerin siyasi sorumluluğun askerlerde değil, hükûmette olduğuna dikkat çekmemin nedeni sorumluluğu başkasının üzerine atmak değildi. Alman askerleri hükûmetlerini bu güvenlik önlemlerini almaya zorlamamış olsalardı görevlerini yapmamış olurlardı. Bu tespit, Alman askerlerinin kendi yetkilerini aşmadıklarını, sadece görevlerinin gereğini yaptıklarını ortaya koymaktadır.

KOALİSYONLAR KÂBUSU

Ülkenin savunulması için yapılan tüm hazırlıklar konusunda buraya kadar anlatılan etkide bulunma girişimleri elbette çok önemliydi. Ancak bütün bunlar 1'inci Şubenin benim yönettiğim grubunun görev alanında değildi. Bu konularda katkıda bulunmak için çok çalışmak ve zaman harcamak gerekiyordu. Çünkü diğer şubeler 1'inci Şubenin görüşlerinin önemli olduğunu hiçbir zaman hemen ve kolay kabul etmiyorlardı. Andıçları hazırlarken veya zor tartışmalarda birlikte çalıştığımız arkadaşları ikna etmek gerekiyordu. Benim grubumun barış dönemindeki en önemli görevi daha başka bir alandaydı. Görevimiz, kara birliklerinin savaş hâlinde kullanılma şekilleriyle ilgili teorik hazırlıklar üzerinde çalışmaktı.

O yıllarda birliklerin devlet otoritesinin ve düzenin korunması için ülke içinde kullanılması ihtiyacının artık önemli bir rol oynamaması sevindiriciydi. Bu bakımdan buhran durumu için önceden yapılmış çalışmaların güncelleştirilmesi yeterli oluyordu.

Ancak bir çatışma çıkması, yani imparatorluğun komşularından birinin taarruz etmesi hâlinde kara birliklerinin donanma ile kullanılması konusu bir sorun olarak ortada duruyordu. Bu görevin bir asker için yerine getirilmesi gereken en önemli ve en ilginç görev olduğuna şüphe yoktu. Kara Kuvvetleri birliklerinin kullanılması hakkında karar vermek sadece Kara Kuvvetleri Komutanı'nın ve ilk danışmanı Birlik Hizmetleri Daire Başkanı'nın yetkisi dâhilinde olsa da onlara önerilerde bulunmak ve ilgili tüm sorunlar üzerinde çalışmak benim görevimdi.

Bu görev bir kurmay subay için sadece büyük bir onur değil, aynı zamanda zevkli bir işti, ama mevcut endişeler dolayısıyla bunu yaşamak pek mümkün değildi. İmparatorluğa karşı ittifak içinde olan üç komşu ülkenin üstün baskısı karşısında salt savunma harbine yönelik

planlar nasıl yapılabilirdi? Bismarck'ın görev süresinin son iki on yılında ifade ettiği “Koalisyonlar Kâbusu” aslında muhtemel bir savaş açısından akla gelebilecek her fikir üzerinde baskı yaratıyordu.

Bu tür değerlendirmeler normal olarak her karargâhın “Harekât Şubeleri” tarafından hazırlanan “Yığınak Planları”nda etkili oluyordu. Almanya, Avusturya-Macaristan gibi 1914 yılında “esnekliği olmayan” Yığınak Planı ile kötü tecrübeler yaşamıştı. Siyasi durum nedeniyle Rusya'nın “Tuna Monarşisi”ne taarruz etmesi hâlinde, önce doğuda taarruz etmenin, batıda ise Fransızların taarruz etmesini beklemenin daha uygun olacağı görülüyordu. Ancak son dakikada değiştilmesi mümkün olmayan Yığınak Planı bunu engelliyordu.

Avusturya-Macaristan da birliklerinin önemli kısmının Sırbistan'a nakledilmesi için yapılmış intikal planını uygulamak zorunda kaldı. Bir kısım birlikler ise ancak bu intikalin başlamasından sonra Rus Cephesi'ne kaydırılabildi.

Her iki durumda Almanya'nın karşı karşıya kaldığı siyasi sonuçlar ve Avusturya-Macaristan için beliren askerî sakıncalar bilinmektedir. Ancak Almanya'nın Komuta Kademesi bu tecrübelerin yanında başka sebeplerden de daha önce tespit edilmiş Yığınak Planı'ndan vazgeçmek zorunda kaldı.

Almanya artık başlangıçtan itibaren üç hasım ülkeyi hesaba katmak zorundaydı. Bu ülkelerden her biri askerî açıdan Almanya'dan üstündü. Bu devletlerden hangisinin bir çatışmaya sebep olacağı veya diğer ikisinin hemen ya da daha sonra duruma müdahale edip etmeyecekleri önceden kestirilemezdi. Düşmanın beklenen harekâtları açısından o kadar fazla olasılık vardı ki hazırlanan bir veya daha fazla Yığınak Planı yeterli olmayabilirdi. İçinde bulunduğumuz durum Almanya'nın kendi inisiyatifi ile başlatılacak bir harekâtı esas alan planlar hazırlamaya imkân vermiyordu. Diğer taraftan, Almanya'nın demir yolu ağı savaş hâlinde 21 piyade tümeni ve 3 süvari tümenine çıkarılacak küçük İmparatorluk ordusunun herhangi bir istikamette süratle toplanmasına imkân veriyordu. Bu nedenle duruma göre -âdeta hiç çaba sarf etmeden- asıl birliklerin kullanılmasına son anda karar vermek için önceden hazırlığı yapılmış bir yığınaktan vazgeçilmesine karar verildi. Sadece doğu sınırındaki sınır koruma birlikleri için özelliklerine uygun olarak başından itibaren yerel düzeyde her şey önceden tespit edilmişti.

İlk Yığınak Planı 1937 yılında Alman Kara Kuvvetleri büyük bir güce ulaştığında yapıldı. Bu plan da stratejik savunma³⁰ çerçevesinde yapılan bir plandı. Bu konuyu daha sonra ele alacağız.

Savunma harbi için görev bölümünün (Kraefteverteilung: Kuvvet tahsisi) önceden tespit edilmesinden vazgeçilmesi, bir çatışma çıkması hâlinde Alman Komuta Kademesinin karşılaşılabileceği tüm olasılıkların ayrıntılı olarak ele alınmasını gerektiriyordu. Savaş hâlinde düşünülenden farklı bir durumla karşılaşılsa bile sadece tüm olasılıkları göz önünde bulunduran böyle bir ayrıntılı çalışma ile Alman Komuta Kademesinin birliklerini çok erken bir zamanda yanlış yerlere bağlamasının veya israf etmesinin ve bu suretle düşmanın hareketlerine tabi olmasının önüne geçecek koşullar yaratılmış olacaktı.

Kara Kuvvetleri Komutanı ve yüksek rütbeli komutanların, Birlik Hizmetleri Daire Başkanı ve kıdemli kurmay subaylarla birlikte her yıl yaptığı harp oyunlarında ve eğitim gezilerinde, bu fikir ön çalışmalarda çok yararlı oluyordu. Bu gezilerin amacı, geziye katılanların askerî harekât konusunda eğitilmelerinin ve büyük birlik sevk ve idaresinde anlayış birliğinin sağlanmasıydı. Bu arada hem geziyi tertipleyenler hem geziye katılanlar Almanya'nın muharebe sahası olması muhtemel bölgeleri hakkında bilgi sahibi oluyorlar, birbirleriyle tanışıyorlardı. Özellikle savaş hâlinde karşılıklı güvene dayalı iş birliği açısından personelin birbirini yakından tanınması çok önemliydi.

Gezilerin tertiplenmesi ve tasarlanan harekâtındaki her iki taraf (dost-düşman) için başlangıç durumunun kaleme alınması benim görevimdi. Taraflar bu duruma göre durum muhakemesi yapıp kararlarını veriyorlardı. Bütün bunlar daha sonra değerlendiriliyor ve eğitimi yönetenin her iki taraf için uygun gördüğü hâl tarzı (Lösung: Çözüm yolu) ilgili tarafta tekrar oynanıyordu. Bu sırada oyunu uygun hâl tarzını ortaya koyan komutan yönetiyordu.

Ben de oyun sırasında yöneticiye yardım ediyor ve günlük çalışmanın bitmesinden sonra durumun nasıl geliştiğini tespit ediyordum. Oyunun sonunda yöneticinin yapacağı konuşma üzerinde çalışıyordum. Bu, insanın kendisinin de çok şeyler öğrenebileceği çok ilginç bir görevdi.

³⁰ Stratejik savunma içinde yer yer, zaman zaman Taarruz, Oyalama Muharebesi, Geri Hareketler" gibi muharebe şekillerinin uygulanabildiği savunma harekâtıdır. (Ç.N.)

Hem Kara Kuvvetleri Komutanı General Freiherr von Hammerstein hem de Birlik Hizmetleri Daire Başkanı düzenlemeler sırasında beni tamamen serbest bırakıyorlardı. Gezi sırasındaki oyunların sonunda her iki üstüme oyunun cereyan tarzı ve her iki tarafın sevk ve idare tedbirleri hakkında kendi görüşlerimizi anlatmak için birkaç dakika yeterli oluyordu.

Her iki üstüm de kapanış konuşmaları için hazırladığım taslakları hep uygun buldu. Bu konuşmalar normal olarak üç saat kadar sürerdi ve sadece her iki tarafın komutanlarının aldıkları tedbirler eleştirilmez, aynı zamanda temel sevk ve idare sorunları hakkında görüşler de dile getirilirdi. General von Hammerstein bana o kadar güvenirdi ki bazen konuşmasını yapmadan önce taslaklarımı gözden geçirtmekte zorlanırdım. Bana bu kadar güven duyması elbette onur vericiydi, ancak hem temel sevk ve idare sorunları hakkındaki görüşlerde hem yüksek rütbeli komutanların aldıkları tedbirlerin eleştirilmesindeki sorumluluk dolayısıyla benim için aynı zamanda biraz sıkıntılı bir durumdu.

Bu geziler sırasında mesleki açıdan öğrendiklerimin yanında, bu fırsattan yararlanarak personel hakkında da çok değerli bilgiler edindim. O yıllarda Reichswehr'in hemen hemen bütün generallerini ve kıdemli kurmay subaylarını sadece şahsen tanımakla kalmadım, aynı zamanda askerî yetenekleri ve komutanlık özelliklerini hakkında da kanaat sahibi oldum. Bu bilgilerimi I. Daire Başkanı ve Kurmay Başkanı Birinci Yardımcısı görevlerimdeyken yapılan gezilerde de tamamlamak imkânı buldum.

O dönemde tanıdığım ve haklarında kanaat sahibi olduğum general ve kurmay subay camiasının ileri gelenleri arasında öne çıkan bir şahsiyet olarak, özellikle daha sonra Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı olan Beck'i anmak isterim. Tabii bunun nedeni dış görünüş olarak bu camiada hemen göze çarpan bir insan olması değildi, yaradılışına hâkim olan ve kendisini daima geri planda tutan o büyük alçak gönüllülüğü buna mani idi. Bu özelliği ve dürüst karakteri, askerî harekât konularındaki büyük yeteneği, karar ve yargılarındaki tarafsızlığı ve açıklığı, hiçbir zaman kaybetmediği vazife duygusu ve çok yönlü eğitimi ile bütünleniyordu. Her şeyi ile kendinden önceki büyük insan ve Alman Genelkurmayı'nın dünyadaki saygınlığını borçlu olduğu Feldmareşal Graf Moltke'yi hatırlatıyordu. Ben, gerçekten Beck'in

dışında Moltke ile kıyaslayabileceğim başka bir Alman askeri tanımadım.

Beck'in, Moltke gibi genel anlamda parlak bir askerden beklenen tüm niteliklere sahip olduğu söylenemezdi. Onda asker gibi korkusuz olma eksikliği vardı. Daha sonra Kara Kuvvetleri Komutanı olan Or-general Freiherr von Fritsch bu özelliği ile birliklerin gönlünü kazanmıştı. Beck de Moltke gibi, asker olmaktan ziyade aydın bir bilgin görünümündeydi. Kararlarını eski Kara Kuvvetleri Komutanı Freiherr von Hammerstein'in yaptığı gibi Napolyon'un deyiimiyle "konuya kısa bir göz attıktan sonra" vermezdi. Hiçbir işi aceleye getirmezdi. Karar vermeden önce her şeyin fayda ve mahzurlarını titizlikle değerlendirirdi, hiçbir zaman arzu edilen bir düşünceye kapılmazdı.

Bazıları bu nedenle kararsız bir insan olduğunu söyleyerek onu eleştirirlerdi ve savaşta bir Fabius Cunctator³¹ olacağından endişe ederlerdi. Bazıları da onu teknik gelişmeleri reddetmekle veya yeterli anlayışı göstermemekle ve özellikle zırhlı araçların gelişmesini önlemekle suçluyordu.

Bazen heyecanla yeni bir şeyler yapanların heyecanlarına karşılık vermediği iddiaları doğrudur. Ancak bunu, insanları oyalamak için değil, Moltke'nin "önce düşün, sonra harekete geç" ilkesini göz önünde bulunduran sorumluluk duygusu ile yapardı. Bir hata olduğunda yüksek vazife duygusu nedeniyle her sorunu bizzat ayrıntılı olarak inceler ve değerlendirirdi. General Beck Genelkurmay için mükemmel bir öğretmendi; büyük gezilerdeki kapanış konuşmalarında da hatalı kararlar verenleri hiçbir zaman açıkça eleştirmezdi. Ancak adalet duygusu ve dürüstlüğü nedeniyle olumlu ve olumsuz hususları ortaya koyardı. Bu özelliği nedeniyle gereğinden fazla çalışmak zorunda kalması kendisi açısından sakınca yaratıyordu.

Birçok açıdan kendisine benzeyen selefi gibi, General Beck de muharebe sahasında komutanlık meziyetlerini kanıtlama imkânı bulamamıştı. Beck'in, tavsiyelerini dinleyen bir Devlet Başkanı veya Başkomutanla, çalışması hâlinde komutanlık sınavını da başarı ile vereceğinden hiç kuşku yoktu. Beck bir işe girişmeden önce her

³¹ Quintus Fabius Maximus Verrucosus Cunctator (Oyalayan): MÖ. 275-203 yılları arasında yaşamış Romalı devlet adamı ve asker. Cunctator lakabı kendisine Hannibal'e karşı uyguladığı itidalli strateji nedeniyle verilmiştir. (Ç.N.)

zaman bir durum değerlendirinesi yapardı, düşünüp taşınırdı. Onda cesaretin ilahi kıvılcımı parıldardı. Hiç kimse verilmiş bir karar - savaşta karşılaşılabilecek tüm engellere ve rastlantılara rağmen- Beck'ten daha doğru icra edemezdi, çünkü daha önce tüm olasılıkları bilinçli şekilde değerlendirmiş olurdu.

General Beck insan olarak rastladığım en asil kişilerden biriydi. Bu nedenle Hitler gibi zorba bir insana yenik düşmesi anlaşılır görünüyor.

Ondan başka ilk sırada -Kara Kuvvetleri Komutanı General Freiherr von Hammerstein ve halefi General Freiherr von Fritsch'ten sonra- daha sonraki feldmareşaller von Rundstedt, von Bock ve Ritter von Leeb vardı. Bu üçü savaşın ilk yıllarında Ordular Gruplarımıza komuta etmişlerdi.

O dönemdeki yüksek rütbeli komutanlar ve Birlik Hizmetleri Dairesinin gezilerine katılan kıdemli kurmay subaylar arasında çok sayıda yüksek nitelikli askerler vardı. Ancak bunlardan hiçbirisi askerî harekât konusundaki yetenekleri bakımından yukarıda söz edilen altı generale yetişemiyordu. Genel olarak bakıldığında, yüksek bir askerî ve insani kalite görülüyordu.

İkinci Dünya Savaşı'nın ilk yıllarındaki yüksek rütbeli Alman komutanlarının hemen hepsi eğitim gezilerine katılan subaylardı. Bu subayların genel olarak Birinci Dünya Savaşı'ndaki subaylarla -üstün olmasalar da- en azından aynı değerde olduklarına inanmak istiyorum. En azından kendilerinden öncekilere nazaran üstün oldukları iki özellikleri vardı: Genel olarak daha genç oldukları için fiziksel olarak daha yetenekliydi. Bu özellikler İkinci Dünya Savaşı'nda özellikle ordu ve kolordu komutanlarının cephede oldukça etkin görev yapmalarını sağlıyordu. Bu durum, özellikle hareket harbinde ve zırhlı birlik sevk ve idaresinde çok önemliydi. Yukarıda anlatılan gezilerde yapılan eğitimler daha önce yapılanlardan çok daha kapsamlıydı. Birinci Dünya Savaşı'ndan önce yüksek rütbeli komutanlar için bu tür geziler yapılmazdı. Bu geziler askerî harekât sevk ve idaresinde müşterek bir anlayış yaratılması açısından oldukça yararlıydı. İkinci Dünya Savaşı'nda kurmay başkanları, Birinci Dünya Savaşı'nda çok sık görüldüğü gibi, sorumluluğu tek başına taşıyan komutanın yanında ön plana çıkmazlardı.

Britanyalı meşhur askerî yazar Yüzbaşı Liddell Hart, Tepenin Diğer Tarafında (The Other Side of the Hill) adlı kitabında son savaştaki Alman komutanlarını şöyle değerlendiriyor:

“Bu harbin Alman generalleri, mesleklerinin diğer herhangi bir sahasından daha fazla muvaffak olmuş sonuçlarıydı. Bakış açıları daha geniş ve kavrayışları daha derin olsaydı, daha iyi olabilirlerdi. Ama filozof olsalardı, asker olmayı bırakırlardı.”

Bu değerlendirmenin ilk cümlesi bana savaşın ilk yıllarındaki başarılar ile teyit edilmiş gibi geliyor. Hitler savaş sırasında askerî sevk ve idareyi üstlendikçe, kendini kanıtlamış komutanların yetkilerini ellerinden aldıkça komuta makamındaki generallerin bıraktıkları izlenim de buna bağlı olarak değişmişti. Onun tarafından atananlar da yiğit askerlerdi, ama bu yeterli değildi. Ne kişisel yiğitlik ve gençlik ne de Hitler tarafından şart koşulan -nasyonal sosyalizm anlamında- “güvenilir olma” askerî harekât konusundaki eğitimin ve tecrübenin yerini alamazlardı.

Yüzbaşı Liddell Hart’ın yargısındaki ikinci cümle için de şu itiraf-ta bulunmak gerekiyor: Günümüzdeki Alman askerî liderleri de genel olarak mesleklerindeki uzmanlaşma akıbetinden kurtulamamışlardır. Bir de şu vardı; Almanya’daki siyasi gelişmeler askerlerin mesleki görevleri dışında faaliyet göstermelerine ve genel durum hakkında görüş oluşturmalarına imkân vermiyordu. Yurt dışı gezileri ile ufuklarını genişletmek için genellikle kaynak bulunamıyordu. Buna rağmen kendi sorumluluk alanlarında görevlerini yerine getirdiler.

Bu bağlamda bu gezilerde ele alınan askerî harekât ile ilgili problemlere de değinmek gerekiyor. Bu gezilerde sadece imparatorluğun komşularından biri tarafından başlatılacak kışkırtılmamış bir taarruza stratejik savunma ile nasıl karşı koyabileceği konusunun ele alındığını söylemek yeterli olacaktır. Geziye katılanların askerî harekât konusundaki eğitimleri açısından doğal olarak taarruz harekâtının da ele alınması gerektiğinden, başlangıç durumunun düşmanın Alman topraklarına derin şekilde girmesinden sonra bir karşı taarruza imkân verecek şekilde tasarlanması gerekiyordu. Alman tarafına böyle bir fırsat verilmesi için üç komşunun içinde bulundukları ittifak nedeniyle siyasi durumda bazı yapaylıklar yapılması gerektiği açıktır. “Koalisyonlar Kâbusu”nun etkisi bu gezilerde de hissediliyordu.

Ben sadece Birlik Hizmetleri Dairesi Başkanı için hazırladığım ilk büyük harp oyununu ele almak istiyorum. Çünkü burada silahlı bir çatışmada Kara Kuvvetlerinin bakış açısı açıkça ortaya konuluyordu. Harp oyunu senaryosu, giderek artan siyasi gerilim ortamında Polonyalıların Doğu Prusya'ya veya Yukarı Şilezya'ya karşı ani bir baskın gerçekleştirmelerini esas alıyordu. O dönemde böyle bir durum maalesef ihtimal dışı değildi.

Birlik Hizmetleri Dairesi Başkanı'na harp oyunundan önce Dışişleri Bakanlığı yetkililerinin de katılacağı bir siyasi durumun oynanmasını önerdim. Başkan bu düşüncemi hemen kabul etti. Önerim şu değerlendirmeye dayanıyordu: Polonyalıların taarruzuna yalnız başımıza uzun süre karşı koyamazdık. Polonyalıların Müttefiklerinin de duruma müdahil olmaları hâlinde durum birkaç gün içinde ümitsiz hâle gelirdi. Bu gerçek karşısında, artan gerilim ortamında Fransa veya Çekoslovakya'nın bu durumu bir ittifak meselesi olarak görmelerinden sakınmak önemliydi. Almanya'nın, askerî ve tüm diğer alanlardaki tutumu ile Milletler Cemiyetine Polonyalıların saldırganlığına karşı görevini yerine getirmekten kaçınacak bir fırsat yaratmaması gerekiyordu. Polonya'nın kısa süre içinde kesin bir askerî başarı kazanması hâlinde, Milletler Cemiyetinin etkili bir müdahalede bulunmasının düşünülmemeyeceği açıktı. Polonya'nın Doğu Prusya'yı veya Yukarı Şilezya'yı ele geçirmesi hâlinde Milletler Cemiyeti onu artık oralardan çıkaramazdı.

Diplomasi ve askerî alanda harp oyunundan önce yapılan oyunda, çok ihtiyatlı olma ile askerî açıdan savunma hazırlıkları yapma zorunluğu arasında kaçınılmaz bir denge kurma üzerinde çalışılması gerekiyordu. Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı von Bülow oyuna izleyici olarak katılıyordu. Siyasi İşler Dairesi Başkanı Özel Danışmanı Köpke ise Milletler Cemiyeti Konseyi Başkanı rolündeydi. Dışişleri Bakanlığından birer memur da Alman ve Polonya Dışişleri Bakanı rolündeydiler. Askerî komuta makamlarında da kurmay subaylar vardı.

Oyun sırasında siyasi durumun giderek gerginleşmesi, yasa dışı Polonya çetelerinin faaliyetleri, Polonya ordusunun müdahalesi ve resmen savaşın başlamasına kadar bir dizi olay oynandı. Harekât Müdürü³² taraflara her gün giderek tırmanan genel durum hakkında bir

³² Harp oyununu yöneten kişi. (Ç.N.)

tablo veriyordu. Her iki tarafın komutanları Harekât Müdürü'ne isteklerini ve aldıkları tedbirleri bildiriyorlardı. "Polonyalılar" tasarladıkları saldırılar, "Almanlar" savunma tedbirleri ve örneğin sınır güvenliği birliklerini göreve çağırımları ile ilgili hazırlıkları hakkında bilgi veriyorlardı.

Bu sırada her iki Dışişleri Bakanı Milletler Cemiyeti Konseyine verecekleri notayı hazırlıyorlardı. Bu nota ile Milletler Cemiyetini kendi devletlerinin çıkarları istikametinde hareket etmesi için etkileyebileceklerini düşünüyorlardı. Polonya Dışişleri Bakanı'nı temsil eden Elçilik Danışmanı von Rintelen için Cenevre'deki insanları Polonya'nın sadece Almanya'nın tahrikleri karşısında harekete geçmek zorunda kalacağına inandırmak önemliydi. Karşısındaki Alman Dışişleri Bakanı ise Polonyalıların aldıkları tedbirler nedeniyle gittikçe artan tehdidi gündeme getiriyordu. Bu çalışmalar sırasında von Rintelen'in oldukça üstün olduğu görülüyordu. Sözde Alman tahrikleri konusundaki yaratıcılığı ile hasmını oldukça şaşırtıyordu.

Cenevre deyimlerine oldukça hâkim olduğu görülen Özel Danışman Köpke, Milletler Cemiyeti Konseyinin bu gibi durumlardaki olası tutumunu ortaya koymayı çok iyi biliyordu. Yatıştırıcı cevaplar veriyor, Milletler Cemiyetinin bir komisyon görevlendirmesinden söz ediyor ve bu komisyonun yetkilerini tartışmaya açıyordu. Kısaca, karşılaşılabilecek diğer durumlarda uygulamada ortaya çıkabilecek her olasılığı gündeme getiriyor, ancak saldırganı gerçekten caydıracak bir tedbir getirmiyordu.

Diplomasi ve askerî alandaki bu oyun oldukça ilginçti. İsyancı Polonya birliklerinin yasa dışı hareketlerinin nasıl gelişebileceği konusunda bize ipuçları veriyor, savunma hazırlıkları için alacağımız tedbirlerin dikkatle değerlendirilmesi gerektiğini gösteriyordu. Bu tedbirler kolayca saldırının Polonya'dan beklendiği düşüncesine zarar verebilirdi. Bu suretle Polonya'nın Müttefiklerine müdahale etmeleri için bir bahane, Milletler Cemiyetine saldırganı açıkça belirlemekten kaçınması için bir sebep yaratılmış olabilirdi.

Olası bir çatışmanın bu şekilde oynanması Dışişleri Bakanlığı personeli için de bir yenilikti. Bunun onlar için de değerli bir çalışma olduğu izlenimi edinmiştik. Bu çalışmanın 1914 yılında olduğu gibi istenmeyen bir savaşa tekrar "sürüklenmekten" kaçınmak için örnek alınacağını umuyorduk.

Ancak Kara Kuvvetleri Komutanlığının o dönemde Dışişleri Bakanlığı ile kurduğu sıkı irtibatın Hitler zamanında imparatorluk yönetimi tarafından kopartılacağını tahmin edemedik. Dışişleri ile ilgili konuların bilinçli olarak savaşa doğru giden bir adamın elinde olabileceğini de hesap edemedik.

Bu harp oyunu her hâlükârda silahlı bir çatışma ve siyasetin önceliği konusunda Kara Kuvvetleri Komutanlığının düşüncelerini ortaya koyan bir örnekti. 1914 yılında hazırlanan harekât planının siyaseten savaş açılması üzerinde önemli bir etkisi olmuştu, ancak Kara Kuvvetleri Komutanlığı şimdi bir çatışma tehlikesinin ortaya çıkması hâlinde alınacak her askerî tedbiri -güvenlik açısından ne kadar gerekli olsa da- siyasi duruma uydurmaya çalışıyordu. Alman Genelkurmayı değerlendirmelerine gerektiğinde Milletler Cemiyetine üye olmamız olasılığını da dâhil ediyordu. Bu kurumun bir saldırıya karşı sürekli olarak savunma durumunda kalmayacak bir devletin lehine etkili şekilde müdahalede bulunacağına dair hayale kapılıyorduk.

YABANCI ORDULARI ZİYARET

Özellikle yabancı orduları tanıma fırsatı bulduğum zamanları tekrar hatırlamak hoşuma gidiyor.

1930 sonbaharında Yabancı Ordular Şubesinin yetkili subaylarından Yüzbaşı Toussaint ile Çekoslovakya'daki tatbikatlara katılmak üzere seçilmiştim. Almanya, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilk kez resmî bir askerî davet almıştı. Davetin imparatorluğa karşı pek de dostluk göstermeyen Prag'dan gelmesi şaşkınlık yaratmıştı. Bu davranışın sebebi, Çek Devlet Başkanı Masaryk'ın devletin imparatorluk ile ilişkisini kabul edilebilir bir zemine oturtmak arzusuydu. Bir Çek vatanseveri olmasına rağmen Avrupalılık maskesi altında büyük bir Çek milliyetçisi olan Beneş'in aksine, o bir Avrupalıydı.

Prag'daki gezimiz tipik bir olayla başladı. Prag'daki Polonya Askerî Ataşesi, Çek Savunma Bakanlığı nezdinde bizim tatbikatlara katılmamıza itiraz etmeyi uygun görmüştü. İtirazını imparatorluğun yabancı ülkelerde "Askerî Heyet" bulundurmasına izin vermeyen Versay Diktası'na dayandırıyordu. Diktanın daimî askerî ataşe ve Almanya'nın daha önce Türkiye'ye gönderdiği gibi heyetler gönderilmesini kapsadığı; amacı ve süresi belli davetlerin kastedilmediği

açtı. Çekler Polonyalıların bu girişimini çok kötü karşıladılar ve şikâyeti kesin olarak reddettiler.

Bizim gibi misafir olarak davet edilen Hollanda Genelkurmay Başkanı yanında, tatbikata sadece Prag'da devamlı olarak bulunan askerî ataşeler katılıyordu. Muhtemelen Polonyalıların düşüncesizce yaptıkları bu müdahaleye karşı bir tepki olarak gerek ev sahibi ülke ilgilileri gerekse diğer ülkelerin ataşeleri bizi çok sıcak karşıladılar. Bu arada, daha sonra da tanık olduğum gibi, askerî ataşeleri her zaman kendine özgü bir topluluk olarak gördüğümü söylemeliyim. Bir yönüyle tam bir askerî istihbarat borsası gibidir. Ama birinin gördüğü veya duyduğu, başkasının ise bu imkâna sahip olmadığı özel durumlarda aralarında büyük kıskançlıklar da görülür. Ev sahibi ülkenin yüksek rütbeli subaylarının ataşelerle ilişkilerinin şeklinin ve nişan-madalya konusunun önemli rolü vardır. Zaman zaman ülkenin prestiji yerine kişisel kibir öne çıkar. Ülke ne kadar önemsiz ve ordusunun askerî yetenekleri ne kadar az ise, askerlerinin nişan-madalya merakının o nispette büyük olduğu görülebilir. Önemli şahsiyetler bile kendilerini bu zaafıtan her zaman kurtaramazlar.

Britanyalı ataşeler, kendilerini görme fırsatını bulduğum her yerde ilgili ülke hakkındaki etraflı bilgileri ile dikkat çekmişlerdir. İlgili ülkenin yüksek düzeyli şahsiyetleri ile ilişkilerinde de göze batır derecede kayıtsızlık içindeydiler. Törenlerde bile binici bastonunu yanlarından eksik etmezlerdi. Prag'daki ataşeler arasındaki Amerikalılar şaşırtıcı derecede içten ve sempatik davranıyorlardı. Böylece gösterdikleri başarıları ortaya koymuş oluyorlardı. Özellikle İtalyan Mareşali'nin oğlu Kont Cadorna çok candan ve açık sözlüydü. Çok sık görünüyordu, akıcı bir Almancası vardı, sık sık ziyaret ettiği için Almanya hakkında geniş bilgi sahibiydi. En azından Almanya'yı çok sevdiğini söylüyordu. Buna rağmen bildiğim kadarıyla İkinci Dünya Savaşı'nda partizanların bize karşı savaşmaları sırasında önemli rol oynamıştı. Çekler hakkında askerî ve insani açıdan küçümseyici ifadeler kullanıyordu: Çekleri "Avrupa'nın en sevimsiz halkı" olarak tanımlıyordu.

Fransızların ve Polonyalıların dışında, herkesin Alman subaylarının bu tür ortamlarda tekrar görünmesini zamana uygun olarak gördükleri izlenimi edinmiştik. Askerî konularda bizim görüşlerimizi öğrenmeye çok ilgi gösteriliyordu. Alman askerlerine karşı gözle görülür bir saygı vardı. Versay Diktası hükümlerine rağmen tüm mo-

dem silahlara sahip olduğumuzun varsayılmasının herkes tarafından doğal karşılanmasına şaşırmıştık. Birliklerimizi en azından teorik olarak eğitmek için, ağaç ve brandadan yapılmış tank maketleri ve tanksavar topu yerine ağaçtan yapılmış toplar ile yetinmek zorunda kalacağımızın söylenmesi üzerine kibarca gülümsüyorlar, ama buna inanmadıklarını belli ediyorlardı. Söylediklerimiz aslında gerçek durumu gösteriyordu.

Tatbikatın başında Genelkurmay Başkanı Syrowy tarafından konuklara güzel bir kahvaltı verildi. Daha sonra verilen kahvaltılar ve akşam üzeri tatbikat alanı dışında verilen zengin akşam yemekleri ziyaretimizin önemli bir parçasıydı. Bu yemekler, bize pek fazla bir şey göstermemek için Doğu ülkelerinin meşhur misafirperverliğinin bir araç olarak kullanılmasının kanıtı değildi.

İlk kahvaltıda General Syrowy'nin yanında oturuyordum. Bende kurnaz ve pervasız, ama askerî yetenekleri oldukça sınırlı bir adam izlenimi bırakmıştı. Kariyeri hakkında duyduklarıma göre, 1914 yılında sıhhiye onbaşı olarak k.u.k. Ordusuna katılmış ve aynı yıl içinde Rusların tarafına geçmiş. Daha sonra Rusya'da kurulan Çek Lejyonu'nda önemli görevler almış. Lejyonunun elde ettiği ganimet ile Uzak Doğu'ya serbestçe nakledilmesini sağlamak için Amiral Kolçak'ı Bolşeviklere teslim eden kişi olduğu söylenmektedir. Gözündeki siyah bant Hussitlerin lideri Ziska'ya hatırlatıyordu.

Tatbikat, Slovakia'da Pressburg ile Neutra arasındaki bir bölgede yapılıyordu.

Çok zaman alan sosyal faaliyetlerden geriye kalan zamanda askerî durum hakkında edinebildiğimiz bilgilerden şöyle bir durum ortaya çıkıyordu: Harp silah ve araçlarının modern ve maksada uygun olduğuna şüphe yoktu. Dağlarda muharebede kullanılan tüm teçhizatın oldukça kullanışlı olduğu görülüyordu. Birliklerin muharebe eğitimlerinin gizleme konusunda iyi, diğer konularda orta seviyede olduğu izlenimi vardı. Birlik sevk ve idaresine gelince, sadece k.u.k. Ordusunun eski subayları tam not alıyorlardı. Ancak bu subayların önemli görevlerden mümkün olduğu kadar uzak tutuldukları açıkça görülüyordu. Yükselme konusunda eski lejyonerlerin gerisindeydiler.

En olumsuz durum, hiçbir şekilde millî bir ordunun söz konusu olmaması, askerlerin ve subayların azınlıklara mensup olmasıydı.

Almanlar ve Macarlar bu devlete katılmaya zorlanmışlardı, Slovaklar ise gönülsüz katılmışlardı. Örneğin yüzbaşılardan en genç erine kadar Riesengebirge'nin Bohemya yamaçları bölgesinden gelen Almanlardan oluşan bir dağ topçu bataryasına rastlamıştım. Devletin merkezinde yer alan Alman, Macar veya Slovak birliklerinin savaş hâlinde bu devlet için coşkuyla savaşacakları düşünülemezdi.

Toussaint ile Pressburg'da Maria Theresia zamanında inşa edilen sarayı görmek istediğimizde Alman askerler etrafımızı çevirdi. Biz bu sarayın kışla yapıldığını bilmiyorduk. Alman askerlerin Alman subaylarını görünce sevindikleri belliydi, ama tavırları biraz kabaydı. Hoş olmayan bir olaydan kaçınmak için hemen oradan uzaklaştık. Bir keresinde de Toussaint Neutra'da birkaç askere Çekçe yol sorduğunda gülerek "Bizimle Almanca konuşmalısınız. Bu adamların dilini anlamıyoruz." diye cevap vermişlerdi.

Askerî ataşelerin ve birçok Çek subayının bilgi kaynağı olarak Çek ordusu hakkında Almanca yazılmış küçük bir el kitabını kullanmaları çok hoştu.

Tatbikatin sonunda kapanış konuşması yapmak için Devlet Başkanı Masaryk gelmişti. Syrowy'ın yaptığı eleştirilerde pek özel bir şey yoktu. Ama bu Genelkurmay Başkanı elinde Leica fotoğraf makinesi bulunan bir gazete muhabiri gibi fotoğrafını çekebilmek için Devlet Başkanı'na doğru yanaştı.

Bu sırada kollarında değişik sayılarda üçgen şeklinde kırmızı armalar taşıyan subaylar dikkatimi çekti. Syrowy'de bunlardan beş tane vardı. Ondan başka da beş arma taşıyan yoktu. Bu armaların eski lejyonerlerin amblemleri olduğunu öğrendim. Armalar bunları taşıyanların Müttefiklerin tarafına geçtikleri yıllara göre sıralanmıştı. Syrowy beş arma taşıırken, 1918 yılında taraf değiştirenler bir arma ile yetinmek durumunda kalmışlardı. Böyle ayırt edici bir armanın tam da bu ordu için uygun olup olmadığı şüphelidir. Çünkü bunlara bakarak bir değerlendirme yapmak mümkündü. Bu ordu komşularından biri ile savaşta kendi saflarında çok sayıda taraf değiştirenler olabileceğini hesaba katmak zorundaydı.

Müteakip yurtdışı gezisi 1931 yılında Sovyetler Birliği'ne yapıldı. Kızıl Ordu Birlik Hizmetleri Daire Başkanı General Adam'ı davet etmişti. Rusça konuşan bir subayla birlikte ben de bu geziye katıldım.

Gezinin siyasi bir amacı yoktu. Tatbikatlara katılmak da söz konusu değildi. General Adam'a Kızıl Ordu'nun tesisleri ve Sovyetlerin endüstri işletmeleri gösterilecekti. Moskova'da Büyükelçi von Dirksen ve eşi tarafından çok samimi şekilde karşılandık. Reichswehr'in oradaki gayriresmî temsilcisi Dr. Ritter von Niedermayer bizimle mükemmel şekilde ilgilendi. Niedermayer son derece ilginç bir kişiydi. Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya'nın etkili olmasını sağlamak için Afganistan'a yapılan araştırma gezisini yönetmişti.

Yeri gelmişken Sovyetlerin büyük dersler çıkarılabilecek görüşme tekniklerini ortaya koyan küçük bir olaydan söz etmek istiyorum. Moskova gezimizin başında bazı konularda, özellikle de Sovyetler Birliği'ndeki deneme tesislerimizin masrafları konusunda Savunma Bakanı Yardımcısı Tuhaçevski ile bir görüşme yapılacaktı. Rehberimiz Ritter von Niedermayer Savunma Bakanlığına gitmeden önce General Adam'ı karşılaştığımız kişiler ve Rusların bu tür görüşmelerdeki davranışları hakkında bilgi verdi. Görüşmedeki muhataplarımızın bizi karşılamalarından sonra önce suskun kalacaklarını, General Adam'ın buna aldanarak ilk konuşan kişi olmaması gerektiğini söyledi. Rusların amacı, yaptıklarına karşılık olarak bizim arzu veya önerilerimizi dinlemektir. Böyle durumlarda, belli bir süre geçse de Sovyet yöneticilerinin kendilerini ilgilendiren sorunları gündeme getirinceye kadar beklemek gerekiyor. General Adam bu tavsiyeye uyacağını söyledi. Karşılama töreni bitince yerlerimize oturduk. Bu sırada meraklı bir sessizlik oldu. İki taraf da diğer tarafın ön almasına çalıştı. İki veya üç dakika sonra General Adam'ın sabrı taşı. Tez canlılığı daha fazla beklemesine izin vermedi. Konuşmaya başladı. Sovyetlerin istediği olmuştu. Sovyetlerin zaman kavramı farklıydı; bekleyebilirlerdi!

Kızıl Ordu bize mümkün olduğu kadar çok şey göstermek istiyordu. Moskova'daki Harp Akademisinde bir dersi dinleme imkânı bulduk. Ders sırasında, daha sonra Mareşal olan ve o dönemde Başkomutan sıfatını taşıyan Budyonni de dinleyiciler arasındaydı. Bu arada modern araştırma tesisine sahip Hava Akademisini de gördük. Gördüğümüz yerler arasında bir de kışla vardı. Kışla muhtemelen bizim ziyaretimiz sebebiyle biraz derlenip toparlanmıştı. Koğuşlardaki yataklara bembeyaz çarşaf, yemekhanelerdeki masaların üstüne beyaz örtüler serilmişti. Masalarda beklendiği gibi madeni yemek kapla-

rı yoktu; onların yerine beyaz porselen tabaklar, bıçak ve çatallar konulmuştu. Her bölümün bir “Lenin Köşesi” bulunan gazinosu vardı. Daha sonra, Moskova’dan uzaklaştıkça gördüklerimizin daha da basit olduğunu tespit etmiştim. Ama “Lenin Köşesi” her yerde demirbaşı.

Moskova’dan sonra Kızıl Ordu’ya ait bir limuzin ile Kiev’e ve Harkov’a gittik. Kiev’de özellikle eski meşhur Lavra Manastırı ilgimi çekti. Bu manastır maalesef -1943 yılında Kiev’e yaptığım kısa bir ziyaret sırasında bana söylendiğine göre- İkinci Dünya Savaşı’nda Sovyetlerin zaman ayarlı bir bombası ile havaya uçurulmuştu. Sovyetler ise bu işin SD³³ tarafından yapıldığını iddia ediyorlardı. Manastır 1931 yılında sağlam durumdaydı, ama rahipler buradan çıkarılmıştı. Bolşevikler tarafından görülmeye değer eser olarak gösteriliyordu. Ama geçmişten gelen bir kültür varlığı veya kutsal bir mekân olmaktan ziyade, ateistlerin propagandasına hizmet ediyordu. Katakomp benzeri dehlizlerde gömülü kutsal kişilerin ve baş rahiplerin tabutları açılarak aydınlatılan iskeletleri ilginç bir şey olarak sergileniyordu. Saygı uyandıran manastır oldukça bakımsız olmasına rağmen özellikle kilisesi ile hafızalarda etkileyici bir iz bırakıyordu.

Harkov’daki muazzam traktör fabrikası oldukça ilginçti. Çok modern, hatırladığım kadarıyla tüm makineler Amerika’dan getirilmişti. Günlük üretim kapasitesi oldukça fazlaydı. Bu alanda Amerikalıların etkisi büyüktü. Ford’a tüm Kızıl Ordu’ya araç veren büyük bir tesis kurması için imtiyaz verilmişti. Endüstrinin diğer dallarında ise çoğunlukla Alman makineleri gördük. Sözü ettiğim traktör fabrikasındaki sosyal tesisler de mükemmeldi. Sovyetlerin övünerek gösterecekleri bir tesisti. Burada oldukça lüks şekilde donatılmış bir çocuk yuvası hatırlıyorum. Oysa ülkenin her tarafında bakıma muhtaç çocuklar görmek mümkündü.

Gezimiz sırasında birçok garnizonda yüksek rütbeli komutanları tanıma fırsatı bulduk. Bunların hemen hemen hepsi birkaç yıl sonra Stalin’in büyük temizleme faaliyeti sırasında idam edildiler. Moskova’da geçirdiğimiz ilk günlerden birinde Savunma Komiseri Voro-

³³ SD (Sicherheitsdienst): Güvenlik Servisi. 1931’de Nazi Partisi’nin kendi istihbarat ve güvenlik birimine ihtiyacı olduğu inancı ile Heinrich Himmler tarafından kurulmuş, İkinci Dünya Savaşı’nın başlamasıyla GESTAPO (Geheime Staatspolizei: Gizli Devlet Polis Teşkilatı) ile RHSA (Reichssicherheitshauptamt: İmparatorluk Güvenlik Dairesi) altında toplanmıştır. (Ç.N.)

şilov'un misafiriydik. Vorosilov, iç savaş sırasında süvari tümen komutanı olarak öne çıkmasına rağmen bir askerden ziyade siyasetçi izlenimi veriyordu. Antipatik bir insan değildi. Kremlin'de oldukça sade fakat kullanışlı şekilde döşenmiş, ama oda sayısı bakımından onun makamındaki bir kişi için mütevazı sayılabilecek bir evi vardı. İnsanlar Bolşevik idaresinin tepesindeki kişilerin sade bir hayat sürdürükleri izlenimi ediniyorlardı. Fakat Vorosilov'un verdiği akşam yemeği oldukça zengindi. Sadece Sakuska'yı (Zacusca) yemek iki saat sürüyordu. Bu yemek Doğu'da alışılmış olduğu gibi ayakta yenmiyordu; sofraya servis ediliyordu. Yemekte Sovyet askerlerinin eşleri de vardı. İçlerinde sadece Genelkurmay Başkanı Jegerov'un göz alıcı kıyafeti ile dikkat çeken ve Fransızca bilen sinema oyuncusu eşi ile sohbet edilebildi.

Bu gezi sırasında tanıdığımız diğer komutanlardan sadece Budyonni hayattadır. Çarlık Ordusunun bu eski süvari başçavuşu ilkel bir savaşçı gibi görünüyordu. Seferin sonundaki yenilgide payı olmasına rağmen, Süvari Ordusunun 1920 yılında Polonya'ya karşı savaş sırasında başlangıçta elde ettiği başarılar dolayısıyla büyük saygınlığı vardı. Başlangıçta güney bölgesine komuta ettiği İkinci Dünya Savaşı'nda kısa süre sonra görevinden alınmıştı. Harp Akademisinde dinleyici olarak edindiği bilgilerin komutan olması için yetmediği açıktı. Asker sertliği içinde doğal ve resmiyetten uzak görünüyordu. Diğer herkes gibi yan gözle sürekli komiserlerin yüz ifadelerine bakmak zorunda kalmıyordu.

Savunma Komiseri Yardımcısı Tuhaçevski ise şüphesiz ilginç bir kişiydi. Daha subay adayırken "İmparatorluk Muhafız Birliği"nde görev yapmıştı. Ama bu görevi devrimci olmasına engel teşkil etmemişti. Bana akıllı, ama kaba ve samimiyetsiz bir kişi gibi geldi. Reichswehr ile teknik alanda -mümkün olduğu kadar az vererek ama çok şey alarak- iş birliği yapılmasını düşünüyordu. Ancak bir Sovyet komutanının sahip olabileceği ölçüde sempatisi daha çok Fransızlardan yanaydı.

Daha sonra Moskova Komutanı Kork ile tanıştık. Onun tüm komutanların yanlarında bulunan aynı rütbedeki komisere ne derece bağımlı olduğu gözle görülüyordu. Bu durum, Harkov Komutanı Jakir'de çok daha fazla göze çarpıyordu. Hava Akademisi Komutanı Eidemann yetenekli ve sempatik bir kişiydi. Asker ve insan olarak

Üzerimizde en iyi etkiyi Berlin'den tanıdığımız Kiev'deki Ordular Grubu Komutanı Oborevi  bıraktı. Onun önemli askerî niteliklere sahip olduğuna şüphe yoktu. Evinde birlikte çay içtik, rütbesine göre çok sade bir hayatı olduğu açıkça görülüyordu. Bir apartmanın      katında oldukça mütevazı bir evde kirada oturuyordu. Apartmanın  alı an bir asansörü olması özel bir bina olduğunu gösteriyordu. Ailenin bir de hizmetçisi vardı. Bolşevik idaresinin tepesindeki insanların bu sade yaşantıları şimdi geçmişte kaldı.

Moskova'da görülecek yerler arasında Kremlin içindeki kilisenin yanında eskiden özel bir sanat müzesi olan meşhur Tretyakov Galerisi'ni de gezdik. Tabii bu arada bize Kızıl Ordu Müzesi de gösterildi. M ze, Kızıl Ordu'nun i  savaşta yaptıklarının övülmesine hizmet ettiği için oldukça kanlı görüntüler olan bir yerd . Bir  arl k generalinin katledilmesini gösteren büyük bir tabloyu ve insan elinin derisi yüzülerek yapılmış bir eldiveni hatırlıyorum. Bu dehşet verici nesnenin suçlusunu olarak "Beyazlar" gösteriliyordu. Ancak "Eldiven  ıkarma" metodunun üst sınıflara duyulan nefretten doğan bir Bolşevik metodu olduğunu herkes biliyordu.

Opera ziyareti daha i  açıcıydı. Moskova'da klasikleşmiş meşhur "Beyaz Kuğu" balesini seyrettik. M kemm l bir gösteriydi. Daha sonra  aykovski'nin masalsı ve görkemli bir dekorla sunulan "Ma a Kızı" operasını dinledik. O sırada Tuhaçevski ve eşini de gördük. Ancak yanındaki eşi Voroi lov'un verdiği akşam yemeğinde tanıştığımız kadın değildi. Bize Tuhaçevski'nin iki eşi olduğu söylendi. Bir elçiliğe davet edildiğinde hep hangi eşi ile geleceği sorulurmu .

Kiev'de bir "Ukrayna" operası dinledik. Operada baskı altındaki Ukraynalı köylülerin Polonyalı egemenlere karşı verdikleri mücadeleler  v l yordu. Dinleyiciler duygulanarak bu acıları paylaşıyorlardı. Ukraynalı köylülerin durumunun daha sonra daha iyi olup olmadığı konusunda şüpheler vardır. Ancak artık Polonyalıların operada üzerinde çok durulan o zorbalıklarından eser yoktu. Fakat baskı altındaki köylülerin daha sonraki nesillerinin büyük kısmı büyük çiftlik sahipleri olarak ortadan kaldırıldılar.

Doğal olarak sivil hayattan pek bir şey göremedik. Kremlin çevresindekiler dâhil, Moskova'daki caddeleri oldukça bakımsız gördük. Biraz olsun iyi giyimli bir insan bile görmek mümkün olmadı. Sadece

operaya gelen bazı kadınlar biraz şık giyinmişlerdi. Kıyafetleri ve beslenmeleri açısından oldukça iyi görünenler sadece Kızıl Ordu'nun ve özellikle Çeka'nın subay ve erleri ve muhtemelen parti görevlileri olanlardı. Kremlin'deki meşhur katedralin kulelerinde hâlâ çarlık kartalı vardı. Kiliseler kapalıydı ama bize görülmeye değer tarihi eser olarak gösterildi.

İki küçük olay neşeli bir hava yarattı. Moskova'da doğal olarak Lenin Mozelesi'ni de gezecektik. Askerî bir yeri gezmekten geldiğimiz için üniformalıydık. Anıt mezarın önünde yüzlerce ziyaretçi her zamanki gibi sıraya girmiş bekliyordlardı. Biz önlerinden geçerken anıt mezarı tek başımıza ve rahatça görebilmemiz için hemen durduruldu. Bunun üzerine, durdurulmaları hoşlarına gitmeyen kalabalıktan biri rehberimize doğru "Tam da doğru olanları seçtiniz!" diye bağırdı. Bir Alman komünisti olduğu belli olan adam kesinlikle haklıydı.

Bilindiği gibi, Lenin kırmızı mermerden yapılmış anıt mezarda az önce ölmüş biri gibi düşük basınç altındaki cam bir lahit içinde bulunuyordu. Lahit güvenliği iki saygı nöbetçisi tarafından sağlanıyordu. Yüz hatlarındaki Tatar çizgileri güçlü bir şekilde göze çarpıyordu. Başını koyduğu kırmızı ipek yastık, üstünü örten kırmızı yorgan, başarıyla uyguladığı devrimci düşüncüyü ve bu yüzden dökülen kanları sembolize ediyordu.

Bir diğer olay Kiev'e geldiğimiz sırada cereyan etti. Trenimiz gara girerken Enternasyonal Marşı çalınıyordu. Peronda bir "Onur Kıtası" vardı. Bu pek alışılmış bir şey değildi. Aralarında kadınların da bulunduğu kırmızı bayraklı silahlı siviller ve bir de bando vardı. Bulduğumuz vagona parti görevlileri için tipik deri ceket ve uzun çizme giymiş evrak çantası taşıyan iki sivil girdi. Almanca konuşan ilk rehberimiz trenden inmiş olduğundan bu ziyaretçilerimizle ne yapacağımızı, dışarıdaki alkışlara ne anlam vereceğimizi bilemiyorduk. General Adam her iki taraf için sürpriz olan bu durumu (biz üniformalıydık) votka ikram ederek geçiştirdi. Neyse ki rehber subayımız hemen yetiştii, her iki misafirimizi alçak sesle söylediği bir iki sözle başından savdı. Özür dileyerek bir yanlışlık olduğunu söyledi. Meğer bu karşılama töreni bizim için değil, aynı trenle geleceği beklenen Max Hölz için tertiplenmiş. Kötü şöhretli bir komünist olan Max Hölz bir zamanlar Vogtland'daki soyguncu çetesinin lideriydi. Berlin'de bulunduğu dönemden bizim komünistler ile ilişkilerimiz

hakkında değerlendirme yapabilecek Oboreviç'e bu olayı anlatınca hep beraber gülmüştük.

General Adam gezimizin resmî bölümünün tamamlanmasından sonra hemen Berlin'e dönerken ben Petersburg'a (Leningrad) kısa bir gezi yaptım. Burada Ermitaj Müzesi'ni gezdim. Burada çok sayıda şaheser vardı. Başta Rembrandt'ın olmak üzere, değerli Hollanda tabloları aslında Kassel Galerisi'nden getirilmişti. Kral Jerome bu tabloları 1813'te Paris'e götürmüştü. I. Alexander (Rusya) onları orada buldu. Bir kısmını Kassel'e geri verdi, geri kalanları Petersburg'a getirdi. 1917'deki Bolşevik Devrimi'nden sonra özel mülkiyetteki eserlere el konularak Ermitaj'a getirildi. Salonların yüksek duvarları tavanlarına kadar tablolarla öyle dolduruldu. Bu yüzden bazı eserleri zevkle izlemek mümkün olmuyordu.

Meşhur Isaak Katedrali Ateizm Müzesi'ne dönüştürülmüştü. Baş Mihrap'ın önünde rahiplerin balmumundan yapılmış heykelleri vardı. Bunların gösterişli kostümlerinin tahrik edici etki yaratması düşünülmüş olmalıydı. Yanlardaki küçük kiliseler değişik inançlara ayrılmıştı. İnsanların ibadet etme ihtiyaçlarının hor görölmesi amaçlanmıştı. Katolik azizlerin resimleri bulunan kilisenin yanındaki başka bir kilisede ilkel bir Güney Denizi kabilesine ait çirkin yüzlü putlar vardı. Protestan inancına ayrılan kilisede neden herhangi bir kutsal aziz resminin bulunmamasının sebebi anlaşılmıyordu. Burada üzerine iki kalın çizgi ile çarpı işareti konulmuş bir İsa resmi bulunuyordu. Böylece bu inanç ile alay ediliyordu. Kadınlar katedralin şimdi bir Ateist Müzesi olarak kutsallığının bozulmasına bakmadan katedrale doğru çıkan basamaklarda diz çöküp dua ediyorlardı.

Tsarskoye Selo'da görkemli Katerina Sarayı'nı ve son Çar'ın malikânesini gördüm. Her ikisi de propaganda bakış açısıyla gösterilmişti. Güzelliği ve sanat değeri tartışılmaz Katerina Sarayı'nda çarlar tarafından geliştirilen şatafat şiddetle eleştiriliyordu. Yemek salonundaki sofranın muhteşem şekilde donatılması da alaya alınmıştı. Son Çar'ın 19'uncu yüzyıldan kalma eşyalarla pek zevkli döşenmemiş evi ise oldukça "burjuva" etkisi yapıyordu. Rus ziyaretçilerin gezmeleri sırasında talihsiz Çariçe'nin odasında asılı çok sayıda ikonalar da doğal olarak benzer eleştirilerin konusu oluyordu.

Leningrad'daki opera da Moskova'daki opera ile aynı düzeydeydi. Burada Bolşevik Devrimi'nin övüldüğü "Kırmızı Gelincik" bale-

sini seyrettim. Büyük kitleleri etkilemeyi düşünerek yapılmış dekor da olağanüstüydü. Aynı şey danslar için de geçerliydi. Bütün bunların propaganda etkisine sahip olduğu da gayet iyi tasavvur edilebilir.

Caddeler de Moskova'da olduğu gibi bakıma muhtaçtı. Mağazaların vitrinlerinde çok az mal vardı. Onların yerini özellikle Bolşevik liderlerin, Lenin'in, Stalin'in ve Voroşilov'un resimleri veya alçıdan yapılmış büstler almıştı. Mağazaların çoğunda muhtemelen "burjuva"nın elinden alınmış kullanılmış eşyalar vardı. Bunların arasında Torgsin Mağazaları bir istisna teşkil ediyordu. Bu mağazalarda sadece yabancılar döviz ile alışveriş yapabiliyorlardı. Mağazalarda el konulmuş eşyalar, ikonalar, ibadetler sırasında kullanılan nesneler, resimler, eski porselen eşyalar, gerçek halılar ve bunlara benzer eşyalar satılıyordu. Eşya ile dolu tek mağazalar bunlardı! Leningrad'da Büyük Peter'in heykelinin yerinde durması dikkat çekiciydi. Neva Nehri kıyısındaki küçük kütük evi de gösterildi. Bu sırada bu Çar'a saygı duyulduğu da saklanmıyordu. III. Alexander'ın heykeli de hâlâ yerinde duruyordu. Ancak garip bir şekilde bir zorbayı simgeliyordu. Muhtemelen saygı gösterilmekten daha çok bu nedenle yerinde bırakılmıştı. Kale Kilise'si içindeki çar mezarları da gösterildi. Bu arada I. Alexander'ın tabutu açılırken tabutun boş olduğu ifade edildi.

Leningrad'da Moskova'dan daha fazla bakımsızlık göze çarpıyordu. Çünkü eski zarafetin izleri daha iyi takip edilebiliyordu.

Bu yıl içindeki üçüncü yurt dışı gezimi 1932 yılı sonbaharında tekrar Sovyetler Birliği'ne yaptım. Kızıl Ordu Kafkasya'da yapılacak tatbikata bir Alman ve bir İtalyan subay heyeti davet etmişti. Bu sırada Sovyet subayları da Almanların Frankfurt an der Oder bölgesinde yapacağı bir tatbikata katılacaklardı.

Moskova'da geçirdiğimiz birkaç gün geçen yılki izlenimlerimizi tamamladı ve teyit etti. Daha sonra yataklı özel bir tren ile Kursk, Rostov, Bakü üzerinden dört gün süren bir yolculuktan sonra Tiflis'e geldik. Rehberimiz Almanya'nın yeni askerî ataşesi Albay Köstring'di. Köstring bir Alman-Rus aileden geliyordu. Babası Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Moskova'daki bir bankanın sahibiydi ve Tula bölgesinde arazisi vardı. Oğlu ise Almanya'da 5'inci Süvari Alayına katılmıştı. Bu nedenle Birinci Dünya Savaşı ve devrim sırasında babasının mülklerine el konulmuştu.

Köstring gençlik yıllarını Rusya’da geçirdiği için Rusçayı çok iyi konuşuyordu. Rusların anlayışı hakkındaki bilgisi de çok iyiydi. Bir asker ve diplomat olarak Rus askerî liderlerine karşı nasıl davranacağını çok iyi biliyordu. Moskova’da çok iyi bir yer edinmişti. Sovyet liderleri onun hakkında şaka yollu şöyle diyorlardı: “Burada son Rus Grand Senyörü görmektesiniz.” Kızıl Ordu ve ülke hakkındaki bilgisi ve gerçekçi değerlendirmeleri bizim için çok değerliydi.

Gezimiz çok rahat geçiyordu. Çift yataklı kompartmanımız çok genişti. Yemeklerimizi yemekli vagona İtalyan subayları ve bize refakat eden Sovyet subaylarıyla birlikte yiyorduk. Menü oldukça zengindi.

Bu şekilde geçen seyahatin yolda görülenlerle mukayese edilmesi insanı çok kötü etkiliyordu. İnsanlar tren garlarında ağzına kadar dolu trenlerde yer buluncaya kadar günlerce bekliyorlardı. İstasyonlardan birinde bir adam bizimle Almanca konuştu. Malları ellerinden alınan bir köylüydü. Ümitsiz bir şekilde resmî makamların kendisini oradan oraya sürüklediklerinden şikâyet ediyordu. Bir keresinde de hayal kırıklığına uğramış Alman komünistleri ile karşılaştık. Bekledikleri cenneti bulamamışlardı.

Trenimizin Sovyet demir yollarındaki seyahat hızı düşüktü. Ray sisteminin durumu dikkate alındığında buna sadece müteşekkir olunabilirdi. Bir keresinde çizme ile tekme atılan traverslerden parçalar koptuğunu görmüştük. Geri dönerken saatlerce durmak zorunda kalmıştık. Çünkü önümüzdeki tren bu nedenle raydan çıkmıştı.

Moskova’dan uzaklaştıkça köylülerin tren istasyonlarında daha çok gıda maddesi sattıklarını görmek ilginçti. O dönemde, özellikle Kafkaslarda, Sovyet rejiminin günlük hayatın küçük meselelerindeki sert tutumunun, daha doğrusu etkinliğinin merkezden uzaklaştıkça biraz azaldığı izlenimi vardı. Burada tipik bir ayrıntıdan söz edilebilir. Örneğin Moskova’da şoförler bahşiş almıyorlardı. Bir iyiliğe karşı teşekkür etmekten başka bir anlamı olmasa da bu, Sovyet insanının sınıf bilincine aykırı sayılıyordu. Otel ve özel tren personeli de misafirlerin çizmelerini temizlemeye kalkmıyordu. Kendi ülkelerinde her köşede bir ayakkabı boyacısı bulmaya alışmış İtalyanlar gibi yapıp biz kendi işimizi kendimiz görmeye hazırдық. Ancak Kafkasya’da gideceğimiz yere varınca birdenbire ayakkabı boyacıları ortaya çıktı.

Buradaki halkta Moskova'daki düzeyde bir sınıf bilincinin oluşmadığı açıktı.

Bakü'de bir saat kadar durarak petrol sahalarını gezdik. Uzaktan bir orman gibi görünen sondaj kulelerinin büyük kısmı Hazar Denizi'ndeydi. Yakından bakınca da tüm bölge kapkara petrol bataklığından oluşan ve yakıcı güneşin kavurduğu bir çöl gibi görünüyordu. Bu sıkıcı görüntü içinde sadece Hristiyanlık'tan veya İslamiyet'ten önceki dönemlere ait bir mabet biraz değişiklik getiriyordu. Mabedin içinde yüzyıllardan beri bir petrol yatağından beslenen alevli bir ateş yanmaktaydı. Bir zamanlar sönmeyen bu ateşe ilahilik sembolü olarak saygı gösteriliyordu. Şimdi ise aynı saygı sondaj kuleleri ile simgelenen tekniğe karşı gösteriliyordu.

Trenimiz çok güzel bir coğrafyada bulunan Tiflis'ten dağlık bölgeye doğru yola devam etti. Burada ortalama 1000 metre rakımda bulunan bir vadide durdu. Tatbikat sırasında konaklama yeri olarak kullandık.

Tatbikat, Kafkasya'da konuşlu birliklerin komutanı tarafından sevk ve idare edildi. Tamamen dağlık arazide yapılan bir tatbikat söz konusuydu. Muharebe sahası 2.000 metre rakımda bulunuyordu. Buna rağmen tatbikata bir süvari tugayı da katılıyordu.

Tatbikatı sevk ve idare eden komutan enerjik ve iyi bir asker izlenimi veriyordu, fakat biraz her şeyi tek başına yapar gibi görünüyordu. Uzak bir yerde bulunan komuta yerini görmek mümkün olmadı. Bundan dolayı ortaya çıkan anlaşmazlıklardan -en azından bizim anladığımız manada- istenen düzeyde bir karargâh çalışması olmadığı anlaşıyordu. Bu durumu daha bizim tatbikatlara katılmamız için planlama yapılırken fark etmiştik. Bize refakat eden subay akşam ertesi gün nerede ve ne zaman bulunmamız gerektiğini öğrenememişti. Anlaşılan, komuta yerinde geç vakit konutuna dönmesi beklenen komutanın bu konuda emir vermesi bekleniyordu. Sabaha karşı erken saatlerde, genellikle 03.00'e veya 04.00'e doğru çok acele etmemiz gerektiğini bildiren haberle uyandırılıyorduk. Ancak ilk günkü tecrübelerden sonra biraz yavaş hareket ediyorduk. Uyandırıldıktan iki saat sonra yemekli vagona gelindiğinde kahvaltıyı daha uzun süre beklemek gerekiyordu. Kahvaltının zengin olması sebebiyle kahvaltı bitene kadar epey zaman geçiyordu, o nedenle ancak 08.00'e doğru hareket

edebiliyorduk. Yolda giderken birçok birlik görüyorduk. Herhâlde çok erken saatte yola koyulmuş olmalıydılar. Sabah erken saatlerde hava çok soğuk ve genellikle yağışlı olduğundan ince keten yazlık kıyafetler içindeki askerler ıslak ve çamurlu zemin üzerinde uyuyorlardı. Bu, dayanıklılıklarının ama aynı zamanda zamanca yanlış bir planlamanın da işaretiydi. Nihayet belirlenen buluşma yerine ulaştığımızda tatbikat henüz başlamamış oluyordu. Bütün bunlar meslekten olmayan kişiler için önemsiz ayrıntılar gibi görünse de asker olanlar için karargâh çalışmasında aksaklıklar bulunduğunu ve birliklerin gücünün düşüncesizce boş yere harcandığını gösteriyordu.

Başka bir olay bunun hiç dikkate alınmadığını gösteriyordu. Tatbikat günlerinden birinde bir tank taburunun muharebenin önceden belirlenmiş bir anında sonuca etki edecek şekilde muharebeye sokulması gerekiyordu. Bu, tatbikatın cereyan tarzının önceden en ayrıntılı şekilde belirlenmiş olduğunu gösteriyordu. Bu durumda komutanın karar verme serbestisinden pek söz edilemezdi. Tabur, belirlenen zamanda olması gereken yere gelemeyince, tatbikatı yönetenler muharebe durumuna uygun bir çözüm yolu bulamamış ve taarruz eden süvari tugayını taarruz mevzisine geri göndererek filmi baştan oynatmıştı.

Birlikler genel olarak iyi bir intiba bırakıyordu. Muhtemelen sıkıntılara alıştıkları. Yüksek rütbeli komutanlardan bazılarının görevlerini yerine getirecek durumda oldukları görülüyordu. Alaydan aşağı kademelerdeki karargâhlardan uzak tutuluyorduk. Onların çalışmalarını görmemiz istenmiyordu. Komiserler onları gördüğümüzde endişeye kapılıyorlardı. O dönemde komutanlar taktik bir emri tek başlarına imzalayamıyorlardı. Sovyetler silahları görmemiz konusunda oldukça çekimser davranıyorlardı. Ancak bu tutumları son günlerden birinde -en azından biz Almanlara karşı- oldukça değişti. Çünkü bir gün önce Hindenburg, Almanların yaptığı tatbikatta Sovyet subaylarını karşılamıştı. Bu haber 24 saat içinde Kafkasya'ya ulaşmıştı. Bunun üzerine tankları, uçakları ve istediğimiz başka silahları görmemiz mümkün oldu.

Harika dağlık bölgedeki günlerimiz oldukça zevkli geçti. Ancak bu rakımda güneş öğle saatlerinde çok yakıcıydı. Bu yüzden yüzlerimiz soyuldu. Tatbikatlar sırasında küçük ama dar patikalarda son derece güvenli şekilde hareket eden dağ atlarına bindik. Ama bu atlar

sadece yavaş ve d rt nal gitmeyi biliyorlardı. Atı tırıs sürmek ise bir h nerdi.

Araçlar bu kadar eski olmasaydı ve  of rler bu kadar dikkatsiz araç s rmeselerdi, resim gibi dağlık bölgede araçla yapılan yolculuklar daha çok ho sumuza giderdi. Yüz binlerce kilometre yapmış ve Birinci Dünya Savaşı'ndan kalmış aracımızı çalıştırmak için en az   kere mar a basmak gerekiyordu. Şoför bayır aşağı giden dik d ne e lerde vitesi bo a alıyordu. Frenlere güven olmaması nedeniyle insan kendini pek güven içinde hissetmiyordu. Ama  of r kendinden çok emin ve sakın araç kullanıyordu. Çok istemesine rağmen Müslüman olarak bizim gibi g vurlardan sigara almaması gerektiğine inanıyordu. Veda ederken ona bir kol saati hediye ettiğimizde tüm dini kaygılar bir tarafa atılmıştı.

Tatbikat alanında birbirinden çok farklı yerleşim yerleri gördük. Güzel vadilerden birinde çok sayıda Alman köyleri vardı. Buralarda genellikle bağcılık ve meyvecilik yapılıyordu. Şimdiye kadar burada yetiştirilen kadar güzel Gravensteiner Elması yememiştim. Yerleşim yeri isimlerine yapılan ilaveler Kafkasya bölgesinin boyunduruk altında bulunduğu dönemleri hatırlatıyordu. Gevgeli K y , muhtemelen bir zamanlar bölgede görev yapan komutanın karargâhı olduğunun bir işareti olarak haritada Gewgeli-Stabsquartier³⁴ adını taşıyordu.

Toprak reformuna rağmen hâlâ eski zenginliği gözler önüne seren Alman yerleşim yerlerinin aksine, diğer yerleşim yerleri daha uzak yükseltilerdeki vadiler içinde bulunuyorlardı. Buralarda insan geçmişte yaşadığını sanardı. Kendine özgü yaşantısı olan bir Kafkas kavmine mensup halk ta  mağaralarda ya ıyordu. İnsanlar ve büyük baş hayvanlar aynı mek nda bir arada bulunuyorlardı. Dış duvarlarda tezek kurutuluyordu. Bunlar ellerindeki tek ısınma malzemesiydi. Tarım aleti olarak sadece ilkel, sanki Nuh Nebi'den kalmış kara sabanlar kullanıyorlardı. Taneleri yayılmış başaklardan ayırmak için iki öküzün veya ineğin döndüğü yuvarlak bir harman yerinde harman d v l yordu. Kadınların taktıkları harika bir işçilikle üretilmiş gümüş süsler bu ilke li e tezat oluşturuyordu.

O günkü ilginç ama yorucu tatbikat bitip öğleden sonra trenimize tekrar geri döndüğümüzde yine organizasyonda bazı eksiklikler orta-

³⁴ Stabsquartier: Karargâh. ( .N.)

ya çıkıyordu. Bizim gibi karnı aç insanların dört gözle beklediği öğle yemeği henüz hazır olmuyordu, hazırlanmaya yeni başlanıyordu. Zengin sofraya oturuncaya kadar akşam oluyordu.

Öğle yemeği bitince hepimiz mutlu oluyorduk, bu arada zaman da hayli ilerlemiş oluyordu. Hemen arkasından akşam yemeği için hazırlık yapılıyordu. Biz teşekkür ederek kompartmanlarımıza geri dönerken Ruslar ikinci öğünü hazırlıyorlardı. Bu öğün için yapılması gereken bir dizi iş vardı. Bunların herhangi bir gecikme olmadan yapılması bizi şaşırtıyordu.

Tatbikat trenimizin bulunduğu vadideki bütün birliklerin katıldığı bir tören geçişi ile sona erdi. Töreni bir tribünden izliyorduk. Bu sırada güneşten yüzümüz kıpkırmızı oldu. Tek düşüncemiz bir parça gölge bir yer bulmaktı. Birlikler tören geçişi sırasında çok iyi izlenim bıraktılar. Tören geçişinde gelenekleri nedeniyle tüfeklerine süngü takmış bir alayda vardı. Geçerken “Hurra” diye bağırıyorlardı. İnsana savaşı hatırlatan bu korkunç görüntü seyircileri oldukça coşturuyordu.

Tören geçişi sona erer ermez araçlara binildi. Erivan’daki Kuzey Ermenistan Cumhuriyeti Hükûmeti tatbikata katılan komutanları ve bizi geçit töreni yemeği için başkente davet etti. Bu davet bize Rusların zaman ve mekân kavramlarını da gösteriyordu. Öğle yemeğine Güney Kafkasya dağları üzerinden araçla gidiş 6-7 saatlik bir zaman alacaktı. Bu harika bir yolculuktu, ama biz -sadece Rusya’da olabilecek kadar- toz içinde Erivan’a gelinceye kadar hava kararmıştı. Neyse ki trenimiz de oraya geldiğinden duş alma ve kıyafet değiştirme imkânı bulduk.

Bir parkta düzenlenen eğlence nihayet akşam saat 10.00’a veya 11.00’e doğru başladı. Sofra açık havada hazırlanmıştı. Masalar üzerindeki yemeklerin bolluğu nedeniyle bel vermiş gibiydi. Aynı kalitede bolca Kafkas şarabı, köpüklü şarap ve sert Rus içkisi vardı. Konuşmalarda Kızıl Ordu’ya övgüler yağdırıldı. Daha sonra koro hâlinde şarkılar söylendi ve ulusal danslar sergilendi. Büyük hazırlıklar yapılmış bu kutlama gün ağarınca sona erdi. Bu kutlama, Kızıl Ordu’ya ne ölçüde saygı gösterildiğini veya siyasi nedenlerden dolayı onu kutlamanın görev olarak kabul edildiğini gösteriyordu.

Ertesi gün Erivan’da içinde Ermeni Patriği’nin konutunun bulunduğu meşhur bir Ermeni manastırını ziyaret ettik. Patrik birkaç hafta

önce öldüğü için manastır kilisesinde her şey siyah örtü ile örtülmüştü. Sovyet Hükûmeti ise yeni bir patriğin seçileceğini açıklamıştı. Sovyet Hükûmeti'nin o dönemde Ermenilere dini vecibelerini yerine getirmeleri için Rus Ortodoks Kilisesi'nden daha fazla özgürlük tanıdığı anlaşıyordu. Rusya'nın diğer bölgelerinde muhtemelen bütün manastırlar kapatılırken, hemen hemen bütün kiliseler sinemaya veya depoya dönüştürülürken buradakilere hoşgörü gösterildiği anlaşıyordu. Ancak -bize söylendiğine göre- 8'inci yüzyılda yapılan bu manastır da Hristiyanlıkla ilgili çok eski yazıların bulunduğu kütüphanesi ile devletin mülkiyetine geçirilmişti. Fakat rahiplere manastır hayatını korumak için izin veriliyordu. Bu hoşgörünün siyasi nedenleri olduğu kesindi. ABD'de yaşayan ve zenginlikleri dolayısıyla belli bir etkiye sahip olan Ermenileri dikkate almanın da tesiri vardı. Türkiye'deki Ermenileri ayartma arzusu da bir sebep olmuş olabilir. Ben o zaman Sovyetlerin Kafkas halkları üzerindeki baskısının Rus halkından daha az olduğu izlenimi edinmiştim. Bize şöyle bir fıkra anlatılmıştır: "Kafkasyalı Stalin, Kafkasya'nın Rusya'dan aldığı intikamdır."

İki dinlenme gününün tadını çıkarmak için Erivan'dan tekrar Tiflis'e döndük. Bölgenin iklimi ve alışılmadığımız şekilde çok yemek yemek bizi perişan etmişti. Ben ve birkaç arkadaşım çareyi Tiflis'te Kızıl Ordu'ya ait bir kükürt banyosuna gitmekte bulduk. Bize yapılan muamele sırasında şu özdeyişi hatırladık: "Kendini tehlikeye atan canından olur." Kubbe şeklindeki hamam kayalık bir mağaranın içindedi. Hamamın ortasında büyük bir havuzu sürekli temiz, sıcak kükürtlü su ile dolduran kaynak fışkırıyordu. Ortalıkta dayanılmaz bir kükürt kokusu vardı. Önce çok sıcak duşa giriliyor, sonra yarı beline kadar çıplak dev gibi hamamcıya teslim olunuyordu. Yoğun bir sabun köpüğüne sarılmış vaziyetteyken kaşağı gibi etki yapan bir fırça kullanılarak masaj yapılıyordu. Bu sırada duyulan acı nedeniyle bağır-mamak pek mümkün değildi. Daha sonra göbek taşına yatılıyor ve çıplak dev ter içinde bütün gücünü kullanarak masaj yapıyordu. Beni de önce yüzükoyun yatırdı. Masör yatan kişi üzerine doğru diz çöküyor, bütün ağırlığıyla kurbanının boynuna bastırmak ve dizleriyle boyun omurundan başlayarak bel kemiğine doğru inmek için hemen ayağa kalkıyordu. Bu sırada belkemiğim kırılacak sandım. Daha sonra sıcak havuzda yüzerek dinleniliyordu. Hamamdan ayrılırken kendimizi yeniden doğmuş gibi hissettik.

Tiflis'te ziyaret ettiğimiz Kafkasya Etnoloji Müzesi çok ilginçti. Müzede özellikle eski güzel silah koleksiyonu dikkat çekiyordu. Burada Haçlılar tarafından Doğu'ya getirildiği söylenen "Augsburg Kılıçları" gördük. Bize sergilenen zırhlı giysilerin ve miğferlerin kısa süre öncesine kadar ücra vadiler içinde oturan kabileler tarafından kullanıldıkları söylendi.

Alman Başkonsolos'un konuksever ailesi ile çok hoş bir akşam geçirdik. Hava kararınca sessizce yaklaşan bir Ermeni tüccar görüldü, bize güzel halılar göstermek istiyordu.

Trenimiz Bakü üzerinden Kafkasya'nın kuzeyindeki bozkırda bir başka istasyona doğru yol alırken, rehberlerimiz bizim için son bir araba yolculuğu düşünmüştü. Yolculuk Gürcülerin meşhur "Ordu Yolu" üzerinde Kafkasya'nın kuzeyi boyunca devam etti. Harika bir yolculuktu. Az sayıdaki dağ yolu çok sayıda resim gibi manzaralar açısından bu askerî yol ile yarışabilirdi. Bildiğim en güzel içme suyu olan Narzan Kaynağı'ndan su içtik.

Dağlık bölgeden yolun çıkışına doğru yaklaştığımızda şoförümüzün yüzündeki ifadeden aracın yakıtının azalmasından endişe ettiği anlaşılıyordu. Sovyetlerin çalışma sisteminden dolayı Vladikafkas'ta yakıt ikmali yapmamız mümkün olmadı. Vladikafkas'ta pazar günleri tatil olmaktan çıkarılmıştı, onun yerine onuncu gün tatil olmuştu. Koca şehirde hiç açık benzin istasyonu yoktu. Mecburen bozkırda yolculuğa devam edecektik. Trenimizin beklediği istasyona kadar benzinimizin yeteceğini umuyorduk. Nerede biteceği belli olmayan bu bozkırda akşamüzeri manzaraları eşliğindeki yolculuğumuz harkaydı. Mola verdiğimizde ateş yakıldı, rehberlerimiz biraz hüzünlü, biraz da savaş çağrıştıran şarkılar söylediler. Rehber subaylar gezimizin hoşça geçmesi için ellerinden geleni yaptılar. Ancak üst kademeler tarafından önceden onaylanmamış hiçbir şeyi yapmaya cesaret edemediler. İzleyicileri bizden uzak tutmak söz konusu olduğunda sivil halka karşı çok sert davranıyorlardı. Sohbet sırasında bazen siyasi konulara girildiğinde bir başka ülke askerlerinin "kapitalistlerin uşakları" olmadıklarını tasavvur edemedikleri görülmüyordu. "Biz halkımıza ve ülkemize hizmet ediyoruz, 'kapitalistler' bizi hiçbir şekilde ilgilendirmiyor." şeklindeki itirazımıza inanamıyorlardı. Asıl tatbikat sırasında Tiflis Topçu Okulundan bir kıdemli subay daha bize refakat etmişti. Bu subay bize oldukça sempatik ve samimi gelmişti. Sözümlü

ettiğim tören geçişinden sonra ortadan kayboldu. Köstring'e göre, onun birdenbire görevden alınmasının sebebi muhtemelen bizimle çok iyi anlaşmış olmasıydı. Sovyetler Birliği'nde insanların izlenmesinin devam ettiği hissediliyordu.

O akşam gerçekten benzinimizin son damlasıyla trenimize yetiştik. Moskava'ya geri dönüşte yeni bir şey yoktu.

Geçirdiğimiz bu haftalar etkileyici ve ilginç olmakla beraber, bu ülkeyi ziyaret eden her yabancıda kendi özgür ülkesine geri dönme özlemi uyanıyordu. Kızıl Ordu'nun gösterdiği gerçekten büyük misafirperverlik bile bu duyguyu bastıramıyordu. Moskova'da birkaç gün daha beklememiz gerekti. Bize ve İtalyanlara bir akşam yemeği verilecekti, ama her gün erteleniyordu.

Aradaki zaman bazı ziyaretlerle dolduruldu. Bir tatbikat alanında topçu birlikleri ile desteklenen bir alayın muharebe atışlarını izledik. Burada bizim alıştığımız tüm emniyet tedbirlerinin ihmal edilmesi dikkat çekiciydi. Taarruz eden birliğin kendi ateşleriyle kayıp vermemesi gerçek bir mucizeydi. Bu tür muharebe atışlarını savaş koşullarına uygun şekilde sevk ve idare etmiş olanlar kazalardan kaçınmak için nelere dikkat edilmesi gerektiğini bilirler. Burada bu tür kaygıların olmadığı görülmüyordu. Hedef hattında atış sonuçlarını gösteren görevliler emniyetli örtüler gerisinde değil de isabet almaları hâlinde darmadağın olacak küçük toprak sığınaklarda bulunuyorlardı. Daha sonra savaşta Sovyet tarafında sık sık gördüğümüz insan hayatının hiçe sayılması burada kendini gösteriyordu.

Nihayet veda törenimizin yapılacağı anlaşılıyordu. Köstring bu akşam İtalyanlara yemek verileceğini bildirdiğinde biz kıyafetlerimizi giymiş vaziyette araçlarımızı bekliyorduk. Bize ise daha sonra yemek verilecekti, ama zamanı henüz belli değildi. Anlaşılacağı üzere, biz bu tür bir davete oldukça şaşırıştık ve veda yemeği verilmeksizin bir an evvel yola çıkmak istiyorduk. Köstring ise kalmamızda ısrar ediyordu. Köstring, bu son ertelemenin sebebinin Rusların İtalyanlara neler söylediklerinin bizim tarafımızdan duyulmasının, bize söylenenlerin de İtalyanlar tarafından duyulmasının istenmemiş olması olduğuna inanıyordu.

Ertesi gün beklenen oldu. Yemek, Moskovalı bir tacire ait zevkli olmaktan ziyade gösterişli bir villadaydı. Şimdi hükûmet tarafından

temsil maksatlı etkinlikleri için kullanılıyordu. Sofra üzerinde büyük çiçek düzenlemeleri ışıltıyordu. Bardak ve çatal bıçak takımlarının üzerinde son Çar'ın isminin baş harfleri vardı! Sofra takımları kısmen eski güzel porselen, kısmen gümüştü. Menü ve içecekler israf derecesindeydi. Hizmet ise başka bir dönemin ve başka bir sosyal düzenin tarzına pek uygun değildi. Servisi kaldığımız otelin garsonları yapıyordu. Üzerlerindeki beyaz kıyafetleri pek temiz görünmüyordu.

Ev sahibi Genelkurmay Başkanı Jegorov'du. Yemeğe eşleri ile bazı yüksek rütbeli Sovyet subayları da katılıyordu. Sofrada benim yanımda Budyonni oturmaktaydı. İçkiden dili çözülene kadar ağzından çıkan tek Almanca kelime "Prost!"³⁵tu. Tüm sohbet esnasında başka bir şey söylemedi. Ancak ev sahibinin sürekli sağlığınıza kadeh kaldırması karşısında elinden başka bir şey yapmak da gelmiyordu. Bu konuda bayanlardan biri özellikle dikkat çekiyordu. Biz her seferinde içmeyince bizi ayıplar gibi bir tavır takınıyordu.

Bütün bunlara rağmen ortam gittikçe neşeleniyordu. Jegorov bile "cana yakın" bir kişi oluverdi. Sürekli Kızıl Ordu'nun dostluğundan söz etti, müşterek düşman Polonya'ya karşı gelecekte silah arkadaşı olacağımızı ima etti. O sırada İtalyanların orada bulunmamaları iyi oldu. Kim bilir Jegorov onlara neler söylemişti? Yemekten sonra kahve servisi yapılırken bir garson da elinde bir tepsi ve üzerinde Narzan ile dolaşıyordu. Çok fazla alkol aldıktan sonra ferahlatıcı bu suyun tadını çıkaracaktık. Fakat iyi niyetli Budyonni ayağa kalktı, geniş bir kol hareketi ile dolu bardakları tepside düşürdü ve "Bu Narzan değil. Şampanya!" diye bağırdı. Bayan Jegorov akşamın geri kalan kısmında bir genç bir subay ile çok hareketli şekilde aralarında Kazaçok da bulunan ulusal danslar sergiledi.

Bizim için askerî açıdan çok yararlı olan gezimiz bu veda töreni ile son bulmuştu. Benim için gezimizin en etkileyici kısmı harika güzellikteki Kafkasya'da gördüklerimdi. Geniş kitlelerin fakirliğini ve sefaletini görmemiş olsaydık Rus geleneklerine göre gösterilen büyük konukseverliğin tadını daha neşe içinde çıkarabilirdik.

Doğal olarak, Sovyetler Birliği'ndeki mevcut durum hakkında sadece yüzeysel bir fikir edinebildik. Edindiğimiz izlenim bilinenleri doğruluyordu.

³⁵ Prost, Almanca "şerefe" söylemi olarak kullanılmaktadır. (Ç.N.)

Kızıl Ordu'da eğitim konusunda büyük çabalar sarf edildiği, donanım konusunda süratli gelişmeler sağlandığı söylenebilir. Rus askerlerinin nitelikleri hakkında Birinci Dünya Savaşı'nda edindiğimiz tecrübelerimiz vardı. Sovyetlerin, gerektiğinde en ağır baskılar altında dahi dayanma güçlerinin niteliğinden, kanaatkârlıklarından ve sabretmesini bilmelerinden Çarlık dönemi alaylarının geleneklerine nazaran çok daha katı şekilde yararlanacaklarına şüphe yoktu. Sevk ve idare konusunda zayıf oldukları ise açıktı. Yüksek rütbeli subaylar arasında çok sayıda yetenekli subay olabiliirdi. Bunlar daha sonra Stalin tarafından yok edildiler. Fakat komutanların büyük kısmında başarının ön koşulu olan fikri bağımsızlık ve sorumluluk üstlenme duygusu eksikliği vardı. Bunların bu rejim altında gelişmesi mümkün değildi. Güç, sayıda yatıyordu. Şans, bizim küçük bir kısmında seyahat etme imkânı bulduğumuz geniş Rus topraklarındaydı. Eski devrimcilerin yanında ordu içinde genç subay adaylarının da siyasi açıdan güvenilir oldukları görülüyordu. Erbaş ve erlerin büyük kısmının ne düşündüğünü tahmin etmek mümkün değildi. Gençlik muhtemelen daha ziyade rejime bağlıydı.

Kafkasya halkları ve özellikle Müslüman halk grupları arasında Bolşevik öğretisinin ne ölçüde kök saldığı hakkında bir kanaat edinemedik. Bu konuda şüpheler bulunmasının haklı sebepleri var gibiydi.

Yukarıda özetlediğim izlenimler İkinci Dünya Savaşı'nda teyit edildiğine inanıyorum. Üst kademenin yeteneklerinin yetersiz olmasının, totaliter sisteme bağlanan sorumluluk üstlenmekten kaçınmanın, karargâh çalışmalarındaki yetersizliklerin, alt kademelerdeki komutanların ve erbaş ile erlerin bağımsız hareket etmedeki eksikliklerinin ilk yıllardaki yenilgilerde önemli ölçüde etkileri olmuştu. Çünkü savaşın başında Almanların sayısal bir üstünlüğü yoktu, harp silah ve araçları bakımından üstünlükleri ise sınırlıydı. Sovyet komutanlarının savaş sırasında çok şey öğrendiklerine şüphe yoktu. Alman Yüksek Komuta Kademesinin yaptığı hatalar bir yana bırakılırsa, daha sonra kazandıkları başarılarla büyük ölçüde ezici sayısal üstünlüklerinin payı vardı. Kuvvet oranı 5'e 1 veya 7'ye 1 olduğunda üstün taraf için sanattan söz edilemez. Sovyet komutanlarının sahip oldukları büyük kan ve demir gücü, sevk ve idare sanatının yerini alabiliyordu.

Sovyet askerî sevk ve idaresi üzerine düşeni yapacak durumda ol-
saydı artan üstünlükleri karşısında belki daha 1943 yılında dayanma
gücümüzü kaybederdik. Yukarıda anlatılan eksiklikler Sovyetlerin
1942/43 kışında kazanmaları çok yakın olan bir zaferi kazanmalarını
önleyen eksikliklerin başında geliyordu.

Rus sınırdaki tren istasyonunda uluslararası trene bindiğimizde ve
trenin Sovyetler Birliği'nin tel engelleri ve nöbet yerleri ile kendini
belli eden çıkış kapısını geçerek hareket ettiğinde -burada dostça kar-
şılanmış olsak da- özgürce nefes alabileceğimiz duygusuna kapılmış-
tık. Tekrar Avrupa'daydık! Çünkü Marksizm'in batılı fikirlerine da-
yanmış olsa da Batı dünyasının teknik kazanımlarını büyük bir istekle
almış olsalar da Sovyetler Birliği artık Avrupa değildi! Ülkenin, in-
sanların ve tüm olayların üstünde Asyalı despotizmin gölgesi vardı.

Ancak Avrupa, Letonya Cumhuriyeti'nde bizi biraz orta çağı
anımsatan bir şekilde karşılamıştı. Letonya Hükûmeti ülkenin dar
köşesi boyunca yapılacak kısa bir geçiş için her yabancından yanların-
da taşıdıkları paradan vergi vermelerini istiyordu. İnsan kendisini eş-
kıyaların hâkim olduğu yerden geçerken zorbalıkla haraç ödemek
olduğu zamana gitmiş gibi hissediyordu.

6. KISIM

KOLBERG'DE TABUR KOMUTANI

İktidarı Ele Geçirme - Reichswehr'in Nasyonal Sosyalizm Hakkındaki Düşünceleri (1919-1933) - Hitler Darbesi'nin Tesirleri - Olumlu ve Olumsuz Etkiler - ABD - Reichswehr'in Tutumu (1933)-İlk Yıl.

Kafkasya Gezisi'nden sonra Kolberg'deki 4'üncü Piyade Alayı Avcı Taburunun komutanlığını devraldım. 3'üncü Muhafız Piyade Alayına katılmamı saymazsak, bu görev, askerlik hayatımda atanmak istediğim garnizonu söyleme imkânı bulduğum ilk görevdi. Büyük oğlumuzun astım hastalığı nedeniyle Kolberg'e tayin olmayı istemiştim. Çünkü tecrübelerle göre deniz havası ona iyi gelecekti. Eşim ve ben bu tercihimizden dolayı hiç pişmanlık duymadık.

Uzun yıllar Genelkurmayda görev yaptıktan sonra atandığım bu yeni görev bana tekrar kıta ile temas kurma imkânı verdi. Bu, bir asker için Alman gençlerinin vatan sevgisine sahip yetenekli insanlar olarak yetiştirilmelerine katkıda bulunmak açısından çok güzel bir görevdi.

Kolberg'de görev yaptığım süre içerisinde bu taburun ve onun avcılara özgü yeşil renginin kalbimde ayrı bir yeri oldu. Astlarımın da bunu hissettiklerine inanıyorum. Çünkü bana olan bağlılıklarını en güzel şekilde gösterdiler.

Kolberg, alayın en iyi garnizonuydu. Avcı taburunun subay kadrosu iyi teşkil edilmişti. Alay Komutanı Albay Strauss ve karargâhı da orada bulunuyordu. Albay Strauss çok tecrübeli bir kıta subayıydı. Açık sözlü, dürüst ve iyi niyetli bir üst olarak hepimiz ona saygı duyardık. İkinci Dünya Savaşı'nda önce II. Kolorduyu, daha sonra 9'uncu Orduyu başarı ile sevk ve idare etti. Astsubay ile erbaş ve er açısından personel ikmalî mükemmeldi. Pomeranyalılar genel olarak iyi askerlerdi. Bu nedenle küçük Reichswehr personel ihtiyacını başvuran çok sayıda insan arasından dikkatle seçerek karşılama imkânına sahipti. Bir de şu vardı: Kolberg, Baltık Denizi'nin büyük plajı olarak gönüllüler için alayın diğer küçük garnizonları olan Stargard,

Neustettin ve Walcz'den daha cazipti. Sonuç itibarıyla avcı taburunun piyade birlikleri içinde özel bir yeri vardı.

Şu bir gerçek ki bir birliği dıştan bakınca diğerlerinden ayıran özelliklerin askerler üzerinde cezbedici bir gücü vardır. Herhangi bir nedenle üniforması ile gurur duyabileceğine inanlar kendilerine saygı gösterilmesine de gayret edeceklerdir. Burada ifade edilen “Birlik Ruhı” sadece birlik içinde arkadaşlığın yerleşmesi için değil, aynı zamanda büyük başarılar kazanılması için de değerli bir destektir. Gönüllüler arasında daha iyi eğitim görmüş ve iyi yetişmiş birçok genç insan vardı. Avcı taburları mensuplarının daha sonra ormancılığa geçmelerine imkân veriyordu. Bu nedenle taburlara katılmak için özellikle her zaman iyi askerler veren ormancıların çocukları başvur-maktaydı. Bütün bunlar erbaş ve erlerin eğitimlerini kolaylaştırmak-taydı. Avcı taburunda hizmetin yürütülmesi sırasında sertlik hâkim-ken, birlik içindeki tutum ve davranışlar daha iyiydi. Prusya ordusunu içinde esen “kışla havası” nedeniyle kötölemekten daha iyi bir şeyler yapamayanların gerçeği savaş koşulları dolayısıyla değeri düşmüş bir ihtiyat taburunda değil de iyi bir birlik içinde görmelerini arzu eder-dim.

Askerlerim taburları ile gurur duyarken ben de onlarla gurur du-yuyordum.

Yeni görevim askerî açıdan oldukça tatmin ediciydi. Kolberg de birçok güzellikler sunuyordu. Almanya'da Doğu Pomeranya genellikle biraz alaya alıcı ve küçümseyici sözlerle anılır. Gerçekte ise or-manları, gölleri, geniş alanları ve Baltık Denizi plajları ile dünyanın harika köşelerinden biridir. İklimi biraz sert olsa da “oraya uzun süre sadece yaban domuzları, kelebekler ve Pomeranyalı asilzadeler day-a-nabilirler” iddiası sadece bir şakadır.

Kolberg artık kırsal görünümlü ve huzur dolu orta büyüklükte bir şehir değildi. Prusya tarihinde iyi bir yeri vardı. Nettelbeck'in mezarı ve Yarbay von Waldenfels'in adını taşıyan, 1807 yılında komutan olarak görev yaptığı ve orada hayatını kaybettiği Waldenfels Tabyası, Gneisenau ve Nettelbeck komutasında I. Napolyon'a karşı yapılan şanlı savunma muharebelerini hatırlatıyordu. Harikulade katedral, ülkenin içlerinden bile görünen ve Doğu Almanya'ya özgü tuğlaların kullanıldığı gotik mimarisini yansıtan harika bir sanat eseri-ydi. Deniz, genişliğiyle insanı etkiliyor ancak fırtınalı günlerde karaya çarpan

yüksek dalgalar tehdit edici gücünü gösteriyordu. Gemilerin sisli günlerde Persante Nehri ağzında kurulmuş küçük limana girişleri zor oluyordu. Sisli havalarda sis düdüğünün sesi gemicileri uyarıyordu. Diğer günlerde nehir ağzının girişindeki deniz feneri limana girişlerde yol gösteriyordu. Şehrin en güzel zamanı yazın denize girilebilen aylardı. Evimiz plaja çok yakındı. Boş zamanlarımızı genellikle deniz kenarında veya denizde geçiriyorduk. En güzel ay ağustos'tu. Ağustos gelince, aşırı kalabalığın bulunduğu büyük tatilin sona ermesinden sonra, Pomeranyalı ve Şilezyalı toprak sahipleri Kolberg'de toplanıyorlardı. Her yıl bu ayda yapılan binicilik yarışmaları onları buraya çekiyordu. Bir muzip Baltıklı yöresel şivesi ile şöyle diyordu: "Pomeranyalı asilzadeler ağustos ayında kendilerini denize atmak için yanlarına kehribar takıları takmış eşlerini de alarak bakir ormanlarından çıkarlar." Harika geçen sonbahar ekim sonlarına kadar denize girme imkânı veriyordu.

Pomeranya'nın güzel yanı, bölgenin her tarafında görülen candan ve doğal konukseverlikti. Ava çıkıldığında ben de katılırdım. Çok çeşitli durumlarla karşılaşılırdı; sadece küçük av hayvanı değil, karcaca ve yaban domuzu da avlanırdı. Avcı taburunun büyük eğitim ve tatbikat alanını ve resim gibi manzarası olan Persante Vadisi'nin küçük bir kısmını kapsayan kendine ait avlanma sahası vardı. Pomeranya'da geçirdiğimiz zaman kısıydı, ama orada başta Hohenfelde'deki "von der Marwitz" ve Wisbu'daki "von der Osten" aileleri olmak üzere sadık dostlar kazandık.

Kolberg'de geçirdiğim yıllar, muhafız birliğindeki teğmenlik yıllarım yanında, askerlik hayatımın en güzel ve sıkıntı yaşamadığım günleriydi.

Tanrı, bu eski Alman toprağının Almanya'ya tekrar dönmesini ve itaatkâr, sebatkâr Pomeranyalıların atalarından kalan memleketlerine geri dönebilmelerini nasip etsin!

İKTİDARI ELE GEÇİRME

Kolberg'de Tabur Komutanıyken Hitler'in "İktidarı ele geçirme" veya "Millî Devrim" olarak tanımladığı olayı yaşadım. Bu olay siyasi faaliyetlerden uzak duran bölge halkı tarafından başlangıçta bu şekilde değerlendirilemedi. Hitler'in hükûmet işlerinin yürütülmesiyle görevlendirilmesi ne kadar önemli olsa da Kolberg'den bakınca, Ber-

lin'deki değişiklik daha uzun süre devam etmesi mümkün olmayan "Başkanlık Hükümeti" sisteminden parlamentoda çoğunluk elde edecek bir devlet yönetimine geri dönüş girişimi olarak görülüyordu. İmparatorluk Başkanı en güçlü partinin liderini hükümeti kurmakla görevlendirmişti. Ancak yeni Koalisyon Hükümeti'nde bakanların çoğu Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'ne (NSDAP) mensup değildi. Önemli bakanlıklardan bazılarında İmparatorluk Başkanı'nın güvendiği kişiler bulunuyordu. Başta "Millî Düşünce"nin daha güçlü şekilde vurgulanması ve aynı zamanda sosyal dengenin kurulması olmak üzere, yeni bir yol ve yöntemin beklendiği açıktı. Ancak parti başarısını "Millî Devrim"nin zaferi olarak fener alaylarıyla kutladığında, biz bunun partinin propaganda ihtiyacından kaynaklandığını düşünmüştük.

Dostça tutum içinde olmayan devletler tarafından kuşatılmış imparatorluğun içinde bulunduğu askerî-politik durum sebebiyle her askerın duyması gereken -daha önce değindiğim- endişeler dışında, İmparatorluk Başkanı'nın neden yön değıştirdiğı konusunda kendi tecrübelerime dayanarak bir şey söylemem mümkün değil. Çünkü Berlin'deki görevimin de siyasetle ilgisi yoktu.

Ancak bugün yeterince kanıtlanmış olduğı gibi, Reichswehr'in bu gelişmede olumsuz anlamda bir payı olmadığını söylemek isterim. Ama yine de müteakip yıllarda meydana gelen olayları anlamak için o dönemin profesyonel askerlerinin, en azından İmparatorluk ordusu askerlerinin büyük çoğunluğunun, Hitler ve nasyonal sosyalizm taraftarı olduğunu kısaca açıklamak yararlı olacaktır.

Bu konu ile ilgili olarak Münih Darbesi'nden (1923) önceki dönem hakkında söylenecek fazla bir şey yoktur. En azından Bavyera dışındaki askerler, 1918 Devrimi'nden sonraki ilk yıllarda Hitler ve kurduğı küçük parti ile ilgilenmediler.³⁶ Komutanlıklar ve birlikler, ordunun kurulması gibi zor bir görev, ama bundan da önce imparator-

³⁶ O dönemde doğrudan katılan görev yerleri dışında, Hitler'in 1919 yılındaki ilk girişimlerinin komünistlere karşı bir denge yaratacağını uman Bavyera Bölge Komutanlığının desteğini aldığı bilinmiyordu. Ancak komünistlerin Münih'teki hâkimiyetleri ancak imparatorluğun Eisner diktatörlüğüne karşı askerî müdahalesi sayesinde kırılmıştı. Ben bile bu konuda ve Fransızların Ruhr Bölgesi'ni işgal etmeleri dolayısıyla sonuç getirmeyen temaslar hakkında İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngilizlerin elindeki esaret dönemimde okuduğum kitaplar sayesinde bilgi sahibi oldum.

luğun diğer bölgelerindeki siyasi olaylar dolayısıyla çok meşguldü. Bu nedenle Bavyera'da yeni ortaya çıkan, başlangıçta sayıca oldukça önemsiz görünen bir parti ile yakından ilgilenemiyorlardı. O yıllarda galip devletler tarafından baskı altına alınan ve iç cephesi parçalanmış Almanya'da neler yaşandığını hatırlamak yeterli olacaktır! 1920 yılındaki Kapp Darbesi'nden sonra Ruhr Bölgesi'nde "Komünist Ayaklanması" olmuştu. Vogtland'da ve 1921 yılında Orta Almanya'da ve Hamburg'da başlayan benzer türdeki isyanlar bastırılmıştı. Şilezvig, Doğu Prusya ve Yukarı Şilezya'da seçimler yapılmıştı. Polonyalılar Yukarı Şilezya'daki seçimlere "Korfanty Ayaklanması" ile cevap verdiler. Bu ayaklanmanın hedefi, bölgenin Almanya'da kalan kısmını şiddet kullanarak Polonya'ya katmaktı. Bu arada imparatorluk içindeki iç karşıtlıklarda artış oldu. İkisi de bakan olan Erzberger ve Rathenau öldürüldü. Bunun üzerine çıkarılan Cumhuriyeti Koruma Kanunu hakkında İmparatorluk Hükûmeti ile Bavyera Eyalet Hükûmeti arasında anlaşmazlık çıktı.

1923 sonbaharında Zeigner başkanlığında SPD (Sozialdemokratische Partei Deutschlands) ve KPD (Kommunistische Partei Deutschlands) partileri ile hükûmet teşkil edilen Sachsen Eyaleti'nde büyük huzursuzluklar çıktı. Bu eyalette düzenin yeniden sağlanması için imparatorluğun askerî bir müdahalede bulunması gerekiyordu. Fransızlar Maingau'yu, daha sonra Müttefikler Düsseldorf'u işgal ettiler. Sonunda Fransızlar ödenmediği iddia edilen savaş tazminatı nedeniyle Ruhr Bölgesi'ni işgal ettiler. Bazı hainler bir Ren Cumhuriyeti kurulması çağrısında bulundular. Bunlara bir de paranın süratle değer kaybetmesinin ve bunun ekonomik ve sosyal sonuçlarının yarattığı korkular eklendi. Böyle vahim olayların yanında Münih'te büyük gürültülerle ortaya çıkan yeni parti ile daha yakından ilgilenmek için imkân kalmaması gerçekten anlaşılır bir durumdu.

Burada kısaca sıralanan önemli siyasi olaylar, kargaşa içindeki o dönemde halk da parçalanmış durumdayken ordunun siyasetten uzak tutulmasının ne kadar gerekli olduğunu göstermiş olmalıdır. General von Seeckt ve Savunma Bakanı Dr. Gessler kararlılıkla fikirlerini kabul ettirmemiş olsalardı, o kritik yıllarda ordu devlet otoritesini ve imparatorluğun birliğini koruyacak bir güç olamazdı.

Hitler tarafından 8/9 Kasım 1923'te Münih'te teşebbüs edilen darbenin ordu üzerindeki tesirini bu bağlamda görmek gerekiyor.

Muhtemelen Piyade Okulu dışında da özellikle genç nesilden Hitler'in millî sloganlarından ve Ludendorff gibi bir adamın bu girişimin başında bulunmasından etkilenen bazı askerler vardı. Ancak bu başarısız darbe ordu üzerinde -özellikle de subaylar üzerinde- bir hayal kırıklığı etkisi yaratmıştı. Hitler, ordunun genç subaylarının görevlerini kötüye kullanmalarına sebep olmuştu! Ayrıca kriz sırasında Münih ile Berlin arasında anlaşmazlık ortaya çıkınca ordunun geçici bir süre bölünmesi tehlikesi baş göstermişti. Bavyera Eyalet Hükûmeti, "Bavyera ile imparatorluk arasında anlaşma sağlanıncaya kadar" Bavyera birliklerini "törene görevlerine döndürmüştü!" Bu olayların ordu içinde yarattığı şok, bundan sonra Hitler ve NSDAP'a karşı büyük bir çekince ile tavır alınmasına sebep olmuştu. Daha sonraki yıllarda sadece bir kez partinin ordu mensupları ile bağlantısı olduğu ortaya çıkarılmıştı. Ulm'da konuşlu bir topçu taburunda görevli iki teğmenin irtibatı olduğu tespit edilmişti. Bunlar NSDAP için propaganda faaliyeti yürütüyorlardı. Ordudan atıldılar ve mahkeme tarafından cezalandırıldılar. Yetkili Alay Komutanı daha sonra Orgeneral olan Beck'ti. Beck subaylar arasındaki bu tür davranışlara elbette tahammül edemezdi. Ancak diğer taraftan genç ve yanlış yola sevk edilmiş astlarına davalar sırasında insani açıdan anlayış gösteriyordu.

Bu arada az sayıda bazı subayların Hitler ile Birinci Dünya Savaşı'ndan kaynaklanan salt kişisel ilişkileri muhtemelen devam ediyordu. Ancak siyasi veya ordunun tutumu üzerinde bir etkileri yoktu. Bu subaylar daha sonra nasyonal sosyalist rejim altında yüksek makamlara gelmiş olsalar da bu makamlarda önemli bir etkileri olmamıştır.

Şimdi sıra, ordunun daha sonraki dönemlerde "iktidarın ele geçirilmesine" kadar nasyonal sosyalizme karşı tavrında ne gibi gelişmeler olduğunun açıklanmasına geliyor. Önce şunu söylemek gerekiyor: Hitler, taraftar kitlesini bir "Hareket" olarak görmek istiyordu. Gerçekçi düşünecek şekilde yetişmiş olanlar bu kavramı ile fazla bir şey yapılmayacağını biliyorlardı. Nasyonal sosyalizm mevcut birçok partiye ilave olarak gelen yeni bir parti olarak değerlendiriliyordu. Ancak iktidar hırsı ve tanıtım gücü olan bu parti -komünistler hariç- eski rakiplerini artık endişelendirmiyordu. Bununla beraber, askerler içinde siyasi faaliyette bulunmadıkları partilerden ve programlarından büyük kuşku duyuyorlardı. Kâğıtlar sabır ve hoşgörü yansıtır. Parti programlarının yazılı olduğu belgeler bu özelliğe büyük ölçüde sahip

görünür. Ancak partilerin uygulamada ideolojileri nedeniyle karşı karşıya gelirlerken veya siyasi ve ekonomik hedeflerini gerçekleştirmeye çalışırken sık sık çok kolaylıkla toplum yararını unuttukları görülmüştür. İktidarı ele geçirmeye çalışan yeni bir parti bunun aksini mi yapardı?

Hitler'in -ve onun propaganda faaliyetlerinden sorumlu Goebels'in- kişiliğinin, siyasi toplantılara ve gösterilere katılmaları yasak olan ordu mensupları üzerinde akın akın partiye katılan kitleler kadar etkisi olmadı. Hitler'in Kavgam adlı kitabını okuyan o kadar fazla asker de olmayacaktı. General von Schleicher gibi bulundukları görevler ve hizmet gereği parti liderleri ile temasları bulunan az sayıdaki subayların dışında, yüksek rütbeli subaylardan hiçbiri “iktidarı ele geçirme teşebbüsü”nden önce Hitler veya yakın çalışma arkadaşları ile şahsen tanışmamışlardı. O dönemde yüksek rütbeli askerlerin onunla bir arada olmasının ne gibi sonuçları olacağını, hangi suçlamalarla karşılaşacaklarını tasavvur etmek yeterlidir. Bu örneğin, bugün Amerikalı bir generalin bir komünist yoldaşla kol kola görülmesinden başka bir şey olmazdı.

Ancak ordunun apolitik şekilde eğitilmiş mensupları bile 1924 yılında yeni kurulan ve yıldan yıla taraftar sayısını arttıran NSDAP gibi sürükleyici gücü olan bir partiyi kolayca görmezden gelemezlerdi. Onlar da bir şekilde bu siyasi olgu ile ilgilenmeliydiler. İleriki yıllarda nasyonal sosyalist hareket hakkında edindikleri kanaat çelişkiler ile doluydu.

Partinin “Millî Düşünce” üzerinde durması ve Versay Diktası'na karşı çıkması askerler üzerinde olumlu etki yarattı. Aynı şey, komünistlere karşı ödün vermeyen mücadelesi için de geçerliydi. Almanya'daki “Orta Sınıf” ile “İşçi Sınıfı” arasındaki uçurumu aşmak için gerçekten inanarak gösterdiği çaba da askerleri etkiliyordu. Çünkü 1918 yılındaki çöküşün ve bunun sonucunda imparatorluğun geçirdiği sarsıntıların sebebinin bu uçurum olduğu ve gelecek için de büyük tehlike teşkil ettiği görülüyordu. Almanya bu çatlak kapanmadıkça tekrar nasıl büyük devlet olabilirdi, dıştan gelecek saldırılara karşı kendini nasıl savunabilirdi? Şimdiye kadar edinilen tecrübelerle göre, diğer partilerin bunları başaracak durumda olmadıkları düşünülüyordu. Komünistler Sovyetler örneğine göre bir diktatörlük kurmanın peşindeydiler. Sosyalistler ise eskiden olduğu gibi sınıf mücadelesi

fikrine bağıydılar. Burjuva partileri ekonomik ve dünya görüşleri ile ilgili durumlarını korumak için mücadele ediyorlardı veya eski zamanların özlemi içindeydiler.

Bir kısmı duygusal, çeşitli etkenlerin olumsuz etkileri vardı. Bunlar -diğer başka faktörlerin yanında- partilerin siyasi mücadeleye girişmeleri ve bu sırada kullandıkları gürültülü ve şiddet içeren yöntemlerin etkisiydi. Bu yöntemler Almanlara özgü bulunmuyordu. Bana göre Prusyalı da değildi. Bu arada siyasi geleneklerin komünistler tarafından yozlaştırıldığı, bu konuda NSDAP'ı bile gölgede bıraktıkları gözden kaçmıyordu. Sosyal demokrat ve diğer demokrat parti militanlarının kurduğu "Reichsbanner" örgütü ve 1931 yılında bu örgütten, sendikalardan ve işçi spor derneklerinden teşkil edilen "Eiserne Front" örgütü o yıllarda siyasi mücadelede radikal rakiplerinin pek gerisinde kalmıyorlardı. Nasyonal sosyalistlerin üniforma merakları askerlerin duyguları üzerinde büyük bir itici etki yaratıyordu. Eski zamanlarda "Kral Üniforması" bir "Onur Giysisi" olarak taşınyordu. Ordu için üniforma şimdi de onu taşıyanları imparatorluk uğruna canlarını feda etmekle görevli kılan bir "Onur Giysisi" anlamı taşımaktadır. Fakat NSDAP herkese üniforma taşıtmayı ister görünüyordu. Burada "militarist" bir özellik göze çarpıyordu. Sağlıklı asker duyarlılığı bunu reddediyordu. Parti mensupları çoğu rütbe de taşıyan üniforma ile ortalıkta dolaşmaya başlarsa, o zaman "Üniforma" kavramının bir değeri kalmaz.

Burada bir dış görünüş söz konusu olsa da nasyonal sosyalistlerin ve örgütlerinin askerî tutkuları çok ciddiye alınmalıydı. Hitler Gençliği (Hitlerjugend) ve Hücüm Kıtası (Sturmabteilung-SA) gençlerin beden kabiliyetlerinin ve daha yaşlı olanların yeteneklerinin korunması için çaba sarf etmiş olsa, ordu bunu elbette olumlu karşıladı. Mantıklı şekilde yürütölen "askerlik öncesi" eğitime karşı da gelinemez. Hitler Gençliğinin ve SA'nın birçok görev yerinde sadece bu amaçla çalışıldığı da bilinmekteydi. Ama çoğu yerde durum başkaydı. Bazı yerlerde, parti politikalarına ağırlık verilen eğitimin yanında, aslında hiçbir yararı olmayan askerî görünüm ile yetinilmekteydi. Sonuç olarak verimsiz bir askercilik oyunu ortaya çıkıyordu.

Diğer taraftan, Hücüm Kıtası'nı kendilerine ait bir askerî teşkilat saydırmak amacıyla büyük bir adım daha atılmak istendiği önceden fark edildi. "Parti Orduları"nın yaratılması imparatorluğun "Silahlı

Gücü”nü haklı olarak endişelendirdi. Bu örgütler devlet ve iç barış için gizli bir tehlike oluşturunuyordu. Komünist “Rote Front” tamamen bir iç savaş örgütüydü. “Reichsbanner Siyah-Kırmızı-Sarı” örgütü gerçi flamalarına cumhuriyetin savunulacağını yazmıştı ama iç siyaset tartışmalarındaki tavrı kamu düzeninin büyük ölçüde bozulmasına sebep olabilirdi. “Stahlhelms” örgütü açısından bu endişe daha azdı. Gerçi bu örgüt sağ eğilimliydi ama kendi parti teşkilatı yoktu. Ülkenin savunulması ile ilgili konularda koşulsuz olarak devlete hizmet etmeye hazırdı. İmparatorluğun doğu eyaletlerindeki sınır güvenliğinin omurgasını bu örgüt teşkil ediyordu. Bu faaliyetin tamamen ordunun (Reichswehr) sevk ve idaresinde yürütüldüğü konusunda şüphe yaratmaya teşebbüs etmiyordu. Tabii imparatorluğun bir saldırı ile karşılaşması durumunda gerçek savunma iradesine sahip SA ve Hitler Gençliğinin de hesaba katılması gerekiyordu. Ancak SA’nın kelimesinin tam anlamıyla bir “Parti Ordusu” olması, davranışlarının “Führer”in kararlarına bağlı olması nedeniyle endişe duyuluyordu. SA teşkilatlanırken tamamen askerî birliklerin teşkilatlanmasındaki esasları örnek almıştı. Bunu yaparken eski ordu geleneklerini Reichswehr’in elinden almaya çalışıyordu. Rütbeleri kara ordusunun rütbeleri gibiydi. Askerî rütbelerle aynı düzeyde olduğunu iddia ediyordu. Kimse SA’nın gizlice ne kadar silah temin ettiğini bilmiyordu. Bu silahlar, sınır koruma birliklerindeki silahlar gibi ordunun kontrolü altında değildi. Sonunda bazı eyaletlerde bazı SA liderlerinin sınır koruma birliklerini kendi kontrolleri altına almaya çalıştıkları görüldü. Bu, savaş hâlinde askerî sevk ve idarede ve sorumlulukta bölünme anlamına gelirdi ve katlanılmaz bir durumdu. Askerlerin SA’dan hoşlanmamalarının ilkel bir rakibi kıskanma duygusundan kaynaklandığını söylemek gerçek dışı bir iftiradır. Bu konuda ciddi bir endişe söz konusuydu: Günün birinde içte veya dış devletlerle ortaya çıkacak bir anlaşmazlıkta Almanya’da biri devlete, diğeri bir parti liderine karşı sorumlu iki ordu olurdu. Bu arada şunun da söylenmesi gerekiyor: 1932 yılındaki devlet başkanlığı seçiminde Hitler’in Hindenburg’a karşı aday olması ordu çevrelerinde iyi karşılanmamıştı. İmparatorluk Başkanı ve Birinci Dünya Savaşı’nın komutanı askerler için imparatorluğun simgesi olmuştu. Sürekli “Milli Düşünce”yi ön plana alan bir parti liderinin şimdi imparatorluğun birlik ve beraberliğini temsil eden bir şahsiyetin yerini almaya çalışması reddedilmeliydi. Bunun yanında, Stahlhelms örgütünün ikinci lideri Yarbay

Düsterberg'in de Alman Ulusal Halk Partisi'nden (Deutschnationale Volkspartei) karşı aday olarak ortaya çıkması bizim tarafımızdan da sadakatsizlik olarak değerlendirildi.

Özet olarak tekrarlırsak, ordunun "iktidarın ele geçirilmesi"ne kadar o yıllarda nasyonal sosyalizme karşı sezgilerinde çelişkiler vardı. "Millî Düşünce"nin savunulması, Versay Diktası'nın prangalarından kurtulmak iradesi ve özellikle, bu hareketin Alman halkını bölen çatlağı gidereceği beklentisi askerlerin hoşuna gidiyordu. Ama diğer taraftan, daha önce açıklanan -kısmen psikolojik mahiyette- devletin iç güvenliği için duyulan gerçek endişelerden kaynaklanan engeller de vardı. Buna rağmen Hitler'in Ocak 1933'te atanması, 30 Ocak'ta Berlin halkına hâkim olan coşku gibi olmasa da askerî birlikler tarafından rahatlatma hissi ile karşılandı. Bunun şimdiye kadar olduğu gibi süremeyeceği izlenimi vardı. Von Papen ve von Schleicher'in başkanlık hükûmetleri, -özellikle selefleri Brüning'in yürüttüğü siyaset sayesinde- savaş tazminatı ve silahlanma konularında bazı dış politika başarıları gösterebilmişlerdi. Ama buna karşın imparatorluğun iç durumunda umutsuzluk var gibiydi. Gittikçe artan işsizlik karşısında özellikle Berlin'de ve diğer büyük şehirlerde şimdiye kadar tüm hükûmetler başarısız olmuşlardı. Askerlerin özellikle endişe duydukları konu ise gittikçe hararetlenen iç gerilimdi. Nasyonal sosyalistler ile komünistler Aralık 1932'de Berlin'deki ulaşım grevi sırasında ilk kez birlikte hareket ettiler. Burada sadece geçici bir taktik önlem söz konusu olsa da ve her iki parti diğer konularda birbirlerini ezeli düşman olarak görmeye devam ediyor olsalar da imparatorluğun bir iç savaşın eşiğinde bulunduğu görülüyordu. Ordu bu savaşta iki cepheye karşı savaşmak zorunda kalacaktı. Ancak bu tehlike Hitler'in atanması ile önlenmiş oldu. Bu durumda komünistlerle birlikte hareket etmeyi elbette düşünemezdi. O, şimdi partilerin ortaya çıkan beceriksizlikleri nedeniyle en zor zamanlarda dahi ülkenin esenliğe kavuşması için birlik ve beraberlik özlemi içindeki birçok kişi tarafından "güçlü adam" olarak görülüyordu. Alman halkının büyük çoğunluğu ve birçok yabancı gibi, ordunun da nasyonal sosyalizmin gelecek günlerde nasıl bir gelişme göstereceğini ve totaliter bir rejim tehlikesini fark etmesi mümkün değildi. Komünistlerin iktidarında neler yaşanacağı Bolşevik rejimine bakılarak görülebilirdi. O günlerde Hitler iktidarının nasıl korkunç bir gelişme gösterebileceği çoğu kişi tarafından tahmin edilmemişti.

Ordu ve Hitler'in atanması ile ilgili olarak ismi sık geçen bazı kişiler hakkında da birkaç söz söylemek gerekiyor. General von Schleicher'in oynadığı rol biliniyor. Schleicher, muhtemelen, aktif bir asker olarak değil de siyasi bir Savunma Bakanı olarak kendi döneminde nasyonal sosyalistlerin hükûmette sorumluluk almalarını değerlendirmiş ve bunu uygun görmüştü. İmparatorluk Şansölyesiye partiye bölebileceği yanılışına düştü. Buna karşın Ocak 1933 Krizi'nde Hitler'in İmparatorluk Şansölyesi olarak atanmasına karşı çıktı. Aynı şey -daha önce ifade edildiği gibi- dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı General Freiherr von Hammerstein için de geçerliydi. Her iki subayın Ocak 1933'te Potsdam Garnizon birliklerinin yardımıyla Hindenburg'un von Papen Kabinesini göreve getirmesini engellemek niyetinde oldukları tamamen gerçek dışı olmalı. Her iki general de böyle bir girişimden herhangi bir başarı beklemeyecek kadar akıllıydı. Hindenburg'a karşı bir harekette birliklerin kendilerine itaat etmeyeceklerini biliyorlardı.

General von Blomberg o ana dek Königsberg'de Savunma Bölgesi Komutanı'ydı. 30 Ocak'ta Hitler'in değil de Hindenburg'un isteği üzerine Savunma bakanı oldu. I. Savunma Bölgesi Kurmay Başkanı General von Reichenau vasıtasıyla nasyonal sosyalizm ile ilgilenmişti, ancak Berlin'de alınan siyasi kararlarda bundan dolayı bir etkisi olmamıştı. Çünkü genellikle Cenevre'deki Silahsızlanma Komisyonunda Almanya'nın temsilcisi olarak görev yapıyordu. Blomberg akıllı ve ortalamanın çok üstünde eğitim görmüş bir adamdı. Askerî alanda ileri görüşlüydü. Eğitimin geliştirilmesinde önemli etkileri olmuştu. Hep "modern" olmayı isterdi. Bu özelliği muhtemelen yeni nasyonal sosyalist fikirlere yatkın olmasını kolaylaştırıyordu. Arkadaşlarından hiçbiri onun daha sonra ne derece Hitler'in etkisi altına gireceğini tahmin edememişti. Blomberg'in bakanlık müsteşarlığına atadığı General von Reichenau her ikisi arasında en güçlü kişilikti. Onun nasyonal sosyalizme ilgi duymasını sağlamış olsa da NSDAP'a karşı kendi kanaatini muhafaza ederdi. 30 Ocak 1933'ten önceki günlerde Königsberg'de daha önce yaptığı görev nedeniyle siyasi yönetimin aldığı kararlara herhangi bir etkide bulunamamıştı.

Sonuç olarak, ordunun (Reichswehr) bu önemli dönemde görevine kayıtsız şartsız bağlı kaldığını söylemek gerekiyor. Ordu, partinin şiddet kullanarak iktidarı ele geçirmeye çalışması hâlinde, İmparator-

luk Başkanı'nın emriyle, nasyonal sosyalistler dâhil, bu görevini herkese karşı yerine getirirdi.

Nasyonal sosyalist iktidarın ilk yıllarındaki siyasi olaylar ve alınan kararlar sırasında Kolberg'de Tabur Komutanı'ydım. Gelişmeleri dışardan bakarak izledim. Bu nedenle olayların biz askerler üzerindeki etkilerini aktarmakla yetinmek istiyorum. Avcı taburu, "Reichstag Yangını" sırasında Döberitz'de atış eğitimindeydi. İzinde bulunan astsubaylarımızdan biri Berlin'de tesadüfen Reichstag binası önünden geçerken yangını ilk gören kişi olmuş ve hemen polise haber vermişti. Kendisi daha sonra hükûmet tarafından ödüllendirildi. Hükûmetin komünistlere darbe indirmek maksadıyla bu olaydan süratle ve kararlılıkla yararlanması etkileyiciydi. Yangının çok yakında yapılacak Reichstag seçimlerinin kendilerine yarar sağlaması için bizzat nasyonal sosyalistler tarafından çıkarıldığı sonucu çıkarılıncaya kadar konu değişmişti. Bu, siyasi faaliyetlerin dışında kalanların yapamayacakları bir işti. Bu varsayımın bugüne kadar tam olarak kanıtlanamamış olması tuhaftır.

5 Mart'ta yapılan Reichstag seçimlerine, eskiden olduğu gibi, "Sihahlı Güç" mensupları katılamadılar. Nasyonal sosyalistler çoğunluğu elde edememiş olsalar da seçimin sonucu ordu içinde "dış ve iç siyasetin baskısı altındaki sorunların şimdi daha kalıcı ve hedefe yönelik biçimde üstesinden gelinmesinin mümkün olacağı" şeklinde değerlendirildi. Nasyonal sosyalist olmayan daha büyük partilerin Reichstag'a geri dönmelerini sağlayan hükûmet, ortaya çıkan güç ve İmparatorluk Başkanı'nın otoritesi oldukça aşırı bir yöne karşı garanti olarak görünüyorlardı. "Potsdam Günü"³⁷ yeni rejimin aynı yönde etkili olan propagandaya yönelik bir ustalığıydı. Bu tören, Prusya'nın "hizmet etme" geleneği ile nasyonal sosyalizmin ulusal ve sosyal fikirleri arasında bağlantı kurma iradesinin simgesi anlamına geliyordu. Biz askerler ve bizimle birlikte muhtemelen halkın çoğunluğu, propaganda ile onun gerisindeki siyasi amacı ayırt etmeyi yeterince öğrenememişti. Bilgisizlik nedeniyle Hitler'in kişiliğinin itici gücü ve etkisi küçümseyordu.

1789 Fransız İhtilali'nin ve 1917 Rus Devrimi'nin tecrübeleri unutulmuştu: Kemikleşmiş ve liderlerini koşulsuz takip eden radikal

³⁷ Tag der Potsdam: Reichstag'ın Potsdam Garnizon Kilisesi'ndeki açılış töreni. (Ç.N.)

azınlık kritik zamanlarda halkın ılımlı ve aynı zamanda kararsız veya bölünmüş çoğunluğunu devre dışı bırakabilirdi. Hükûmet içinde ve parlamentoda denge sağlayacak gibi görünen gücün kısa süre içinde hemen hemen hiç direnme göstermeden devre dışı kalacağı beklenmiyordu ve bir buçuk yıl sonra Hindenburg'un ölmesini müteakip son engellerin ortadan kalkacağı da bilinmiyordu.

Hükûmetin ilk yıllarda aldığı siyasi tedbirleri ayrıntılı ele almanın yeri burası değil, çünkü ordunun bu konuda herhangi bir etkisi yoktu, olması da mümkün değildi. Sadece iç ve dış siyaset bakımından önemli iki karara değinmek gerekiyor. Birinci karar iç siyasetle ilgili, 24 Mart'ta Reichstag tarafından kabul edilen "Yetki Kanunu"ydı. Burjuva partilerinin bu kanunu kabul etmelerinin koşulları ve sebepleri ne olursa olsun, bu kanunun Hitler'e diktatörlük yolunu açtığı kesindi. Aynı yasa daha sonra ona imparatorluğun "Silahlı Gücü"nü kendi emrine alma imkânı da verdi. İkinci karar dış siyasetle ilgili, Silahsızlanma Konferansı'nın terk edilmesi ve Milletler Cemiyetinden ayrılma kararıydı. Silahsızlanma Konferansının terk edilmesi askerî açıdan onaylanabilecek bir karardı. Almanya 14 yıl boyunca diğer devletlerin Versay Antlaşması'nın hükümlerine uyarak imparatorluğun silahsızlanmasından kendileri için sonuçlar çıkarmalarını boş yere beklemişti. Bir türlü bitmeyen görüşmelerden sonra nihayet, von Schleicher Hükûmeti zamanında -en azından kuramsal olarak- Almanya'nın bu alanda eşit haklara sahip olduğu kabul edildi. Ama uygulamada hiçbir zaman böyle olmadı. Almanya'nın sınırlı şekilde silahlanması için Hitler'in oldukça ölçülü teklifleri bir tarafa bırakıldı ve imparatorluk için birkaç yıl sürecek bir "deneme süresi" öngörüldü. Biz askerler özgürce hareket etmek için Almanya'nın konferansı terk etmesini uygun karşılamıştık. Buna karşın, imparatorluğun güvenliği sorunu üzerinde çalışanlar için -örneğin benim gibi Genelkurmay Harekât Başkanlığında görev yapanlar için- Milletler Cemiyetinden de ayrılmak için adım atılmasının gerekli ve maksada uygun olup olmadığı konusunda şüpheler vardı. Bizim bir düşman saldırısının vuku bulması hâlinde Milletler Cemiyetine -yanılsamalar dışında- ne derece önem verdiğimiz daha önce ifade edilmişti. Hitler'in hükûmetin başına geçmesiyle böyle bir tehlike daha azalmış değildi. İmparatorluk, daimî konsey üyesi olarak ortaya çıkmaya başlayan ve karşı tarafın bir anlaşmazlık konusu hâline getirilebileceği bir tehlikeyi Milletler Cemiyetine getirme imkânına sahipti. Bu kurum, aynı

zamanda Alman azınlığın haklarının savunulacağı ve Versay Diktası'nın gözden geçirilmesi konusunda çalışmalar yapılacak bir ortamdı. Almanya güçlendikçe bu konseyde sesini daha güçlü şekilde duyurabileceği de kabul edilebilirdi. Cemiyetten ayrılma bu imkânı ortadan kaldıracaktı.

Askerler, imparatorluğun askerî olarak güçlendirilmesi konusunda yeni rejimin düşüncelerini tamamen paylaşıyorlardı. Yeni hükûretin askerî konulara Weimar Cumhuriyeti'ndeki bazı partilerden daha fazla anlayış gösterdiğini ve askerlerin şimdiye kadar sıkça hissettikleri reddedilmenin artık söz konusu olmadığını görebiliyorlardı. Fakat subayların büyük bir Silahlı Kuvvetlerin çok iş alanı yaratacağı veya kişisel çıkar sağlayacağı için nasyonal sosyalist çizgiye kaydıklarına inanan bazı kişiler yanılıyorlardı. İmparatorluğun dostça tutum göstermeyen komşuların ortasında içinde bulunduğu tehlikeli durum, ilkel yöntemlerle sağlanan güvenlikten duyulan endişeler, daha güçlü şekilde silahlanma arzusu için gerçekten yeterli sebeplerdi. Maalesef diğer devletlerin silahsızlanacakları beklentisinin yanıltıcı olduğu ortaya çıkmıştı. Askerlerin kişisel güdülerle hareket ettikleri suçlamasında bulunanlar ordunun yetiştirdiği ruhu hiç tanımıyorlardı. Alman subaylarını harekete geçiren gücün öncelikle vatan sevgisi ve askerlik mesleğine tutkunlukları olduğunu gösteren tarihi gerçekleri görmezden geliyorlardı. Bu böyle olmasaydı, hizmetin büyük fırsatlar sunmadığı orduda (Reichswehr) kalmayı çok az kişi kabul ederdi. Belli bir amaç uğruna yapılması gereken bir hizmeti nitelendirmek gerektiğinde hep "Prusya Kralı için çalışın." denilmiştir. O zamandan beri biz askerler için değişen bir şey yoktu.

En az olan ise eskiden bizi heyecanlandıran savaş özlemiydi. Daha önceki bir bölümde "Koalisyon Kâbusu"nın Silahlı Kuvvetlerin yetkili kademelerini nasıl sıkıntıya soktuğundan söz etmiştim. Askerî eğitim gören herkes, mevcut siyasi koalisyon göz önüne alındığında, Almanya'nın taarruz eden taraf olması hâlinde çok cepheli savaşın daima hesaba katılması gerektiğini bilmelidir. Ancak Almanya güçlü şekilde silahlanmış olsa da böyle bir savaşa hazır olamayacaktır. Ayrıca yaşlı subaylar talihsiz şekilde sona eren Birinci Dünya Savaşı'na katılmışlardı. Babaları veya kardeşleri ve en iyi arkadaşları savaşta hayatlarını kaybetmişlerdi. Bu insanların şimdi kendi çocuklarını da feda etmek için yanıp tutuşmadıklarına inanılabilir. Onlar savaşın ne

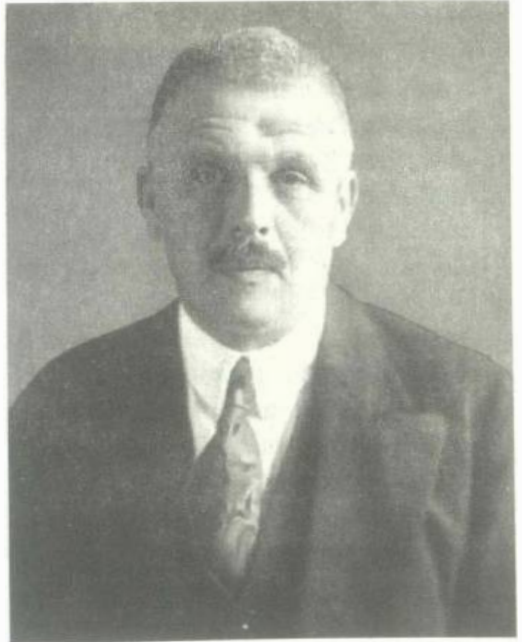
olduğunu biliyorlardı ve onu ikinci bir kez yaşamak istemiyorlardı. Kafalarında “şan-şöhret” düşüncesinin önemli bir yeri yoktu. Çünkü Alman Silahlı Kuvvetlerinin, Birinci Dünya Savaşı’ndaki yenilgiye rağmen haklı olarak başka bir şöhrete ihtiyacı yoktu. “Hitler demek savaş demektir.” söylemi ciddiye alınmıyor ve yankı bulmuyordu. Bu cümlelerin yanlış olduğu, uzun yıllar bütün beklentilerin üstündeki başarılarını bir mermi atmadan elde etmiş olması gerçeği ile ortaya konulmuştu. Ancak bu durum, aşırı gururu savaş yapmadan kazanmanın sınırını aşmasına sebep oluncaya kadar devam etti. Burada sözde “gizli silahlanma”nın henüz yeni başladığını söylemek gerekiyor, henüz önemli bir adım atılmamıştı. Esas itibarıyla Kara Kuvvetlerinin barış durumunda da sınırlamalara uygun olarak 7 piyade tümeninden 21 piyade tümenine çıkarılması için hazırlık yapılıyordu. Ordu mensuplarının, siyasi olayları değerlendirebildikleri ölçüde, o yıllarda imparatorluk yönetimine güven duydukları söylenebilir. Çünkü yaşlı Hindenburg, yönetimi kontrolü altında tutuyordu.

Buna karşın günlük olaylarda tabloyu karartan bazı durumlar ortaya çıkıyordu. Ancak bunlara sistemden kaynaklanmayan, kişilerin işe yaramazlığı ve liyakatsizlikleri nedeniyle ortaya çıkan münferit olaylar gözüyle bakılıyordu. Bu türlü şeylerin siyasi tedbirlerden daha fazla psikolojik etkileri vardı. Genellikle sakin bir bölge olan Pomeranya’da da durum böyleydi. Parti “iktidarı ele geçirmek” suretiyle büyük bir atılım yapmıştı. Ne yazık ki bu atılım topluma pek olumlu bir görüntü vermedi. Biz Kolberg’de iki “büyük miting” gördük. Birinde Baldur von Schirach konuşmuştu. Konuşmasında gençliğin kendi yönetimi altında toplandıklarını açıklamıştı. Çok saygı gören Amiral von Trotha’nın yönetiminde bulunan gençlik birlikleri hakkında kötü sözler sarf ettiği kibirli tavrı bu birliklere mensup birçok genç askerin canını sıktı. Daha sonra o zaman Prusya Başbakanı olan Göring sahneye çıktı. Berlin’den gelen emir gereğince miting için bir “Saygı Bölüğü” hazırlanacaktı. Bu oldukça kuşku uyandıran bir yenilikti.

Netice itibarıyla Reichswehr bir partinin muhafız birliği değil, imparatorluğa ait bir kuruluştur. Saygı bölükleri ancak devlet başkanlarının ziyaretlerinde çıkarılırdı. Bakanlar için böyle bir uygulama yoktu. Biz bu emri General von Blomberg’in partiye yaltaklanması olarak gördük. Tören sırasında bölüğü Göring’e değil de Alay Komu-

Reichswehr'in kurucusu
Orgeneral von Seeckt

Reichswehr için mücadele eden
Savunma Bakanı Dr. Gessler

Genelkurmay Başkanı
Orgeneral Ludwig Beck

*General Ludwig Beck, Chef des Generalstabes
des Landwehrkorps.
September 1938.*

Beck

Kara Kuvvetleri Komutanı
Orgeneral Freiherr von Fritsch

tanımıza takdim ederek durumu düzeltmeye çalıştık. Alay Komutanı bakanın kendisine eşlik etmesini isteyerek önden gidecek ve tören kıtasını denetleyecekti. Böylece -en azından- partinin muhafız kıtası olmadığıımızı göstermiş olduk.

Kolberg gibi küçük bir şehirde Yahudilere yapılan saldırılar oldukça tiksindirici bir etki yarattı. Ancak bunlar başlangıçta münferit olaylar şeklindeydi. O dönemde henüz Yahudilere zulmedilmesinden söz edilmiyordu. En üzücü olan şey, rakipler arasındaki kıskançlıkların bu konuda nasıl rol oynadığını izlemektir. Kolberg'deki büyük Çocuk Yuvası Siloah'ın mükemmel Başhekim görevinden ayrılmaya zorlanıyordu. Çünkü yarı ariydi. Birinci Dünya Savaşı'nda "Sihhiye Subayı" olarak görev yaptığı ve "Birinci Derece Demir Haç Nişanı" (Eisernes Kreuz 1.Klasse: E.K.I) aldığı için daha sonra orgeneral olan Alay Komutanı Strauss ile birlikte onun görevi için aday gösterilenlerin elleri boş dönmelerini sağladık. Başhekim partinin öfkelenmesine rağmen eskiden olduğu gibi gaziinoya davet edildi. Ancak o bunu kabul etmedi.

Bizimle SA arasında sürtüşme zemini oluşması anlaşılabilir bir durumdur. SA, diğer yerlerde olduğu gibi Pomeranya'da da duruma hâkim olduğunu düşünüyordu.

SA'nın Lideri Heydebreck tipik bir piyade askeri idi. 1919/20 yıllarındaki Polonya muharebelerinde cesur bir düzensiz birlik lideri olarak kendini göstermişti. "Kıdemli Grup Lideri" olarak bulunduğu makam ve sahip olduğu yetkiler onu ne yaptığını bilmez hâle sokmuştu. Giderek kendine hâkim olamayan bir zorba ve zevk safa içinde yaşayan bir kişi olmuştu. SA'nın radikal ve maalesef etkili olan kesimi onun komutası altında serbestçe hareket edebileceklerine inanıyordu. Eski bir deniz subayı olan Kolberg-SA Lideri anlayışlı ve sakin bir kişi olmasına rağmen, adamlarını her zaman dizginleyemiyordu. SA personelinin kibirli tavırları askerler ile çatışmalara sebep oldu. Ama bu çatışmalarda dayak yiyenler askerler değil, SA personeliydi. Savunma Bakanı von Blomberg'in birliklerin SA kamplarına eğitici personel göndermeleri için verdiği emirleri nedeniyle başka sürtüşmeler de meydana geldi. Biz, SA personelinin Reichswehr tarafından açılan sınır güvenliği kurslarına katılmalarına karşı değildik. Blomberg'in verdiği emrin bizim SA unsurlarını birlik olarak eğitememizden başka anlamı yoktu. Bu militan parti teşkilatı savaş hâlinde

kendilerini kara ordusunun ihtiyat birlikleri olarak düşünecek gibi görünmüyordu. SA, sınır güvenliğinin geniş ölçüde çekirdeğini teşkil eden Stahlhelm örgütünü sahiplenmekle kalmıyor, mensuplarına kötü muamele de ediyordu. Bizim onlarla ilişkimiz de bu durumu düzeltemiyordu. SA Kurmay Başkanı Röhm'ün Pomeranya'da yaptığı gezi can sıkıcı bir izlenim bıraktı. Bana bildirildiğine göre, şık arabalar içinde kendisine refakat eden bir sürü SA Lideri ile küstahça bir konuşma yapmış ve büyük bir içkili sohbet toplantısı düzenlemiş. Askerî makamlar gezisi ile ilgili not tutmamışlar. Yeni rejimin yaptığı, bizim ve halkın büyük kısmının hoşuna gitmeyen birçok olay vardı. Ancak o zaman Hitler'in bu hatalardan ve densizliklerden veya adamlarının kötü hareketlerden haberi olmadığı, bunları öğrenmesi hâlinde kesinlikle onaylamayacağı şeklinde yaygın bir görüş vardı. Bu, tüm Almanya'da uzun süre devam eden bir yanılgıydı. Biz askerler için her komutanın astlarının davranışlarından sorumlu olması gayet doğaldı. Geriye dönüp bakıldığında askerlerin Hitler ile ilgili bu düşünceye katılmamaları garip görünüyor. Biz politikacılara kendi mesleğimiz için doğal olan ölçütler konulamayacağına inanıyorduk.

II. BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ İMPARATORLUĞUN BARIŞ İÇİNDE BULUNDUĞU YILLARDA REICHSWEHR VE WEHRMACHT³⁸

7. KISIM

III. SAVUNMA BÖLGESİ KURMAY BAŞKANI

III. Savunma Bölgesi - Röhm Olayı - Kurt von Schleicher - Nasional Sosyalizm ile Karşılaşma - Hindenburg'un Ölümü - Tekrar Silahlanmanın Resmen Başlaması.

III. SAVUNMA BÖLGESİ

1 Şubat 1934'te III. Savunma Bölgesi (Berlin) Kurmay Başkanlığına atandım. Benim daha önce öngörüldüğü gibi en az iki yıl kıta görevinde kalma arzum maalesef yerine getirilemedi. Bana, Kara Kuvvetleri Komutanı General Freiherr v. Hammerstein'in, Genelkurmayın yüksek kademelerinde görev alabilmem için bu görevlerden önce Berlin'in önemli Savunma Bölgesi'nde Kurmay Başkanı olarak görev yapmamı gerekli gördüğü söylendi. Bunun üzerine üzüle üzüle avcılarımdan ve çok sevdiğim Pomeranya'dan ayrılmak zorunda kaldım.

Benim atanmamla birlikte Savunma Bölgesi Komutanı da değişti. O ana kadarki Komutan Freiherr v. Fritsch, Hammerstein'in yerine Kara Kuvvetleri Komutanı olarak atanmıştı. Onun yerine ise daha sonra Feldmareşal olan General v. Witzleben atandı. Dresden'de karargâh subaylığı öğretmenini olarak görev yaptığımız dönemden birbirimizi gayet iyi tanıyorduk.

Witzleben, kelimenin tam anlamıyla Prusyalı bir asilzadeydi. Görev yaptığı ilk kıta Kraliyet Piyade Alayıydı. Askerliğe çok yatkındı, açık ve kararlı bir insandı. Cana yakın ve samimi tavırları ile insanların kalbini kazanmıştı. Ancak ne düşündüğünü asla saklamazdı. Hoş-

³⁸ Wehrmacht (Silahlı Kuvvetler) 1935 ile 1945 yılları arasında Nazi Almanyası'nın silahlı kuvvetleridir. (Ç.N.)

görülüydü, önemli olanı süratle kavrardı. Her şeyi kendisi yapmak istemezdi. Bu, serbest çalışmaya değer veren bir Kurmay Başkanı için büyük bir rahatlıktı. Witzleben bana çok güvenirdi. Birlikte çalışmamız ufak şeyler veya görüş farklılıklarımız yüzünden zorlaşmazdı. NSDAP'a, özellikle de genellikle işimizin düştüğü kuşku uyandıran temsilcilerine karşı antipatisini saklamazdı.

Savunma Bölgesi Karargâhı görüşleri açısından uyumlu subaylardan teşkil edilmişti. Özellikle İstihbarat Şubesi Müdürü (Ic) Binbaşı Zwade ile çok değerli bir iş birliğimiz vardı. Bu şube, partinin ve SA'nın tutumları hakkında mükemmel haber kaynakları vasıtasıyla bizi bilgilendiriyordu. Diğer yakın çalışma arkadaşlarım, Harekât Şubesi Müdürü (Ia) Kurmay Albay Graf Sponeck'i, Lojistik Şube Müdürü (Ib) Kurmay Yarbay von Boeckmann'ı ve Seferberlik İşleri Sorumlusu Yedek Yüzbaşı Hartweg'i minnetle anıyorum. Graf Sponeck daha sonra Kırım'da Kolordu Komutanıyken feci bir akıbete maruz bırakıldı. Hartweg ile Birinci Dünya Savaşı'nda 213'üncü Piyade Tümeninde birlikte çok güzel görevler yapmıştık. O günlerin anıları bizi birbirimize bağlıyordu.

Savunma Bölgesi Komutanlığının iki görevi vardı. Komutanı, Savunma Bölgesi'nde konuşlu 3'üncü Tümenin de komutanıydı. Bu tümen ileriki yıllarda III. Kolorduya dönüştürüldü. Diğer taraftan, bölgemizdeki 1'inci ve 2'nci Süvari tümenleri unsurları açısından da bölgesel kontrol görevlerini yerine getirmekten sorumluydu. Bölgemiz Brandenburg, Aşağı ve Yukarı Şilezya (Nieder und Oberschlesien) eyaletlerini kapsıyordu ve silahlanma hazırlıkları sırasında Şilezya, Frankfurt an der Oder ve Postdam olmak üzere üç savunma mintikasına bölünmüştü. Silahlanmanın resmen başlamasıyla 1935 yılında Şilezya, Özel Savunma Bölgesi olarak ayrıldı, onun yerine Sachsen III. Savunma Bölgesi'ne dâhil edildi.

Kurmay Başkanı olarak ilk kez bölgesel askerî görevlerle karşılaşmıştım. Bu görevin yerine getirilmesi sırasında sık sık sivil makamlarla ve -iktidarın ele geçirilmesinden sonra- parti bürolarıyla iş birliği yapmak gerekiyordu.

Brandenburg Eyaleti'nde Eyalet Başkanı ve Bölge Valisi Bay Kube hüküm sürüyordu. Kube, esasen Alman Milliyetçisi Parti Sözcüsü'ydü. Ancak mali açıdan görüş ayrılıkları nedeniyle görevden

alındı ve NSDAP'a katıldı. Kube, bütün resmî temaslarda Wehrmacht'a bağlılığını ifade ettiyse de aslında amansız bir muhalif olduğuna ve özellikle subaylara karşı kıskırtmalarda bulunduğu şüphe yoktu. Sonunda Hitler, ahlak dışı yaşayış biçimi nedeniyle onunla ilişkisini kesti. Ancak anlaşılabilir bir şekilde savaşta onu tekrar önemli bir göreve getirdi. Kube, Kuzey Ukrayna'da İmparatorluk Komiseri oldu. Zorba yönetimi orada büyük zararlara yol açtı. Partizanların konutuna yaptıkları bombalı saldırıda hayatını kaybetti.

Bu olumsuz görüntünün aksine, Şilezya Eyalet Başkanı ve Valisi Joseph Wagner, çok düzgün bir kişiydi. Westfalyalı bir nasyonal sosyalist olarak kiliseye bağlılığını sürdürüyordu. Savaş sırasında partiden atılmasının sebebi bu olsa gerek.

Savunma Bölgesi sorumluluk sahasındaki yüksek rütbeli SA liderleri çok kötüydü. Berlin'deki SA'nın başında yirmili yaşlarda kasıtlı bir genç olan Ernst vardı. Zamanında sıkı bir disiplin altına alınmış olsaydı belki biraz işe yarar bir adam olabilirdi. "Salon Muharebesi"nde ortaya koyduğu yeteneklerinden dolayı olsa gerek, komi olarak çalışırken birkaç yıl içinde -kendisinin kolordu komutanlığına eşit gördüğü- bir göreve getirildi. Kibirli tavırları vardı, haksız taleplerde bulunurdu, görülmemiş ölçüde müsrif biriydi. O da her fırsatta General von Witzleben'e Wehrmacht'a bağlılığından emin olunmasını söylerdi. Ancak, aslında çok farklı düşündüğü ve kendisini mümkün olduğu kadar kısa süre içinde Witzleben'in yerinde görmeyi arzu ettiğine şüphe yoktu. O aylarda Berlin'deki Kaiserhof'ta yapılan düğününe karargâhımızdan bir arkadaşımızı davet etmişti. Arkadaşımız daha sonra, Ernst'in düzgün ve "Alman Milliyetçisi" bir kapıcı olan babasının ilerleyen saatlerde şeref konuğu olarak yanında oturan Göring'e parti ve oğlu hakkındaki düşüncelerini çok açık bir şekilde söylediğini aktarmıştı. Neumark'ta SA Tugay Komutanı olan iki kardeşi siyasi bakımdan Ernst gibi can sıkıcıydılar ve sınır güvenliği birliklerini kontrolleri altına almaya çalışıyorlardı. Şilezya'daki SA'nın başında ise kötü şöhretli Heines'in oldukça suça meyilli bir yaradılışı vardı. Heines, Breslau Komutanı General von Rabenau'yu (20 Temmuz 1944'ten sonra öldürüldü) SA'nın taşkınlıklarına karşı harekete geçmeye devam etmesi hâlinde ölümle tehdit etmişti.

Kuşku uyandıran durum nedeniyle parti ve ilgili makamları ile "iş birliği"nin genellikle farklı görüşlerin mücadelesi içinde geçtiği dü-

şünülebilir. Biz partinin açıkça orduya yönelik hakimiyet iddiasına boyun eğmek niyetinde değildik. Bu durumda tüm Savunma Bölgesi içinde -Savunma Bölgesi Komutanlığı ile Kube arasındaki gerginliğin dışında da- Silahlı Kuvvetler ile SA arasındaki durumun gittikçe kritik bir hâl almasına şaşmamak gerekiyordur.

RÖHM OLAYI

O günleri geride bıraktığımız ölçüde Röhm gibi bir kişinin komutası altındaki SA'nın sadece Reichswehr için değil, devlet için de yarattığı tehlikeyi küçümsemek eğilimi gösteriliyor. SA Kurmay Başkanı'nın gerçek niyetinin ne olduğu kanıta dayalı olarak açıklanamayacak, çünkü kendisi ve hemen hepsi o dönemin önemli şahsiyetleri olan aynı görüşleri paylaşan arkadaşları artık hayatta değiller. Sıkı şekilde örgütlenmiş, askerî birlikler gibi teşkilatlanmış ve -en azından bir kısmının- SA gibi gizlice silahlanan "Parti Muhafızları"nın devlet için potansiyel tehlike teşkil ettiği tartışılmaz. Başlarında iktidar hırslarından ve acımasızlıklarından şüphe duyulmayan Röhm, Heines, Heydebreck, Ernst ve benzer insanların bulunması bu tehlikeyi daha da büyütüyordu. O dönemdeki durum ve olaylar hakkında bir değerlendirme yapmak için sonradan ileri sürülen varsayımların pek değeri olmayacaktır. Buna karşın, o aylarda Reichswehr ama aynı zamanda halk için de devletin SA vasıtasıyla karşı karşıya kalabileceği tehlike hakkında neler düşünüldüğü önemliydi. Berlin Savunma Bölgesi Kurmay Başkanı olarak etkili bir makamda değildim, ama bu görevim nedeniyle bir kanaate sahip olabiliyordum. Savunma Bölgesi Komutanlığında takip edebildiğimiz kadar, Şubat ve 30 Haziran 1934 arasındaki olaylar hakkında bilgi vermeye çalışacağım. Bu açıklamalardan o dönemde olayların nasıl görüldüğü ve Hitler'in SA'ya müdahalesinin nasıl karşılandığı ortaya çıkacaktır.

Reichswehr makamlarının partinin, özellikle de SA'nın çalışma yerleri ile sürtüşmeleri daha önce anlatılmıştı. Tabii anlatılanlar devletin karşı karşıya kalabileceği tehlikeyi görmek için yeterli değildir. Parti ve SA yöneticilerinin iktidar hırslarından endişe duymak için yeterli neden vardı.

Zaman geçtikçe SA'nın tepe yönetiminin SA'yı ordunun yerine koymak, en azından kontrol altına almak niyetinde olduğu çok açık şekilde ortaya çıkmıştı. Kıdemli Grup Lideri Krüger yönetiminde özel

bir “Eğitim Karargâhı” kuruldu. Sözümlerine bu karargâhın görevi sadece bedeni savunma yeteneklerinin geliştirilmesiydi. O dönemde Krüger’in sadakatinden kuşku duymak için bir neden bulamamış olmamıza rağmen her şey bu görevin geniş kapsamlı, salt askerî eğitim ve teşkilatlanma amaçlarına yönelik olduğunu gösteriyordu. Haftalar geçtikçe Savunma Bölgesi Komutanlığında SA’nın gizlice silah temin etmekte olduğuna dair haberler artıyordu. Röhm’ün Reichswehr’in içinde eriyeceği “Halk Ordusu” kurmaya çalıştığı biliniyordu. Bu Ordunun ana unsurunu SA personeli teşkil edecekti. Röhm bu ordunun başında olmak ve kendi lider kadrosunu da yanına almak istiyordu. Bunun dışında, yüksek rütbeli SA liderlerinin, genellikle içkiliyen söyledikleri, ama bu sebeple inandırıcılıkları azalmayan açıklamalarından Röhm’ün sözde “İkinci Devrim” planladığı anlaşıyordu. Ancak bu devrimin içeriği konusunda açıklık yoktu.

Savunma Bölge Komutanlığı elbette olaylar hakkındaki görüşlerini sürekli Savunma Bakanlığına bildiriyordu. Ancak General von Blomberg uyarılarımıza olumlu tepki verecek uygun bir adres değildi. Görünüşe göre, sadece Hitler’in büyümesine kapılmakla kalmıyor, maiyetindeki kişilerin de kötü bir şey yapacaklarına inanmıyordu. General von Witzleben ve ben Blomberg’in şahsında partide ve SA’da daha önce gördüğümüz muhafazakâr insanların seslerini duyduk.

Hitler bile “Parti Muhafızları” ile ordu arasında giderek artan gerilimi uzun süre görmezden gelemedi, mart sonunda bu gerilimi gidermek istedi. Konuşma yapmak üzere, Reichswehr’in yüksek rütbeli komutanlarını, SA’nın ve SS’in (Schutzstaffel-Koruma Birliği) yüksek rütbeli liderlerini Savunma Bakanlığının büyük salonunda topladı. Hitler’i ilk kez görüyor ve konuşmasını dinliyordum. Bu konuşmasının üzerimde büyük etki yarattığını söylemeden geçemeyeceğim. Hitler, amacının önce imparatorluğu Versay Diktası’nın prangalarından kurtarmak olduğunu söyledi. Bunun için halkın birlik ve beraberlik içinde olması ve askerî açıdan güçlenerek imparatorluğun dış güvenliğinin sağlanması gerektiğini ifade etti. Müphem bir şekilde Alman ulusu için yeterli bir “Hayat Sahası” ihtiyacından da söz etti. Ancak bu fikre o zaman sadece geleceğe yönelik bir hayal olarak bakılmıştı. Çünkü Almanya’nın silahlanmasından sonra dahi bu hayalin gerçekleşmesi için gerekli koşullar olmayacaktı. Ancak ben sözlerini Almanya’nın askerî durumunu yeterince bilemeyen SA ve SS

liderlerine karşı bir nevi “captatio benevolentiae”³⁹ olarak anladım. Hitler, “Ulusal Devrim”i tamamlanmış olarak nitelediği için iç siyaset ile ilgili konulara ancak bu çerçevede değindi. Bu, SA Yönetimine bir uyarı anlamına da gelebilirdi. Söylediklerinin hepsi esas olarak Reichswehr ile SA arasında iyi geçinme ihtiyacına yönelikti. Konuşmasının amacı buydu. Hitler, Wehrmacht’ın ulusun tek “Silahlı Gücü” olduğunun ve öyle kalacağını altını çizdi. SA ve Hitler Gençliğinin üzerine düşenin ise siyasi eğitim ve askerliğe elverişli olanların askerlikten önce ve sonra desteklenmesi olduğunu belirtti. Bunun için iki tarafın içtenlikle iş birliği yapmalarını istedi. Konuşmanın sonunda, von Blomberg ile Röhm tarafından iki tarafın görevleri arasındaki sınırı belirleyen bir anlaşma imzalandı. Ancak biz askerler, SA ve SS liderlerinin bir kısmının Hitler’in sözlerini nasıl karşıladıklarına bakarak karşı tarafın bu anlaşmaya uymayı düşünmedikleri sonucunu çıkarmıştık.

Savunma Bölgesi Komutanlığı, kısa süre sonra yüksek rütbeli SA liderlerin uygulamadaki tutumlarında herhangi bir değişiklik olmadığını tespit etti. Gizlice silah temin edilmesi ve SA’nın diğer hazırlıkları hakkında ardı arkası kesilmeyen haberlerden anlaşıldığı gibi, bölgemizdeki durum daha da ciddileşiyordu. Bu haberler güvenilir kaynaklardan –örneğin Blomberg’in sağ kolu olan ve giderek iyi haberler alan General v. Reichenau- geliyordu. Reichenau, benzer haberleri diğer taraftan, SA çevrelerinden de alıyordu.⁴⁰

Haziran ayı sonunda General v. Witzleben ile üç günlüğüne Baltık Deniz kıyısındaki Putlos Atış Alanı’nda Ulaştırma Taburunu denetlemeye gitmiştik. Savunma Bölgesi Komutanlığının günden güne ciddileşen durum hakkında Berlin’den gönderdiği haberler üzerine imparatorluk başkentine dönmek için Putlos’taki programımızı yarıda kestik. Başkentte gerilim doruk noktasına çıkacak gibi görünüyordu. Kurfürstenstrasse’de Savunma Bölgesi Komutanlığının karşısındaki bir evin SA tarafından ele geçirildiği ve gece makineli tüfekler geti-

³⁹ Bir konuşmanın veya itirazın başlangıcında dinleyicilerin iyi niyetini yakalamayı amaçlayan bir retorik tekniktir. (Ç.N.)

⁴⁰ General Foertsch tarafından *Suç ve Kader (Schuld und Verhaengnis)* adlı kitabında yüksek rütbeli SA liderlerinin Berlin’de darbe konuşması yaptıkları hakkında bir haberin III. Savunma Bölgesi Kurmay Başkanı’na, -yani bana- verildiği ifade edilmektedir. Ancak ben artık hatırlamasam da böyle bir haber mutlaka verilmiştir.

rildiği tespit edildikten sonra, binamızdaki nöbet yerlerini arttırdık. Birliklere de baskın tarzında yapılabilecek saldırılara karşı kışlaların da emniyet tedbirleri almaları için emir verdik. Aralarında Postdam Polis Teşkilatı Başkanı Graf Helldorf'un⁴¹ da bulunduğu çeşitli kaynaklardan ve daha önce sözünü ettiğim Krüger'in yönetimindeki "Eğitim Karargâhı" bölgesinden SA Yönetiminin darbe planladığı yönünde uyarılar geliyordu. 29 Haziran'da Frankfurt an der Oder'den karargâhımıza Eyalet Savunma Komutanı Haase -daha sonra orgeneral olan- geldi. Neumark'taki durumun çok gergin olduğunu, SA'nın her an bir darbe yapabileceğini, yüksek rütbeli SA liderlerini tutuklayarak bu darbenin önlenmesi gerektiğini söyledi.

General v. Witzleben bu şekilde hareket edilmesini kabul etmedi. Şilezya'dan da tehlikelere dikkat çekilen haberler alınıyordu. Berlin'de durum çok gergin olduğu için Savunma Bölge Komutanlığında değil, Gross Lichtenfelde'de kalıyordum. SA'nın 30 Haziran'dan önceki bir gecede beni ortadan kaldırmaya çalışacağını düşünüyordum. Bu şekilde devre dışı bırakılacak -aralarında benim de bulduğum- kişilere ait bir listenin elimizde olup olmadığını veya sonradan ortaya çıkıp çıkmadığını şimdi net hatırlamıyorum. Berlin SA Lideri Ernst'in birdenbire ortadan kaybolması kuşku yaratmıştı. Tatile çıkmak üzere gemiye bindiği sırada 30 Haziran'da Bremen'de tutuklandığı biliniyordu. O günlerde SA mensuplarının Röhm tarafından zorunlu izne gönderilmesi bir aldatma manevrası olarak görülmüştü. Bu, darbenin kısa bir süre için ertelendiği anlamına gelebilirdi.

Hitler'in 30 Haziran'da SA Yönetimine vurduğu bu darbe bizim için de sürpriz olmuştu. Biz o gün öğleden önce komutanlarla gerektiğinde birlikler tarafından alınacak önleyici tedbirler konusunda bir görüşme yapıyorduk. Hatırladığım kadarıyla, Savunma Bakanlığından aldığımız ilk haberde sadece Hitler'in Röhm'ü Wiessee'de şahsen tutukladığı ve onu diğer SA liderleri gibi SA'dan uzaklaştırdığı yer alıyordu. Bu hareket, bu gergin ortamda kopmak üzere olan fırtınanın bunaltıcı havasında yağmurun ilk damlası gibi bir rahatlama etkisi yapmıştı. Ancak bu rahatlama dolayısıyla Hitler'in bu girişiminin ne tür bir kanlı olaya dönüşeceği anlaşılamıyordu. Von Schleier

⁴¹ Graf Helldorf o sırada SA'ya mensuptu, ancak Röhm'ün gittiği yolun yarattığı tehlikenin farkındaydı. Berlin Polis Teşkilatı Başkanı oldu. Daha sonra 20 Temmuz 1944 olayını planlayanlara katıldı ve idam edildi.

ve eşinin ve General von Bredow'un öldürülmeleri, Röhm'ün ve arkadaşlarının vurulması çok çabuk duyuldu. Hemen arkasından, Gross-Lichterfelde'deki şimdi -maalesef- Hitler'in SS-Leibstandarte birliğinin kaldığı Ana Askerî Okulda başka kişilerin de kurşuna dizildiklerini öğrendik. Bunların arasında Kıdemli Grup Lideri Ernst de vardı. Kurşuna dizilenlerin isimleri ve sayıları hakkında net bir bilgi elde edilemiyordu. Kırsal kesimden gelen haberlerde gerçekle şayialar arasında ayırım yapmak oldukça zordu. Öldüğü söylenen bir kişi sonradan ortaya çıkıyordu. Diğer ölümler hakkında yavaş yavaş bilgi sızmaya başlamıştı. Örneğin katledilen eski Bavyera Devlet Komiseri von Kahr'ın akıbeti hakkında uzun süre hiç bilgi alamadık. Ayrıca bu cinayetlerin ne ölçüde Hitler'in emriyle yapıldığı veya eyalet içinde iktidarı ele geçiren ve hoşlanmadıkları muhalifleri ortadan kaldıran Göring veya Himmler'in Berlin'de giriştikleri keyfi hareketler olup olmadıkları belli değildi. Ancak Hitler'in İmparatorluk Şansölyesi ve Parti Başkanı olarak genel bir sorumluluk taşıdığına şüphe yoktu. Birkaç gün sonra Reichstag'da yaptığı davranışlarını savunduğu konuşmasında bu sorumluluğu açıkça üstlenmişti.

SA Üst Yönetimi tarafından planlanan ve aniden baş gösterecek veya yakın bir darbe tehlikesinin gerçekten mevcut olup olmadığı tartışmalıdır ve henüz kanıtlanmamıştır. Bazı kişiler daha sonra böyle bir tehlike olmadığını, Röhm'ün darbe yapmayı düşünmüş olması hâlinde Hitler tarafından kendisine sürpriz yapılmasına imkân verneceğini söylüyorlardı. Buna karşın hemen reddedilmeyecek başka bir görüş de vardı: Bu görüşe göre, Röhm, Hitler'i ve üst rütbeli SA liderlerini Wiessee'de yapılacak bir toplantıya davet etmişti, amacı Hitler'i tutuklamaktı. Bu kadar uzun zaman sonra konu hakkında lehte ve aleyhte görüşler ileri sürülse de o dönemde aylardır SA içindeki gelişmeleri dikkatli şekilde gözlemleyen makamlar bir darbe yapılabileceğini göz önünde bulundurmuşlardı; bunu yapmak zorundaydılar. Ben, Berlin'de gelişmelerin tam ortasında bulunan III. Savunma Bölgesi sorumluluk sahasında kendi yaşadıklarına dayanarak bunun böyle olduğunu söyleyebilirim. Özellikle daha önce sözünü ettiğim Savunma Bakanlığında yapılan toplantıdan sonra aldığımız haberler buna niyet edildiğini gösteriyordu. Bunu söylerken harekete geçilmesi planlanan günün 30 Haziran olduğu iddia edilmemelidir. Berlin'de bulunan bizler için kısa süre içinde "İkinci Devrim"i başlatacak bir darbe beklendiğine şüphe yoktu. SA personelinin izinden

süratle geri çağırılması her an mümkün olmasına rağmen darbe ancak izinlerinin sona ermesinden sonra yapılabilirdi. Röhm o günlerde henüz kesin karar vermemiş olsa bile radikal taraftarlarının baskısı ile artık geri adım atmasının mümkün olmadığı aklı uygun geliyordu.

Zaman sorununun dışında, SA'nın sahip olduğu ve liderlerinin sevk ve idaresinde giderek artan şekilde yasa dışı kuvvet kullanma eğilimindeki bu güç devlet için gizli bir tehlike teşkil ediyordu. Hitler'in bu örgütün radikal unsurlarının, özellikle sık sık adı geçen liderlerinin faaliyetlerine bu kadar uzun süre nasıl seyirci kaldığını anlamak mümkün değildi. Daha erken davransaydı başvurduğu kanlı yöntemlere gerek kalmazdı.

Hitler'in o dönemdeki davranışlarının, kendi partisinin muhafız birliğine karşı sert şekilde darbe vurmasının ve tamamen suçsuz insanlara karşı oldukça iğrenç şekilde şiddete başvurmalarının Alman halkı ve biz askerler tarafından nasıl karşılandığını ve algılandığını izah etmek gerekiyor. Üçüncü İmparatorluğun 30 Haziran 1934'te bir hukuk devleti olmaktan çıktığı tespiti, daha sonra nasyonal sosyalist rejim zamanında olanlarla doğrulanmıştır. Ancak daha sonraki gelişmeler hakkında sonradan elde edilen bilgilere dayanan yargılar, Almanya'da 1934 yazındaki genel ruhsal duruma hiç uymuyordu. Kurşuna dizme ve öldürmelerin ülkemizde şimdiye kadar hiç görülmemiş bir keyfi hukuk uygulamaları olduğu tartışılmazdı. Diğer ülkelerdeki devrimler sırasında benzer veya daha kötü uygulamalar olmuş olabilir, Alman tarihinde şimdiye kadar bunun örneği görülmemiştir. İmparatorluk kabinesi tarafından kabul edilen ve Reichstag tarafından onaylanan "Devleti Koruma Tedbirleri Hakkında Kanun" vasıtasıyla olaylar hakkında daha sonra yapılan yasal açıklamalar ile kanuna aykırı hareket edildiği belirtilmiş ise de durumda değişen bir şey olmamıştı. Ancak o zaman olayların içinde bulunmuş olanlar, çoğu kişinin bu yasa dışı hareketlerde ilerde devam edecek zincirin ilk halkasını değil, diğer ülkelerdeki siyasi değişimlerin tarihinde her zaman rastlanan bir şiddet hareketi gördüklerini bileceklerdir. Hatta Hitler'in SA'ya vurduğu darbe vasıtasıyla SA'nın önde gelen makamlarının kanunsuz davranışlarının devam etmesinin önüne geçildiği ve yasal durumlara geri dönüş zemini oluşturulduğu düşüncesinin hâkim olduğu dahi söylenebilir. Bugün bu suretle Almanya'da hangi korkunç yanlışlığa düşüldüğü ortaya çıkmaktadır. Bu, o haftalarda içinde bulunan durumdan anlaşılmaktadır.

Röhm Olayı'ndan önceki aylarda -işsizlikle mücadelede olduğu gibi olumlu hareketleri takdir edilen- rejime eleştirel bakanlarda git-gide iki duygu hâkim oluyordu: Bunlardan biri, yasa dışı davranışları nedeniyle SA'ya duyulan öfkeydi. 30 Haziran'da vurulan liderler astları için örnek kişilerdi. Diğeri ise, SA Yönetiminin açıkça gerçekleştirmeye çalıştığı "İkinci Devrim"den duyulan endişeydi. Hitler'in "Parti Birliği" gerçi sadece radikal ve şiddet yanlısı unsurlardan teşkil edilmemişti, çok sayıda ideal düşüncelerle bu harekete katılan ve liderinin davranışlarını hoş karşılamayan insan vardı. Hoş olmayan olaylar nedeniyle kendi çıkarlarını düşünmeden boş zamanlarında örgüte hizmet eden bu insanları unutmak haksızlık olur. Etkili olanlar radikal unsurlardı. Ancak iktidarın ele geçirilmesinden sonra eski komünistlerin de SA'ya katıldıkları gözden kaçırılmamalıdır. SA'nın bazı unsurları Röhm'ün ve arkadaşlarının elinde taşkınlığın ve suçun kaynağı hâline geldiler. Mensuplarının büyük kısmı bu hareketi pek az onaylamış olsa da sadakat gösterme görevine bağlıydılar veya öyle hissediyorlardı. Ayrıca Röhm ve arkadaşlarının uzun süre yasa dışı polis rolü oynamakla yetinmeyecekleri, güçlerini arttırmaya çalıştıkları ve kendilerini devrimin sürdürülmesinin öncü birliği olarak gördükleri kesin gibiydi. SA'nın yüksek rütbeli liderleri kinayeli konuşmalar yaparak yaklaşmakta olan "Uzun Bıçaklar Gecesi"nden yeterince söz etmişlerdi. Daha önce ifade edildiği gibi, böyle bir niyetleri olduğuna dair gerçekten yeterince işaret de vardı. Parti teşkilatı ile SA arasındaki belirgin gerginlik de patlamaya sebep olacak gibiydi. SA'nın birçok yerde farklı düşünenlere karşı estirdiği terör, başlatacakları "İkinci Devrim"e giden yolu açıkça gösteriyordu.

Nefrete dönüşen öfke ve korkuya dönüşen endişe gibi duygular siyaset için kötü yol gösterici olmalarının yanında, adalet duygusunu da zayıflatırlar. Biz Almanlar bunu sadece o dönemde değil, savaş sonrası siyasette de yeterince gördük. Bana göre "Bu nasıl mümkün oldu?" sorusuna verilecek cevap, meşruiyet duygusu güçlü olan bir halkın yasalara aykırı hareketleri kabullenmesinde yatmaktadır. Batı'nın moral değerleri ve Hristiyanlığın gerekleri açısından bu soruya verilecek tatmin edici bir cevap yoktur. Cevabı daha ziyade o dönemdeki ruhsal durumda aramak gerekiyor. Hitler'in girişimleriyle hukuk dışına çıkmış olsa da çoğu insan SA'nın zehirleyici, kanunsuz hareketlerine son verildiği ve özellikle "İkinci Devrim" tehlikesi önlenmiş görüldüğü için derin bir nefes almıştı.

Yazar Liegnitz'de Tümen Komutanıyken (1938)

Jutta-Sibylle v. Manstein

Gisela v. Manstein

Rüdiger v. Manstein

Gero v. Manstein

Biz askerlere gelince, bu sonuç devletin bakış açısından olumlu karşılanmış olsa da bizim tutumumuzu belirleyen Reichswehr'in tehlikeli bir hasımdan kurtulmuş olması değildi. Bizim böyle ciddi bir konuyu kişisel çıkar meselesi yaptığımız söylenirse, bu Alman askerlerinin anlayışının tamamen yanlış değerlendirildiği anlamına gelir. Ancak Röhm'ün özelliklerini taşıyan bir kişinin "Silahlı Gücün" başına geçmesi ve peşinden gidenler için birlikler üzerinde emir-komuta yetkisi elde etmesi hâlinde, imparatorluğun ve onun Silahlı Kuvvetlerinin akıbetinin ne olacağı bizi elbette ilgilendirirdi.

Bu arada ne halk ne de Reichswehr'in aslında harekete geçme imkânına sahip olmadıkları unutulmamalıdır. Çünkü olaylardan ancak olanlar olduktan sonra haberleri oluyordu. Ancak hükûmetin ikinci adamı Şansölye Yardımcısı von Papen'in Marburg'da yaptığı konuşma dâhil, kamuoyunda başlayan eleştirilerin daha başlamadan hemen nasıl önlendiğini öğreniyorlardı. Ancak Hitler'in hukuk dışına çıkmasına sonradan ve şiddet kullanarak karşı gelmek iç savaş anlamına gelirdi.

30 Haziran'daki kanlı şiddet hareketinde iki konu vardı: Devlet için tehlike teşkil ettiklerine şüphe bulunmayan SA liderlerinin kurşuna dizilmeleri ve ne kanun açısından ne de devletin çıkarları açısından suçlanamayacak suçsuz insanların öldürülmeleri. Birinci konu için şu söylenebilir: SA Üst Yönetimindeki insanların tutuklanmaları ve arkasından yargılanma sonucunda hüküm giymeleri bu gergin ortamda muhtemelen yanlış yönlendirilen taraftarlarının isyan etmelerine sebep olabilir. Ancak Reichswehr polis ile halkın desteklemediği böyle bir isyanı bastırabilirdi. Fakat o dönemde çoğu insan, uzun süredir yasa dışı hareketlere karışmış bazı kişilerin -yasa dışı olsa da- süratle ortadan kaldırılmasının her iki tarafta çok sayıda kurban verilmesine sebep olacak bir isyana tercih edilmesi gerektiğine inanıyordu. Bu tavır bugün alaycı şekilde kınanabilir, ama buna rağmen NSDAP'a muhalif olan birçok kişinin Röhm Olayı'nı partinin çözülmesini haber veren bir iç mesele olarak görmeleri anlaşılabilir bir şey değildir. Böyle düşünenlerin dediği gibi, bu çözülme, partinin kendi şeflerinin aynı düşüncüyü paylaşan topluluğa kendi kurallarına göre davranmasının üstesinden nasıl geleceğine seyirci kalması hâlinde gerçekleşecekti. Birçokları için Hitler'in müdahalesi onun açık bir diktayı reddettiğine ve bu nedenle böyle bir idare kurmak isteyenleri

ortadan kaldırdığına dair bir kanıttı. 30 Haziran'da SA liderleri için de “Devrim kendi çocuklarını yer.” sözü uygun düşerdi.

Resmin öbür yüzünde Röhm'ün planlarıyla ve örgütünün davranışlarıyla hiç ilgisi olmayan insanların öldürülmesi vardı. Çünkü partiye veya iktidar sahiplerinin bazılarına rahatsızlık veriyorlardı veya tehlikeli görünüyorlardı. Bu gibi durumlarda, hükûmetin ve Reichstag'ın Hitler'in girişimlerini uygun bulduğu “Devletin Kendini Koruması” kavramı hareketi haklı göstermek amacıyla kullanılamazdı.

Cinayetler içinde özellikle General von Schleicher ve General von Bredow'un öldürülmeleri orduyu ilgilendiriyordu. General v. Bredow uzun yıllar Savunma Bakanlığında Schleicher'in sağ koluydu. Ordu, haklı olarak, en üst kademedeki üstleri Savunma Bakanı General von Blomberg'in en ağır cezaların verilmesini isteyeceğini ve bunda ısrar edeceğini beklemişti. Bu konuda herhangi bir şeyin yapıldığı duyulmayınca, komutanım General von Witzleben'den Kara Kuvvetleri Komutanı ile görüşmesini talep ettim. Orgeneral Freiherr von Fritsch, Bakan'ın Hitler nezdinde böyle bir adım atması için üzerine düşeni yaptı. Ancak Blomberg'in bunu yapmaya niyeti yoktu. O zaman General von Witzleben'den duyduğum kadarıyla, Blomberg, Orgeneral Fritsch'e Hitler'in kendisine Schleicher ve Bredow'un yabancı bir güçle entrikalar çevirdiklerine dair kanıtlar gösterme sözü verdiğini açıklamıştı. Bunun beklenmesi gerekiyormuş. Ben Blomberg'in bu türlü kanıtların bulunduğu gerçekten inanıp inanmadığı konusunda bir kanaat belirtmek durumunda değilim. Ancak yine de her iki generalin öldürülmesinin verdiği zararın telafi edilmesini istemek için tereddüt etmesi nedeniyle bunu Hitler'den isteme fırsatını kaçırmıştı. General von Blomberg Savunma Bakanı olarak 30 Haziran'dan hemen sonra gelen o günlerde böyle bir adımı atabilecek tek asker kişiydi. Çünkü başka bir kişinin olaylar hakkında aynı bilgilere sahip olması mümkün değildi. Hitler'in Hükûmet Başkanı olarak Reichstag'a karşı olan her şey hakkında sorumluluk üstlendiği ve bunu kabinenin ve Reichstag'ın “Yasal Açıklaması” vasıtasıyla onaylattığı andan itibaren bu ölümleri düzenleyenleri ele vermesi umudu kalmamıştı.⁴²

⁴² Şimdi soru, “Bu olayın asıl faili kim?” sorusuydu. Fail Hitler'in kendisi miydi? General von Schleicher'den korkması için bir neden var mıydı? Bu durumda zaten ondan bir telafi beklenemezdi. Fail, Berlin'de “hainlere” karşı tedbir almakla övünen Göring miydi? Daha sonra Mondorf'taki esareti sırasında Schleicher'i tutuklamalan

Bu iki generalin öldürüldüğünün duyulması subay camiasında doğal olarak büyük bir öfke yarattı. Savunma Bakanı öfkenin büyümesi üzerine bu konudaki bütün tartışmaları yasakladı. Ancak yasağın bir etkisi olmadı.

Reichswehr'in, cinayetin sorumlularının cezalandırılmasını sağlamak için "Yasal Açıklamalar"dan sonra sadece hükûmet ve Reichstag nezdinde değil, aynı zamanda Hitler'in devleti koruma düşüncesi ile yaptığı müdahaleyi onaylayan İmparatorluk Başkanı nezdinde de itirazlarını sunması gerekirdi.⁴³

Sonunda "Darbe" yapılması kaçınılmaz olurdu! Darbe kime karşı ve kimin desteği ile yapılacaktı ve sonra ne olacaktı? Hindenburg'un kendisine ve makamına dokunulmazdı, ama Hitler'in düşürüleceğine ve "Yetki Kanunu"na dayanan rejimin ortadan kaldırılacağına şüphe yoktu. Fakat "Silahlı Gücün" devlet otoritesine karşı verdiği mücadelede Reichswehr'in yanında kim dururdu? Parti ile bir tarafta SS, diğer tarafta SA arasındaki gerginlikler ne kadar şiddetli olursa olsun, bu durumda bu üç örgüt "Führer"in etrafında birleşirdi; tehlikeli rakipleri Röhm ve arkadaşları zaten devre dışı kalmışlardı. Halkın ordunun yapacağı bir darbeye karşı nasıl bir tutum takınacağı konusunda hayale kapılmamak gerekiyordu. Hitler'in seçimlerde ve oy kullanma sırasında baskı yoluyla kazandığı seçmen oyları düşünülse dahi, çoğunluğun Hitler taraftarı olduğuna şüphe yoktu. Hâlâ Hitler'e karşı olan azınlığın aktif bir yardımda bulunacağı düşünülmüyordu. Yer altına inen komünistler müttefik olarak devre dışı kalmışlardı. Sosyal Demokrasi -partilerin kapatılmasından sonra siyasette tekrar aktif hâle gelebildiği ölçüde- gerçi Hitler'e karşıydı, ama bundan do-

çin kriminal polisler gönderdiğini, ancak geldiklerinde eşi ile öldürülmüş olarak bulduklarını anlatmıştı. Himmler, Hitler ile anlaşarak veya kendi başına ölümleri yönlendirmiş olabilir miydi? Bu sorulara belki hiçbir zaman cevap verilmeyecektir. Göring'in sözünü ettiğimiz açıklamalarının aksine, General von Hammerstein -30 Haziran'dan birkaç yıl sonra- bana Göring'in Schleicher'i korkutmak istediğini söyledi. Schleicher'in, NSDAP'ı bölmeyi ve -Hitler'in dışında- bazı liderlerini kabineye almayı düşündüğü sırada, Göring Bakan olmaya çalışıyordu. Schleicher bunu Hammerstein'a bizzat söylemişti. Schleicher'in bunu bilmesi şüphesiz Göring için tehlike yaratmıştı. Ama bu, Göring'in fail olduğuna dair açık bir kanıt değildi.

⁴³ O zaman Doğu Prusya'daki Neudeck Çiftliği'nde bulunan İmparatorluk Başkanı'nın -birkaç hafta sonra ölmesine sebep olacak şekilde- hasta olduğu, orada inzivaya çekilmiş hâldeyken Hitler tarafından 30 Haziran olayları hakkında tek taraflı şekilde bilgilendirildiği bilinmiyordu.

layı henüz Reichswehr'in müttefiki değildi. Orta tabakadan Stahlhelm'in küskün eski mensuplarının bir kısmının aktif destekleri hesaba katılabilirdi. Ortadaki tek destek bu olurdu. Bu koşullar altında - darbe başarılı olsa da- istikrarlı ve halkın güvenini kazanmış yeni bir devlet otoritesi nasıl yaratılabilirdi?

“Vestigia terrent!”⁴⁴ Korku sadece Kapp Darbesi'nin izlerinden kaynaklanmıyordu; ordunun devlet ve birliklerin iç yapısı adına devlet yönetimine bu şekilde müdahale etmesinin muhtemel sonuçlarından duyulan endişeydi. Bu endişe, sorumluluk taşıyan bir makamdaki hiçbir askerin zor kullanılan bir isyan başlatmayı düşünmesine izin vermezdi. Ancak sadece bir isyan tehdidinde bulunmak Hitler'e karşı en yanlış yöntem olurdu. Arkadaşlarının öldürülmelerini sineye çektiği, hukuk güvenliğinin yeniden tesis edilmesine çaba göstermediği için Reichswehr'i suçlayanlar, bu suretle “Silahlı Güce” devlet yönetimi üzerinde kontrol hakkı tanıdıklarını bilmelidirler.

Reichswehr Komuta Kademesi 30 Haziran'dan sonra “Şeref ve Arkadaşlığın” gereklerini yerine getiremedi. General von Blomberg, Hitler olan biten her şey için açıkça sorumluluk üstlenmeden ve olayları yasaya uygun hâle getirmeden önce, saatleri veya günleri boş yere geçirdi. Yapılan tek şey, öldürülen iki generalin onurlarını koruyan bir açıklamanın yapılmış olmasıydı. Bu açıklama subayların görüşü olarak Hitler'in de bilgisine sunulmuştu. Feldmareşal von Mackensen bu açıklamayı en kıdemli Alman subayı olarak eski Genelkurmay Mensupları Birliğinin (Kont Schlieffen Birliği) yıllık toplantısında okumuştı. General von Schleicher, General von Bredow ve Reichswehr'in yüksek rütbeli subayları ve kurmay subayları bu birliğin üyesiydiler. Açıklama 28 Şubat 1935'te okundu, arkasından 1934'te hayatlarını kaybeden arkadaşlar anıldı. Açıklama metni şöyleydi:

“Ölenlerin içinde General von Schleicher ve General von Bredow da vardı. Adı geçenlerin ölümleri konusunda şu husus tespit edilmiştir: O zamandaki siyasi iktidar mücadeleleri sırasında bu iki subayın kişisel onurları zedelenmemiştir. Fakat hükûmet düşmanı olarak görülen ve bu nedenle tehlikeli sonuçları olan yollara saptılar. Bu konu hakkında tartışma yapılmasına izin veremem, çünkü İmparatorluk Hükûmeti yasal bir işlemle 30 Haziran ve 1 Temmuz tarihlerindeki

⁴⁴ “Ayak izler beni korkutuyor!” anlamında Latince bir ifade. (Ç.N.)

ölümlere devletin çıkarı gereği yapıldığı gözüyle bakılması gerektiğini açıklamıştır. Konu üzerinde daha derin araştırmalar yaparak siyaset alanına girmiş oluruz. Bu, Kont Schlieffen Birliği Yönergesi'ne aittir.”

Feldmareşal von Mackensen şunu da ilave etti:

“Onlar, onurlu insanlar olarak geleceklerini ortaya koydukları onur mücadelesinde hayatlarını kaybettiler.”

Bu açıklama ile sonradan da olsa en azından arkadaşlık görevi yerine getirilmiş oldu. Mevcut Devlet Başkanı Hitler'i dikkate alarak kaçınılmaz bir şekilde biraz çekingen tarzda ifade edilmiş de olsa, 30 Haziran 1934'ten sonra yapılan Reichstag oturumunda General von Schleicher'in ve General von Bredow'un dış bir güçle (Fransa) irtibat kurmak istedikleri şeklindeki suçlamanın doğru olmadığı ortaya konulmuştu. Ancak bu açıklama keyfi hukuk gerçeğini düzeltemezdi.

Son olarak, “Röhm Olayı” hakkında şunlar söylenebilir:

Hitler, 30 Haziran 1934'te devlet için yakın bir siyasi tehlikeyi önlemişti. Ama bunu yaparken hukuk dışına çıkmıştı. Daha sonra bunun “yasaya uygun” olduğunu sağlamaya çalışmak kaybedilen hukuk güvenliğini tekrar geri getirmeye yetmemişti. SA Üst Yönetiminin sebep olduğu tehlikeli durum, yani Röhm ve arkadaşlarına karşı harekete geçmek nedeniyle “olağanüstü hâl” ilan edilmesi muhtemelen kabul edilirdi. SA'nın gelişmesini gören herkesin kanaati bu yöndeydi. Benim bugün de görüşüm bu yönde. Ancak olağanüstü hâl insanların öldürülmesinin gerekçesi olamaz. O dönemde hukuk devletini tekrar canlandırmak için girişimde bulunabilecek tek güç Reichswehr olabilirdi. Ancak Blomberg'in kişiliğinin zayıf olması ve İmparatorluk Başkanı'nın hasta olması nedenleriyle eli kolu az çok bağlıydı. Olağanüstü hâli sadece İmparatorluk Başkanı ilan edebilirdi. Bu suretle yasal gücü “Silahlı Gücün” eline verebilirdi. Bunun yapılmamış olması hâlinde Reichswehr'in müdahalesi darbe anlamına gelirdi. O dönemin koşullarında bunun sorumluluğu üstlenilemezdi.

Sık sık yapıldığı gibi, burada da geçmişteki esas başarısızlığın ne olduğunu eklemek gerekiyor. O günlerde imparatorluk kabinesinin Röhm gibi bir adamın bakan olarak atanmasını onaylaması önemli bir hataydı. O andan itibaren Röhm'ün homoseksüel eğilimini duymayan kalmadı. Yasalara göre hapisaneye konulması gereken böyle bir adamı imparatorluk kabinesine almak Hitler'in hukuk tanımayan ira-

desi karşısında teslimiyet anlamına geliyordu. İmparatorluk kabinesi-
nin bu adamı saflarına alması akıl alacak bir şey değildi. Her bakanın
hükûmetin bütünlüğü duygusundan hareket ederek bu atamaya karşı
gelmesi gerekse de bunu yapmak öncelikle Savunma Bakanı'na, Dı-
şışleri Bakanı'na ve Adalet Bakanı'na düşerdi. Hele Reichswehr için-
de bu eğilimde bir askerin bulunmasına göz yumamayacak Savunma
Bakanı'nın böyle bir adamla aynı kabinde bulunması hiç mümkün
değildi. Dışışleri Bakanı, Röhm'ün imparatorluk kabinesine alınma-
sının hükûmetin dış ülkelerdeki saygınlığına zarar vereceğini belirt-
mişti. Adalet Bakanı, yasanın Röhm gibi siyasi bir kişilik için de yü-
rürölge konulmasını sağlama görevini hatırlama zorunda kalmıştı.
Hitler'in böyle bir direnme karşısında Röhm'ün bakanlığa atanmasın-
da ısrar edeceği düşünülemezdi. Daha sonra da kabinenin muhalif
üyelerinin gerektiğinde tek iktidar gücü olarak olağanüstü hâlin ilan
edilmesini ve Reichswehr'in kullanılmasını kabul etmeleri koşuluyla,
İmparatorluk Başkanı'nın SA Kurmay Başkanı'nın bakan olmasını
reddetmesi gerekiyordu. Hitler'in daha sonra çok daha önceden Röhm
ile yollarını ayıracağı beklenebilirdi. Bu suretle, belki 30 Haziran
1934'teki kanlı hukuk ihlalden kaçınmak mümkün olacaktı.

“PRİNCİPİİS OBSTA!”⁴⁵

Geçmiş olaylar ve “Röhm Olayı”, “Başlangıç aşamasındayken
karşı koy!” sözünün öğüt verici bir söz olduğunu kesin şekilde doğru-
lamaktadır. Olayları yaşayanlar her zaman olayların ne zaman başla-
dığını bilirler mi, bilebilirler mi? Bu “başlangıçların” zamanın özel
koşulları altında ve genellikle herkesin az çok iyi gerekçeler ileri sür-
dükleri veya katlanabildikleri küçük küçük olaylar şeklinde gelişmesi
Hitler rejiminin tehlikeli tarafıydı. O zaman Almanya üzerinde impa-
ratorluk için tehlike bulutlarının dolaşmakta olduğundan bugün de
şüphe duymuyorum. Hitler'in indirdiği darbe kuşkusuz, SA içindeki
kanun tanımazlığa bir son vermek ve devlet gücünün yasa dışı bir güç
tarafından yasa dışı yollardan ele geçirilmesinden korumak şeklinde
görünüyordu. Bütün bunların aslında “Hukuk Dışı Devlet'in Başlan-
gıcı” olacağını bilmiyorduk. O günleri yaşayanların çoğu da bilmi-
yordu. Hepimiz bundan ders alalım!

⁴⁵ “Tehlikeli gelişmelere daha başlangıç aşamasındayken karşı koy!” anlamında
Latince bir söz. (Ç.N.)

Burası herhâlde General von Schleicher'in kişiliği ve Reichswehr için yaptıkları işler hakkında birkaç söz söylemenin yeridir. Onun bunun dışındaki siyasi faaliyetlerini anlatmak veya bunları değerlendirmek bana düşmez. Çünkü bu faaliyetler hakkında kendi bilgime dayanarak herhangi bir şey söylemem mümkün değil. Ben hiç Schleicher'in emrinde çalışmadım. Siyasi alandaki faaliyetlerini ayrıntılı olarak takip etme imkânım olmadı.

Schleicher'in kişiliği, Weimar Cumhuriyeti'nin son yıllarındaki önemli subaylar arasında en tartışmalı olan kişiliktir. Dünya kamuoyu siyasetçileri genellikle kazandıkları başarılarla göre değerlendirdiği ve Schleicher'in böyle bir başarısı olmadığı için Schleicher bugün halkın gözünde başarısız bir kişi olarak görülmektedir. Onu siyasetçi olarak başarısızlıkla suçlayanların genellikle aynı dönemde ondan daha başarısız olanlar olduğu gözden kaçırılmaktadır. Onun Weimar Cumhuriyeti'nin istikrarı için neler yaptığı unutulmaktadır. Onun Reichswehr'in, dolayısıyla devletin güçlendirilmesi için gösterdiği çabalar yanlış değerlendirilmektedir. Onu entrikacı, iktidar hırsı olan, Şansölye düşüren ve -Bismarck dönemi sonrasının Özel Danışmanı von Holstein ile kıyaslayarak- Weimar Cumhuriyeti'nin "perde arkasındaki gizli gücü" bir kişi olarak görmek isteyenler var. Bu tür değerlendirmeler Schleicher'in faaliyetleri -Savunma Bakanı ve Şansölye olana kadar- perde gerisinde cereyan ettiği sürece doğru görünüyordu. Bu durum bulunduğu görevlerden kaynaklanıyordu. Önce Kara Kuvvetleri Komutanlığında General Groener'in emrinde siyasi işlerden sorumlu kurmay subay olarak görev yapmıştı. Bu karargâhın lağvedilmesinden sonra, bu kez Savunma Bakanlığında, önce Kara Kuvvetleri Komutanı General von Seeckt'e bağlı bir birim olarak, daha sonra şubesi Birlik Hizmetlerinin I. Dairesinden ayrıldıktan ve "Wehrmacht Dairesi" şeklinde genişletildikten sonra Savunma Bakanları Gessler ve Groener'in yardımcısı olarak aynı görevi yaptı. Schleicher, yeni teşkil edilen Bakanlık Dairesi Başkanlığına terfi edince, parlamentoya karşı sorumlu Devlet Bakanı olmadı; subay olarak Bakan'ın astı ve ona bağlı bir organ ve danışman oldu. Bulunduğu görevin özelliği dolayısıyla -deyim yerindeyse- zorunlu olarak perde gerisinde kaldı. Siyasi etkinliğinin kapsamını belirlemek veya sınırlamak tam yetkili parlamenter Bakan'ın elindeydi. Schleicher'in

o yıllarda, Bakan ve Şansölye olarak sahneye çıkmasından önce oldukça büyük siyasi etkide bulunabilmesi, Savunma Bakanları Noske, Gessler ve Groener'in ve İmparatorluk Başkanları Ebert ve Hindenburg'un güvenlerini kazanmış olmasından kaynaklanıyordu. (Ancak Şansölyeliğinin ilk haftalarında Hindenburg'un güvenini kaybetmişti.)

Yukarıda ifade edilen değerlendirmeler hakkında şunları söylemek gerekiyor:

Bu değerlendirmelerin büyük kısmı Schleicher'in bir şekilde devre dışı bıraktığı, zayıf yönlerine vakıf olduğu, başarısızlıklarını gördüğü siyasetçilere aittir. Bu kişiler tarafsız şahitler olarak değerlendirilemezler. Schleicher'in Groener'in, Brüning'in ve Papen'in düşürülmesinde payı olduğu suçlamasında bulunanlar -her şeyden önce- onun entrika hevesinden veya bencil güdülerle hareket ettiğinden, söz konusu kişilerin istifa ettikleri anda gerçekten görevlerini yerine getirecek durumda olmadıklarına inanmadığından emin olmalıdırlar. Ona kolayca bencil güdülerle hareket ettiği suçlamasında bulunmak adil bir davranış değildir.

Diğer taraftan, Schleicher'in mesai arkadaşlarının veya dostlarının ya ölmüş oldukları veya -her ne sebeple olursa olsun- onun için seslerini şimdiye kadar yükseltmedikleri dikkate alınmalıdır. Bu nedenle, burada bir arkadaşın arkadaşı için konuşması; bir siyasetçi için değil, bir insan ve bir asker için konuşması gerekiyor. Bunu tarafsız bir şekilde yapabileceğime inanıyorum. Çünkü ben ne onun yakın arkadaşımı ne de onun vasıtasıyla bir şeyler elde etmiş bir insanım.

1906-1914 yıllarında "Teğmen" rütbesindeyken 3'üncü Muhafız Piyade Alayında Schleicher ile birlikte görev yapmıştık. 1907'den 1910 yılına kadar hizmet bakımından yakın bir ilişki içindeydik. Çünkü, Schleicher benim de görev yaptığım piyade taburunun (Füsilier Bataillon: Çakmaklı Tüfekli Piyade Taburu) Emir Subayı'ydı. 1911 yılında onun görevini ben üstlendim. Sonraki yıllarda savaş başlayana kadar önce Harp Akademisine gitti, daha sonra Büyük Genelkurmay Karargâhına tayin oldu. Bu arada irtibatımız devam etti. Çünkü Schleicher akşam yemekleri için alay gazinosuna gelmeye devam ediyordu.

Schleicher -alay içindeki arkadaşı ve akranı Hammerstein Equard gibi- arkadaş çevresi içinde çok akıllı bir kişi olarak ön plana çıkıyor-

du. Koşullar onu daha sonra siyaset alanına çekmeseydi kesinlikle önemli bir komutan olurdu. Çok yönlü bir eğitim görmüştü, ilgili ve olağanüstü çalışma gücü olan çalışkan bir insandı. Düşüncelerinde yanılmaz mantığının etkisi vardı, insanların zayıf yönlerini ve meziyetlerini çok iyi görürdü. Bunun yanında yaşam sevinçlerinin değerini bilen bir insandı. Askerlere özgü “Onur ve Vazife” anlayışı örnek seviyedeydi. Ön yargılardan tamamen arınmış olması nedeniyle genç arkadaşları sık sık ona danışırlardı ve yardım etmesini isterlerdi. Özellikle küçük çevrelerde yapılan tartışmalarda üstün yanları öne çıkardı. Bu tartışmalarda hiçbirimiz onunla baş edemezdik. Elbette bu sırada çok alaycı olabiliyor, çoğu zaman konuşulanlara kayıtsız kalıyor hatta Berlin şivesi ile konuşarak patavatsızlık da yapabiliyordu. Arkadaş çevresinde “Küçük Kurt Schleicher” (Kurtchen Schleicher) olarak anılan Schleicher’in konuşmaları öyle şaka dolu ve etkiliydi ki kaba saba sözleri bile ayıplanmazdı. Bu, karşılarında sözünü esirgemediği üstleri için de geçerliydi. Onun bazı sözlerinin onu yakından tanımayan ve şakalarına muhatap olan insanların gururlarına dokunmuş olabileceğini düşünüyorum. Tartışmalardaki becerisinin aksine - çoğu askerler gibi- Schleicher’de de halka hitap etme yeteneği bakımından eksiklikler vardı; deyimleri kullanırken çok gerçekçi düşündü, laf cambazlığı yapmak için fazla dürüsttü. Dışardan bakınca karakterini yansıtan bir özellik göze çarpmıyordu; ama kısa bir süre önce kendisini uzun yıllardır tanıyan bir arkadaşı bana şöyle bir şey söyledi: Schleicher’in yatağının üstünde “Tüm dünyayı elde eden, ama bu arada ruhu bundan zarar gören insana ne yardım edebilir?” sözü asılıymış. Bu, elbette hasımları tarafından propagandası yapılan hırslı ve entrikacı bir insan resmine uymuyordu.

Ordu içinde her zaman “Hiç kimse bir askerin değerini ve karakterini arkadaşlarından ve astlarından daha iyi değerlendiremez.” görüşü hâkimdi. Bu söz doğru ise, Schleicher hakkındaki değerlendirmeler oldukça iyiydi. Astları ona çok saygı gösteriyorlardı. Ben mesai arkadaşlarından ve siyasi faaliyet gösterdiği zamanlardaki arkadaşlarından onu takdir etmeyen, ona saygı duymayan bir kişi tanımıyorum. Alayımızda çok seviliyordu, hepimizin ona güvendiğini biliyordu. Ona arkadaş olarak güvenilebileceği biliniyordu. Verdiği sözü tutardı. Hırslı bir insan olmak, başkalarından üstün olmak ona uzak olan şeylerdi. Sahip olduğu yetenekleri ile buna ihtiyacı da yoktu. Üstlerimiz

onun çok yüksek insani meziyetlerinin yanında, yeteneklerinin de farkındaydılar.

Schleicher'in daha sonra Reichswehr birlikleri içinde az yankı uyandırması başka bir konudur. Bu, onun çalışma tarzından kaynaklanmaktadır. Sayıları pek fazla olmayan bazı insanlar onun ordu için ne kadar önemli bir kişi olduğunun farkındaydılar. Buna karşın, onun görev alanı ile ilgili çok şey askerler arasında pek seilmeyen işlerdi. İnsani açıdan bakıldığında, onun gösterdiği etkinin ve hızlı yükselmesinin akranları arasında kıskançlığa sebep olması anlaşılır bir şeydi.

Schleicher, Birinci Dünya Savaşı'nın başında Genelkurmay Karargâhına atandı. Bir tümen karargâhında kısa bir süre kurmay subay olarak görev yaptıktan sonra savaş boyunca Kara Kuvvetleri Komutanlığında idi. Çok geçmeden Kurmay Başkanı Yardımcısı'nın (Generalquartiermeister)⁴⁶ sağ kolu oldu. Cephedeki kara birliklerinin "İkmal-Bakım Hizmetleri" ile ilgili birimleri ona bağlıydı. Schleicher, özellikle silah ve mühimmat üretimini arttırmak amacıyla hazırlanan "Hindenburg Programı" nedeniyle halktan ve ekonomi alanından çekilen iş gücünün büyüklüğüne bağlı olarak iç siyaset, ekonomi ve sosyal konularda ortaya çıkan problemlerle uğraşmak zorunda kalıyordu. Bu sorunlarla uğraşmak görüş alanını askerî düşünce çerçevesinin dışına doğru genişletiyordu, ama bu suretle siyasi güç oyunlarının içine de düşmüş oluyordu. Bu oyun ne kadar uzarsa ona o kadar çok ayak bağı oluyordu. Kısa zamanda sosyal meseleleri anlama yeteneği gelişti. Kurmay Başkanı Yardımcısı görevi nedeniyle, iktisadi çevrelerin savaş dolayısıyla elde ettiği kazanç ile işçilerin hayat standardı arasındaki uyumsuzlukla uğraşmak durumunda kaldı. Daha sonra sendika yönetimleri ile karşılıklı anlayışa dayanan bir ilişki kurdu.⁴⁷

Schleicher için, hepimiz için 1918 Devrimi ile içinde hep beraber büyüdüğümüz dünya batıyordu. Bu yazının başında Alman askerleri-

⁴⁶ Generalquartiermeister: Wehrmacht döneminde Kara Kuvvetleri Komutanlığında lojistik ve askerî idare konularında Kurmay Başkanı'nın yardımcısıydı. (Ç.N.)

⁴⁷ Schleicher, hükûmetine bir taban bulmak için Şansölye olarak ümidini sendikalara ve NSDAP'ın bölünmesine bağlamıştı. NSDAP açısından Hitler'in gücünü ve kişiliğini küçümsemişti. Noskes'in raporuna (Bir Demokrasinin Yükselişi ve Çöküşünde Yaşananlar) göre sendikalarda "Reaksiyoner General" ile hareket etmeyi engelleyen Breitscheid'in başkanlığındaki Sosyal Demokrat Parti Yönetiminin itirazı vardı.

nin tutum ve anlayışları hakkında söylenler Schleicher için de geçerliydi: Şimdi Kral ve Kayzer ilkesinin yerini “İmparatorluk” almıştı. Schleicher için bu tehlike dolu felaket ve kargaşa günlerde imparatorluğu korumaya çalışmak ve bunun için mücadele etmek devletin şeklinden daha önemliydi.

Schleicher’in çalışmalarında iki yol göstericisi vardı: Bunları en güzel “Otorite ve Yasalara Uygunluk” kavramları ifade ediyordu.

İlk çabası, devrime yol açan olayların girdabında monarşinin yıkılmasıyla tamamen yok olan “Devlet Otoritesi”nin tekrar tesis edilmesiydi. Belki tesadüfen, Halk Temsilcileri Konseyi Başkanı Ebert vasıtasıyla Hindenburg ile temas kuran ilk subaydı. Kurmay Başkanı Birinci Yardımcısı Groener’in siyasi danışmanı olarak Ebert’in Kara Kuvvetleri Komutanlığı ile hareket etmesinin sağlanmasında önemli bir rol oynamıştı.

Schleicher, amiri General von Thaer ile hükûmetin korunması ve doğu sınırının güvenliğinin sağlanması için dağılan eski ordunun yerine gönüllülük esasına dayanan yeni birlikler kurulmasının gerekli olduğunu da görmüştü. Bu düşüncesini kabul ettirerek devlet otoritesinin tekrar sağlanmasında Almanya’nın Bolşevikleşmesi tehlikesinin ve doğuda başka arazi kayıplarının önlenmesinde yararlı hizmetleri olmuştu.

Önce General von Seeckt’in, daha sonra Savunma Bakanı Gessler ve Groener’in siyasi işlerden sorumlu karargâh subayı ve danışmanı olan Schleicher’in yeni kurulan Reichswehr’in son şeklini almasında önemli katkıda bulunmuştu. Tabii bir asker olarak ülkesinin iç yapısının sağlamlaştırılması ve gerektiğinde düşmanca tavır içindeki komşularının saldırılarına karşı koymak için mümkün olduğu kadar güçlü ve iç yapısı sağlam bir “Güç Unsuru” yaratmak istiyordu. Bu yolda dur durak bilmeden çalıştı. Bu çalışmalar sırasında görüşmelerdeki becerisi yanında partilere karşı ön yargısız olması da işine yaradı. İmparatorluk düşüncesine hizmet ettiği için -komünistler hariç- tüm partilerle birlikte hareket edebiliyordu, ama herhangi bir partinin hedeflerini benimsemiyordu. Bu tutumunun Reichswehr’in görevlerini yerine getirmesi için yapacağı hazırlıklarda ihtiyaçlarını temin etmesine büyük katkısı oluyordu. Bu arada, değişen hükûmetlerden gizli silahlanma hazırlıkları için kaynak temin edilmesinin yanında, doğu sınırının korunması için Prusya’nın sosyal demokrat hükûmetinin de ikna

edilmesini hatırlamak gerekiyor. Diğer taraftan, Schleicher hiçbir partinin kendi çıkarı için kullanamayacağı bir adamdı. Birçok sosyal demokrat “Geri Kafalı General” saplantısından kurtulamazken, kökeni ve yetişmesi dolayısıyla doğal olarak en yakın olduğu sağ çevrelerde de “Kızıl” olarak anılıyor ve bu nedenle kuşku uyandırıyordu.

Schleicher’in askerî-politik ve çoğunlukla sadece siyasi alandaki faaliyetleri Reichswehr için yaptığı çalışmalardan hiç bilgisi olmayan veya çok az bilgisi olan birliklere yabancı kalmasına sebep oluyordu. Birlikler için bir şeyler yapmayı başardığında veya fikirlerini kabul ettirdiğinde gösterdiği başarılarını sağda solda anlatmanın genellikle bir yararı olmuyordu. Buna karşın, gerekli olduğunda, geçiş döneminde kaçınılmaz olarak yapılan bireysel siyasi densizliklere veya yanlışlara karşı önlem alındığı çok hızlı şekilde yayılıyordu. “Silahlı Gücün” devlete sadakatinden şüphe duyulmamasını, devletin “Güç Unsuru” olarak yasallığı (Legallik) temsil etmesini gözetmek Schleicher’in görevleri arasındaydı. Bu çalışmalar sırasında dost kazanması mümkün olmuyordu. Ancak kendisinin ve Savunma Bakanları Gessler ve Groener’in çok ciddi olmayan ve acil tedbir alınmasına ihtiyaç duyulmayan olaylar sırasında sürekli askerlerin yanında yer aldıkları vurgulanmalıdır. Astlara kötü davranılan durumlar istisna teşkil ediyordu. Bu olayların nadir görülmesi sevindiriciydi.

Bakan Gessler’in önemsiz bir meseleden dolayı subaylara yapılan saldırıları hazır cevaplılığı ve ustalığı sayesinde savuşturmasına dair güzel bir örnek var. General von Hammerstein ile görevinden istifa eden Bakan’ın Bodensee’nin yukarısındaki güzel çiftliğinde misafirken bize olayı bizzat kendisi anlatmıştı. Savunma Bakanı olarak atanmasından kısa bir süre sonra, küçük bir garnizonda bir teğmenin ilerlemiş saatlerde “Yaşasın Kayzer!” diye bağırması nedeniyle Reichstag’ın Bütçe Komisyonunda sosyal demokratların şiddetli saldırılarına maruz kalmış. Bu aslında bir densizlikti, ama subayların sözde gerici karakterini kanıtlamak için meseleyi çok abartmışlardı. Gessler bunun üzerine şöyle bir cevap vermiş: “Baylar, olay hakkında henüz bir bilgim yok, o subayı da tanımıyorum. Görevimi kısa bir süre önce devraldığımı biliyorsunuz. Ama gerekli bilgileri alacağımdan emin olabilirsiniz. Örneğin isimleri öğrenmeye başladım; atlarda Agamemnon ismine kadar geldim.” Tabii yaptığı bu şaka ile insanların sempatisini kazanmış ve ortamı da biraz yumuşatmıştı.

Daha önce söylediğim sebeplerle Schleicher'in -özellikle sorumlu Bakan ve daha sonra Şansölye olarak- esas siyasi etkisinin ayrıntılarına girmek istememekle beraber, bu kişiliğin resmini tamamlamak için bir soruya açıklık getirmek gerekiyor. Gençlik yıllarında ve subay olarak sorumluluk taşınmayan görevlerde bulunurken Weimar Cumhuriyeti'nde oldukça büyük etki yapabilmiş olması insanı şaşırtıyor. Bu etkisini Reichswehr'e borçlu olduğunu, çünkü arkasında "Silahlı Gücün" ağırlığı bulunduğunu söyleyenler yanılıyorlar. Schleicher hiçbir zaman Reichswehr olmamıştı. Ancak kısa süre Savunma Bakanı olarak görev yaptığında Reichswehr adına konuşma yetkisi vardı. Fikirlerinin siyasi açıdan önemli olması, onun kişiliğinden, problemler ve iş birliği yaptığı ve karşıtı olan insanlar karşısındaki tavrından kaynaklanıyordu. Daha önce sözü edilen yetenekleri bu konuda elbette önemli rol oynuyordu. Özellikle yetenekleri, düşüncelerindeki açıklık ve tarafsız biçimde yaptığı çalışmaları sayesinde üstlerinin ve önemli personelin güvenlerini kazanmasını biliyordu. Biz bütün bunları alayda genç subaylar olarak görev yaparken yaşamıştık. Bunlar savaş sırasında fikirleri bakımından önemli iki Kurmay Başkanı Yardımcısı'nın emrinde görev yaparken teyit edilmişti. Özellikle, bakanlar Noske, Gessler ve Groener, İmparatorluk başkanları Ebert ve Hindenburg kesinlikle bir "entrikacı" tarafından "aldatılacak" adamlar değildi.

Schleicher'in güven kazanması sadece fikri açıdan değil, karakter bakımından da önemli bir kişi olmasından kaynaklanmaktaydı. Çoğu siyasetçilerden farklı olarak bir konuda ilerideydi. Bazı hasımlarının yaptığı gibi, partilerin, meslek veya ekonomi alanında faaliyet gösteren gruplarının çıkarları için değil, asker olarak imparatorluğun, yani tüm ülkenin çıkarları için çalışıyor ve mücadele ediyordu. O grupların karşısında çok daha güçlüydü, çünkü konumu itibarıyla ona karşı çıkamıyorlardı. Tarafsız ve ön yargısız olması da onun gücüne güç katıyordu. Sık sık askerlerin ufuklarının geniş olmamasından söz edenler ona da aynı suçlamada bulunamazlardı. Aksine, görüştüğü bazı parti politikacılarından farklı olarak onlar gibi ideolojik at gözlüğü yoktu. Ön yargısız ve tarafsız olarak ilgilendiği bir konuda, komünistler dışında herkesle anlaşabilirdi.

Şüphesiz, Schleicher'in cumhuriyetin ilk gününden itibaren "çalışmalarını sürdürmesinin" büyük rolü vardı. 1918'den sonra ortaya

çıkan tüm sorunlar ve Weimar Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra parlamentodaki tüm gelişmeler hakkında bilgi sahibiydi. Siyaset alanında rol oynayan tüm şahsiyetleri tanırdı, 1918'den sonraki faaliyetlerini takip etmişti. Bu kişilerin kuvvetli ve zayıf yönleri, yaptıkları hatalar ve düştükleri zor durumlar hakkında bilgisi vardı. Çok çalışkan bir kurmay subaydı, çok bilgiliydi; daha az bilgisi olanlar ona yalan söyleyemezlerdi. Çok zekiydi, boş sözlere veya kuruntulara kapılmadan gerçekçi düşünürdü. Diğer taraftan, insanlar verdiği sözü mutlaka tutacağını bilirlerdi. Bütün bu gerçekler o dönemde bir subayın bu kadar büyük siyasi etki gösterebilmesini açıklamaktadır. Bu, etkiyi gösteren Schleicher'in kendisiydi Reichswehr değildi.

Kurt von Schleicher'in siyasi faaliyetleri nasıl değerlendirilse değerlendirilsin, kalbi büyük bir vatan sevgisi ile doluydu. Bütün çabası imparatorluğa hizmet etmektir. Elbette o da hırslı bir insandı, ama bir şeyler talep etmek için değil, bir şeyler yapabilmek için gayret gösteriyordu. Siyasi oyunlar muhtemelen çok hoşuna gidiyordu. Bu nedenle değerlendirmelerinde ve davranışlarında siyasi taktik çok fazla ön plana çıkıyordu. Fakat Schleicher Prusyalıların anlayışına göre "devletin hizmetkârı"ydı. Güç ve nüfuzu kendisi için isteyen bir adam değildi, bunlardan hizmet sırasında yararlanması gerektiğine inanıyordu. Schleicher siyasi olarak nasyonal sosyalizmi ve Hitler'i değerlendirirken yanılmıştı. Ama mücadele etmeye hazırdı ve vatansever olarak -bugün bildiğimiz gibi- Almanya'yı felakete sürükleyecek kişinin eliyle hayatını kaybetmişti.

NASYONAL SOSYALİZM İLE KARŞILAŞMA

Arkadaşımı anmamın bir borç olduğuna inanarak Schleicher'in karakterini bu şekilde ortaya koyduktan sonra, o yıllarda cereyan eden olayları anlatmaya devam etmek istiyorum. İlk olarak Polis Generali Daluge Hitler tarafından SA'nın yeniden teşkilatlandırılmasıyla görevlendirildi. Savunma Bakanlığından gelen bir emirde, Savunma Bölgesi Komutanlığından elde edilen tecrübelerle dayanarak askerî makamların görüşüne göre büyük SA birlikleri komutanı olarak bırakılamayacak yüksek rütbeli SA komutanlarının isim listesinin gönderilmesi isteniyordu. III. Savunma Bölgesi Komutanlığı bunun üzerine istenen listeyi gönderdi. Liste, Şilezya için Bölge Komutanı olan 2'nci Süvari Tümeni Komutanı'nın, Neumark için Frankfurt an der

Oder ve Postdam Savunma Mıntıkası komutanının önerilerine göre hazırlandı ve Kurmay Başkanı olarak benim tarafımdan imzalandı. Savunma Bakanlığı bizim “Gizli” olarak değerlendirdiğimiz bilgileri Daluege’ye aktardı. Daeuege’nin adı geçen SA komutanlarının bu bilgilere göz atmalarından başka yapacağı daha iyi bir şey yoktu. Ne kadar başarılı olduğu düşünülebilir. Daha önce sözü edilen tugay komutanları arasında bizim uygun görmediğimiz komutanlardan biri de Neumark’tan K.’ydi. K. bunun üzerine Orgeneral Freiherr von Fritsch’e başvurdu ve kabul edilmemesi hâlinde beni düelloya davet edeceğini söyleyerek görevden alınmamı talep etti. General Freiherr von Fritsch iki isteği de reddetti.

Hitler, Reichswehr, SA ve SS komutanlarına bir kez daha anlaşmaları çağrısında bulunmayı gerekli gördü. SA ve SS’nin 30 Haziran sürecindeki silahlanma talepleri nedeniyle aralarında gerginlik vardı. Bunun üzerine “Opera Binası”nda toplandık. Hitler sahneye çıkarak bir konuşma yaptı. Konuşmasında Reichswehr’in “ulusun silah taşımaya yetkili tek kurumu” olduğunu ve öyle kalacağını belirtti. Görevinin imparatorluğu tekrar bağımsız büyük bir devlet yapmak olduğunu, ancak Wehrmacht’ın ve partilerin imparatorluğun esenliği için birlikte hareket etmemeleri hâlinde bunu başaramayacağını söyledi. Bu durumda tabancayı çekmekten başka seçeneğinin kalmayacağını, çünkü girdiği işte başarısızlığa uğradıktan sonra daha fazla yaşamak istemeyeceğini söyledi. İmparatorluk Şansölyesi’nin yaptığı bu dramatik çağrının biz askerlerin çok hoşuna gittiğini söyleyemem. Toplantıya katılanlar akşam “Tannhaeuser” gösterisine davet edildiler. Orkestra Şefi Kleiber’di. Kleiber, işini her zamanki gibi çok iyi yaptı, bu sırada -içinde bulunduğu sıkıntılı duruma rağmen- sahnede büyük bir zarafet gösterdi. Oturduğum yer tam da gizli düşmanım Bay K.’nin yanındaydı! Ama ne kılıç ne de tabanca çekti.

O dönemde Savunma Bölgesi Kurmay Başkanı olarak ikinci bir olay hakkında daha bilgi vermek istiyorum. Bu olayda benim Savunma Bakanı’nı partinin aldığı tedbirlere karşı çıkması için harekete geçirmek amacı taşıyan girişimim başarılı olmamıştı. Savunma Bakanlığı ari ırka mensup olmayanları” dışlayan “Memurluk Mesleğinin Yeniden Yürürlüğe Konulması Yasası” uygulanması sırasında “ari ırka mensup olmayan” tüm subayların ve askerlerin de Reichswehr’den ilişkilerinin kesilmesini emretti. İlişiği kesilen astsubay, erbaş ve erle-

rin sayısını vermem mümkün değil. Ama sayıları oldukça azdı. Subaylarda ise altı teğmen ve bir subay adayının ilişiği kesilmişti. Bana göre, cazip bir gelecek vadetmemesine rağmen, gönüllü olarak Reichswehr'e katılan bir kişi Almanya'ya inandığını açık şekilde ortaya koymuştur. Büyük annesinin Yahudi olması varsayımı üzerine böyle bir askerin ilişini kesmeyi arkadaşlığa aykırı buluyordum. Aynı şekilde, Reichswehr Birinci Dünya Savaşı'nda cephede savaşan Yahudilerin yanında dursaydı bunu doğal karşıldım. Savunma Bakanlığının bu emri beni de şahsen ilgilendiriyordu. Çünkü ilişiği kesilen subaylardan biri daha önce benim emrimde çalışmıştı. Teğmen olarak Kolberg avcıları arasında görev yapıyordu. İşin trajik tarafı, çocuk o zamana kadar Yahudi olduğunu bilmiyordu. Daha çocuk yaştayken anne ve babası ayrılmışlardı. İngiliz olan annesi ülkesine geri dönmüş ve orada ölmüştü. Herkes gibi, ari olduğuna dair kanıt göstermesi gerektiğinde babası annesinin yarı Yahudi olduğunu söylemişti. Bunun üzerine benden yardımcı olmamı istemişti. Ben de Blomberg'in sağ kolu durumundaki General von Reichenau'ya çok açık bir mektup yazdım. Ordunun partiye boyun eğmesinin ve az sayıdaki bu subayları ve askerleri feda etmesinin bana göre korkaklık olduğunu ifade ettim. Onlar Reichswehr'e katılmak suretiyle Almanya için canlarını feda etmeye hazır olduklarını ispat etmişlerdi. Reichenau mektubumu Blomberg'e arz etmiş. Blomberg çok sinirlenmiş. Bunun çektiği vicdan azabından dolayı olduğunu sanıyorum. Blomberg mektubu General von Fritsch'e göstermiş ve bana karşı harekete geçmek istediğini belirtmiş. Ancak Fritsch mektubu almış ve konunun kendi işi olduğunu söylemiş. Gerçek bir asker olarak benim düşüncemi uygun bulmuş. Bu nedenle bana karşı herhangi bir işlem yapmadı. Ancak Blomberg'in ari olmayanların ilişiklerinin kesilmesi konusundaki emrini iptal edemedi. Daha sonra Orgeneral von Seeckt'e yazılan bir mektup sayesinde adı geçen teğmenin Çin'deki Alman Askeri Heyetinde görevlendirilmesini başardım. Bu heyet hükümet tarafından geri çağırılınca Personel Dairesi tarafından tekrar orduda görevlendirildi. Ama maalesef Polonya Seferi sırasında Bzura Muharebesi'inde "Bölük Komutanı" olarak piyade erlerinin başındayken hayatını kaybetti.

HİNDENBURG'UN ÖLÜMÜ

2 Ağustos 1934 tarihinde tüm Almanya'da bayraklar yarıya indirildi. O gün, 1914'teki ilk seferberlik gününün yirminci yıl dönümüydü. İmparatorluk Başkanı Feldmareşal von Hindenburg Doğu Prusya'da atalarından kalan Neudeck'te ebedî istirahatgâhına tevdi edildi.

Bu ölümün Reichswehr için devlet başkanlığının değişmesinden ve Başkomutanının kaybedilmesinden çok daha fazla bir anlamı vardı. Hindenburg içinde yetiştirdiği geleneği temsil ediyordu. Reichswehr, Tannenberg'in muzaffer komutanına bir zamanlar “Kraliyet Prusya ordusu” ile Başkomutanı arasındaki bağı hatırlatan bir duyguyla bakıyordu. Bu “Yaşlı Beyefendi” yaşadığı ve imparatorluğun başında bulunduğu sürece, ordunun, Nasyonal Sosyalist Parti dâhil, tüm partiler için “Noli me tangere”⁴⁸ olarak kalacağı biliniyordu.

Yaşının ilerlemesi ve son hastalığı nedeniyle, İmparatorluk Başkanı'nı verdiği kararlarının etkisini göremeyecek ve dıştan gelecek etkilere açık hâle getirecek veya boyun eğdirecek şekilde zihinsel gücünde bir düşüş olup olmayacağı, düşüşün ne zaman başlayabileceği sorusu sürekli tartışılmaktadır. Ben bu soruya sadece kişisel ilişki çerçevesindeki bazı gözlemlere dayanarak cevap verebilirim. Ben Beyefendi'yi son olarak 1934 yılının ilk aylarında iki kez gördüm. Bir akşam çok sayıda kişinin davet edildiği Schlusnus'un güzel Başkanlık Sarayı'nda verdiği bir konserde gördüm. Sarayda düzenlenen bu tür bütün etkinliklerde olduğu gibi, o akşam da nezih ama sade bir konukseverlik vardı. Hindenburg, zarif gelini ve oğlunun yardımıyla konuklarını doğuştan centilmen bir insanın ağırbaşlı, ama güler yüzlü tavrıyla ve genellikle geçmişteki bir olayla veya babaları ile kişisel ilişkisi ile bağlantılı güzel sözlerle karşıladı. İsimleri ve geçmiş olayları hatırlama yeteneği hayret vericiydi. O akşam özellikle Hitler'e gösterdiği yakın ilgi, Hitler'in de İmparatorluk Başkanı'na gösterdiği içten saygı dikkatimi çekti. Beyefendi akşam boyunca konser sırasında ve konserden sonra konuklarıyla alındığı şekilde sohbet etti.

Bir keresinde de eşimle birlikte küçük aile ortamında Hindenburgların misafiriydik. Kızlarından biri veya eğlenceli yaradılışı nedeniyle görmek istediği kız kardeşim Herta kendilerini ziyaret ettiklerinde ara sıra bizi de davet ederdi. Küçük bir çevre ile geçirdiğimiz bu

⁴⁸ Noli me tangere: “Bana dokunma” (Ç.N.)

akşamlar çok güzeldi. Hindenburgların mutfağı harikaydı. Yemekte genellikle Beyefendi'nin de sevdiği iyi bir punch olurdu.

Daha sonra son doğum gününde kendisine armağan edilen kaliteli bir şarap servis edilirdi. Hindenburg bu fırsatlardan yararlanarak geçmişle ilgili bazı küçük anılarını anlatırdı. Hindenburg benim için ebeveynlerimin neslinden yaşayan son kişiydi. Biz gençlerin günün sorunları hakkındaki konuşmalarını ilgiyle dinlerdi. Benim için özellikle askerî konulara ilgi göstermesi çok etkileyiciydi. Bazen bizden daha geniş zaman dilimini ele alarak düşünürdü. Önceki görüşmelerimizden birinde konu askerî konulara gelmişti. Konu, yirmili yıllarda Süvari Birlikleri Müfettişi General von Poseck'in mızrak için verdiği mücadele ile ilgiliydi. Genç nesle mensup bizler mızrağı gelecek savaşlarda kullanılabilecek bir silah olarak değil, geçit törenleri için güzel bir nesne olarak görüyorduk. Ama eski süvariler çok sevdikleri mızraktan hiçbir şekilde ayrılmak istemiyorlardı. Beyefendi bu konuda çok gerçekçi şekilde şöyle dedi: "Poseck'in mızrak ile ne yapmak istediğini bilmiyorum. Bu konuda gelenekten söz edilemez. Mızraklı süvarilerin (Uhlanlar) dışında süvariler mızrağı ancak 1870'ten sonra almışlardı." Milyonlarca insanlardan oluşan bir orduyu sevk ve idare etmiş bir adamın imparatorluğa karşı yapılacak bir saldırıda küçük Reichswehr'in kullanılması ile ilgili olarak biz gençlerle aynı düşüncede olması şaşırtıcıydı.

Hindenburg, malikânelerinde bulunduğum bir akşam hafızasına dair şaşırtıcı bir örnek verdi. 3'üncü Muhafız Alayında görev yapan bir arkadaştan ve teğmen olarak kendisi ile bu alayda görev yapan babasından söz ediliyordu. Yaşlı von Loebell'in nişanlanmasını anlatırken şöyle dedi: "Ben o zaman Alay Emir Subayı'ydım. Loebell nişanlanırken ona şaka yapmak için bir telgraf göndermek istedik. Benim de bir şiir yazmam gerekiyordu. Bu şiiri hâlâ hatırlarım; sadece dört satırdı." Gerçekten de birkaç saniye düşündükten sonra bize bu dörtlüğü söyledi. Olay, 70'li yılların sonunda yani en az 55 yıl önce, 3'üncü Muhafız Alayının konuşlandığı Hannover'de geçiyordu. Hindenburg ara sıra yaptığı şakalarla ve okuduğu şiirlerle kendi akrabalarına da hoşça vakit geçiriyordu.

Feldmareşal hayattayken bir kez daha Neudeck'e gitmiştim. Onun için yeni inşa edilen malikâne tarz ve büyüklük olarak Doğu Prusya'ya özgü güzel ve sade bir çiftlik eviydi. Vefat eden eşinin sanat

anlayışıyla toplanan eski mobilyalarla çok güzel döşenmişti. Özellikle Hindenburg’a savaş sırasında verilen armağanların yer aldığı kitaplık çok etkileyiciydi. O sıralarda İmparatorluk Başkanı’na karşı pek hoş olmayan bir şekilde tavır almış olmasına rağmen çalışma odasında hâlâ Ludendorff’un resmi asılıydı. Bu, Hindenburg’un karakteri açısından tipik bir davranıştı.

“Yaşlı Beyefendi”, eski Kurmay Başkanı’nın ve Harekât Başkanı General Hoffmann’ın Tannenberg Muharebesi’nin şöhretini kendilerine mal etmelerine biraz buruktu: “Tannenberg kaybedilmiş olsaydı sorumlusu ben olurum.” Berlin’deki çalışma odasında Büyük Friedrich’i Feldmareşal Graf Schwerin’in tabutu başında gösteren resmi asılıydı. Hindenburg bu konuda şöyle demişti: “Ben de böyle bir ölümü arzu ederdim.”

Hindenburg’un zihni yeteneğinin zayıflaması konusuna geri dönersek, ben, 1934 yılı ilkbaharına kadar böyle bir şeyin söz konusu olmadığına inanıyorum. Ama onu ölüme götürecek hastalığı hayatının son haftalarında zihinsel yeteneğini zayıflatmış olabilir. Hindenburg, 30 Haziran olayları hakkındaki bilgileri muhtemelen sadece Hitler’den alıyordu. Hastalığı nedeniyle son haftalarını Neudeck’te büyük bir yalnızlık içinde geçirmek zorunda kalması, yayımlanan son teşekkür telgrafında ifade ettiği gibi, bu olayları kabullenmesi ile açıklanabilir. Ayrıca doktorların ziyaretine artık izin verilmiyordu.

Feldmareşal’in yeğeni olarak Tannenberg Anıtı’ndaki cenaze törenine davet edildim. Tören ile ilgili söyleyeceğim tek şey, törenin çok saygı dolu ve etkileyici şekilde icra edilmiş olduğudur. Bu törenin Beyefendi’nin mütevazı yapısına uygun olup olmadığı başka bir sorudur. Kendisinin Neudeck’te eşinin yanına defnedilmeyi istediği biliniyordu. Wehrmacht Piskoposu Dr. Dohrmann’ın sade matem konuşması ebediyete intikal edeninin arzusuna uygundu. 3’üncü Muhafız Piyade Alayının tabutun anıt kulesine taşınması sırasında çaldığı ve muhtemelen bu münasebetle son kez çalınan “Saygı Marşı” bu büyük askere gerçek bir veda selamıydı. Yaptıkları ve yapamadıkları hakkında Tanrı’ya hesap vermesi gerektiğinin bilincinde olan Hindenburg’un, Hitler’in söylediği gibi, “Valhalla’ya⁴⁹ gitmeye” hazır

⁴⁹ Valhalla, İskandinav mitolojisinde Valhöll, “Savaşta ölenlerin salonu”dur. Odin tarafından yönetilen Asgard’da bulunan görkemli ve büyük salondur. (Ç.N.)

olurdu sözü bana kuşkulu görünüyor. Diğer ülke temsilcilerinin merhuma saygılarını sundukları sırada askerlerin bekledikleri ama eksik olan bir şey vardı: Fransa Büyükelçisi Hindenburg'un tabutuna 3'üncü Muhafız Alayının sancağını örtmemiştir. Fransızlar bu sancağı Birinci Dünya Savaşı'ndan yıllar sonra hayatlarını kaybeden Alman askerlerinin başka yere nakledilmeleri sırasında bir piyade askerinin göğsünde bulmuşlar ve "savaş ganimeti" olarak Invalidendom'a asmışlardı. (Birlikler St. Leonard Muharebesi'nde sancak direğini bulup geri getirmişler, ancak askerin beline doladığı sancak onun ölümünden sonra kaybolmuştu.) Bu tören münasebetiyle onurlu bir hareket sonucu kaybolan sancağın geri verilmesi şövalyece bir jest olurdu ve ulusların barışmasını bekleyen herkes gibi biz askerleri de derinden etkilerdi.

Reichswehr, Hindenburg'un ölümünden hemen sonra Savunma Bakanı'nın emri ile "Führer ve İmparatorluk Şansölyesi" üzerine yemin etti. Reichswehr bundan sonra da Feldmareşal'in başkanlığında olduğu gibi "Noli me tangere" olarak kalacak mıydı? Askerler hangi hakla yemin etmekten kaçınabilirlerdi? Ben bunu değerlendiremiyorum. Hitler, yasaya uygun olmasını sağlamak için devlet başkanlığı hakkındaki yasayı Hindenburg'un hayata veda etmesinden bir gün önce yayımlamıştı.

TEKRAR SİLAHLANMANIN RESMEN BAŞLAMASI

Daha önce ifade edildiği gibi, "iktidarın ele geçirilmesi"nden sonra da ordunun tekrar silahlandırılması için hiçbir önemli tedbir alınmamıştı. Çalışmalar, silahların ihtiyatlı şekilde modernize edilmesi, teşkilatla ilgili bazı değişikliklerin yapılması ve esas itibarıyla daha sonra piyade tümenlerinin sayısının -barış döneminde de- üç katına çıkarılması ile sınırlandırılmıştı.

Hitler, ordunun iç yapısına el atmaktan kaçınıyordu. Hindenburg hayattayken Reichswehr'e karşı oldukça çekingen bir tavır içindeydi. Ama ordunun darbe gücünü arttıracak her tedbire büyük ilgi gösteriyordu. Bir keresinde de III. Savunma Bölgesi Komutanlığı tarafından planlanan ve o ana kadar sahip olduğumuz modern silahların kullanılacağı bir tatbikata katılmıştı. Tatbikat, Zossen'daki tatbikat sahasında yapıyordu. Arazi her tarafında hareket etmeye imkân vermiyordu; açık alanı sınırlıydı. Böyle bir arazide göstermemiz gereken silahlar

savaş koşullarına uygun şekilde kullanmak bir sanattı. Bu sırada çok komik bir olay oldu. Tatbikatta ilk hafif tanklarımız da kullanılacaktı. Ancak tanklar sadece şasi ve motordan ibaretti; henüz kuleleri ve silahları yoktu. Yani henüz maket hâlindeydiler. Tanklar muharebe sırasında 9'uncu Süvari Alayı ile karşılaştıklarında yeni ortaya çıkan bu görüntülere alışmamış atlar ürktü. Tabii yiğit süvarilerimiz buna çok alındılar. Öfkeli süvariler kızgınlık içinde kılıçlarıyla üstü açık tankların savunmasız şoförlerinin üzerine atıldılar.

Hitler tüm teknik ayrıntılar ile ilgileniyordu. Tatbikattan sonra subaylarla birlikte kahvaltı etti. Daha sonra kısa bir konuşma yaptı. Bu vesileyle dinleyicilerin düşünce biçimine uygun kelimeler seçme konusundaki maharetini de göstermiş oldu. Konuşmasında özetle, imparatorluğun yeterli güçte bir orduya sahip olması için her şeyi yapacağını, ancak bu suretle bağımsız bir devlet olarak politika izleyebileceğini söyledi. Bu arada, iç siyaset ile ilgili propaganda amaçlı sözler söylemedi. Savaşa girmek istediği anlamına gelebilecek zamansız tek bir kelime bile etmedi. Konuşmaları gerçekçi, açık ve ılımlıydı.

16 Mart 1935'te "Genel Zorunlu Askerlik"ın tekrar yürürlüğe sokulması komutanım General von Witzleben ve benim için sürpriz oldu. Anlaşılan Hitler, bu konuda açıklama yapmak niyeti konusunda sadece Savunma Bakanı'nı ve Orgeneral Freiherr von Fritsch'i bilgilendirmişti. Kara Kuvvetlerinin gücünün 12 kolordu ve 36 piyade tümeni olarak tespit edilmesi de Hitler'in düşüncesi idi. Böyle bir gücün hedef olarak belirlenmesi şüphesiz mantıklıydı. Ancak, taarruz harbi için hiçbir şekilde temel teşkil edemezdi. Durumun ve tüm tahminlerin gösterdiği gibi çok cepheli bir harp olacaktı. Bu güçteki bir Kara Kuvvetleri ancak savunma harbi için yeterli olurdu. Böyle bir gücün oluşturulması ile Almanya'nın potansiyeli tükenmiş olmazdı. Buna rağmen biz askerler, yeni Wehrmacht'ın iç yapısının güçlendirilmesi adına adım adım 36 tümenlik bir güce ulaşmak için bu potansiyeli görmek isterdik. Kolaylıkla uygulanabilecek ilk adım -bu adım atılmaya başlanmıştı- mevcut gücü üç kat arttırarak 21 tümene çıkarılmasıydı. Ordu içindeki beklenti büyük ölçüde bu yöneydi.

Büyük adım 36 tümenlik bir güce ulaşmaktı. Ancak doğal olarak, bu adım gerçekte kısmen atılabildi. Yeni tümenlerde, uzun süre olması gereken sayıda alay veya alaylarda olması gereken sayıda tabur yoktu. Topçu birliklerindeki durum da aynıydı. Tümenlerin üç katına

çıkarılması adımımda ise tümen kadrolarının süratle doldurulması mümkün olabilirdi.

Kadronun oldukça genişletilmesi ve “Gönüllülük Sistemi” yerine “Zorunlu Askerlik Sistemi”nin yürürlüğe sokulması Kara Kuvvetleri- nin karakterini tamamen değıştirmesi gerekiyordu. Reichswehr o ana kadar içine kapanık, düşünce biçimi bakımından birlik içinde bir yapıydı. Askerlik yükümlülüğü altındaki insanların orduya katılması ile halk içinde mevcut siyasi görüşler de birliklere yansıtılmış oldu. Acemi askerlerin orduya katılmadan önce Hitler Gençliği Okulundan geçmiş oldukları dikkat çekiyordu. Biz de III. Savunma Bölgesindeki polis birliklerinin büyük kısmını yeni alayların kuruluşlarına dâhil etmeye çalışıyorduk. Polisler o ana kadar memur statüsündeydiler. Bunların bazıları için memurların düşünce biçiminden asker gibi düşünmeye başlamak ve memur haklarından vazgeçmek kolay değildi. Eski subayların tekrar orduya alınmaları nedeniyle mevcut subay kadrosunun birlik ve beraberliğini kaybetmesi kaçınılmazdı. Eski subayların birçoğu çok hızlı şekilde askerî düşünce tarzına intibak ettiler ve değerli birlik komutanları oldular. Bazıları ise çok yaşlıydı, rahata alışmışlardı veya sivil hayattaki işleri sırasında askerî düşünce biçiminden oldukça uzaklaşmışlardı.

Gelecek yıllarda Reichswehr’in eski subay, astsubay, erbaş ve er- lerinden çok şeyler istenecekti. Olay, 7 tümenin 36 tümene çıkarılma- sından ibaret kalmayacaktı. Kısa sürede bu sayının üstüne çıkılmıştı. Bunun dışında çok sayıda özel birlik kurulacaktı; öncelikle zırhlı bir- likler teşkil edilecekti. Daha sonra piyade tümenlerinin kuruluşunda ağır topçu taburları, tanksavar birlikleri ve nihayet, Kara Kuvvetleri Komutanlığına bağlı çeşitli birlikler kurulacaktı. Ayrıca bazı subaylar yeni kurulmakta olan Hava Kuvvetleri birliklerine verilecekti. Bu nedenle kuruluşu büyük ölçüde tamamlanan ve acil ihtiyaç duyulan eğitimleri tamamlanan birliklerin tekrar parçalanması ve en azından çekirdek kadrolarının yeni kurulan birliklere verilmesi durumu ortaya çıktı.

Bütün bu olaylar nedeniyle subay camiasında ortaya çıkan gergin- lik, ister istemez subayların tamamen kendi görevlerine yönelmelerine ve ordunun askerî alana girmeyen konularla ilgilenmemesine se- bep olmuştu. Hitler tarafından gittikçe hızlandırılan silahlanmanın yapıldığı yıllarda birliklerin hiçbirisi harbe hazır değildi, bu tehlikeli

bir durum yaratıyordu. Bu tehlikenin aşılması bütün birlikleri meşgul ediyor ve askerlerin kendilerini ilgilendirmeyen problemlerle uğraşmalarına sebep oluyordu.

Bu durum, ordunun müteakip yıllarda dikkatini iç siyasetle ilgili sorunlara vermediğini açıklamaktadır. Ancak askerlerin siyasetten uzak durmasını isteyen Weimar Cumhuriyeti olduğu unutulmamalıdır.

8. KISIM

KARA KUVVETLERİ KOMUTANLIĞINDA

Kara Kuvvetleri Genelkurmayı Harekât Başkanı ve Kurmay Başkanı Birinci Yardımcısı. Genelkurmayın ve Genelkurmay Başkanının Yeri - Yiğnak Planları ve Kadro Gezileri - Tahkimat İşleri - Rheinland'ın İşgali - Kara Kuvvetlerinin Kurulması - Tank Yapımı - Hücum Topçusu - Redif Tümenleri - Yabancı Kara Orduları: İtalya, Macaristan, Bulgaristan.

KARA KUVVETLERİ GENELKURMAYI HAREKÂT BAŞKANI VE KURMAY BAŞKANI BİRİNCİ YARDIMCISI

1 Temmuz 1935'te Kara Kuvvetleri Genelkurmayı Harekât Başkanlığı görevine atandım. Bu güzel ve önemli görevde sadece 1 Ekim 1936 tarihine kadar kaldım. Daha sonra, aynı zamanda Kurmay Başkanı Vekili olan Kurmay Başkanı Birinci Yardımcılığı'na terfi ettim. Harekât Başkanlığı, Kurmay Başkanlığı dışında bir kurmay subaya verilebilecek onur verici ve büyük sorumluluk taşınan bir görev anlamına geliyordu. Harekât Başkanı olarak Kurmay Başkanı'nın sağ kolu olduğu kadar, ordunun kullanılmasını gerektirecek muhtemel sorunlarda aynı zamanda Kara Kuvvetleri Komutanı'nın da sağ koluydu. Kurmay Başkanı Birinci Yardımcısı görevine terfi etmek de bir ödüllendirme sayılırdı ama, Kurmay Başkanı ile Harekât Başkanı arasında beni pek tatmin etmeyecek bir ara kademe durumuna düşmekten endişe ediyordum. Hem Orgeneral Freiherr von Fritsch'in hem de General Beck'in bana güven duymaları nedeniyle endişe duymama gerek kalmadı. Savaş hâlinde sevk ve idare ve buna fikren hazırlanma konularında etkili olmayı sürdürdüm. Kurmay Başkanı Birinci Yardımcısı olarak aynı zamanda ilgili daire başkanlarının üstü sıfatıyla teşkilat ve tahkimat işlerinde, teknik konularda etkili olma imkânım da vardı. Bu nedenle her iki görevdeki çalışmalarımı birlikte ele alabilirim.

GENELKURMAYIN VE GENELKURMAY BAŞKANI'NIN YERİ

1932 yılı sonundan itibaren Birlik Hizmetleri Daire Başkanı General Adam'ın yerini alan General Beck, Genelkurmayı Kraliyet ordusu örneğine göre kurmaya çalışıyordu. Bu görev için Beck'ten daha

uygun bir kişi bulunamazdı. Beck, karakteri ve yetenekleri bakımından Feldmareşal Graf Moltke'ye tanıdığım herhangi bir yüksek rütbeli komutandan çok daha fazla benziyordu.

General Beck, Genelkurmayın yapısını ve özellikle askerî elitlerin anlayışlarını büyük örnekleri Moltke ve Schlieffen'in anlayışlarına uygun şekilde yeniden hayata geçirmeyi başarmıştı.

Ancak Beck, önemli bir konuda temelden değişmiş bir durumla karşı karşıya kaldı. Beck, Genelkurmay Başkanı'nın yeri ve dolayısıyla kendisinin ve kurumun "Yüksek Sevk ve İdare" üzerindeki etkisi ile bizzat ilgileniyordu.

Prusya Genelkurmayı'nın başlangıç yılları 1806 dönemine kadar gider. Ancak gerçek anlamını Özgürlük Savaşları'nda, özellikle Başkomutan Blücher ile Genelkurmaybaşkanı Gneisenau arasındaki uyumlu işbirliği sayesinde kazandı. Fakat on yıllar boyunca Savaş Bakanlığına bağlı kaldı. Genelkurmay Başkanı, ancak Yaşlı Moltke'nin muharebe sahasında komutanlık yeteneğini göstermesi üzerine Kayzer'e doğrudan bağlı en üst makam hâline geldi. Ancak bundan sonra bile hiçbir şekilde hükümdarın tek ve en yüksek danışmanı değildi. Savaş Bakanı, "Teşkilat, Eğitim, Silahlanma ve İdare" ile ilgili her şeyden sorumlu olmaya devam ediyordu. Genelkurmay taleplerde bulunabilirdi, ama son kararı Reichstag'da askerî bütçeyi savunan Savaş Bakanı verirdi. Bu durum, Savaş Bakanı Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Genelkurmayın isteklerini tam olarak karşılayamayınca, ordunun büyütülmesi için yasa tasarılarının verilmesi sırasında ortaya çıktı. Bunun yanında, Kayzer'in belki en etkili askerî danışmanı Askerî Kabine Başkanı'ydı. Kabinet Başkanı, Savaş Bakanı yanında bağımsız hareket eden bir kişiydi, Başkomutanın "Emir-Komuta Gücü" organı olarak Reichstag'a karşı da sorumlu değildi. Subay kadrolarının doldurulması gibi tüm personel işleri onun elindeydi. Genelkurmay Başkanı sadece kurmay subayların kullanılması ile ilgili kararları veriyordu. Son olarak kolordu komutanları da doğrudan Devlet Başkanı'na briefing verme hakkına sahip oldular.

Savaş hâlinde kara harbinin sevk ve idaresinde Kayzer'in sorumlu tek danışmanı yine Genelkurmay Başkanı'ydı. Onun görüşleri mevcut kuvvet oranları dikkate alındığında devletin bir savaşa girecek durumda olup olmadığı ve savaşın askerî açıdan nasıl yönetilmesi gerektiği konusunda verilecek karar açısından önemliydi. Savaş ve barış

hakkındaki siyasi kararı vermek onun işi değildi, bu kararı Kayzer ve siyasi işlerden sorumlu Şansölye vereceklerdi.

II. Wilhelm, Birinci Dünya Savaşı'nda uygulamada Kara Kuvvetlerinin emir-komutasını sadece itibari olarak elinde bulundururken, kara harbi Genelkurmay Başkanı tarafından sevk ve idare ediliyordu. Genelkurmay Başkanı daha sonra harbin genel sevk ve idaresinden de sorumlu oldu. Kara Kuvvetleri Komutanlığının siyasi konularda da etkili olması Ludendorff'un güçlü, şansölyelerin ve Kayzer'in zayıf kişiliklerinden kaynaklanıyordu.

Buna karşın, otuzlu yıllarda Genelkurmayın yeniden kurulması sırasında tamamen farklı koşullar vardı. Genelkurmay Başkanı artık Başkomutanın danışmanı değildi; sadece sorumlu olduğu alanlarda Kara Kuvvetleri Komutanı'nın danışmanıydı. Onun yanında Kara Kuvvetleri Komutanlığının kendisiyle eşit yetkilere sahip diğer makam sahipleri vardı. Ancak resmen olmasa da uygulamada bu makam sahipleri içinde "eşitler arasında birinci" konumdaydı.

Ama çok daha önemlisi, Genelkurmay Başkanı şimdi Devlet Başkanı üzerinde doğrudan etki yapma imkânına sahip değildi. Devlet Başkanı ile Kara Kuvvetleri Komutanı arasında hâlâ Wehrmacht üzerinde emir-komuta yetkisine sahip İmparatorluk Savaş Bakanı bulunduğu için bu etki daha azdı. Yani Genelkurmay Başkanı savaş hâlinde birinci askerî danışman konumundan üçüncü konuma çekilmişti. Bu konumda sadece Wehrmacht'ın bir Kuvvet Komutanı'nın teknik danışmanı olacaktı. Sadece bu suretle en yüksek makama görüşlerini sunabilir ve etkili olabilirdi. Kara Kuvvetleri Komutanı ise kendisi ile Devlet Başkanı arasında hâlâ Savaş Bakanı'nı görüyordu. Kendisi, Savaş Bakanı'nın altındaki eşit konumdaki üç Kuvvet Komutanından (Kara Kuvvetleri, Hava Kuvvetleri ve Donanma) biriydi. Bu durumda, Üçüncü İmparatorluk içindeki Genelkurmay Başkanı ve tüm Genelkurmay Kayzerlik dönemindeki gibi etkili olamayacaktı.

Ancak General Beck'in bulunduğu makamın görevi ile ilgili görüşü kendisini sadece Kara Kuvvetleri Komutanı'nın icra organı veya salt teknik konulardaki yardımcısı olarak görmesine izin vermiyordu. Kendisinin, Moltke'nin ve Schlieffen'in halefi olarak, Kara Kuvvetlerinin muhtemel kullanılması konusunda diğer makamlarla birlikte sorumluluk taşıdığını düşünüyordu. Bu nedenle 1938 yılında Kara

Kuvvetleri Komutanı'ndan tüm nüfuzunu kullanarak Hitler'in savaşa girmek niyetlerine karşı çıkmasını talep etti. Orgeneral von Brauchitsch'e bunu yaptıramayınca görevinden istifa etti. Böyle yaparak Yüksek Komuta Kademesinin o sıradaki yapısı nedeniyle Genelkurmay Başkanı'nın sorumluluğunun sınırlandırması anlamına gelen yükünün hafifletilmesini kabul etmediğini göstermiş oluyordu. General Beck, Moltke'nin anladığı manada son gerçek Genelkurmay Başkanı'ydı.

Beck'in böyle bir anlayışa sahip olması nedeniyle Kara Kuvvetleri Komutanı ile aralarında görüş ayrılığı olmaması mümkün değildi. Kara Kuvvetleri Komutanı son kararları kendisinin vermesi gerektiğini düşünüyordu. Bu nedenle Genelkurmay Başkanı'na Kara Kuvvetleri Komutanlığındaki diğer makam sahiplerine nazaran öncelik vermek istemiyordu. Tüm önemli askerî konularda ve -anlayışları ve karakterleri bakımından çok değerli askerler olan- Fritsch ve Beck'in temel görüşlerinde görüş birliği sağlanmasında bu makam sahipleri sorunsuz ve tamamen güvenilir şekilde iş birliği yapıyorlardı. Ancak Orgeneral Freiherr von Fritsch'in görevden ayrılmasıyla durum değişti. Halefi Orgeneral von Brauchitsch, Beck'in ne kadar değerli biri olduğunu biliyordu. Onun Sudet Krizi sırasındaki görüşlerini yukarıya karşı savunmaya hazır değildi veya kendisinde bu gücü görmüyordu. Brauchitsch, daha görevine başlarken Hitler'in yakın bir zamanda Beck'i de görevinden uzaklaştırma niyeti olduğunu öğrenmiş olmalıydı.

Yüksek Komuta Kademesinin bu yapısı ve bunun Genelkurmayın konumuna yaptığı etkinin ilerde Genelkurmay ile Wehrmacht Komuta Kademesi arasında görüş ayrılıklarına sebep olması şaşırtıcı olmazdı. Bu konuya daha sonra tekrar döneceğiz.

Şimdi Genelkurmayın teşkilat yapısını ele alalım.

Birlik Hizmetleri Dairesi, "Kara Kuvvetleri Genelkurmayı"na dönüştürülmesi sırasında oldukça genişlemişti. Beş eski daireden (Harekât, Teşkilat, Yabancı Ordular, Eğitim ve Ulaştırma daireleri) on üç daire oluşturuldu. General Beck, eski "Büyük Genelkurmay" örneğine uygun olarak, birkaç daireyi bir "Oberquartiermeister"⁵⁰ emrinde

⁵⁰ "Oberquartiermeister" Genelkurmay Başkanlığında emrinde birkaç daire bulunan "J" başkanlarına benzetilebilir. (Ç.N.)

birleştirdi. Bu tedbirle bir taraftan Kurmay Başkanı'nın iş yükü azaltılırken, diğەر taraftan Oberquartiermeisterler seferberlikte yeni teşkil edilen "Ordular Grubu veya Ordu Kararghlarının" kurmay başkanları olarak kullanılabileceklerdi.

Kurmay Başkanı Birinci Yardımcısı'nın (Oberquartiermeister I 'O.Q. I') emrinde Hrekat, Teşkilat, Tahkimat, Haritacılık ve teknik gelişmelerin teşvik edilmesi ve izlenmesi ile görevli bir daire vardı.

Kurmay Başkanı İkinci Yardımcısı'nın (O.Q. II) emrinde İkmal ve Ulaştırma daireleri vardı. Seferberlikte tüm Kara Kuvvetlerinin ikmal işlerinden sorumlu olarak görev yapması ngrlmşt.

Kurmay Başkanı çnc Yardımcısı'nın (O.Q. III) görevi, Yabancı Ordular Doğı ve Batı daireleri ile yabancı ordular hakkında bilgi toplamaktı. Berlin'deki akredite yabancı ataşeler ve yabancı ülkelerdeki kendi ataşelerimizle ilgili işler bu başkanlığın görevleri arasındaydı.

Kurmay Başkanı Dördüncü Yardımcısı'nın (O.Q.IV) görev alanı, subay ve birlik eğitimiydi.

Harp Tarihi Dairesi, Harp Akademisi ve Merkez Dairesi doğrudan Kurmay Başkanı'na bağlıydı. Merkez Dairesi sadece kurmay subayların şahsi dosyalarını tutmakla görevli değildi, seferberlikte -Kara Kuvvetleri Personel Başkanlığı ile müşterek çalışarak- Yüksek Komuta Makamlarına yapılacak atamalar üzerinde de çalışıyordu.

Genelkurmay Başkanı bu suretle, en azından bu konularda, önceki dönemlerden daha fazla etkili oluyordu. Albay Hossbach hem Merkez Dairesi Başkanı hem de Führer'in Başyaveri'ydi. General Beck, Hossbach'a çok güveniyordu. Bu iki görevinde de Hitler nezdinde Kara Kuvvetlerinin çıkarlarını ve Genelkurmayın görüşlerini başarı ile savundu. Bu görevi, Orgeneral Freiherr von Fritsch'e bağlılığının sonucu olarak, onun görevden alınmasına kadar devam etti. Hossbach'ın Başyaverlik görevinden ayrılmasından sonra, Hitler'in çevresinde onun Genelkurmay'a karşı gittikçe artan antipatisine karşı etkili bir denge unsuru kalmamıştı.

O yıllarda, III. Savunma Bölgesi Komutanlığında Kurmay Başkanı, daha sonra da Harekât Dairesi Başkanı ve Kurmay Başkanı Birinci Yardımcısı olarak benim selefim olan General von Wietersheim, Ge-

neral Halder (Eğitim işleri), Heinrich von Stöltnagel (Yabancı ordu- lar) ve Schmidt (İkmal işleri) Oberquartiermeister olarak görev yaptılar. Bu çok nitelikli subayların er geç Hitler tarafından devre dışı bırakılmaları Hitler'in Genelkurmay'a nasıl baktığını göstermekteydi. General Halder 1938'de General Beck'in halefi oldu ve Genelkurmay Başkanı olarak dört yıl sürdürdüğü yıpratıcı görevden sonra 1942 yılında bir teşekkür bile edilmeden görevden ayrıldı. General von Wietersheim, Sudet Krizi dolayısıyla inşa edilmekte olan Batı Duvarı'nın Fransa ile savaşa girilmesi hâlinde Batı Cephesi'nin uzun süre dayanmasını sağlayamayacağını söylediğinde Hitler çok sinirlenmişti. Oysa bunu söylemek onun göreviydi. Polonya'da, Fransa'da ve Rusya'da bir zırhlı kolorduyu başarı ile sevk ve idare etmesine rağmen Hitler boşalan ordu komutanlıklarına atama yapılması sırasında onu görmezden geldi ve 1942 yılında Başkomutanlık İhtiyatı'na aldı. General von Stöltnagel, "Fransa İşgal Bölgesi Komutanı" olarak başarısızlıkla sonuçlanan 20 Temmuz Olayı'na kurban gitti. General Schmidt, Yüksek Askerî Sevk ve İdare hakkında yazdığı mektuplardaki eleştirileri Hitler tarafından öğrenilince ordu komutanlığından alındı. Orgeneral Freiherr von Fritsch ile başlamak üzere, 1938/39 yıllarında Kara Kuvvetlerinin -iki istisna dışında- önemli makamlarında bulunan komutanlarından hiçbiri, birliklerin savaşın ilk yıllarında -Hitler tarafından yerine getirilemeyecek görevler verilene kadar- gösterdikleri büyük başarılarla rağmen İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda aktif görevde değillerdi.

Kurmay Başkanı Birinci Yardımcısı olarak görev yaparken emrinde bulunan daire başkanları da çok nitelikli kurmay subaylardı. Benim yerime I. Daire Başkanı Albay Hansen atandı. Daha sonra Kırım'da Kolordu Komutanıyken Sevastopol (Akyar) Müstahkem Mevki'sinin zapt edilmesinde önemli katkıları oldu. Teşkilat Dairesi Başkanı Albay Stapff'tı. Stapff bu konuda çok yetenekli bir subaydı. Görüşlerini bir Bavyeralı gibi ısrarla savunurdu. Tahkimat işlerinin başında Albay von der Chevallerie vardı. Albay Model "Kaybedilen Zaferler" adlı kitabımda da belirttiğim gibi, teknik gelişmeler alanında önemli rolü olan bir subaydı. Yeniden aktif göreve çağırılan ve daha sonra general olan Hemmerich'in haritacılık konusunda büyük hizmetleri oldu.

YIĞINAK PLANLARI VE KADRO GEZİLERİ

Önce I. Daire Başkanı, daha sonra Kurmay Başkanı Birinci Yardımcısı olarak en önemli görevim, Kara Kuvvetlerinin muhtemel görevleri için ön çalışmaları yapmaktı. Tüm genelkurmaylarda yapılan bu tür ön çalışmalara göz atmak, önde gelen askerler için savaş olasılıkları açısından hangi değerlendirmelerin belirleyici olduğu konusunda net bir resim verecektir.

Daha önce ifade ettiğim gibi, Reichswehr tümenlerinin sayısının az olması, buna karşın Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra muhtemel düşmanlarımızın sayısının fazla olması nedeniyle, önceden Yığınak Planı veya planları yapmaktan vazgeçmiştik. Ama bu arada durum çok değişmişti. Zorunlu askerliğin yürürlüğe girmesinden sonra Kara Kuvvetleri çok çabuk büyümüştü. Ancak sorumlu askerler -sadece savunma amaçlı olsa da- ordunun yüksek savaş kudretine sahip bir savaş aygıtı olması için çok yıllar geçmesi gerektiğinin bilincindeydiler. Şimdi mevcut olan tümenlerin sayısı nedeniyle savaş başlayınca üzerinde fazla çalışmadan bir Yığınak Direktifi verilmesi mümkün görünmüyordu. Diğer taraftan, Almanya-Polonya Anlaşması sayesinde Polonya ile ilgili durum sakinleşmişti. İmparatorluğa karşı yapılacak bir Fransız ve Çek taarruzuna Polonya'nın da otomatik olarak düşman tarafında katılacağını düşünmemize gerek kalmamıştı. Ancak Fransa'nın çok süratle başarı kazanması hâlinde ganimetten pay almaya çalışmasından korkmaya devam ediyorduk. Belçika'nın Fransa'ya sıkı şekilde bağlı olmaktan bağımsızlık siyasetine geri dönmeye çalıştığı anlaşıyordu. Potansiyel düşman olarak -Locarno'ya rağmen- ilk sırada Fransa ve en azından başlangıçta Çekoslovakya görülmeliydi.

Eskisinden farklı bu koşullar nedeniyle, 1935 sonbaharından itibaren veya 1936'da Alman Kara Kuvvetlerinin ilk Yığınak Planı hazırlandı. Bu plan, "Kırmızı" kod adlı Yığınak Planı'ydı. Bu plan Fransa'nın imparatorluğa taarruz edeceği varsayımına dayanıyordu. Çekoslovakya'ya gelince, Fransa'nın yanında olmakla beraber, ciddi askerî hareketlere girişmek için Fransızların Ren Nehri'nin sağ kıyılarını ele geçirmelerini ve müteakiben Almanya'nın derinliklerine doğru ilerlemeye devam edebilecek durumda olmalarını bekleyecekleri kabul ediliyordu. Polonya'nın önce askerî gelişmeleri bekleyecekleri ümit ediliyordu. Bu varsayımların doğru olup olmadıkları belli değildi.

Kırmızı Yığınak Planı, kesinlikle savunma harekâtı için yapılmış bir plandı. “Fransız Örtme Ordusu”nun kuvveti, erkenden hazırlık yapması ve hareket kabiliyeti nedeniyle, Fransızların ilk dalga birliklerinin Karlsruhe ve Mainz arasındaki Orta Ren Nehri geçiş yerlerini baskın şeklinde süratli bir ileri harekât ile ele geçirmeleri göz önünde bulundurulmalıydı.⁵¹ Fransızların bu ilk hedefe ulaşılmasından sonra, “Ulus Ordusu”nun tüm birliklerini kullanarak ileri harekâtlarına nasıl devam edecekleri belli değildi. Bohemya’dan ilerleyen Çeklere mümkün olduğu kadar süratle yardım etmek maksadıyla, Odenwald ile Schwarzwald arasındaki Kraichgau çöküntüsünü geçmeleri ve böylece Almanya’nın güneyini kuzeyinden ayırmaları akla yakın geliyordu. Ancak Fransızlar, imparatorluğun kalbine süratle ilerlemek için, sıklet merkezini Main Nehri’nin kuzeyinde de tesis edebilirler, gerekirse Ruhr bölgesini izole etmek için bazı birliklerini Ren Nehri’nin doğusundan kuzey istikametine döndürebilirlerdi. Fransız birliklerinin Belçika’yı geçerek doğrudan Aşağı Ren bölgesine doğru ilerlemeleri pek muhtemel görünmüyordu.

Fransızların -Çekoslovakya’nın katılmadığı- olası saldırısı karşısında, mevcut kuvvet oranı dikkate alınarak Ren Nehri’nin batısında Pfalz bölgesinde başarı şansı vadetmeyen bir direniş göstermekten vazgeçildi.⁵²

Üç ordu hâlinde teşkilatlanmış Alman birliklerinin büyük kısmı Fransızların ilk ileri harekâtını Ren Nehri kıyılarında durdurmaya ve -mümkün olduğu takdirde- Ren Nehri batısında sadece Mosel Nehri veya hiç olmazsa Ahr Nehri kuzeyindeki bölgede tutunmaya çalışacaktı. Ren Nehri hattındaki muharebelerin cereyanı sırasında düşman gruplarına karşı küçük küçük darbeler vurulması bekleniyordu. Doğu sınırının Polonya’ya ve Çekoslovakya’ya karşı güvenliği birer zayıf ordu ve Doğu Sınır Güvenliği birlikleri tarafından sağlanacaktı.

Savaşın bu şekilde yürütülmesi hâlinde Alman birliklerinin Ren Nehri hattındaki kısmi başarılarının Fransızların ileri harekâtını durdurmaya yetip yetmeyeceği şüpheliydi. Özellikle Alman birliklerinin,

⁵¹ O yıllarda ve Birinci Dünya Savaşı tecrübelerinden sonra, Fransız Kara Kuvvetlerinin, 1940’ta görüleceği gibi tamamen “Majino Konsepti”nin büyüüne bağlı kalacağı beklenemezdi.

⁵² İnşasına önce sadece Ren Nehri doğusunda başlanan Batı Tahkimatı henüz başlangıç safhasındaydı.

Batı'da kazanacakları kısmi başarıların, Çeklerin, Berlin veya Main Nehri'nin güneyinde, Fransızlara doğru kesin sonuç arayan bir taarruz başlatmalarını uzun süre önleyip önleyemeyeceği de şüpheliydi. Kırmızı Yığınak Planı esasen karşı tarafın askerî açıdan hata yapacağı varsayımına dayanıyordu. Bu arada Çeklerin başlangıçta bekler durumunda kalacakları da umuluyordu.

Bütün bunların sonucu olarak, 1937 yılında Kırmızı Yığınak Planı yanında ikinci bir Yığınak Planı (Yeşil Yığınak Planı) üzerinde de çalışıldı. Bu plan, Çekoslovakya'nın tutumunun hemen bir taarruz harekâtı başlatma niyetinde olduğunu göstermesi hâlinde yürürlüğe girecekti.

Yeşil Yığınak Planı, Almanların asıl birliklerinin Çek Kara Kuvvetlerine süratli bir darbe vurmalarını öngörüyordu. Bu harekâtın maksadı, Fransız birlikleri ile daha sonra yapılacak kesin sonuçlu muharebe sırasında geri bölgedeki tehdidi ortadan kaldırmaktı. Çeklerin Berlin istikametinde veya Fransız birliklerine doğru Güney Almanya istikametinde ilerlemeleri hâlinde, üç istikametten (Şilezya, Sachsen ve Bavyera istikametlerinden) aynı hedefe yönelik şekilde (konsantrik) taarruz edilecekti. Burada kesin sonuç alınana kadar Batı'da oyalama muharebeleri⁵³ yapılacaktı. Bu muharebeler sırasında kaçınılmaz olarak önemli ölçüde Alman arazisinin kaybedilmesine katlanılacaktı. Fransız birliklerinin Alman birliklerinin büyük kısmını Çekoslovakya'da serbest kaldıktan sonra kesin sonuçlu muharebeye zorlayabileceği bir zamanda Ren Nehri Hattı'nı çoktan geçmiş olabileceği hesaba katılmalıydı.

Geri bölgede hareket serbestisi elde etmek maksadıyla komşu cephedeki muharebeyi taarruzi şekilde yürütmek istememize rağmen bu Yığınak Planı'nın da stratejik savunmayı öngörmesi önemliydi. Ancak Yeşil Yığınak Planı'nın, Hitler'in Kasım 1937'de ilk kez Savaş Bakanı, Dışişleri Bakanı ve Wehrmacht'ın üç Kuvvet Komutanı ile yaptığı ve daha sonra ortaya çıkan konuşmasında açıkladığı Çekoslovakya'yı işgal niyetleriyle hiçbir şekilde ilgisi yoktu. Her iki Yığınak Planı (Kırmızı ve Yeşil) Almanya'nın düşmanları tarafından taarruza uğraması durumu için hazırlanmıştı. Tüm askerî makamlar, harp silah ve araçları durumu nedeniyle Almanya'nın daha yıllarca

⁵³ Oyalama Muharebesi: Zaman kazanmak maksadıyla yapılan muharebelerdir. (Ç.N.)

savaştan kaçınması gerektiğinin bilincindeydiler. Yaptığı bütün açıklamalara göre, Hitler'in de şimdiye kadar bu konuda Kara Kuvvetleri Komutanlığı ile fikir birliği içinde olduğu görülüyordu. Ayrıca askerî açıdan her savaşın her iki cepheden tehdit altında bulunduğu "İç Hat Durumu" nedeniyle Almanya'yı bir kere daha karşılaşmaması gereken çok cepheli savaş tehlikesi içine sokacağı biliniyordu. Bu konuda Birinci Dünya Savaşı'nda elde edilen tecrübelerin de rolü vardı. Yeşil Yığınak Planı'nı Çekoslovakya'ya karşı baskı aracı olarak veya Bohemya'ya taarruz için kullanma fikri Hitler tarafından ancak 1938'de ele alınmıştı. Ben tam bu sırada Kara Kuvvetleri Komutanlığından uzaklaştırılmıştım.

İlk esas Taarruz Yığınak Planı, "Beyaz" kodu ile 1939 yılında Hitler'in emriyle Polonya'ya karşı hazırlandı.

Bu yıl yapılan kadro gezisinden Genelkurmayın savaş konusuna bakış açısında aynı resim bulunduğu görülebilir. Bu geziye Kara Kuvvetleri Komutanı ile yüksek rütbeli komutanlar, Genelkurmay Başkanı ile kıdemli kurmay subaylar katıldılar. Ben de gezi ile ilgili hazırlıkların yapılmasında ve gezinin yönetilmesinde görev aldım. Bu gezi, katılanların askerî harekât konusunda eğitilmelerinin yanında, Kara Kuvvetleri Komuta Kademesine askerî harekâtlar ile ilgili değerlendirmelerin gözden geçirilmesine de imkân veriyordu. Gizlilik nedeniyle gezi programlarında hazırlanan "Yığınak Planlarını" esas almaktan kaçınılmış olmasına rağmen düşmanın muhtemel hareket tarzları hakkında fikir elde etmek maksadıyla, savaş hâlinde yapılması muhtemel harekâtlardan bazı bölümleri kapsayan durumlar da oynandı. Bu gezilerden sadece birinde Fransız-Çek Koalisyonuna karşı stratejik savunma kapsamında -Çeklere karşı- Yeşil Yığınak Planı baştan sona esas olarak oynandı. Diğer gezilerin hepsinde, Alman topraklarına giren Fransız ve Çek orduları ile bu düşman birliklerine karşı taarruz yapmak üzere toplanan Alman birlikleri arasındaki savaş ele alındı. Alman birlikleri esas olarak Reichswehr'in zayıf olduğu yıllarındakine benzer şekilde "düşman taarruzlarına karşı imparatorluk içinde savunma yapmak" görüntüsü içindeydiler. Eskiye göre tek fark, Alman karşı taarruzlarının şimdi sınırlara daha yakın planlanabilmesiydi. Reichswehr zamanında olsaydı önemli (ve muhtemelen son) savaşı Fransızlara karşı ancak Teutoburger veya Thüringer Wald'da kabul ederdik. Örneğin Bohemya'dan Nürnberg istikametinin-

de yapılan bir Çek taarruzuna karşı yaptığımız karşı taarruzu oynadığımız bir geziyi hatırlıyorum. Diğer gezilerdeki konular Karichgau veya Vogelberg'in her iki tarafından ilerlemeye çalışan "Fransız Ordu Gruplarına" karşı yaptığımız taarruzlardı. Son olarak Ren Nehri batısında Köln bölgesinden başlayarak Orta Ren Nehri üzerinden ilerleyen Fransız ordusunun derin kanadına karşı bir harekâtın nasıl yapılabileceği incelenmişti. Bu geziler de Alman Genelkurmayının Almanya'nın bir taarruz harbi imkânına sahip olduğunu hayal etmediğini açıkça göstermişti.

TAHKİMAT İŞLERİ

Kırmızı ve Yeşil Yığınak Planlarının hazırlanması için yapılan durum muhakemeleri ile Genelkurmayın yapılmasını istediği tahkimat işleri belirlenmişti. Burada da söz konusu olan sadece Alınan-ya'nın yapacağı savunma harekâtının nasıl destekleneceği sorusuydu. Öncelik yine Doğu'daydı.

Daha önce ifade edildiği gibi, Polonya'nın 1931 yılında aldığı ve Almanya tarafından tehdit olarak algılanan askerî tedbirler, ayrı düşmüş durumdaki Doğu Prusya içinde üçgen şeklinde emniyetli bir bölge olarak Heilsberg Mevzisi'nin inşa edilmesine sebep oldu. Doğu'da bunun dışında sınır güvenliğini takviye maksadıyla yapılmış yalın kat engel hatları vardı. Örneğin bu meyanda, Doğu Prusya'da eski müstahkem mevzisinin Lötzen bölgesinde ve güney sınırı boyunca, Pomeranya'da Wipper Nehri, Neustettin çevresindeki göller arasındaki düzlük ve Drage Nehri boyunca Baltık Denizi ile Netze Nehri arasındaki engel hatları sayılabilir. Şilezya'da Breslau ile eski Glogau Müstahkem Mevkisi arasındaki Oder Nehri Hattı'ndan bir dayanak hattı olarak yararlanılabilecekti. Bu engel hatlarında sadece önlerinde engel sistemleri bulunan hafif makineli tüfek mevzileri vardı. Daha sonra bunlara tanksavar top mevzileri de ilave edildi. Aralardaki küçük bölgelerde sadece yer yer bataklıklar oluşturulmuştu. Askersizleştirilmiş bölge hükümleri Batı'da sınır ve Ren Nehri boyunca tahkimat yapılmasına mani idi. Bu nedenle burada, özellikle Kara Ormanlar (Schwarzwald) bölgesinde, sadece önceden hazırlanmış yol kapamaları vardı. Otuzlu yılların başında Kraichgau bölgesinde, daha sonra da Spessart ile Vogelsberg arasındaki çöküntüde yalın kat bir engel hattının inşasına başlandı. Bu bölgeler askersizleştirilen bölgenin dışındaydı.

Doğu'da ilk güçlü tahkimat 1934 yılında yapılmaya başlandı. Tahkimatın, Frankfurt an der Oder'in doğusunda Oder-Warthe nehirleri yayı boyunca yapılması planlanmıştı. Bir kısmı güçlü, bir kısmı daha zayıf tesislerle birbirine bağlı -Oder Nehri kıyısındaki Crossen'nin doğusundaki- Cigacice'den (Tschicherzig) Warthe Nehri kıyısındaki Schwerin'e uzanan ve güney kanadı Oder Nehri'ni, kuzey kanadı Warthe Nehri'ni emniyete alan bir engel zincirinin inşası suretiyle, Polonyalıların güçlü taarruz birlikleriyle aşamayacağı bir müstahkem mevki yaratılacaktı. İmparatorluk başkentinin korunmasının yanında güdülen bir diğer operatif maksat, düşmanın Oder-Warthe nehirleri yayını ele geçirmeden imparatorluğa taarruzlarını sürdürmek istemesi hâlinde, birliklerini parça parça kullanmaya zorlamaktır. Alman Komuta Kademesi düşman birliklerinin iki ayrı gruba ayrılmasından sonra bunlara peş peşe taarruz etme imkânına kavuşmuş olacaktı.

I. Daire Başkanı olarak 1935 yılında hazırlanan bir andıç ile Batı'da da tahkimat yapılması konusundaki kapsamlı tedbirler için ilk kez ben önerilerde bulundum. Bu andıçta Fransızların Majino Hattı gibi ama ondan biraz farklı güçlü bir sınır tahkimatının inşa edilmesi'nin Almanya için iyi olacağını ifade ettim. İsviçre'den Luxemburg'a veya daha iyisi Belçika sınırına kadar uzanan bir sınır tahkimatı barışa çok hizmet ederdi. Bu tahkimat sayesinde taarruz harekâtı Fransızlar için tatsız bir iş hâline gelirdi. Silahlanma kısıtlamaların ortadan kalkması durumunda aynı şey Majino Hattı nedeniyle bizim başımıza da gelirdi. Askersizleştirilmiş bölge hükümleri sadece sınıra yakın bölgelerde değil, Ren Nehri Hattı'nda da tahkimat yapılmasına izin vermediği için başka çözüm yolları bulunmalıydı. Oder-Warthe Yayısı Tahkimatı'nın inşa edilmesinin gerekli olduğunu ortaya koyan durum muhakemelerine uygun olarak Batı'daki savunma şansımızın artırılmasını önerdim. Bunun için arazinin yapısı nedeniyle yalın kat bir tahkimat inşa ederek kolaylıkla savunulacak bölgeyi düşmana kapatmak gerekiyordu. Düşman bu bölgenin yanlarından gedik açmaya çalışması hâlinde kuvvetlerini iki gruba ayırmak zorunda kalacaktı. Bu durumda bizim de düşmana ayrı ayrı darbeler vurmamız mümkün olacaktı. Bunun için Kara Ormanlar bölgesindeki engellerin güçlendirilmesi suretiyle Fransız Kara Kuvvetlerinin güneydeki hareket kabiliyeti kısıtlanmalıydı. Daha kuzeyde Odenwald ve Spessart aynı rolü oynayabilirdi. Son olarak Hunsrück güney doğusundaki Soon Ormanı'ndan ve aşağı kısmından yararlanarak Bingen'in batısındaki bölge-

de böyle bir engel sahasının yapılması imkânının araştırılmasını önerdim. Yani dağlık bölgedeki ulaşım imkânlarının az olduğu ve arazinin düşman topçu ve zırhlı birliklerinin kullanılmasına imkân vermeyen ormanlık arazilerden yararlanılması söz konusuydu. Bu bölgelerin elde bulundurulması başarıldığı takdirde, Orta Ren Nehri bölgesine doğru ilerleyen ve nehri geçen Fransız birlikleri birçok yöne dağılmak zorunda bırakılırdı. Bizim için de birbirinden ayrılan bu düşman gruplarına darbe vurma imkânımız doğardı.

Almanya'nın Mart 1936'da askersizleştirilen bölgede hâkimiyeti tekrar ele geçirmesi bu önerilerin uygulanmasına gerek bırakmadı. Ben, Genelkurmayın değerlendirmelerinde sadece savunma harbinin esas aldığını gösterdikleri için bu önerileri burada ifade etmiş oldum.

Almanya'nın Ren Nehri'nin batısındaki bölgede egemenliğini tekrar elde etmesinden hemen sonra, İsviçre ile Lüksemburg sınırı arasında sınıra yakın güçlü bir tahkimat hattı inşa etme önerim kabul edildi. Uygulama sırasında farklı görüşler ortaya çıktı. İnşanın şekli konusunda Genelkurmayın benim tarafımdan savunulan görüşü tahkimat işlerinden sorumlu müfettişin sunduğu planlardan çok da farklı değildi. Tabii istihkâmcılar Majino Hattı ile ilgili tüm bilgileri iyice incelemişlerdi. Uzmanlar da bu yapıyı çok beğenmişlerdi. Onlara göre, bir tahkimatın değerli olması için her çaptaki silah ateşlerine karşı koruma sağlaması gerekiyordu, temel ilke buydu. Çok doğru bir ilke. Ancak bu ilke genellikle beton ve demirden oluşan muazzam blokların oluşmasına sebep olur. Bunların silahlara karşı etkileri yapılan masrafa ve kullanılan malzemeye kıyasla sınırlı kalır. Çok güçlü yapılar bile gelişen taarruz vasıtaları ile zapt edilebilirler. Genelkurmayın bu konudaki görüşü ise şöyleydi: "Açık arazilerde ve önemli noktalarda bu tür yapılar gereklidir. Düşmanın gözetlemeli topçu ateşleri açmasının beklenmediği yerlerde yalın kat yapılar yeterli olabilir, bu tür arazilerde çok sayıda daha kolay inşa edilen daha küçük yapılar tercih edilebilir." Bu tür tahkimat öncelikle Yukarı Ren Nehri bölgesi için söz konusuydu. Çünkü Ren Nehri kıyısındaki orman, düşmanın topçu gözetlemesini güçleştiriyordu, hafif ve ağır piyade silahlarıyla nehri kontrol altında bulundurmamak mümkündü. Aynı durum Ren Nehri batısındaki düzlükte kuzey istikametini kapatan Bienwald ve Pfalz bölgesinin ormanlık ve dağlık kısımları için de geçerliydi. Tahkimatın geri yamaçta inşa edilmesinin maksada uygun olduğu yerlerde çok

sayıda derinlikte kademelenmiş ve tanksavar savunması bakımından yeterli küçük tesisler münferit güçlü yapılardan daha değerliydi. 1914-1918 yıllarının tecrübeleri bizim görüşlerimizi doğrulamasına rağmen istihkâmcıların -kendi ifadeleriyle- bu “piyadece” görüşlere karşı direnmelerini aşmak kolay değildi. Orgeneral Freiherr von Fritsch ile gittiğim denetleme gezisinin bana yardımı oldu. Bu gezide ilk “B” Tesisleri’ni (B-Werke⁵⁴) gördük. Bunlar, oldukça geniş kapsamlı tesislerdi, ama ikiden fazla makineli tüfeği etkili şekilde kullanmak mümkün değildi.

Bir başka görüş farkı devlet yönetimiyle ilgiliydi. Hitler o dönemde oto yollarının ve bazı sivil yapıların yapılmasına öncelik veriyordu. O nedenle, planlanan tahkimat için yeterli beton ve çelik temin edemiyorduk. İş gücü ve iş makinesi eksikliği de vardı. Bunlar yol yapımından sorumlu Genel Müfettiş Todt’un kontrolündeydi. Genelkurmay Batı Tahkimatı inşasının yıllar süreceğini öngörüyordu. İnşa 1942 yılında bitmiş olacaktı. Yeterli malzeme, iş makinesi ve iş gücü tahsis edilmemesi nedeniyle öngörülen inşa süresini 1945 yılına kadar uzatmak zorunda kaldık. Bilindiği gibi, Hitler 1938 ilkbaharında görüşünü aniden değiştirdi. Şimdi Batı Duvarı’nın inşasının kısa sürede bitirilmesi gerekiyordu. İnşa faaliyetlerinin yönetimini bir nedeni olmaksızın Kara Kuvvetlerinden alıp Todt’a verdi. Onun büyük organizasyon başarılarını hafife almak benim işim değil. Ne var ki, inşa faaliyetlerinin yavaş yürümesi bizim tahkimat müfettişliğimizden değil, Hitler’in yukarıda ifade edilen kısıtlamalarından kaynaklanıyordu. Todt’un bu işle görevlendirilmesinden sonra sürat rekoru kırılmıştı, ama işin uzmanı olmayanlar tarafından inşa edilen birçok yapı askerî gereklere uymuyordu. 1938 yılındaki gerçekten şaşırtıcı inşa başarılarına rağmen Batı Duvarı “Çek Krizi” nedeniyle Hitler’in iddia ettiği gibi savunma harekâtı için hazır değildi. Bu duvarın Lüksemburg sınırına kadar ulaşmış olması gerçeğinden tamamen ayrı olarak, Fransız Kara Kuvvetleri 1939 yılında da burada gedik açabilirdi. Ne yazık ki ne Oder-Warthe Yayı’ndaki güçlü tahkimat ne de Batı Duvarı, 1945 yılında inşaları sırasında kendileri için düşünülen rolü oynayabildiler. Wehrmacht Komuta Kademesi bu tahkimatlara yerleştirilen silahlara, zırh koruma parçalarına vs. Atlantik Duvarı’nda kullanılmak üzere el koydu. Bu tesislerin savunulması için kurulan tahkim-

⁵⁴ Bunker Sistemi. (Ç.N.)

li bölge birlikleri çoktan “Sahra Ordusu”na katılmışlardı. İmparatorluğun batı sınırı doğu sınırı gibi tehdit altına girdiğinde bu birlikleri tekrar kurmak ihmal edildi. Sonndan bir önceki Genelkurmay Başkanı Orgeneral Guderian, Doğu’da müstahkem mevki taburlarının kurulmasını emretmişti ama, Hitler bu taburları kurulur kurulmaz Fransa’ya gönderdi. Oysa bu taburlar yapıları itibarıyla oradaki muharebeler için hiç uygun değildi. Bu nedenle Oder-Warthe Yayı Ruslar tarafından kolayca geçildi. Batı Duvarı da üzerine düşen görevi yapamadı.

RHEİNLAND’IN İŞGAL EDİLMESİ

Şimdi askersizleştirilen bölgenin tekrar işgal edilmesine kısaca değinmem gerekiyor.

İleri harekâtın başladığı 7 Mart 1936 tarihinden bir süre önce yabancı basın organlarında Almanya’nın askersizleştirilen bölge ile ilgili kısıtlayıcı hükümlerin kaldırılması konusundaki niyetleri hakkında imalarda bulunulmasına rağmen bu konu ile ilgili askeri tedbirler alınmamıştı. 1935 sonbaharında Batı Tahkimatı’nın inşası hakkındaki andıç hazırlarken bölgenin askersizleştirilmesinin devam edeceğini dikkate almıştım. Bildiğim kadarıyla Hitler bu bölgenin baskın tarzında işgal edilmesi konusunu 7 Mart’tan kısa bir süre önce gizlilik kaydıyla sadece Savaş Bakanı ve Kara Kuvvetleri Komutanı ile konuşmuştu. Her ikisi de böyle bir girişimde bulunulmasını tavsiye etmemişlerdi. Ancak Harekât Başkanı olarak benim böyle bir görüşmeden başlangıçta haberim yoktu, oysa böyle bir niyet savaşa sebep olabilirdi.

Hatırladığım kadarıyla, Genelkurmay Başkanı bana ve Teşkilat Başkanı’na Hitler’in niyeti hakkında çok sürpriz şekilde 5 Mart’ta bilgi vermişti. Hemen gerekli emirleri hazırlamaya başladık, çünkü bu harekât için birlik tahsis edecek savunma bölgesi komutanları Berlin’e çağırılmışlardı. Plan hakkında harekâta doğrudan katılmayacak komutanlıklara ve ön çalışmalar için ihtiyaç duyulmayan bakanlık makamlarına bilgi verilmemişti; plan “Çok Gizli”ydi. Birliklere sadece “Yükleme İstasyonu” ve “Yükleme Zamanı”nı içeren “Alarm Emri” verilmişti. İndirme istasyonu mühürlü bir zarf içindeydi, zarfı hareket saatinden birkaç saat sonra açabileceklerdi. Gerçekten de bu intikal gizliliğe riayet edilen nadir durumlardan biriydi. Gizliliğe o derece riayet edilmişti ki alarm verilen birlik subaylarından bazıları

yanlarına eşya bile almamışlardı. Alarmı ve arkasından yapılan yük-
leme faaliyetini sıkıcı bir eğitim sanmışlardı. Tam da ilkbahar denet-
lemeleri zamanında böyle bir eğitimi emretmek sadece bakanlığın
birlikleri tanımayan personelinin aklına gelebilirdi.

Hitler, daha sonra sık sık askersizleştirilmiş bölge ile ilgili hü-
kümlerin bu şekilde ihlal edilmesinin, şimdiye kadar göze aldığı bü-
yük bir risk olduğunu açıklamıştı. Baskın şeklindeki böyle bir harekete
teşebbüs etmek şüphesiz büyük bir cesaret işiydi. Çünkü imparatorluk
bu hareket ile -Hitler'in savunma gücünü tekrar oluşturmak için gös-
terdiği başarı gibi- sadece Versay Diktası hükümlerini değil, aynı
zamanda gönüllü olarak oluşturulan ve Hitler'in o ana kadar bağlı
kaldığı Locarno Paketi Antlaşması'nı da ihlal etmiş oluyordu.

O sırada biz de heyecanla Batı ülkelerinin tepkisini bekliyorduk.
Hitler'in Reichstag'ta yaptığı konuşmadan sonra Fransa'nın sadece
kısmi seferberlik ilan ettiği ortaya çıktığında (hatırladığım kadarıyla
sadece 13 tümenlik bir seferberlikti) Batı ülkelerinin ileri harekâtımı-
zı savaş sebebi saymayacağını anlamıştım.

Buna karşın, Savaş Bakanı von Blomberg bu haberi alınca sinirle-
rine hâkim olamamıştı. Hitler'e sınıra yakın bölgelere gelecek birlik-
lerin hemen geri çekilmesini teklif etti. Dışişleri Bakanı von Neurath
sinirlere hâkim olunmasını tavsiye ederken, Hitler kararsızlık için-
deydi. Ben, Blomberg'in bu önerisinin Hitler üzerinde etkili olduğu, o
nedenle daha sonra Askerî Komuta Kademesinin görüşlerine pek
önem vermediğini düşünüyorum.

Hitler, diğer ülkelere karşı bu tür zor kullanma hareketlerine baş-
vurma hakkını muhafaza ediyordu. Daha sonra, 1938 ve 1939 yıllar-
ında da bu örneğe sürekli başvurdu. Hitler'in Batı ülkelerinin ciddi
savaş tehdidi karşısında geri adım atacağına şüphe yoktu. Alman Si-
lahlı Kuvvetleri savaşı başarı ile yürütebilecek durumda değildi. Ba-
şarısızlık Hitler'in konumunu tehlikeye düşürebilirdi. Bu, her diktatö-
rün en çok korktuğu durumu.

KARA KUVVETLERİNİN KURULMASI

Zorunlu askerliğin yürürlüğe girmesinden sonra Kara Kuvvetleri-
nin kurulmasına başlandı. Bu konuda iki görüş vardı. Hitler, mümkün
olduğu kadar süratle silahlanılmasını, asker ile tümen sayısı ve mo-

dem silahlar ile dış ülkeleri etkilemek istiyordu. Bize karşı bu tür planları gizli tutsa da daha sonraki tutumundan başından itibaren gönlünden savaşa girmek geçtiği sonucu çıkarılıyordu.

Buna karşın, Kara Kuvvetleri Komutanlığı savaşın imparatorluk için çok cephede savaşmak tehlikesi yaratacağı görüşünü muhafaza ediyordu. Bu, Birinci Dünya Savaşı tecrübelerinden sonra başa çıkmayacağı bir görevdi. Kara Kuvvetleri Komutanlığı, silahlanma çabaları çerçevesinde, komşularının taarruzlarına karşı imparatorluğun emniyetinin sağlanmasına çalışıyordu. Bu arada Kara Kuvvetlerinin taarruz yeteneğine sahip olmasına çalışmak gerekiyordu. Bu yeteneğe sahip olmak savunma harbinin başarı ile yürütülmesi için de önemliydi. Ancak askerî makamlar için bu yeteneğe sahip olmanın ordunun taarruz gücünü taarruz harbi için kullanmak düşüncesiyle hiçbir ilgisi yoktu.

Fakat Kara Kuvvetleri Komutanlığı özellikle silahlanma konusunda ciddi çalışmalar yapmak istiyordu. Birliklerin iç yapısı, yetiştirilmeleri ve eğitimleri sayılarından daha önemliydi. Modern silahlarla donatılma konusunda “iktidarın ele geçirilmesinden” daha önce çok iyi bir ön çalışma yapılmıştı. Hitler’in silahların geliştirilmesine büyük ilgi duyduğu, tankların ve tanksavar silahlarının güçlendirilmesi konusunda teşviklerde bulunduğu, enerjisi sayesinde silah üretimini şaşırtıcı biçimde arttırdığı tartışılmazdı. Ancak silah teknolojisi ile ilgili temel Hitler daha göreve gelmeden Kara Kuvvetleri Komutanlığı tarafından atılmıştı. Daha sonra söz edeceğimiz hücum topu hariç, tüm yeni silahların “iktidarın ele geçirilmesinden” önce geliştirildiği söylenebilir. Ancak tesirleri bakımından daha sonra iyileştirilmeye devam edildi. Buna karşın, Hitler 1933’ten önce geliştirilmeye başlanan roket motorlarının önemini kavramamış ve yıllarca geliştirilmesine engel olmuştu.

Kara Kuvvetleri Komutanlığı ordunun sağlam temeller üzerine kurulmasını arzu ediyordu. Ancak bu, sadece yeni kurulan birliklerin iç yapıları ile ilgili bir konu değildi, aynı zamanda savaş hâlinde ihtiyaç duyulacak eğitimli personele sahip yedek birliklerin varlığı ve mühimmat temini de önemliydi. Hitler, yedek erbaş ve erlere ihtiyaç duyulmasını anlayışla karşılıyordu. Ancak Genelkurmayın yeterli mühimmat stoklarına sahip olmak için yaptığı taleplerini çok abartılı bularak reddetti. Polonya Seferi çok hızlı şekilde sona erince, general-

lere karşı bu konuda da haklı çıktığına inandı ve mühimmat konusundaki abartılı endişeleri hakkında alaycı sözler sarf etmekten geri durmadı. Rusya Seferi'nin ilk aylarından sonra mühimmat konusunda ilk kriz yaşanınca, özellikle topçu birliklerinin ana silahı hafif sahra topu mühimmatı azalınca ve daha sonra -Birinci Dünya Savaşı'nda hiç görülmeyen- piyade mühimmatında bile sıkıntı baş gösterince Genelkurmayın taleplerinde çok haklı olduğu ortaya çıktı.

Kara Kuvvetleri Komutanlığı, silahlanma yıllarında siyasi iktidara her fırsatta ordunun harbe tamamen hazır oluncaya kadar daha birkaç yıla ihtiyaç duyacağını anlattı. Kara Kuvvetleri Komutanlığının önde gelen yetkilileri, Kara Kuvvetlerinin kurulmasının 1942 yılından önce tatmin edici düzeyde tamamlanamayacağını, daha önce ifade ettiğim gibi, yapılanların ancak savunma harbi için yeterli olacağını hesaplıyorlardı. Hitler, Genelkurmayın bu görüşünü -en azından 1938'e kadar- görünüşte isabetli bulmasına rağmen, ben Hitler ile Kara Kuvvetleri Komutanlığı arasında bu konuda mevcut görüş ayrılığının generalere ve özellikle Genelkurmay'a duyduğu antipatinin ilk sebeplerinden biri olduğundan şüphe etmiyorum.

Ne Polonya Seferi'ndeki başarılar ne de Fransa'ya süratle diz çöktürülmesi Genelkurmayın görüşünün doğruluğunu çürütemez. Polonya'daki başarılar, Batı devletlerinin anlaşılmaz şekilde, ellerindeki fırsatlardan yararlanamamış olmaları sayesinde kazanılmıştı. Savaştan önce, Fransız Ordusu Komuta Kademesinin Almanya'nın kesinleşmiş Batı Taarruz Planı karşısında bu ölçüde çaresiz kalacağı, Fransa'nın direnme gücünün bu kadar çabuk kırılacağı hiç beklenmiyordu.

Silahlanma sürecinde çözülmesi gereken birçok sorundan sadece önemlileri üzerinde duruldu.

ZIRHLI BİRLİKLERİN KURULMASI

Kara Kuvvetlerinin kurulması ve o ana kadar yasaklanmış silahların kullanılması sürecinde zırhlı birliklerin kurulmasına öncelik verildi. Haklı olarak Alman zırhlı birliklerinin kurucusu olarak nitelenen Orgeneral Guderian anılarında bu süreci ayrıntılı olarak anlatmıştır.⁵⁵ Bu süreci bilen hiç kimse, Alman Kara Kuvvetlerinin sabır gösteril-

⁵⁵ General Guderian'ın Kastaş Yayınevi'nden çıkan *Bir Askerin Anıları ve Achtung Panzer-Dikkat Tank* adlı eserlerine bakınız. (Y.N.)

meden ve Guderian'ın savaşçı yapısı olmadan zırhlı birliklere sahip olamayacağının ve savaşın ilk yıllarındaki başarıların büyük kısmının bu birliklere dayandığının aksini iddia etmeyecektir. Ancak ben, onun Genelkurmayın bu konudaki çalışmaları yavaşlattığı şeklindeki sözlerine katılmıyorum. Tabii Guderian da her yenilikçi gibi, büyük direnmelerle mücadele etmek zorunda kalmıştı. Ordular öteden beri az çok muhafazakâr yapıdaydı. Yaşlı generallerin çoğu onun köklü değişimler öngören düşüncelerine kötümser yaklaşıyorlar hatta reddediyorlardı. Ama Genelkurmayın zırhlı birliklerin önemini kabul etmek istemediğı veya tankların mevzi harbini etkisiz bırakacak araçlar olduğunu Guderian gibi göremediğı şeklindeki görüşler doğru değıldi. Görüşler arasındaki fark büyük ölçüde Genelkurmay Kara Kuvvetlerinin tamamını göz önünde bulundururken, Guderian'ın -kendi bakış açısından anlaşılır bir şeydi- sadece zırhlı birlikleri düşünmesinden kaynaklanıyordu. Eski Harekât Başkanı ve Kurmay Başkanı Birinci Yardımcısı olarak Genelkurmayın bu konudaki duruşunu değerlendirebilecek bir kişi olmam nedeniyle bunu bu şekilde ifade ediyorum.

Genelkurmay, Britanyalıların ilk denemeleri ve General Fuller ve Yüzbaşı Liddel Hart'ın yazıları nedeniyle, fazla zaman kaybetmeden bağımsız büyük zırhlı birliklerin kullanılmasını düşünmeye başlamıştı. Daha silahlanmanın yeni başladığı 1935 ilkbaharında Genelkurmayın General Beck başkanlığında yaptığı büyük kadro gezisi sırasında -henüz kurulmamış olan- bir zırhlı kolordunun kullanılması oynanmıştı. Müteakip yıllarda yapılan ve hazırlanmasında önemli katkıları olan gezilerde zırhlı orduların kullanılması incelendi. 1937 yılında hazırlanan Yeşil Yığınak Planı'nda bir zırhlı ordunun kullanılması öngörülmekteydi. Genelkurmay askerî harekât ile ilgili eğitimlerde zırhlı birliklerin gelecekte yararlanılacak imkân ve kabiliyetlerini de dikkate alıyordu. Genelkurmay Başkanı General Beck'in zırhlı birliklere bağlanan başarılar nedeniyle Guderian'ı gereğinden fazla eleştirmesi onun "düşünüp taşınmaya" belki "riske girmekten" daha fazla eğilimli yaradılışından kaynaklanıyordu.

Kara Kuvvetlerinin toplam ihtiyacı, hammadde temini ve fabrikaların üretim imkânları tankların gelişim sürecinde kısıtlamalara sebep olabiliyordu. Ama bu zorunlu durumdan daha fazla bir kısıtlama yapıldığına inanmıyorum. Ordunun, Hava Kuvvetlerinin ve Donanmanın talepleri ve Hitler'in sivil yapı tasarıları nedeniyle ihtiyaç duydu-

ğu elik kotasını alamadığını daha önce ifade etmiştim. Sonuç, Batı Tahkimatı'nın inşasındaki gecikme ve mühimmat stoklarının büyük bir savaş için yeterli olmamasıydı. elik kotasındaki bu kısıtlama doğal olarak tank üretimi programını da aksatacaktı. Bu konuda bir savaş gemisi yerine ka tank üretilebileceğini düşünmek yeterli olacaktır. Diğer taraftan, yakıt durumu Kara Kuvvetlerinin, özellikle de ikmal konvoylarının motorlu hâle getirilmesi planlarında tekrar kısıtlamalara gidilmesini zorunlu hâle getiriyordu. Bu arada fabrikaların imkânlarının da sınırsız olmadığını söylemek gerekiyor. Bu nedenle savaştan önce öngörülen tank şasilerinin yanında hücum topları için - Panzer II'de de kullanılan- şasi üretmenin de mümkün olmadığı anlaşılıyordu. Daha sonra tank sayılarını yarıya indirmek suretiyle zırhlı tümenlerin sayısı iki kat arttırıldı.

Kara Kuvvetleri savaş başladığında bağımsız olarak kullanılabilecek dört aktif zırhlı tümene (bunlara bir de henüz hazır olmayan beşinci bir tümen de katılacaktı), dört hafif zırhlı tümene ve dört motorlu piyade tümenine sahipti. Böylece diğer orduların önüne geçmişti.

Orgeneral Guderian zırhlı tümenlerin yerine yukarıda sözünü ettiğim az sayıda tanka sahip hafif zırhlı tümenlerin kurulmasını eleştirmişti. Polonya Seferi'nde elde edilen tecrübeler onun haklı olduğunu gösterdi. Bu arada, motorlu muharip birliklerin kurulmasının yepyeni bir konu olduğu dikkate alınmalıdır. Hafif zırhlı tmenlerde ise operatif maksatlarla kullanılan eski süvari birlikleri ile ilgili düşünce-ler esas alındı. Zırhlı tümenlerin daha iyi olduğu görülünce hafif zırhlı tümenler hemen zırhlı tümenlere dönüştürüldü.

Orgeneral Guderian, Genelkurmayın operatif maksatlarla kullanılan zırhlı birliklerin yanında piyade kolordularını desteklemek üzere bağımsız zırhlı tugayların da kurulmasını istemesini doğru bulmuyordu. Ancak mekanize hâle getirilmiş silahların savunma gücünü arttırmaları karşısında piyade tümenlerinin kaybolan taarruz gücüne tekrar sahip olmalarına bir şekilde zm üretmek gerekiyordu.

Genelkurmay, Guderian gibi sadece zırhlı birlikleri düşünemezdi. Bu türden güçlü bir silaha sahip olmak ne kadar arzu edilse de Kara Kuvvetlerinin büyük kısmının eskiden olduğu gibi -yukarıda ifade edilen ham madde meselesi nedeniyle- piyade tmenlerinden oluşacaktı. Bu birlikleri, Guderian'ın verdiği örnek gibi zırhlı tümenler

tarafından ele geçirilen araziyi işgal etmekten daha iyi şekilde kullanılamayacak “yünlü etekler” olarak bir tarafa atmak olmazdı. Savaşta başarı kazanmak isteniyorsa, tekrar mevzi harbi içinde yok olup gitmek istenmiyorsa, bu tümenlerin de tekrar taarruz birlikleri hâline getirilmeleri gerekiyordu.

Harekât Başkanı ve Kurmay Başkanı Birinci Yardımcısı sıfatıyla, Genelkurmay içinde sorumluluk taşıyan makamların sahibi olarak Guderian'ın fikirlerini büyük ölçüde destekledim. Genelkurmay Başkanı'nın, tankların muharebe vasıtası olarak denendiği, ama bu konuda hiçbir yerde harp tecrübesi bulunmayan bir zamanda, her şeyi zırhlı birlikler açısından ele almakta tereddüt göstermesi anlaşılabilir bir tutumdur.

Alman Kara Kuvvetleri zırhlı birliklerini özellikle Guderian'ın dinamiğine ve mücadele gücüne, savaşta tank komutanı olarak en ileri hatlarda bulunmasına borçluydu. Polonya ve Batı seferlerinde harekâtlar tasarlanırken zırhlı birliklere süratli ve kesin başarılar sağlanan fırsatları yaratanın Genelkurmay olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

HÜCUM TOPLARI

Zırhlı birliklerin kurulmasıyla mevzi savaşları dönemini sona erdirmeye sorunu çözülmüş olmuyordu. Zırhlı birliklerin sahip oldukları taarruz güçleri sayesinde muharebeyi hareketli şekilde yürütebilecek duruma geldikleri umulsa da Kara Kuvvetlerinin büyük kısmı olan piyade tümenleri yeterli taarruz gücüne sahip olmadıkları sürece, gerçek bir hareket harbinden söz edilemeyecekti. Piyade birliklerinin taarruzlarını desteklemeleri için zamanca kademeli olarak teşkil edilmeleri öngörülen zırhlı tugaylar da bu sorunu çözemezlerdi. Operatif maksatlarla kullanılmaları öngörülen zırhlı kolorduların yanında bu tugaylar da kurulabilirdi, ancak bunların sayısı az olacaktı.

Bu konu üzerinde yaptığım çalışmalar sonunda Harekât Başkanı sıfatıyla 1935 yılında yeni bir sınıf olarak hücum topu birlikleri kurulmasını talep ettim. Bu konuda yaptığım değerlendirme şu şekildeydi:

Birinci Dünya Savaşı'nın son yıllarında piyade tümenlerinin şimdiye kadarki kuruluşları ile ancak çok elverişli koşullarda önemli taarruz başarıları elde edebilecekleri görülmüştü. Düşmanlarımız taarruz

vasıtalarını yoğun şekilde bir araya getirmelerine ve günlerce süren topçu hazırlık ateşlerine rağmen hiçbir zaman bir yarma harekâtı gerçekleştirmediler. Biz de 1918 yılındaki Mart ve Mayıs taarruzlarında oldukça büyük başarılar elde etmiş ve düşman cephesini çökecek hâle getirmiştik, ama sonunda taarruzlarımız durmuştu.

Muharebeye yeni sokulan tümenler düşmanın aşılın mevzi sistemleri dışında muharebe edebiliyorlardı. Ancak bunlar da daha sonra açık arazide karşılaştıkları düşman ihtiyatları tarafından durduruldu-lar.

Taarruzu destekleyen güçlü topçu birliklerinin mühimmat sarfiyatı oldukça fazlaydı. Bu nedenle düşmanın mevzi sistemleri tahrip edilebiliyordu. Topçu birlikleri piyadenin taarruzu ilerledikçe ateşlerini ileri doğru kaydırarak⁵⁶ harekâtın emniyetini sağlayabildikleri sürece taarruzu düşman muharebe sahasının derinliklerine doğru devam ettirmek mümkün oluyordu. Asıl zorluklar birlikler hedeflerin - esas mevzi sistemi içinde olduğu gibi- uzun hazırlıklar yapılarak tespit edilemediği açık araziye geldiklerinde, taarruzdan önce batarya mevzilerine yığılan, ama birliklerle beraber götürülemeyen mühim-mata çok ihtiyaç duyulduğu için yoğun şekilde açılan ateşleri devam ettirmenin mümkün olmadığı durumlarda başlıyordu. Taarruz harekâtının bu safhasında savunma harekâtının üstünlüğü ortaya çıkıyordu. Çünkü arazide gizli şekilde mevzilendirilen az sayıda makineli tüfek yuvası taarruzu durdurabilirdi. Taarruz durdurulunca kesin sonuç alınmadan gece olur, sonunda taarruz genellikle başarısız olur.

Çok gerilerdeki gizlenmiş mevzilerden ateş açan topçunun en tehlikeli düşman hedefleri olan gizlenmiş düşman makineli tüfek yuvalarını süratle baskı altına alamadıkları için piyade taarruzunun devam etmesine imkân kalmadığı görülmüştür. Ağır piyade silahları, piyade topları ve bomba atıcılar, ne kadar değerli silahlar olsalar da bu görevi yerine getirmek için yeterli değillerdi. Herhangi bir yerde kullanılmaya başlanınca, muharebe sahasının ileri kısımlarında tespit edilen diğer düşman savunma silahlarına karşı süratle kullanılmaları için gereken hareket kabiliyetinden yoksundular.

Ben, piyadenin yardımcı bir silaha ihtiyacı olduğunun farkındaydım. Bu silah, yeni ortaya çıkan düşman makineli tüfekleri ile baş

⁵⁶ Almanlar bu ateşi “Ateş Silindiri” (Feuerwalze) olarak adlandırmaktadır. (Ç.N.)

edebilmek için tesirli ve tek tek görerek atışlar yaparak ateş hattındaki taarruz birliklerinin ileri unsurlarıyla birlikte hareket etmeliydi. 1918 yılında bu sorunu “Piyade Refakat Bataryası” denilen bataryalar ile çözmeye çalıştık. Bunlar, aniden ileri hatlara doğru harekete geçecek çekili hafif bataryalardı. Bu bataryalar sadece elverişli özel durumlar da ve ağır şekilde sarsılmış düşmana karşı kullanılacaklardı.

Bu gelişmeler sonunda, bu bataryaların Zırhlı Kundağı Motorlu Refakat Topçusu ile değiştirilmesi gerektiği sonucunu çıkardım. Aslında Müttefiklerin Birinci Dünya Savaşı’nda ilk tanklarını kullanmaya başladıklarında düşündükleri gibi düşünüyorduk. Bu arada tanklar piyadeye yardımcı bir silah olarak kullanılmaktan çok bağımsız hareket yapabilen değerli bir silah hâline geldi. Gücü, kitle hâlinde kullanıldıklarında düşmanı ezip geçmesinden kaynaklanıyordu. Görüş imkânlarının sınırlı olması nedeniyle, hemen yakınında hareket ederek taarruz eden piyadeyi desteklemek ve piyade için tehlike yaratan küçük hedeflerle savaşmak için pek uygun bir silah değildi.

1935 yılında hazırlanan bir andıç ile hücum topu birliklerinin kurulması için bir plan sundum. Bu andıçta, topçunun yeni ortaya çıkan küçük düşman hedeflerini süratle baskı altına alamayacağı için hareket harbinde piyade taarruzunu etkili şekilde destekleyemeyeceğini belirttim. Topçumuzun “Topçu İleri Gözetleyicilerini” mükemmel şekilde kullanması da yeterli olmayacaktı, çünkü bunların bataryalarla irtibatları sürekli problem yaratıyordu.

Yaptığım plan her tümenin kuruluşunda bir hücum topu taburu olmasını öngörüyordu. Toplar zırhlı ve kundağı motorlu olacaktı. Zırhları, piyade silahı atışlarına, topçu ateşlerinin parça tesirlerine, tanksavar atışlarına karşı yeterli koruma sağlayarak ileri hatlardaki piyadeye refakat etmesine imkân vermeliydi. Bu topolar tanklar gibi piyadenin önünde gitmeyecekleri, sadece ileri hatları hemen gerilerinden takip edecekleri için yukarıda kapalı bir kule bulunmasından vazgeçilebilecekti. Böylece hemen 7,5 cm çapında topolar temin edilmesi mümkün olacaktı. Özellikle üstteki açık kule tanklardan daha iyi görüş ve gözetleme imkânı verecekti. Bu suretle tahmin edilen hedeflerin çok çabuk fark edilmesi imkânı artmış olacaktı. Belli bir oranda zırh delici mermiye sahip bu topolar hareket kabiliyetleri sayesinde düşman ateşi altında da en iyi tanksavar silahı olacaktı. Tali bir görev olarak zayıf tümen topçumuzu takviye görevi verilmesi de dü-

şünülmüştü. Çünkü bu toplar, muharebe durumu gereği piyadeye refakat etme veya tanksavar olarak kullanılması söz konusu olmayan durumlarda örtü gerisindeki mevzilerden de ateş etme imkânına sahipti.

Ben bu andıç ile arı kovanına çomak soktuğumu çok iyi biliyordum. Yüksek Komuta Kademesinin önde gelen beyleri, Kara Kuvvetleri Komutanı, Genelkurmay Başkanı, Kara Kuvvetleri Genel Dairesi Başkanı ve Kara Kuvvetleri Silah Dairesi Başkanı hepsi topçu sınıfına mensuptu. Kendi sınıflarının ana görevlerinde gerektiği kadar tesirli olmadığını ortaya koyan önerimi heyecanla kabul etmeleri beklenemezdi. Diğer taraftan, tank sınıfının temsilcileri hücum toplarını istenmeyen bir rakip olarak da görüyorlardı. Ayrıca tanksavarcı personel de muhtemelen kendi görevleri için mevcut silahlarından daha iyi bir silaha sahip olacaklarını itiraf etmekten kaçınacaklardı.

Andıcıma gösterilen ilk tepki cesaret verici olmaktan uzaktı. Andıcı ilk sunduğum kişi olan Genelkurmay Başkanı General Beck, andıcı okuduktan sonra topçunun piyade taarruzunu desteklemesi açısından tesirinin sınırlı olduğunu belirten ifadelerim üzerine şöyle dedi: “Sevgili Manstein, ama bu kez hedefi tutturamadınız!” Buna rağmen onu düşüncemin doğruluğuna ikna etmeyi başardım; andıcın Orgeneral Freiherr von Fritsch’e de sunulmasına izin verdi. Orgeneral Freiherr von Fritsch’in andıcı onaylamasında konu ile doğrudan ilgili sebepler yanında, askerce düşünmesinden kaynaklanan hissi bir sebebin de önemli etkisi olduğunu sanıyorum. Andıçta kısaca, aslında muharebeye bizzat müdahil olanların sadece gözetleme yerinden atışları yöneten subay ve az sayıdaki yardımcı personeli olduğunu, genellikle çok gerilerde gizlenmiş batarya mevzilerindeki personelin nereye ateş ettiklerini dahi bilmediklerini, bu gerçeğin topçular için pek hoş bir şey olmadığını da belirtmiştim. Ama hücum topu birliklerindeki topçular kelimenin tam anlamıyla tekrar muharip olacaklardı. Orgeneral Freiherr von Fritsch esasen atlı topçu subayıydı.

Dörtlüye giden atlı bataryaların süratle ortadan kaybolmak için baskın tarzında ateş açabildiği -bu, çok etkili askerî görüntülerden biriydi- günler geride kalmıştı. Şimdi hücum topları seçkin bir silah olarak eski atlı topçu birliklerinin rolünü devralabilirdi. Bu tezimle eski atlı topçu subaylarının kalbini kazandığıma inanıyorum.

Tabii bu yeni hücum topçusunun hangi sınıf içinde yer alacağı, üzerinde düşünülmesi gereken bir konuydu. Salt muharebe tekniği açısından şüphesiz piyade sınıfına ait bir silahtı. Kara ordusunun büyümesi dolayısıyla piyade sınıfı belli bir ölçüde zayıflayacaktı. Bu ise bu sınıfa ilave bir yük getirilmesine imkân bırakmıyordu. Bütün bunlar hücum toplarının piyade sınıfı içinde yer almasına karşı faktörlerdi. Yeni birliklerin kendilerine özgü silah eğitimi topçuluk eğitimi olacağı -gerektiğinde tümen topçusu ile de kullanılabilecekleri için- hücum toplarının topçu sınıfı içinde yer almasını önerdim. Bu konuda, bu sınıfa yeni bir hareket verme, hesap cetveli ile uğraşmaktan bir nebze olsun kurtarma ve tekrar doğrudan muharebe içersinde bulunmasına imkân verme düşüncesi de oldukça etkili oldu. Bu kuruluşa hücum toplarının kullanılmaya başlamasıyla bana göre en azından kısmen gereksiz hâle gelecek tümen tanksavar birlikleri de dâhil edilecekti.

Sonunda hem Başkomutanın hem Genelkurmay Başkanı'nın önerimi desteklemelerini başardım. Ancak konunun uzmanları hücum toplarının en iyi tanksavar silahları olabileceklerini kabul etmek istemiyorlardı. Daha sonra savaş bunun doğru olduğunu kanıtladı. Yeni bir silahın geliştirilmesi için haklı olarak yıllarca çalışan General Becker yönetimindeki Kara Kuvvetleri Silah Dairesinin bu konuda süratli çalışması gerçekten takdire değerdi. General Becker çok kısa bir süre sonra bize yeni silahın ağaçtan yapılmış bir maketini gösterdi. Arkasından da ilk deneme aracı geldi. Yeni silahın motor, Panzer II tankının zırhlı şasisi ve 7,7 cm çapındaki topunun ana elemanları mevcut olduğu için teknik alanda süratli gelişmeler yaşıyordu. İlk deneme topları hazır olur olmaz piyade ve topçu müfettişlikleri arasında mücadele başladı. İkisi de bu yeni silaha sahip olmak istiyordu.

Orgeneral Freiherr von Fritsch 1937 sonbaharında hücum topu birliklerinin kesin kuruluş emrini imzaladı. Bu emre göre, 1939 sonbaharına kadar tüm aktif piyade tümenlerinin kuruluşunda -her biri dört topa sahip üç bataryalı- bir hücum topu taburu olacaktı. Bataryalardaki top sayısının daha sonra altıya çıkarılması öngörülmüştü. Bu taburların 1940 yılında seferberlikte teşkil edilecek ihtiyat tümenlerinde de kurulması planlanmıştı. Zırhlı tümenlere de tahsis edilmeleri söz konusuydu. Piyade, zırhlı, hafif zırhlı ve motorlu tümenlerin keşif taburları için de birer hücum topu takımı öngörüldü. Bu programın fabrikalar tarafından uygulanması garanti altına alınmıştı.

Orgeneral Freiherr von Fritsch'in görevden alınmasından ve benim OKH'den (Kara Kuvvetleri Komutanlığı) ayrılmamdan sonra maalesef bu emirin uygulanması yeni Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral von Brauchitsch tarafından durduruldu. Sınıfın adı konulduktan sonra Kara Kuvvetleri Komutanlığına bağlı olarak sadece birkaç hücum topu taburu kuruldu. Savaş sırasında sayıları arttı, ancak yine Kara Kuvvetleri Komutanlığına bağlı olmaya devam ettiler. Gelişen durumlara göre tümenlere tahsis edildiler. Başlangıçta piyade tümenlerinin taarruz gücünü arttırmak maksadıyla bu taburları tümenlerin kuruluşuna verme hedefi gerçekleştirilemedi. Bugün bu sınıf sadece Sovyetlerde var!

Hücum topu birlikleri savaşta kendilerini çok iyi kanıtladılar. Taarruzu destekleyen en etkili vasıta ve en iyi tanksavar silahı olarak ünlendiler. Ordunun, özellikle de mensubu olduğum piyade sınıfının bu düşüncesi nedeniyle bir hizmet yaptığıma inanıyorum.

1943 yılında hücum topları ile ilgili olarak beni sevindiren bir olay yaşadık. Hitler ile bir görüşme sırasında sözü yine silahlanmamız ile ilgili olarak Genelkurmayda ileriye görme eksikliği bulunduğu getirmişti. Kendisinin orduya hücum toplarını kabul ettirmeye çalıştığını iddia ediyordu. Bu benim için biraz fazlaydı. Bu konuda yanıldığını söyledim. Hücum topu fikri bana aitti. Yukarıda sözü edilen program 1937 yılında benim tarafımdan yapılmıştı. Bu nedenle Hitler'in Genelkurmayda fikrini kabul ettirmeye çalışmasından söz edilemezdi. Fritsch tarafından emredilen programın onun görevden alınmasından sonra uygulanmaması üzücüydü.

Kurmay Başkanı Birinci Yardımcısı sıfatıyla Genelkurmayın teşkilat ve teknik işlerden sorumlu dairelerinin amiri olarak teşkilat ve silah tekniği ile ilgili diğer sorunlardan sadece birini ele alacağım.

REDİF TÜMENLERİ

1937 yılında Doğu Sınır Güvenliği birliklerinin lağvedilerek bunların redif tümenlerine (Landwehrdivision) dönüştürülmesini teklif ettim. Aktif ordunun takviye edilmesinden sonra komşularımız karşındaki durumumuz başka bir şekil aldı. Mevcut yapılarıyla sınır güvenliği birliklerinin bir önemi kalmamıştı. Diğer taraftan, otuzdan fazla sınır güvenliği birliğinde büyük miktarda silah vardı. Buna karşın, "Genel Zorunlu Askerlik" nedeniyle sınır bölgelerindeki genç

gönüllüler aktif birliklere gideceklerdi. Ayrıca bu birlikler kuruluşları ve donanımları bakımından yörelerine bağlıydılar. Hareketli muharebe yetenekleri ve belli bir yerde mevzileri yarıldığında muharebeye başka bir yerde devam etme yetenekleri yoktu. Ulaştırma vasıtalarının olmaması nedeniyle, taarruza uğranılmayan bölgelerdeki sınır birliklerinin başka bölgelere kaydırılmaları hemen hemen hiç mümkün değildi. Sınır güvenliği birlikleri Lahey Kara Savaşları Sözleşmesi hükümlerine tamamen uygun birlikler olmalarına rağmen Polonyalıların ve Çeklerin sınır güvenliği için savaşan insanlara asker muamelesi yapmamaları tehlikesi vardı.

Benim yaptığım hesaplara göre, sınır birliklerinin silah ve teçhizatları ve birliklerde kalan ve eski orduda eğitilmiş yaşlı doğumlu insan gücüyle çok sayıda redif tümeni kurabilirdik. Hatırladığım kadarıyla bunların sayısı on dördtü. Bu tümenleri piyade silahlarıyla donatacak durumdaydık. Ancak başlangıçta her tümen için sadece bir hafif ve bir ağır topçu bataryasından oluşan bir tabur planlanabilmişti. Bu tümenlere açık arazide hareketli savunma icra edebilmeleri için muhabere vasıtaları ve motorlu araç vs. verilecekti. Bu tümenlerin, özellikle düşmanın etkili topçu ateşlerinin veya tanklarının beklenmediği dağlık ve ormanlık sınır bölgelerinde görevlendirilmelerini düşünüyordum. Akla gelebilecek bölgeler, Şilezya, Sachsen ve Bav-yera'nın sınırdaki dağlık bölgeleri, Ren Nehri'nin batısındaki bölge ve Kara Ormanlar'dı. Bu öneri Kara Kuvvetleri Komutanı tarafından kabul edildi.

Orgeneral Freiherr von Fritsch'in teşkilat⁵⁷ veya silah tekniği alanlarında onayladığı diğer iyileştirmeler kendisinin görevden alınmasından sonra bir dah ele alınmadı. Belki savaşın daha önce başlamasının bunda a etkisi olmuştu.

YABANCI ORDULAR

OKH'de görev yaptığım yıllarda yabancı orduları tanıma imkânı buldum.

1936 Ağustos ayında Napoli civarında yapılan İtalyan Kraliyet manevralarına davet edilen Alman Subay Heyetinin içindeydim. Bizden başka Avusturya ve Macar heyetleri de davet edilmişlerdi. Tabii

⁵⁷ Doğu'daki bir düşmana karşı savaş düşünülerek birkaç süvari tugayının kurulması.

Roma'daki akredite tüm askerî ataşeler de manevraları izlemeye gelmişlerdi.

Manevranın ilk günü Mussolini'nin karşılama töreni ile başladı. İtalyan Muhafız Tümeni olarak nitelenebilecek Savoy Piyadeleri bir ilçenin büyük meydanında "Açık Kare Düzeni"nde tertiplenmişti. Konuklar ve askerî ataşeler tören birliklerinin sağ tarafında yerlerini alacaktı. Bir faşist onursal onbaşı üniforması giyen Mussolini göründü, Alay Bandosı millî marşı çaldı, birlikler takdim edildi. Mussolini önce güler yüzle yabancı heyetleri selamladı. Askerî ataşelerin önünden geçerken suratı asıktı. O sırada Habeşistan anlaşılmazlığı vardı. Misafir heyetlerin kendisini takip etmelerini istedikten sonra üç alayın önünden geçti. Daha sonra bizim için yeni bir şekilde askerî gösteri yapıldı. Mussolini birlikler tarafından teşkil edilen "Kare"nin ortasına geldi. Orada küçük bir orkestra şefi kürsüsü vardı. Alayların üç bando şefi tüm tümenin söyleyeceği marşları yönetmek üzere birbiri arkasından kürsüye çıktılar. Tümen, marşları gerçekten çok güzel söyledi; Mussolini memnundu. Yaşlı ve biraz kilolu Tümen Komutanı Mussolini'nin üç adım önündeydi. Yakıcı sıcağın çok terliyordu. Dudağını büküp tehdit eder gibi kendisine bakan diktatörün gözü önünde o da marşlara katılıyordu. Bunu sanki askerî kariyeri için yapıyordu!

Daha sonra Mussolini araçla tatbikat sahasını gezerken ona refakat etmemiz istendi. Araç konvoyu dik ve dönemeçli yollardan bir dağa doğru ilerlerken pek fazla bir şey göremedik. Dağın zirvesinde içinde değerli bir Meryem Ana tasviri bulunan meşhur bir manastır vardı. Rahipler Mussolini'yi faşist selamı ile karşıladılar. Sonra Manastır Kilisesi'ni ve görülmeye değer diğer yerleri gezdik. Mussolini rahiplere ve bize çok yakınlık gösteriyordu. Bizimle Almanca sohbet etti. Almancası pek fena sayılmazdı. Fakat ayaküstü bir şeyler yeme ve içme önerilerini reddetti. Buna biraz üzüldük, çünkü o sıcakta çok iyi gelecekti. Bunun üzerine Napoli'de kaldığımız büyük otele geri döndük. Bize söylendiğine göre, bu manastır ziyaretinin iç siyaset bakımından büyük önemi varmış. Mussolini uzun yıllar bu bölgeye gitmemiş. Tatbikatın ilk gününde yaptığı bu ziyaret ile kiliseye saygısını göstermesi katı Katolik halk tarafından ilgi ile karşılanmıştı. Geçtiği her yerde coşku ile karşılanıyordu. Cana yakın İtalyanlar konuklarına da sevgi gösterisinde bulundular. Geçtiğimiz yerlerde başarılı

artistler gibi alkışlarla karşılandık. Tatbikat sahasına giderken ve oradan dönerken yaptığımız uzun yolculukta tekdüzelik hâkimdi. Sivil şoförlerimiz zor yollarda bile çok hızlı araç kullanıyorlardı ve durmadan korna çalıyorlardı. Sanki korna çalmaktan zevk alıyorlardı. Sıcak bir günden sonra otelin terasında güneş batarken pırıl pırıl parlayan Napoli Körfezi'ni seyredip yediğimiz akşam yemeği gerçek bir dinlenmeydi. Masamıza Avusturyalıların ve Macarların yanında bazen İtalyanlar, Yugoslav ve Çek askerî ataşeler de geliyordu. Bu beyler bir zamanlar birlikte k.u.k. Ordusunda görev yaptıklarını öğreniyorlardı!

Müteakip günlerde Kral ve Velihat Prens de tatbikat sahasına geldiler. Diğer zamanlarda en önde gelen kişi olan Duce'nin Kral'a gösterdiği saygı dikkat çekiciydi. Duvarlara yazılan "Viva il Duce" (Yaşasın Duce) yazısının yanında daima "Viva la Casa Sabauda" (Yaşasın Savoy Hanedanlığı) yazısının da bulunmasına dikkat edildiği görülmüyordu.

Tabii yakışıklı Mareşal Badoglio, sürekli Alman dostu olduğunu söyleyen Dışişleri Bakanı Graf Ciano, Mareşal Balbo gibi faşizmin büyükleri de oradaydı. Mussolini, Mareşal Balbo ile ilk karşılaşmasında onu kucakladı. İtalyan rehberimiz General Roatta bu kucaklaşmanın halka karşı sadece bir jest olduğunu söyledi, çünkü Mussolini ve Balbo birbirini hiç sevmezlermiş. General Roatta daha sonra son Genelkurmay Başkanı olarak Almanlara karşı çok kuşku uyandırıcı bir rol oynadı. Roatta, yine orada bulunan faşizmin dörtlü çetesine mensup Mareşal de Bono'dan "primo ladrone dell'Impero" (imparatorluğun ilk hırsız) olarak söz etti. De Bono Habeşistan'da askerî açıdan pek fazla iş yapmamıştı, ama söylendiğine göre çok şey çalmıştı.

Tatbikat, sık sık araya giren ama tatbikat durumu ile pek ilgisi olmayan sunumlarla kesintiye uğradı. Bir keresinde Duce ile spor gösterilerinin yapıldığı, sportif yeteneklerin sergilendiği bir ordugâha gittik. Ama bu arada yapmacık gösteriler de yok değildi. Genç, boylu poslu askerler çıplak vücutlarıyla büyük bir ateşin üzerinden atlarken "Zafer!" diye bağırarak kahramanlıklarını gösteriyorlardı.

Mussolini bir keresinde de muharebenin ortasında "Bersaglieri Taburu"nun marş söyleyerek önünden geçmesini istedi. Marşın söylenmesini beğenmemiş olacak ki askerleri azarlayarak oradan kovdu.

Tatbikatta askerî açıdan görülecek fazla bir şey yoktu. Ancak motorlu birliklerin motorlu yürüyüşler sırasındaki disiplinleri oldukça iyiydi. Dağlık arazideki zor yol şartlarına rağmen yolda kalan araç görülmüyordu. Birliklerin sıcak altındaki canlılıkları ve zindelikleri şaşırtıcıydı. Örtü ve gizleme tedbirleri iyiydi, ancak birliklerin muharebe eğitimleri bize göre çok iyi seviyede değildi. Emir-komuta şekli hakkında izlenim elde etmemize imkân verilmedi. Tatbikatın ne ölçüde serbest veya güdümlü cereyan ettiğini bilmiyorduk. Harp silah ve araçları bakımından özellikle küçük hafif personel taşıyıcıları iyi bir izlenim bıraktılar. Tanklar zırhları ve üzerlerindeki silahları bakımından oldukça zayıftı. Askerler doğru dürüst askerî eğitim görmemiş “Kara Gömlekliler” taburlarının da tatbikata katılmasından hiç hoşnut değillerdi. Ordunun seçkin birlikleri kuşkusuz Bersaglieri birlikleriydi.

Tatbikatın sonunda Kral’ın önünde tören geçişi yapıldı. Kral, yanında fizik olarak kendisinden daha yapılı Kraliçe ile 30 metre yükseklikte dik inen bir kayalıkta duruyordu. Birlikler bu kayanın altından geçiyorlardı. Uzaklık doğal olarak tüm ayrıntıları gizliyordu. Bersaglieri birlikleri tören geçişini koşar adımlarla yapıyorlardı, bu arada bandonun da koşar adım geçmesi ilginçti.

Tören geçişinin arkasından çok daha ilginç olan bir olay oldu: Mussolini ilçe merkezinde bir konuşma yaptı. Tribünün ortasından geçen geniş cadde kapatılmıştı. Tribünün ortasında yüksek bir platform vardı. Kulenin iki tarafında -bizdeki gibi birbirinden özenle ayrılmış- “Parti ve Ordu Temsilcileri” oturuyordu. Tribüne eklenmiş bir platformda tanınmış kişilerin eşlerinin karşısında yabancı misafirler yer almıştı. Binlerce insan caddeyi doldurmuştu. Mussolini konuşma yapmak üzere platforma çıkarken insanlar birden tezahürata başladılar. Bu, Kuzey Avrupalıların pek tasavvur edemeyecekleri bir şeydi. Hiçbir zaman bir saatten az konuşmayan ve konuşmasına nasyonal sosyalizmden söz ederek başlayan Hitler’in aksine, Mussolini’nin konuşması sadece birkaç dakika sürdü. Konuşması kısa ve öz sloganlardan ibaretti. Her cümleden sonra konuşmasına ara veriyor, bu sırada büyük bir alkış kopuyordu.

Konuşması bittikten sonra da coşku bir türlü sona ermiyordu. Platformu terk ettikten sonra da bir aktör gibi sahneye tekrar çağrılıyordu. Coşku içindeki insanlar çığlıklar atıyor, bu arada ağlayanlar,

birbiri ile kucaklaşanlar da oluyordu. Bazıları bizi kucaklamak için bulunduğumuz tribüne tırmanıyordu. Bu miting sırasında Güneylilere özgü sıcakkanlılık açıkça ortaya çıkıyordu. Aynı halkın birkaç yıl sonra bu kahramanlarına nasıl muamele edeceğini kim düşünebilirdi?

Nazik ev sahiplerimizin bize sadece askerî ve siyasi izlenimler edinmemize imkân vermekle yetinmeyişleri sevindiriciydi. Birliklerin dinlenme günlerinde ve tatbikat bittikten sonra bize ülkelerinin güzelliklerini de göstermeye çalıştılar. Capri'ye gittik, Vezüv'e tırmandık, Pompeji'i ve Napoli Körfezi'ndeki güzel yerleri gezdik. Zamanın müsaadesi nispetinde, tatbikat günlerinde de Ischia Plajı'nda denize girme imkânı bulduk. Bize İtalyanların bu mevsimde (eylül) denize girmek gibi bir alışkanlıkları olmadığı söylenmesine rağmen Napoli'de bile doğru dürüst bir yüzme havuzu olmaması ilginçti. Denize girdiğimiz plajdaki insanlar üst tabakaya mensup on binlerden değillerdi. Geri dönerken teğmenken yaptığım gezideki anılarımı tazelemek için Roma'ya da uğramak isterdim. Ama bize Almanya'da verilen döviz sadece misafir olarak vermemiz gereken bahşişlere yetiyordu. Ordu, Üçüncü İmparatorluğun döviz verme izni konusundaki savurganlığına katılmıyordu.

İtalya'ya yaptığımız bu kısa gezide edindiğim izlenimlerin doğal olarak büyük ölçüde askerî konularla sınırlı kalması nedeniyle dönemin faşist rejimi hakkında bir kanaat belirtmem yanlış olur. Bu rejimin ulusa olağanüstü bir itici güç verdiği izlenimi elde etmemek mümkün değildi. Misafirlerin bu kısa süre içinde rejimin öbür yüzüyle karşılaşmamaları anlaşılır bir şeydi. Bununla beraber, İtalya'daki ve Almanya'daki parti ile ordu arasındaki ilişkiler arasında benzerlik olduğu biz askerlerin gözünden kaçmıyordu. Burada da siyasi partinin askerlere karşı reddedici bir tavır içinde olduğu görülüyordu. Ancak İtalyan ordusunun durumu çok daha iyiydi. Çünkü arkasında Kral'ın desteği vardı. Kral'ın -"Güçler Ayrılığı" zamanında olduğu gibi- diktatörden daha uzun ömürlü olacağı kabul ediliyordu. Buna rağmen İtalya'daki askerlerin Mussolini'den "Tanrı'dan korktukları gibi" korktukları gözden kaçmıyordu. Yüksek rütbeli subayların da diktatör karşısında titredikleri ve ellerinden geldiği kadar onun hoşuna gitmeyecek bir hareket yapmamak için gayret ettikleri hissediliyordu. Çok şükür, ben Alman subaylarının Hitler karşısında hiçbir zaman benzer bir tutum ve çaba içinde olduklarını görmedim. Tabii Hitler'in yakın

çevresindeki ona tamamen biat eden kişileri bunların dışında tutuyorum; adlarını anmaya gerek yok.

Mussolini'ye gelince, diğerlerin hepsinden daha üstün bir kişilik izlenimi vardı. Dikkat çekmeyi çok iyi biliyordu. Kısa ve öz konuşmasıyla halkı durdurulamaz bir coşkuya sevk ettiğinde, komutan olarak bir birliği denetlediğinde veya Kral'ın önünde saygıyla eğildiğinde hareketlerinin hep kendine özgü bir tarzı vardı. Gerektiğinde bir diktatör, gerektiğinde güler yüzlü bir ev sahibi veya iyi kalpli bir insan olarak görünmeyi çok iyi beceriyordu. O dönemde Hitler ile sık karşılaşmadığımız için onu henüz yeterince tanıımıyordum, bu nedenle kişisel gözlemlerime dayanarak ikisini karşılaştıramam mümkün değil. O dönemde kendisinin ve rejiminin ne ölçüde gelişebileceği öngörülebiliyordu. Bugün Mussolini'nin her zaman daha insancıl görüldüğünü söylemek istiyorum. Bu sözler onun daha az acımasız olduğu şeklinde değil, genel anlamda daha insancıl olduğu şeklinde anlaşılmalıdır. Mussolini Hitler gibi irade sahibi ve akıllı değildi. Yaşam tarzı bunu kanıtlıyordu. Aynı ölçüde "gönderilmiş" bir kişi olduğu takıntısı yoktu. Yeni bir Roma İmparatorluğu yaratmak için yoksulluklarına rağmen yaşam sevincine sahip İtalyanları "Eski Romalılar" gibi yetiştirmek istiyordu. Ancak -Hitler'in sık sık yaptığı gibi- ülkesinin kaderini kendi kişiliği ile özdeşleştirmiyordu. Mussolini halkının gücünü gözünde büyütüyordu. Ama o, Hitler gibi, halkın sadakatini ve kahramanlığını istismar etmedi. Ancak bunlar İtalyanların doğasında Almanlarınkı kadar belirgin olmayan özelliklerdi.

1937 sonbaharında Macar ve Bulgar ordularının tatbikatlarını izleme imkânı buldum.

Kara Kuvvetleri Personel Başkanımız General von Schwedler ile gittiğimiz Macaristan'da bizim gibi davet edilen Avusturyalı ve İtalyan arkadaşlarla çok iyi karşılandık. Ülkenin içinde bulunduğu zor mali koşullar nedeniyle, Tisa Nehri kıyılarında yapılan tatbikatın çapı küçüktü. Fakat birlikler çok iyi bir izlenim bıraktılar. Burada Macaristan'ın Trianon Antlaşması gereğince karşı karşıya kaldığı askerî kısıtlamalar çok açık şekilde görülüyordu. Çünkü bu küçük ülke Küçük Antant ülkeleri olan komşularının düşmanlıkları nedeniyle silahlı en fazla engellenen ülke durumundaydı. Subay birliklerinde, bizim de içinde yetiştirdiğimiz Kraliyet ordusunun mirasını yeniçağa

taşıdığımız şövalyelere yakışır bir askerlik anlayışına sahip oldukları hissi uyandırıyordu.

İmparatorluk Naibi Amiral Horthy ve Macaristan Kral Naibi Feldmareşal Arşidük Joseph de tatbikatta hazır bulunuyorlardı. İmparatorluk Naibi bizi kendine has bir nezaketle karşıladı. Budapeşte'deki bir şatoda onun misafirleriydik. Nürnberg'deki Tanık Hapishanesi'nde onunla her gün bir arkadaşlığı yapacağımı kim bilebilirdi! Pourle le Merite nişanlı Arşidük Joseph bize Birinci Dünya Savaşı'ndaki komutanlık görevlerini anlattı. Bu arada sürekli o dönemdeki komutanı General von Seeckt'e duyduğu saygıyı dile getiriyordu.

Macaristan'a yaptığımız bu gezide beni en çok tüm halka hâkim olan vatanseverlik duygusu etkiledi. Her yerde Macaristan'ın Barış Diktası ile parçalanmasının yasını gösteren simgelere rastlanıyordu. Her yere bu durumu gösteren afişler, haritalar asılmıştı. Parkın birinde çiçeklerle yapılmış halı deseni üzerinde ülkenin bazı bölgelerini kaybederek küçüldüğü tasvir edilmişti. Macarlar harpte hayatlarını kaybetmiş askerler için yapılan anıta çelenk koymamızı duygulu bir törene dönüştürdüler. Budapeşte gezimiz bizi her açıdan memnun etti.

Bulgaristan'daki misafirperverlik bana Macaristan'daki şık atmosferden daha farklı göründü. Ama daha az ilginç ve daha az tatmin edici değildi. Diğer dış ülkelerde katıldığım tatbikatların aksine, buradaki tatbikatta, akredite askerî ataşelerin dışında tek yabancı misafir bendim. Yanımda emir subayım Süvari Yüzbaşı Strempel vardı. Onun dışında, İmparatorluk Savaş Bakanlığından bir subay daha bana refakat ediyordu. Rehberimiz güler yüzlü Askerî Ataşe General Friderici'ydi.

Şehir olarak görülecek fazla bir yeri olmayan Sofya'da kısa bir süre durduktan sonra tatbikat sahasına hareket ettik. İlk kez büyük çaplı olarak düzenlenen tatbikat akılda kalıcı bir isim olan Popowo isminde küçük bir şehrin çevresinde yapılıyordu. Popowo'da Kral, tatbikatı yönetenler ve misafirler için barınma imkânları olmadığı için ormanın kenarında çadırılı ordugâh kurulmuştu. Kral maiyeti ile biraz kenarda ama yine küçük çadırılı bir ordugâhta kalırken, bizim çadırlarımız, kalanların mevkilerine göre üç sıra şeklinde kademelendirilmiş olarak kurulmuştu. İlk sıra ileri gelen şahsiyetler, generaller ve bakanlar için ayrılmıştı. Her çadırda küçük bir oturma ve küçük bir yatma bölümü vardı. Aydınlatma lambaları ve sac bir depodan gelen su

mevcuttu. Karargâh subaylarına ayrılan ikinci sıradaki çadırlarda sadece bir bölüm vardı. Üçüncü sıradaki çadırlarda genç subaylar kalıyordu. Emir subayım da orada kalıyordu. Buradaki çadırlar üçgen şeklindeydi, büyük bir köpek kulübesine benziyordu. Banyo yapılması için çadırların önüne ağaç ızgaralar konulmuştu. Çadırda kalanlar sabahları emir erlerinin başlarından aşağı soğuk su dökmesi suretiyle banyo yapabiliyorlardı. Bana tahsis edilen emir eri Almanca da konuşan yakışıklı bir delikanlıydı. Bana asker olmayı istemediğini söylüyordu, ama ateşli bir vatanseverdi. Sırlardan nefret ediyordu, Bulgaristan'a ait toprakları gasp eden Rumenleri ve Yunanlıları aşağılıyordu. Benim başıma bir şey gelir diye endişe ediyordu. Gece gündüz çadırımın girişinde nöbet tutardı. Çadırımda bir yere dokunduğumda hemen içeri girip bir emrimin olup olmadığını sorardı. Ona göre hiçbir zaman kıyafetim düzgün, çizmelerim yeterince temiz ve parlak değildi. Bir akşam nişan almak için Kral Boris'in yanına gitmeye hazırlanırken birden saçımı düzeltmek için tarağımı elimden aldı. Ona göre kendim Kral için yeterince güzel hazırlık yapamayacağımı. Bana hep Bulgaristan'ın, özellikle de bir gül vadisinin içindeki memleketinin güzelliklerini anlatıyordu.

Yemeklerimizi büyük ve açık bir çadırda yiyorduk. Bu, diğer ordu-
larda gördüklerimin aksine, arazi şartlarına daha uygun bir düzen-
lemeydi. Sabahları yalnız çay, beyaz peynir ve ekmek vardı, öğle ve
akşam yemeklerinde genellikle sahra mutfağında mükemmel şekilde
yapılan çorba oluyordu. Akşam ayrıca bir kadeh de yerli şarap ikram
ediliyordu. Geniş çevreden çok sayıda misafir vardı. Otoriter bir yö-
netim anlayışına sahip Kral tatbikata tüm bakanları çağırmişti. Hepsisi
de general üniformalıydı. Ayrıca çok sayıda yaşlı, emekli generalleri
de davet etmişti. Bana söylendiğine göre, böylece Sofya'da huzursuz-
luk yaratmalarını önlemişti. Ancak bana göre o zaman askerî darbe
dönemleri geride kalmıştı. Hemen hemen tüm bakan ve generaller
güçlü ve tıknaz yapılı, yüz hatları kaba gerçek Bulgar köylüsü tipinde
insanlardı. Birinci Dünya Savaşı'nda Bulgar Ordusu Komutanı, Al-
manya'nın büyük dostu General Jekow en dikkat çekici kişiydi. Kısa
süre önce Nürnberg'deki parti kongresinden dönmüştü. Bu kongreden
etkilendiği anlaşılıyordu. Ben bu etkinliklere hiç katılmadığım için bu
konuda bir yorumda bulunamayacağım. Jekow, yetmişli yaşlarda
"Bulgar Gençlik Hareketi"ne önderlik etmişti. Fikri ve fiziki zindeliği
şşırtıcıydı. Birinci Dünya Savaşı'ndaki tecrübelerini anlatırken

Falkenhayn ile iş birliğinin iyi, Ludendorff ile ise biraz zor olduğunu söylüyordu. Bu değerli anıların gelecek nesillere aktarılmasını ümit ettiğimde gülererek şöyle dedi: “Tabii, yaşlandığımda anılarımı yazmayı düşünüyorum. Ondan önce yapacağım çok iş var.” Anlaşılan yetmiş yaşında olmak onun için henüz yaşlı olmak değildi.

Tatbikat Almanların uyguladığı esaslara göre düzenlenmişti. Yönetimi de gayet iyiydi. Birlikler de çok iyi izlenim bırakıyorlardı. Bulgar ordusu da bizim gibi Barış Diktası’nın sınırlandırmalarına tabi olmasına rağmen kendisini bundan geniş ölçüde kurtarmıştı. Ama bunu gizlice yapmıştı. Tatbikatta Almanya’nın gönderdiği çok sayıda “yasaklanmış” silah kullanılıyordu, ama bunlar yabancılara pek gösterilmek istenmiyordu. Bu şaşkınlık daha sonra ortadan kalktı. Ben rehberim ile serbestçe hareket edebiliyordum. Sanki Alman ordusu içinde bulunuyormuşuz gibi tüm karargâh ve birliklerden bilgi alabiliyordum. Bize her yerde açık ve arkadaşça her şeyi gösterdiler, bilgi verdiler. Buna karşın askerî ataşeler çok sıkı şekilde kontrol altında tutuluyorlardı. Tatbikatı genellikle sadece seyir yerinden izleyebiliyorlardı. Ancak buradan fazla bir şey görülemedi. Kızgın güneş altında bilgi almaya çalışıyorlardı. Ara sıra kendilerine önemsiz bir şeyler gösteriliyordu. Bir akşam tecrübelerini öğrenmek istediğim bir ataşe üzüntülü bir ifadeyle bana şöyle dedi: “Bugün üç kez sahra has-tanesi gördük.”

Tatbikatın son günü akşamı bir mabeyincinin refakatinde Kral’ın bulunduğu ordugâha gittim. Kral Boris ile tatbikat alanında birçok kez karşılaştık, bana dostça selam verdi. Akşam çadırında beni kabul etti ve hemen konuşmaya başladı. Ben genellikle onu dinledim. Kral çok açık konuşuyordu; o bilinen akıllılığı ile yaptığı açıklamalarını Almanya’da doğru şekilde kullanmamı arzu ettiğini söyledi. Sözlerine imparatorluğun ordusu için modern silahlar göndermesi dolayısıyla teşekkür ettiğini söyleyerek başladı. Mevcut askerî değerinden ziyade psikolojik sebepler nedeniyle kendisine bir “Av Uçağı Filosu”nun bağışlanmasının çok büyük bir yardım olduğunu söyledi. Daha sonra sözü kendi ordusu içindeki duruma getirdi. Ordusu hakkındaki ilk izlenimin iyi olduğunu ümit ettiğini belirtti. Tüm Balkan ülkelerinde mevcut -Bulgaristan’ın tarihinde rol oynayan- Siyasi Su-baylar Birliği kurulması eğiliminin dışında, Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra sıkıntı veren prangalar nedeniyle ordu içinde büyük

hoşnutsuzluklar yaşandığını söyledi. Şimdi Almanya'nın ona ordusu-nu modern şekilde donatma, böylece maksada uygun bir eğitim yap-ma ve bu suretle hoşnutsuzluğun giderilmesi imkânı verdiğini belirtti. Daha sonra, subaylar arasındaki siyasi faaliyetler nedeniyle nasıl zor-luklar yaşadığını anlattı. Son darbeyi önlemeyi ve daha sonra yavaş yavaş siyasi açıdan güvenilmeyen unsurları uzaklaştırmayı başardık-tan sonra, zorlukları aşmış olmayı ümit ettiğini söyledi.

Askerî Ataşemiz bu darbe hakkında bana daha önce bilgi vermişti. Ona da bir kabul sırasında bizzat Kral anlatmıştı: Subay camiası için-de Kimon Georgieff liderliğindeki Zveno Grubu darbe yaparak par-lamentoyu ve Kral'ı ortadan kaldırmak için anlaşılmış. Kendisi giri-şimden birkaç saat önce bilgi almış. Darbeciler gece sarayı basarak Kral'ı tutuklamayı, daha sonra parlamentoyu işgal etmeyi planlamış-lar. Bunun için yatmamış, elinde tabancası ile çalışma odasında dar-becileri beklemiş. Darbeciler odasına girince onları güler yüzle karşı-lamış, bir işe yaramayan parlamentoyu kapatmak konusunda kendile-riyle aynı görüşte olduğunu söyleyerek hareketlerinin başına geçece-ğini söylemiş. Böylece darbecileri kandırmayı başarmış. Parlamen-to-nun kapatılmasından sonra darbeciler ile bir hükûmet kurmak zorun-da kalmış. Ama daha sonra aralarındaki güvenilmeyen kişileri yavaş yavaş uzaklaştırmış ve yönetimi kendi eline almış.

Kral Boris bana enerjik Başbakan ve Savaş Bakanı'nın yardımıyla orduyu siyasetin dışına çekmeyi başardığını, ordu içinde de silahlan-manın başlamasıyla birlikte düşman komşularına karşı Bulgaristan'ın güvenliğini sağlayabileceği duygusunun yerleştiğini söyledi. Bu arada Bulgaristan'daki Bolşevik propaganda tehlikesi hakkında ayrıntılı açıklamalar yaptı. Sovyetler Birliği'nin bu amaçla Bulgaristan'a ne kadar altın akıttığı bilinmiyormuş. Kral Boris akıcı şekilde Almanca konuştuğu bu görüşme sırasında bana çok akıllı ve konuları tarafsız gözle ele alan bir adam gibi göründü. Bu arada Bulgaristan'da hane-danın oldukça sevildiğini hissettim. Velihat Simeon'un doğumunun monarşist duyguyu güçlendirdiğine şüphe yoktu. Köylü evlerinde Kral Boris'in resminin yanında daima 1918 yılındaki çöküşten sonra tahttan çekilen babası Çar Ferdinand'ın resmi de bulunuyordu.

Ertesi gün Bulgaristan'ın silahlanmasının dünya kamuoyuna âdeta resmen gösterildiği bir gösteri yapıldı. Tatbikata katılan tüm birlikler tören geçişi için tertiplenmişlerdi. Kral atla birlikleri denetledikten

sonra -hatırladığım kadarıyla- yirmi yeni tabur için “Sancak Verme Töreni” başladı. Bu törenle Barış Diktası’nda kara birlikleri için öngörülen gücün aşıldığı açıkça ortaya konuyordu. Birliklerin teşkil ettiği büyük “Kare Düzeni”nin ortasına sunaklı bir platform önünde sancakları kutsayacak yüksek düzeyli din adamları duruyordu. Daha sonra Kral Boris ve Kraliçe Giovanna platforma çıktılar. Bu arada yeni birliklerin komutanları ve sancaktarlar da yerlerini aldılar. Her komutan diz çökerek Kral’ın elinden öperek sancağı aldı. Müteakiben birliklerin tören geçişi başladı. Yabancı ataşeler bu fırsattan yararlanarak tatbikat günlerinde gösterilmeyen yeni silahları tespit etme imkânı buldular.

Tören geçişinden sonra Kral tüm şeref konuklarını ve tüm subayları şölene davet etti. Açık arazide uzun bir sofra kurulmuştu. Masaların üstüne güneşten korunmak için tenteler çekilmişti. Masaların üstünde içinde kızarmış kazlar, domuz yavruları, salata ve ekmek bulunan büyük tabaklar vardı. İnsan kendini Orta Çağ’da halkın doyurulduğu ve şarabın bolca ikram edildiği bir derebeyi düğünündeymiş gibi hissediyordu. Yorucu tören geçişinden sonra sıcak altında Kral gelene kadar yarım saat kadar beklemek zorunda kaldığımız için seksen üç yaşındaki en yaşlı şeref konuğu general sonunda yere yığıldı. Kriz geçirdiği düşünüldü. Ama on beş dakika sonra tekrar yemeğe ve şarap içmeye koyuldu.

Bulgar Hükûmeti tatbikat bittikten sonra bizim için bir küçük eğlence daha düşünmüştü. Biz Almanlar ve tüm askerî ataşeler Balkan Dağları’na gittik. Güzel manzaralı eski başkent Tırnovo’yu gezdik ve daha sonra Kral’ın da gömüldüğü meşhur manastırı ziyaret ettik. Akşam çok güzel bir yere inşa edilmiş bir dağ kaplıcasına geldik. Burada zengin bir sanayicinin büyük bir konuk evi vardı. Bizi eğlenceli şekilde ağırlaması için hükûmet tarafından seçilmişti. Bu görevini cömert bir misafirperverlikle yerine getiriyordu. Zengin akşam yemeğinden sonra çok güzel bir şenlik tertiplenmişti. Yerel giysili dans grupları ülkeye has danslar sergilediler. Şenliğin sonunda görkemli bir havai fişek gösterisi yapıldı. Ertesi gün öğleden önce Türk-Rus Savaşı’ndan bildiğimiz Şipka Geçidi’ne gittik. Kahvaltıdan sonra güler yüzlü ev sahibimize veda ettik. Ayrılmamızdan önce bize başka bir şaheserini göstermek istedi: Yabancı üniformalar giymeyi seven kadınlardan oluşan bir bando bize hareketli parçalar çaldı.

Almanya'ya şu bilgi ile döndük: Gerek Macar ordusu gerek Bulgar ordusu 1919 Barış Diktası'nın prangalarından kurtulmak için başarılı çalışmalar yapıyorlardı. İki ordu da Birinci Dünya Savaşı'ndaki arkadaşlığa büyük değer verdiklerini gösterdi. Biz Almanlara yabancı olarak değil, dost ve arkadaş olarak davrandılar.

Berlin'e döndüğümde bir yığın işin beni beklediğini gördüm. Bunlar savaş hâlinde doğru bir Yüksek Komuta Kademesi teşkili sorunu hakkında Kara Kuvvetleri Komutanlığı ile Silahlı Kuvvetler Başkomutanlığı arasındaki görüş ayrılıkları, harp oyunları ve askerî harekât ile ilgili etütler gibi konulardı. Ancak ben, Kara Kuvvetleri Komutanlığındaki görevimin birkaç ay içinde aniden sona ereceğini henüz bilmiyordum.

Kitabımın bu bölümüne son vermeden genç mesai arkadaşlarımı anmak istiyorum. Hepsi çok iyi işler başaran seçkin kurmay subaylardı. Onlarla iyi bir kişisel ilişki kurduğuma inanıyorum. Ancak burada sadece hizmet ve insani açıdan bana özellikle yakın olan arkadaşlarımdan söz etmek istiyorum.

Birinci Dairede şimdi Bundeswehr'in⁵⁸ Genel Müfettişi olan Binbaşı Heusinger vardı. Ben Birinci Daire Birinci Grup Başkanıyken benim emrimde çalışmıştı. Ben Harekât Başkanı olunca onun Birinci Grup Başkanı olmasını istedim. İkinci Dünya Savaşı'nda bu görevden sonra Harekât Başkanlığına getirildi. Savaş sırasındaki müşterek mesaimizi şükranla anıyorum. Onun emrinde kurmay yüzbaşılar Westphal, von Tresckow ve von Lossberg vardı. Westphal olağanüstü yeteneği sayesinde savaşta Harekât Şube Müdürü (Ia), daha sonra sırasıyla Kuzey Afrika'da Rommel'in emrinde Ordu Kurmay Başkanı, Batı Harekât Alanı'nda Feldmareşal von Rundstedt'in, daha sonra da Feldmareşal Kesselring'in emrinde Ordular Grubu Kurmay Başkanı oldu. 1945/46 yıllarında nasyonal sosyalist rejimin başındakilere karşı açılan o büyük dava sırasında "tanık" olarak Nürnberg Hapishanesi'nde tekrar buluştuk. Orada birkaç arkadaşımızla birlikte "Suç Örgütü" olarak suçlanan Genelkurmayın avukatı Dr. Laternser'e mahkeme önünde bu suçlamayı çürütecek belgeler vermek üzere bir "Çalışma Grubu" oluşturduk. Genelkurmayın beraat etmesi için verdiğimiz mücadele birçok arkadaşımızı feci bir akıbete uğramaktan kurtardı.

⁵⁸ Federal Almanya Silahlı Kuvvetlerinin günümüzdeki adı. (Ç.N.)

Tresckow hakkında Kaybedilen Zaferler adlı kitabımda bilgi verdim. Tresckow çok yetenekli bir subay ve büyük bir vatanseverdi. Savaş sırasında Hitler'e karşı direnme hareketinin itici güçlerinden biriydi. Fakat benim bundan haberim yoktu. 20 Temmuz Suikastı başarısız olunca cephedeki bir ordunun Kurmay Başkanıyken hayatına son verdi.

Lossberg, Birinci Dünya Savaşı'nda çok saygı duyduğum kurmay başkanımın oğluydu. Askerî harekât konusundaki yeteneğini ve hoşgörüsünü babasından almıştı. Son savaşta Wehrmacht Komuta Karargâhında Harekât Başkanı'ydı. Hitler Norveç Seferi sırasında sinirlerine hâkim olamayıp Narvik'in boşaltılmasını emrettiğinde, sorumluluğu üzerine alarak bu emrin General Dietl'a gönderilmesini önlemişti. Bu hareketi ve askerî harekât ile ilgili görüşlerini Hitler'e açık şekilde söylemesi nedeniyle diktatörün gözünden düşmüştü. Bu nedenle tali bir harekât alanına sürüldü.

Özellikle Oberquartiermeister olarak görev yaptığım sırada emir subaylığımı yapan iki arkadaşımı anmak istiyorum. İkisi ile de çok sıkı ve insani bir ilişkim vardı. İkisi de yeni süvari subaylarıydı. Genelkurmay'a atanmadan önceki deneme yıllarını benim yanımda geçirdiler.

1936/37 yıllarında emir subayım olan ve Macaristan'a ve Bulgaristan'a yaptığım gezilerde bana refakat eden Süvari Yüzbaşı Stempel neşe ve hüznün karışımı bir insandı. Bana çok bağlıydı. Kırım Savaşı'nda onu tümenlerden birinde kurmay subayken izleme imkânım oldu. Daha sonra Doğu Cephesi'nde Alay Komutanıyken hayatını kaybetti.

Stempel'den sonra 1937 sonbaharında onun yerine Süvari Yüzbaşı Hauser geldi. Akıllı ve yorulmak bilmeden çalışan neşeli bir (Schwabe) Suebyalı'ydı. Sekreterimiz Fraulein von Siebert ile o aylarda yazdığım andıçlarımın müsveddelerini okuma konusunda takdire şayan bir yeteneği vardı, bazen ben bile bunu yapamazdım. Birlikte ancak birkaç ay çalışmış olmamıza rağmen Oberquartiermeister görevinden ayrılmamı nasıl çaresizlik içinde kabullendiğini hiç unutmayacağım. Savaş sırasında onu Güney Ordular Grubu bölgesindeki bir zırhlı ordunun Harekât Başkanı olarak izledim. Komutanı General von Mackensen daha sonra onu İtalya'daki bir ordunun "Kurmay

Başkanı” olarak beraberinde götürdü. Hapishanede bulunduğum yıllarda eşime her zaman yardım ederek sadakatini kanıtladı ve Westphal gibi, bıkmadan usanmadan “savaşta hüküm giyenlerin” yanında oldu. Savaştan sonra bir arkadaşı ile Stuttgart’ta ev yapmıştı. Orada kendisini ve eşini ziyaretlerimiz sırasında eski günlerimizi anmak ve onun neşeli hâli ve attığı kahkahaları ile neşelenmek bizim için büyük bir zevkti.

9. KISIM

WEHRMACHT'IN HINDENBURG'UN ÖLÜMÜNDEN HİTLER'İN BAŞKOMUTANLIĞI DEVRALMASINA KADAR NASYONAL SOSYALİST DEVLET İLE İLİŞKİLERİNDEKİ GELİŞMELER

Kitabın önceki bölümlerinde Reichswehr'in Weimar Cumhuriyeti'nden -başlangıçta Hindenburg yönetiminde olmak üzere- otoriter bir devlet yönetimine geçiş aşamasında yaşadıklarını ve tekrar silahlanmaya ve Wehrmacht'ın kurulmasına başlanan bir dönemi anlattım. Şimdi Wehrmacht'ın savaşın başlamasına kadar nasyonal sosyalist devlet ile ilişkilerinin nasıl geliştiğini ele alacağım. Bunu yaparken, Wehrmacht'ın Hitler'e, NSDAP'a, rejime ve Hitler'in ve partisinin takip ettiği siyaseti ortaya koyan tedbirlere karşı tutumlarını birbirinden ayırmak gerekiyor. Bu ilişkilerin gelişmesi sürecinde Wehrmacht içinde farklı sesler hep olmuştur. Tabii nasyonal sosyalist propagandanın idealizmin çağrısı coşturulmaya yatkın gençler üzerinde kuşkucu yaşlı nesillerden daha etkili oluyordu. Ayrıca Hitler Gençliği vasıtasıyla yapılan eğitimin etkisi yıllar geçtikçe daha gözle görülür hâle geliyordu. Genç nesil açıklanan ideallerin gerçek olduğuna samimi şekilde inanıyordu, ancak teori ile uygulama arasındaki farkı yaşlı nesilden daha az görüyordu.

Fakat Wehrmacht içindeki üç kuvvet arasında belli ölçüde farklar olduğu görülüyordu.

Yüzyıllar içinde oluşan askerî gelenekler Kara Kuvvetleri içinde çok güçlü şekilde köklemişti. Kara Kuvvetleri, eski dönemlerin askerce bakış açısını ve "Şeref" kavramını aynen benimsemiş ve Reichswehr'den yeni Wehrmacht'a intikal ettirmişti. Bu düşünceleri nasyonal sosyalist ideolojiye uydurmak veya değiştirmek için bir sebep görülüyordu. O dönemde haklı olarak bu ideolojinin esası olarak görülen -nasyonal sosyalist veya ırkçı bir anlayış şeklinde abartılmamış- millî ve sosyal düşünceler aslında askerlerin düşünce biçimine uyuyordu. Ancak bunu aşan düşüncelerin düşünce tarzımızın esası olarak alınması uygun görünmüyordu.

Deniz Kuvvetleri yeni fikirlere belki biraz daha açıktı. Psikolojik açıdan bakılınca bunun sebebi kısmen, Hitler'in -haklı olarak- komünizm ile mücadeleyi kazanan bir kişi olarak g r lmesi ile açıklanabilir. Oysa Hitler, Kayzerlik döneminin Deniz Kuvvetlerinin bir zamanlar en kara günlerini yaşamasına sebep olmuştu.

Hava Kuvvetleri, nasyonal sosyalist h k met tarafından üçüncü bağımsız "Kuvvet" yapılmıştı. Bu "Kuvvet"in çekirdek kadrosu daha önce Kara ve Deniz Kuvvetleri tarafından teşkil edilmiş durumda olsa da tam anlamıyla    nc  İmparatorluğun yarattığı bir "Kuvvet"ti. Bu nedenle, bu "Kuvvet"e mensup olanların kendilerinden önce var olan diğer iki "Kuvvet"e nazaran nasyonal sosyalizme kendilerini daha bağlı hissetmelerinde şaşılacak bir şey yoktur. Parti içinde Hitler'den sonraki birinci adam Göring Hava Kuvvetleri Komutanı olarak "kendii" kuvvetinin birinci sırada olmasını güvence altına almak istiyordu.

Silahlı Kuvvetler Komutanlığındaki en etkili kişi en tepedeki kişiydi. Bununla beraber, karargâh subaylarının kişisel görüşleri de dikkate alınırdı. Yeni d  nce tarzına ve Hitler'e tabi Savaş Bakanı von Blomberg, Wehrmacht'a nasyonal sosyalist zihniyeti benimsetmeyi görevi olarak görüyordu. Daha sonra Silahlı Kuvvetler Komutanlığı Kurmay Başkanı olan Keitel, "Führer"e tamamen bağımlı bir kişilikti.

Yukarıda    "Kuvvet"in anlayışları arasında belli farklılıklar olduğundan söz ettim, ancak bunların "askerce d  nce tarzlarının ve  eref duygularının" tamamen aynı olduğunun altı çizilmelidir. Bu farklılıklar yine de 1938 yılı başında partinin neden perde arkasından Kara Kuvvetlerine, ama sadece bu "Kuvvet"e darbe vurduğunu açıklamaktadır. O zaman bunun gerçekten ne anlama geldiğini hiçbirimiz anlamamı tık.

Hitler bir keresinde kızınlık içinde   yle dedi: "Benim Prusya geleneğine bağlı bir ordum, imparatorluk döneminden gelen bir donanmam ve nasyonal sosyalist bir hava kuvvetlerim var." Bu, abartılı bir ifade olsa da kendisinin ve partisinin bu üç "Kuvvet"in d  nce yapısını nasıl değerlendirdiklerini gösteriyordu.

Kara Kuvvetleri NSDAP karşısında kendi bağımsız bakış açısını en güçlü şekilde muhafaza etmeye gayret ederken -Hava Kuvvetleri böyle bir şeye aynı derecede ihtiyaç duymuyordu, çünkü zaten partiye

karşı Göring tarafından korunuyordu- başka bir şey daha oldu: Orduya verilen bölgesel yetkiler sebebiyle partinin totaliter talepleri dolayısıyla ordu ile parti makamları arasında sürtüşmeler yaşanması kaçınılmazdı. SA ve daha sonra SS içinde sadece Kara Kuvvetlerine karşı askerî açıdan rekabet havası esmeye başladı. Bu sebeple ortaya çıkan gerginlikler Deniz Kuvvetlerinde ve Hava Kuvvetlerinde yoktu.

Askerlerin Hitler'e nasıl baktıklarına gelince, Hitler askerler için halk tarafından onaylanan bir Devlet Başkanı, dolayısıyla Silahlı Kuvvetlerin tüm mensuplarının yeminle bağlı oldukları Başkomutanı. Hitler kişisel olarak nasıl değerlendirilirse değerlendirilsin, edilen bu yemin askerleri Führer'e bağlayan bir gerçeklikti. Biz "Askerlik Yemini" kavramı ile oynamayı öğrenmemiştik.⁵⁹

Bir de şu tespiti yapmak gerekiyor: Askerler ve Alman halkının büyük kısmı -ve akıllı yabancılar- o yıllarda elde edilen dış ve iç siyasi başarılardan etkilenmişlerdi. Hitler savunmasız, güçsüz ve sürekli tehdit altında bulunan imparatorluğu tekrar bir "güç" hâline getirmişti. Kimse onun söylediklerini "ihmal edilebilir" sözler olarak görmezden gelemezdi. 1933 yılından önce yoksulluğun ve bunun sonucunda imparatorluğun iç güvenliğinin tehlikeye düşmesinin kaynağı olan işsizlik felaketini önlemişti. İşsizlik, bugün sık sık iddia edildiği gibi, sadece silahlanma sayesinde ortadan kaldırılmamıştı, ondan çok önce büyük ölçüde bu iş başarılıydı. "Dünya Ekonomik Krizi"nin hafiflemesinin bu başarıda elbette katkısı olmuştu, ancak hükûmetin aldığı tedbirlerin etkisi büyüktü. Son olarak Hitler -baskı yöntemlerine de başvurarak- Weimar Cumhuriyeti döneminde Alman halkını parçalayan sosyal bölünmüşlüğü ortadan kaldırmıştı. Henüz tam olarak gerçekleşmemiş olsa da gerçek bir ulusal topluluk yaratma hedefine yaklaşılmış görünüyordu.

Bu başarılar ile ünlenen Hitler bir damla kan akıtılmadan Avusturya'yı ilhak edip Südetler Bölgesi'ni de ele geçirince şöhreti daha da arttı. İnsanlarda şöyle bir izlenim vardı: Hitler, dış siyaset alanında büyük bir oyuna girişirken sezgilerine dayanarak yapılabileceklerin sınırını bilirdi.

⁵⁹ "Askerlik Yemini" geleneksel olarak her zaman kişisel bir bağlılık anlamına gelir. Bu bağlılığın Anayasa gibi yalnızca yorumlara değil, aynı zamanda değişikliklere de tabi olabilen soyut bir kavrama bağlılıktan daha az anlamı olduğunu hesaba katmak gerekir.

Bu nedenle biz askerlerin, çoğu Alman gibi, rejimin hoşla gitmeyen ve kötü görüntüsünü Hitler'e değil, onun siyasetinin taraftarlarına bağlamamız anlaşılır bir şeydir. Bu yanlış kanaat o dönemde oldukça yaygındı.

Diğer taraftan Hitler'in muhafızlarına karşı Stalin rolü oynamadığı kesindir. Onların eksik ve güçlü yanlarını bildiğı hâlde onları serbest bırakıyordu. O dönemde alınan kötü tedbirlerin gerisinde ne ölçüde rolü olduğı anlaşılmamıştı. Başarıları tüm kötülüklerin üstünü örtüyordu. İnsanlar onun bu başarıların ışığı altındaki görüntüsüne bakıyorlardı. Bu görüntüye eşlik eden karanlığın ise olumsuz bir etkisi olmuyordu.

Buna karşın, başındaki Savaş Bakanı dışında, Wehrmacht'ın özellikle de Kara Kuvvetlerinin partiye bakışı çok farklıydı. Wehrmacht'ın "iktidarın ele geçirilmesi"ne kadar -Komünist Partisi hariç- tüm partilere büyük ölçüde tarafsız bir gözle bakması, mevcut soğuk ortam ile yakın temas kurulmasına sebep olmuştu. Bu arada çoğı insanda bir güvensizlik duygusu vardı, buna karşın hemen hemen herkes ulusal ve sosyal hedefleri destekliyordu. "Röhm Olayı"nı ele alırken söylediklerim devam ediyordu. Zaman geçtikçe partizan bürokratların tiksinti verici kibirleri daha da artıyordu. Başta Göring olmak üzere, birçok parti yöneticisinin ölçsüz yaşam tarzı Prusya geleneğı içinde yetişmiş askerler tarafından hoş karşılanmıyordu. Kara Kuvvetleri, valilerin yetkinin kendilerinde olduğı iddialarını, askerî konular dâhil her şeye karışma girişimlerini kabul etmiyordu. Her şeyden önce, parti makamlarının -birliklerin bir şeyler yapabileceğı durumlar için- askerlere etki etme girişimlerine karşı çıkılmalıydı.

Bu arada NSDAP'ın savunma düşüncesini korumaya çalıştığı, tüm silahlanma tedbirlerini desteklediğı ve bu konuda güçlü bir yardımcı olduğı kabul edilmeliydi. Çok sayıda "küçük parti üyesinin" ve bazı parti yöneticilerinin ulusal ve sosyal düşüncenin yayılması için samimi olarak çalıştıkları da unutulmamalıdır. Ancak partinin görüntüsünü belirleyenler bu insanlar ve yararlı olacağını değerlendirerek az çok zorunlu olarak partiye katılanlar değildi, bunlar daha ziyade iktidar hırslı olan ve "Führer"i koşulsuz takip eden insanlardı. Hitler, NSDAP ve Wehrmacht'tan her zaman "Üçüncü İmparatorluğun dayandığı iki payanda" olarak söz ederdi. Fakat bunlara mensup olanlar arasında temel bir görüş farkı vardı. Biz askerler imparatorluğun dış

güvenliğinden, gerektiğinde iç güvenliğinden de sorumlu insanlar olarak, kendimizi şeklinin değişmesine rağmen sürekliliği olan ve halkın yaşamını garanti altına alan devletin payandası olarak görüyorduk. Buna karşın parti, devlet işlerini yürüten güç olarak kendisinde devlete de karşı gelme hakkını gören “rejimin taşıyıcı direği”ni temsil ediyordu. Fakat Kara Kuvvetleri partinin totaliter bir idare kurma çabalarına boyun eğmek istemiyordu. Biz Wehrmacht’ın hem etkin bir güç olması hem devletin çıkarları açısından özgüvene sahip olmasının önemli olduğuna inanıyorduk. Wehrmacht gerçekten de o yıllarda ve savaş başladıktan sonra da sadece iç yapısı bakımından sağlam ve dürüst kalmadı; herhangi bir nedenle rejim tarafından tehdit edildiğine inanlar için de bir sığınak oldu. Kara Kuvvetleri başarısız 20 Temmuz 1944 darbe girişiminden sonra özerkliğini kazanmak için verdiği mücadelede kesin olarak yenildi.

Şimdi nasyonal sosyalist rejim ile ilgili değerlendirmemize geliyorum. Bu sözcük, Hitler’in ve taraftarlarının iç siyaset bakımından nasıl bir yönetim sergilediklerini, özellikle ideolojileri ile ilgili hedeflerine ulaşmak için hangi yöntemleri kullandıklarını ifade ediyor.

Alman askerlerinin gelenekler ile kökleşmiş düşüncelerini bilenler için birçok tedbirin alınması ve uygulanması sırasında askerlerin kendilerinin bu süreçlerden uzak tutuldukları hissine kapılmaları ve bunun sebepleri hakkında daha fazla açıklama yapmaya gerek yoktur. Bu tedbirler Büyük Friedrich döneminden beri dini ve fikri hoşgörünün hayata geçirildiği ve başka ülkelerden -bu ülkeler parlamenter demokrasinin geliştirilmesi konusunda daha önde olmalarına rağmen- daha önce hukuk devleti ilkesinin gerçekleştirildiği Prusya-Alman Devleti’nin geleneklerine açıkça karşıydı. Diktatörlük veya halk kesimlerinin aşağılanması -ne sebeple olursa olsun- bizim içinde yetiştiğimiz kavramlara uymuyordu.

Ancak o dönemde çok şey -gelişmelere bakınca- bugün olduğundan çok farklı görünüyordu. Rejimin zorbalığın boyutunu nereye varıacağı henüz öngörülemiyordu. Etkisi ancak savaş sırasında ortaya çıktı, o zaman bile hiçbir şekilde gözle görülür değildi. Hepimiz otoriter bir devlet içinde yaşadığımıza inanıyorduk. O dönemde bu devlet şekli iki dünya savaşı arasında çok sayıda halk tarafından baskılardan kurtulma yolu olarak görülüyordu. Ancak totalitarizme doğru gittiğimizin farkında değildik. Weimar Cumhuriyeti yıllarının karga-

şasından ve aşağılanmalardan sonra, güçlü devlet otoritesi hem dışa hem içe karşı 1932/33 yıllarında imparatorluğu tehdit eden kaostan kurtulma yolu olarak görülüyordu. Cumhuriyetin radikal partilere karşı gösterdiği demokratik hoşgörü tecrübelerinden sonra, yeni rejime komünizmin ile mücadelesi sırasında demokratik olmayan yöntemleri bile kullanılması için belli ölçüde hareket serbestisi vermek kaçınılmaz görünüyordu. O dönemde komünizmin Almanya için nasıl bir tehlike oluşturduğu çok kolay unutuluyor. Bu arada, o yöntemlerin kısa sürede kiliselere karşı tutumda ve özellikle ırk yasalarında ortaya çıktığı gibi başkalarına karşı da kullanılabileceği maalesef göz ardı edildi. Ayrıca şunu da söylemek gerekiyor: Bugün nasyonal sosyalist rejim denilince gözümüzün önüne gelen terör ve baskı sistemi halkın büyük çoğunluğu için uygulamada henüz çok görünür hâle gelmemişti. Bunun üç sebebi vardı: Birincisi, şiddet eylemleri gizlilik perdesi arkasında saklanıyordu. İkincisi, zorbalık, daha önce söylediğim gibi, ancak tam olarak savaş sırasında ortaya çıkmıştı. Üçüncüsü, bu eylemler başlangıçta sadece belli çevrelere yöneltilmişti. Ama çoğunluğu bundan etkilenmemişti. Fakat felaketin ve tehlikenin ancak insanların doğrudan kendilerini tehdit etmesinden sonra farkına varılması ve değerlendirilmesi üzücü bir insani özelliktir. Batılı devletlerin Bolşevizm'e ve onun şiddet eylemlerine karşı tutumları bu konuda örnek olabilir. Keyfi hareketler ve şiddet olayları, doğrudan etkisi altında olmayanlar tarafından öğrenilince bunlar sadece yeni rejimin -her devrimci gelişme sırasında ortaya çıkan, fakat tecrübelerle dayanarak genellikle aşılın- "çocukluk hastalığı" ve bundan kaynaklanan sorunlar olarak görülüyordu.

Söylenenler az çok Alman halkının büyük kısmı için geçerliyen, askerler 1938 yılına kadar olaylardan az etkilenen bir "adada" yaşıyorlardı. SA, daha sonra SS ve "Gestapo" (Geheime Staatspolizei: Gizli Polis Teşkilatı) Röhm Olayı'ndan sonra şimdilik Wehrmacht'a yaklaşmaya cesaret edemiyordu veya daha iyi bir ifadeyle, Hitler buna engel oluyordu. Wehrmacht için siyasi alandaki özgürlüklerin ve ifade özgürlüğünün kaybedilmesi gibi temel sorunların önemi daha azdı. Silahlı Kuvvetler mensuplarının siyasi faaliyetlerde bulunması öteden beri yasaktı. Monarşi zamanında imparatorluğun egemenliğini temsil eden kraliyete yönelik her türlü eleştiriden uzak durmaları çok doğaldı. Weimar Cumhuriyeti yıllarında Reichswehr'in siyaset dışında kalması sadece General von Seeckt'in istemesi ile olmamıştı; de-

molokratik partiler askerlerin, özellikle de subayların kamuoyu önünde siyasi eleştiriler yapmamasını çok yakından izliyorlardı. Bu nedenle, Wehrmacht içinde siyasi faaliyet özgürlüğünün kaybedilmesi hissedilmiyordu. Askerî çevrelerde özellikle partilerin müdahaleleri ve hataları hakkında açıkça eleştirilerde bulunuluyor, askerî konularla ilgili müdahalelerine sert şekilde karşı çıkılıyordu. Tüm askerler Wehrmacht'ın bir an evvel kurulması ile ilgili görevlerle ve ortaya çıkan sorunların üstesinden gelmekle meşguldü.

Ancak özellikle Hitler'in takip ettiği siyaset sayesinde imparatorluğun 1938 yılına kadar kazandığı olağanüstü başarıların dikkate alınması gerekiyordu. Bu başarılardan Wehrmacht'tan daha çok kim etkilenebilirdi? O Wehrmacht, millî (milliyetçi değil) bilincin temsilcisi, güçsüz bulunduğu dönemde imparatorluğu bir arada tutan bağı ve ulusun imparatorluğu korumak için ancak Hitler ile güçlenen korumaya kalkanıydı.

Bugün, o dönemde kazanılan başarıların büyüklüğünün Alman halkının büyük kısmını -ve biz askerleri- devletin dayandığı ahlaki prensiplerin ihlal edilmesini göremeyecek hâle getirmesinin moral açıdan düşündürücü olduğunu söylemek gerekiyor. Bunun sebebi, insanların bir arada yaşamaları için Tanrı tarafından verilmiş ebedî emirlere rağmen maddi kazanımlara aşırı değer verilmesi olabilir. Bu, içinde bulunduğumuz asır boyunca karakteristik bir tutumdur; bugün de öyledir ve sadece Almanya ile de sınırlı değildir. Hepimizin bunlardan öğreneceğimiz şeyler var!

Son olarak, Wehrmacht'ın Almanya'nın -rejimin değil- var olma mücadelesinde cephede bulunmadığı yıllarda kötü gelişmelere karşı çıkmak için neden ciddi bir girişimde bulunmadığı sorusunun cevabını vermek gerekiyor. Biz askerlerin de Hitler'in başarılarından gözlerinin kamaştığı, halkın büyük kısmı gibi olup bitenleri pek anlamadığı ve gelecek hakkında da pek öngörülerinin olmadığı şeklindeki bir cevap gerçeğin sadece bir kısmıdır. Diğer kısmı ise devlet yönetimine karşı askerî müdahale imkânı ile ilgilidir.

Daha önce sözünü ettiğim “Asker Yemini” konusunu burada bir tarafa bırakalım. Yine daha önce altını çizdiğim gibi, bir konuyu açık olarak görmek gerekir: Yasaları çiğneyen veya siyasi açıdan tehlike yaratacak davranışlarda bulunan bir hükûmete karşı gerektiğinde silahlı müdahalede bulunmanın Silahlı Kuvvetlerin vazifesi olduğunu

söyleyenler, bununla Silahlı Kuvvetlere devlet gücü üzerinde kontrol hakkı tanımış olurlar. Bunun devletin, halkın ve ordunun kendisine yararına olup olmayacağı üzerinde düşünmek gerekir.

Şüphesiz o yıllarda askerlerin devlet yönetimi üzerinde etkili olacağı meşru bir imkân vardı. Bu, aynı zamanda Bakan olarak genel siyaset için sorumluluk taşıyan Wehrmacht mensubu, Savaş Bakanı von Blomberg'in ve Havaçılık Bakanı, aynı zamanda Hava Kuvvetleri Komutanı Göring'in ellerindeydi. Kabine içinde hükûmetin veya partinin aldığı yasalara ve ahlaka aykırı tedbirlere karşı çıkabilirlerdi. NSDAP'ın mensubu olmayan veya sadece şeklen bağlı olan bakanların desteğini alabilirlerdi. Ancak ikisi de Hitler'in siyasi tedbirlerine veya partinin tavrına karşı önemli bir karşı çıkış göstermediler. Onlardan böyle bir hareket de beklenmiyordu.

Teorik olarak, Kara ve Deniz Kuvvetleri komutanlıklarındaki yüksek rütbeli subayların, kolordu komutanlarının ve amirallerin rejimin yöntemlerinin ve amaçlarının değiştirilmesi için bu iki bakana ve onlar aracılığıyla Hitler'e baskı yaptıkları düşünülebilir. Bu tür bir girişimin Alman askerî geleneklerine tamamen aykırı olduğu bir tarafa bırakılırsa, baskı girişiminin bir anlamı olması için arkasında başkaldırı tehdidi bulunması gerekirdi. Bu ise isyan için anlaşma yapıldığı anlamına gelirdi. Ancak özellikle Hitler'i yakından tanıyanlar askerlerin devlet yönetimi üzerinde baskı girişiminin başlangıçtan itibaren başarısızlığa uğrayacağını bilirler. Bir diktatör zorlanmaya gelemmez, Hitler belki bunun yapılacağı son kişiydi. Başlangıçta yumuşar gibi görünse de bunu zaman kazanma ve tehdit eden muhalefeti devre dışı bırakma imkânı yaratmak ve arkasından kendi siyasetini daha sert şekilde devam ettirmek için yapardı. O zaman bundan sadece komutanlar değil, başta Kara Kuvvetleri olmak üzere tüm Wehrmacht ve imparatorluğun güvenliği zarar görürdü!

Totaliter bir rejim ve özellikle Hitler gibi devletin tepesindeki bir adamın karşısında aslında sadece bir vasıta vardı: Darbe, yani hükûmeti zor kullanarak devirmek ve "Führer" ve yanındaki önemli adamları ortadan kaldırmak! Alman askerleri geldikleri sosyal sınıf ve yetiştirme tarzları açısından böyle bir hareket için yetenekli değillerdi.

Ayrıca Kara Kuvvetlerinin başrolü oynayacağı bir darbeye teşebbüs etmek için Wehrmacht'ın diğer iki kuvvetinin de bu harekete

katılması ve halkın buna onay vermesi gerekirdi. Hitler Hükûmeti döneminde -belki savaşın son haftaları hariç- bu iki koşul da mevcut değildi. Ordunun komutanları “Genel Zorunlu Askerliğin” yürürlüğe girmesinden sonra birliklerinde Reichswehr döneminde olduğu gibi ortak bir anlayış olduğunu düşünemiyorlardı. Hiçbir komutan o dönemde ve daha sonra Hitler’e karşı harekete geçmek ve başarı kazanmak için halkın rızasını almış değildi. Hitler’in 1933-1938 yıllarında elde ettiği başarılar nedeniyle halk ve askerler nezdindeki yeri sarsılmaz hâle gelmişti. Savaşın ilk yıllarındaki başarılar bu başarıları ve partinin sistemini daha da güçlendirdi. Bütün bunlar küçük bölgelerde hücrelerin -yerel grupların ve ilçe ve daha üst yöneticilerin- halkı gözetim altında bulundurma, fikir oluşturmalarını etkileme ve üzerlerinde hakimiyet kurma imkânı veriyordu.

O dönemdeki gerçek güç ilişkilerini değerlendiremeyen göçmenlerin veya devre dışı kalmaları ile sorumluluktan kurtulan siyasetçilerin askerlere zorba bir rejimi hukuka bağlı bir hükûmet ile değiştirmenin görevleri olduğu çağrısında bulunmaları anlaşılır bir şeydi. Özellikle nasyonal sosyalizmden canı yananların Wehrmacht’ı zamanında müdahalede bulunmamakla suçlamalarını anlamak mümkündür.

Ancak o yıllarda Alman komutanlar açısından durum çok farklıydı, şiddet eylemlerinde bulunmak ve haksızlık yapmak pahasına imparatorluğun güçsüzlüğünün, halkın yoksulluğunun ve parçalanmışlığının üstesinden gelen bir adam ve rejimi ile iç savaş arasında seçim yapmak durumundaydılar. Bu arada gelecekte terör ve imha sistemine doğru giden gelişmeleri göremiyorlardı. İç savaşın sonucunun nasıl olacağını kimse öngöremiyordu, sonunda Bolşevizm gelebilirdi. Bu durumda Alman halkı tekrar parçalanırdı, ordusu muhtemelen dağılırdı, bunun sonucunda imparatorluk güçsüz ve düşmanca tavırlar sergileyen komşuları karşısında savunmasız kalabilirdi.

Bugün bütün bunların Hitler rejiminin daha sonra Almanya’ya getirdiklerinden bile daha iyi olabileceği söylenebilir. O dönemdeki durumun görünüşüne baktığımızda yok olmaya değil, yükselişe geçeceğimize inanıyorduk. İç savaşa girmenin sorumluluğunu üstlenmek Alman askerlerinin aklının alabileceği bir şey değildi.

Bizim için Hitler ile geçirdiğimiz ilk yıllardaki durum böyleydi. Aynı konu 1938 yılında da gündeme gelecekti. Ancak daha sonraki gelişmeleri anlamak için başlangıçtaki olaylar ele alınmalıdır.

10. KISIM

OKH VE OKW⁶⁰

Okuyucu önceki bölümlerden Kara Kuvvetleri içindeki nasyonal sosyalizme ve onun rejimine bakış açısı ile Wehrmacht Komutanı ve Savaş Bakanı von Blomberg'in bakış açılarının örtüşmediği sonucunu çıkartacaktır. Blomberg hükûmet üyesi olarak askerlerin görüşlerine aykırı olan çok şeyi kabul etmişti. Hitler'e kolay kanması veya zayıflığı sebebiyle olsun, General von Schleicher ve General von Bredow'un öldürülmelerinden sonra bir başarı gösteremedi. Ordu, NSDAP'a karşı özerkliği ve bağımsızlığı için mücadele ederken ve bir partinin çizgisine girmek istemezken, Savaş Bakanı'nın ordunun yararına olan konularda onun yanında yer almadığı ve partinin haksız taleplerine karşı onu yeterince korumadığı hissine kapılıyordu.

Diğer taraftan, adil olmak gerekirse, Hitler'in barış yıllarında Wehrmacht'ın iç yapısına müdahale etmekten kaçındığını kabul etmek gerekiyor. Bunun sebebi belki General von Blomberg'in Hitler'in güvenini kazanmış olmasıydı. Ancak Blomberg her fırsatta görevinin Wehrmacht'ın nasyonal sosyalizme ilgi duymasını sağlamak olduğunu söylüyordu. Tabii bununla öncelikle Kara Kuvvetlerini kastediyordu. Bu tür açıklamaların sonucu, ordunun bazı parti çevreleri tarafından “gerici” olarak nitelenmesiydi. Her slogan gibi bu söz de doğru değildi. Maalesef zamanımızda olan bitenleri “ilerleme” olarak kabul etmeyen herkesi gerici ile damgalamak âdet oldu.

Birinci Dünya Savaşı'nda bir ordunun Birinci Kurmay Subayı olarak “Pour le Merite” nişanı alan Savaş Bakanı, askerî ve genel eğitimde de büyük bir yeteneğe sahipti, fakat dengesiz bir yapısı vardı. Hitler'in kişiliğinin, ama aynı zamanda nasyonal sosyalist fikirlerin esiri olmuştu, bundan dolayı rejime bulunduğu makamın gereği olan ölçüde tarafsız şekilde eleştiride bulunamıyordu. Bunun sonucu olarak, başta karacı subaylar olmak üzere askerlerin güvenini kazanmayı başaramadı.

⁶⁰ OKH: Oberkommando des Heeres (Kara Kuvvetleri Komutanlığı),
OKW: Oberkommando der Wehrmacht (Silahlı Kuvvetler Komutanlığı) (Ç.N.)

Buna karşın, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Freiherr von Fritsch daha dengeli, içine kapanık bir kişiydi. Askerî açıdan oldukça yetenekliydi. Temiz karakteri, askerce tavırları ve her zaman arkadaşça davranması ile birliklerin kalbini kazanmıştı.

Orgeneral, Wehrmacht Komutanı von Blomberg'e sadakat gösteriyordu. Ancak görevleri ile ilgili konulardan dolayı ikisi arasındaki ilişki soğuktu. Bu durum OKH ile OKW arasındaki ilişkileri de etkiliyordu. Kara Kuvvetleri Komutanlığındaki insanlar, ordu içinden gelen Savaş Bakanı'nın partiye ve iktidar hırsı içindeki Hava Kuvvetleri Komutanı Göring'e karşı kendilerini gerekli enerji ile savunmadığına inanıyorlardı. Ancak Blomberg'in Göring'e karşı kolay bir durum içinde olmadığını itiraf etmek gerekiyor. Bir taraftan Blomberg-Göring'in buna yanaşmamasına rağmen, en azından resmî olarak-Wehrmacht'ın Komutanı olarak Göring'in üstüydü. Diğer taraftan, ikisi de Bakan olarak aynı düzeydeydiler. Hava Kuvvetleri komutanı olarak yapamadığı bir işi Bakan olarak emrediyordu. Özellikle mali konularda Hava Kuvvetlerinin yararına tamamen bağımsız şekilde davranıyordu. Bir kahvaltı sırasında Orgeneral Freiherr von Fritsch'in kendi ağzından duyduğum gibi, bunu açıkça itiraf etmişti.

Kara Kuvvetleri Komuta Kademesi ile Wehrmacht arasında gerek anlayışları gerek görev alanları ile ilgili pek çok konuda görüş farklılıkları vardı. Savaştan önceki son yıllarda temel bir konudaki görüş ayrılığı nedeniyle bu farklılık daha da arttı. Temel görüş ayrılığı, savaşta askerî sevk ve idarenin nasıl olacağı ile ilgiliydi.

Yüksek Komuta Kademesinin savaşta nasıl olması gerektiği konusu -gazetelerdeki meşhur deniz yılanı gibi- Birinci Dünya Savaşı'ndan beri hemen her yıl bakanlığın önüne gelen bir konuydu. Andıçlar yazılıyor, görüşmeler yapılıyor, ama bir türlü tatmin edici bir sonuç alınamıyordu. Bu konu şu anda Amerika'da da günceldir.

1914/18 yıllarındaki savaş sırasında Yüksek Askerî Sevk ve İdare Teşkilatında büyük bir yetersizlik ortaya çıkmıştı. Başkomutan sıfatını taşıyan Kayzer gerçekte harbi sevk ve idare etmiyordu. Kara ve deniz harekâtları -Ösel Çıkarması ve Finlandiya'nın kurtarılması gibi özel harekâtlar hariç- birbiri ile koordine edilmeden az çok yan yana cereyan ediyordu. Bunun dışında, Donanma içinde Alman donanmasının kurucusu ve İmparatorluk Denizcilik Dairesi Müsteşarı Amiral von Tirpitz ile Amirallik Karargâhı ve Donanma Komutanı'nın gö-

rüşleri arasında sık sık farklılıklar ortaya çıkıyordu. Kayzer ise Denizcilik Kabinesi Başkanı Amiral von Müller'in etkisi altındaydı. Kara Kuvvetleri Komutanlığındaki kara harbinin sevk ve idaresine benzer şekilde bir deniz harbi sevk ve idaresinin kurumsallaşması nispeten daha geç gerçekleşmişti. Kayzer'in kara harbinin sevk ve idaresinden feragat etmesinden sonra bu görevin yerine getirilmesi Kara Kuvvetleri Komutanlığına kalmıştı. Bu sırada Müttefiklerimizin girişimlerinde anlaşmalara bağlı kalındı. Harbin son safhasında "Yüksek Harp Sevk İdaresi" nin hayata geçirilmesi geç kalmış bir girişimdi. Millî güç unsurlarının ve vasıtalarının harbin sevk ve idaresi için örgütlenmesini üstlenecek bir makamın veya bir kişinin olmaması nedeniyle OHL giderek artan ölçüde "Harp Ekonomisi" ile ilgili konularla da ilgilenmek durumunda kalmıştı. Bu tecrübeler bizi savaş hâlinde Silahlı Kuvvetlerin müşterek sevk ve idaresi imkânı üzerinde yeniden düşünmek zorunda bırakmıştı.

Weimar Cumhuriyeti döneminde yeni bir problem ortaya çıkmıştı: Askerlik Kanunu'na göre Silahlı Kuvvetler üzerinde emir-komuta yetkisini elinde bulunduran sivil Savunma Bakanı savaş hâlinde de askerî sevk ve idare sorumluluğunu ne ölçüde üstlenebilecekti? Bakan ne bu işi yapabiliirdi ne de askerî harekât ile ilgili konularda hükûmete danışmanlık yapabiliirdi. Bu nedenle, çözüm yolu olarak, siyasi sorumluluk Bakan'da kalmak koşuluyla Kara Kuvvetleri Komutanı'nın savaş hâlinde tüm Silahlı Kuvvetler üzerinde emir-komuta yetkisine sahip olması öngörüldü. Ancak Kara Kuvvetleri Komutanı'nın Donanma açısından bu yetkisinin "Ordu ve Donanma" harekâtlarının koordine edilmesi ile sınırlı kalması doğaldı. Bu durum zorunlu olarak, Deniz Kuvvetlerine büyük ölçüde Doğu ve Kuzey Denizi kıyılarının savunulması suretiyle imparatorluğun kuzey kanadının emniyete alınması ve Doğu Prusya'ya giden deniz yollarının açık tutulması görevi düşerken, Kara Kuvvetlerinin imparatorluğun savunulmasında önemli unsur olmasından kaynaklanıyordu.

Bu düzenleme, askerî geçmişinden sonra stratejik yönetimi de üstlenebilecek Savunma Bakanı Groener'in kişiliğinde Reichswehr'in başına bir general gelince sessizce korundu. Ancak ben General Groener'e Harekât Başkanlığı Grup Komutanı olarak verdiğim bir brifingde onun savaş başlayınca askerî harekâtların sevk ve idaresine etkide bulunmaktan tamamen çekileceği izlenimi edindim.

General von Blomberg sadece Savaş Bakanlığına⁶¹ değil, aynı zamanda Wehrmacht Komutanlığına da atanınca Kara ve Hava Kuvvetleri ve Donanma üzerinde emir-komuta yetkisine sahip oldu. Bu suretle Yüksek Komuta Kademesi sorunu tamamen çözülmüş görünüyordu. Artık her üç kuvveti yönetecek müşterek ve aynı zamanda işini bilen bir tepe yönetimine sahip değil miydik? Böylece kara, deniz ve hava harbinin müşterek sevk ve idaresi sağlanmış olmayacak mıydı? Teorik olarak bu en iyi çözüm şekliydi. Ama uygulama ile ilgili büyük kuşkular vardı. Bu kısmen doğrudan askerî konulardan, kısmen kişilikten kaynaklanıyordu.

Askerî konularla ilgili en önemli kuşku, modern harbin gerekleri göz önüne alınınca bir kişinin ve bir makamın iki görevi bir arada yürütemeyeceği görüşünden kaynaklanıyordu. Bu görevler şunlardı:

- Savaşta askerî sevk ve idare, yani stratejik ve operatif planların hazırlanması ve uygulanması.

- Savaşı sevk ve idare edecek teşkilatın kurulması: Bundan harbin yürütülmesi için ülkenin insan ve maddi gücünün bir araya getirilmesi, örgütlenmesi ve kullanılması anlaşılmalıdır. Son tecrübelerle göre harpler artık sadece savaşan ülkelerin “Silahlı Güçleri” arasında cereyan etmemekte, halklar da bundan oldukça etkilenmektedir. Bu nedenle bugün hayatın devam etmesi ve onun koşullarının yerine getirilmesini sağlayan konular da gündeme gelmektedir. Eskiden iyi ki ifade ettiğimiz bu son ihtiyacı göz önünde bulundurmamak zorunda değildik.

O dönemde OKH içinde hâkim olan görüşe göre, bir “Savunma Bakanı”nın esas işi, ikinci görevin -savaşı sevk ve idare edecek teşkilatın kurulması- yerine getirilmesiydi. Bununla beraber, Silahlı Kuvvetlerin askerî harekâtlarının yönetimini yan görev olarak göremezdi. Bir Savunma Bakanı ve komutanın veya Silahlı Kuvvetlerin stratejik planlarının yapılması ve askerî harekâtın sevk ve idare edilmesi ile görevli Genelkurmay Başkanı’nın görev ve yetkileri arasında açık

⁶¹ İmparatorluk Savaş Bakanı (Reichskriegsminister) unvanı eskiden Kara Kuvvetleri Bakanı olarak anlaşıldığından yanlışlığa sebep olabilir. İmparatorluk Savaş Bakanı bugün genel olarak Savunma Bakanı olarak anlaşılan kişidir. Yani tüm Silahlı Kuvvetlerden sorumlu bir kişidir. Blomberg Silahlı Kuvvetlerin de komutanıydı, bakanlık görevleri yanında generalliğin askerî işlevini de üstlenmişti.

şekilde ayırım yapılması gereklidir. Elbette bu iki yüksek makam arasında anlaşmazlıklar çıkabilirdi. Bir “Komutan”ın muhatabının siyasi veya ekonomik sebeplerden dolayı yerine getiremeyeceğine inandığı insan gücü ve teçhizat taleplerinde bulunduğu kabul edilebilir. Bu gibi durumlarda siyasi sorumluluk taşıyan devlet adamının karar vermesi veya bir çözüm yolu bulması, stratejik planların siyasi hedeflere ve imkânlarla uydurulması gereklidir. Amerika Birleşik Devletleri’nde bu rolü Başkan, Büyük Britanya’da ise Başbakan üstlenmektedir. Üçüncü İmparatorluk’ta bu rol Hitler’e düşüyordu. Bu görevi, Federal Almanya’da NATO Kuvvetleri Komutanı, “Demokratik Alman Cumhuriyeti”nde de elbette Kremlin üstlenmektedir.

Konunun özü ile ilgili bu tür sorunların yanında Savunma Bakanı ve Silahlı Kuvvetler Komutanı’nın kişiliği gibi personel konuları da gündeme geliyordu.

Her savaşta, genellikle başlangıç safhasında, askerler tarafından yapılan bazı istekler siyasetçilerin istekleriyle örtüşmez. Tabii, bunun aksi de olabilir. Askerler sadece belirli koşullar altında askerî hedefe ulaşabileceklerine inanırlar. Bunlar belki siyasetçilerin izin veremeyecekleri veya vermek istemedikleri koşullar olabilir. Diğer taraftan, siyasetçiler gerektiğinde askerî makamlardan isteklerde bulunurlar veya aralarında başarı şansını garanti edemedikleri şartlar da bulunan kendi şartlarını kabul ettirmeye çalışırlar. Böyle bir tehlike, örneğin Hitler’in askerî egemenlik hakkı ve Rheinland’ı işgal etme konusundaki cürekâr siyaseti nedeniyle ortaya çıkmıştı.

Kara Kuvvetleri Komutanlığında Savaş Bakanı von Blomberg’in askerî harekâtlardan sorumlu bir yönetici olarak politikacı Hitler karşısında Silahlı Kuvvetler Komuta Kademesinin ihtiyaçlarını gerekli kararlılıkla savunabilecek bir kişi olmadığı görüşü hâkimdi. Von Blomberg’in Silahlı Kuvvetlere yerine getiremeyeceği görevler vermeyi düşünen “Führer”e karşı kendi görüşünü kabul ettirememeye ihtimali çok büyüktü. Ayrıca Blomberg’in Silahlı Kuvvetlerin üç kuvvetinin müşterek harekât icra etmelerini sağlamak bakımından çok zayıf olduğundan da korkuluyordu. Hava Kuvvetleri Komutanı Göring ile boy ölçüşemeyeceği de açıktı. Göring kendi görev alanında istediğini yapıyordu. Savaş sırasında hava savaşının nasıl yapılacağı konusunda Kara Kuvvetleri ve Hava Kuvvetleri arasında oldukça büyük görüş farklılığı vardı. Göring ve karargâhı “Operatif Hava Savaşı” fikri ile

meşguldü. Bu kavramdan, “hava hakimiyetinin” tesis edilmesinden sonra, düşman ülkenin savaş kudretini oluşturan tesislerine ve halkın moral gücünü etkileyecek hedeflere taarruz etmeyi anlıyorlardı. Bu, tam da Amerika Birleşik Devletleri ve Büyük Britanya’nın Almanya’ya karşı 1944 yılının sonuna kadar uyguladıkları stratejinin aynısıydı. Ancak, beklenen sonuç elde edilememişti. Başarı, ancak “Çıkarma Harekâtı”nın başarılması ve Sovyetlerin taarruzu ile bağlantılı şekilde Almanya içlerine kadar devam ettirilmesi suretiyle kazanılmıştı. Alınan bu sonuçta Britanya-ABD Hava Kuvvetlerinin şüphesiz büyük payı vardı. Bu sonucun alınmasında Alman halkının moraline taarruzun değil, çıkarma birliklerine sağlanan yakın desteğin, harbin sevk ve idaresi bakımından Almanlar için hayati önemi haiz ulaşım yollarının kesilmesinin ve yakıt ikmalinin kesintiye uğramasının büyük etkisi olmuştu. Bugün, tüm ulusların üzerinde atom silahları ile imha tehdidi rüzgârı estiğinden beri, koşullar tabii çok farklı.

Kara Kuvvetleri Komutanlığı o dönemde zaferin düşman silahlı kuvvetlerinin yenilgiye uğratılmasıyla elde edilebileceği, bunun savaşın sona erdirilmesinin ilk adımı olduğu görüşündeydi. Bu görüşün doğru olduğu İkinci Dünya Savaşı’ndaki seferlerle büyük ölçüde teyit edilmiştir. (Hava Kuvvetlerinin İngiltere’ye karşı planlanmış Deniz Aslanı (*Seelöwe*) Harekâtı’ndan önce tek başına kullanılması, özellikle de Britanya Hava Kuvvetlerinin devre dışı bırakılması hedefinden vazgeçilerek zamanından önce Londra üzerine yönelme, başarının ancak her üç kuvvetin müştereken harekât icra etmesi suretiyle elde edilebileceği gerçeğini ortaya koyuyordu.)

Kara Kuvvetleri Komutanlığında elbette Hava Kuvvetlerinin sadece kara harekâtının yakın desteğinde kullanılması düşünülmüyordu. Ancak hava savaşında seçilen hedeflerin kara ve deniz harekâtları ile koordineli olması gerekiyordu. Savaş Bakanı Hava Kuvvetleri Komutanı ile baş edemediği için Hava Kuvvetleri Komutanı’nın gerekli görürse hava savaşını kendi başına planlayıp icra etmesinden korkuyorduk.

General von Blomberg’in savaş hâlinde Hava Kuvvetleri ile müşterek bir harekât icra edilmesini sağlayamamasından duyulan haklı endişe gerçekleştiği takdirde ortaya başka bir endişe çıkıyordu. Wehrmacht’ın ordudan gelen komutanının kara harekâtının sevk ve idaresi konusundaki tecrübe ve bilgilerini kara harekâtlarına doğrudan

etki etmek için kullanmak eğiliminde olduğu görülüyordu. Bu insani açıdan anlaşılabilir bir şeydi. Bu eğilim savaşta Kara Kuvvetleri Komutanı'nın alacağı kararlara az çok karışma anlamına gelirdi. İkinci Dünya Savaşı, Hitler'in en tepedeki kişi olmasına rağmen Kara Kuvvetlerinin sevk ve idaresine -OKW ve OKH gibi- iki makamın birden karışmasının nasıl tehlikeli sonuçlar yaratacağını göstermişti.

Bu endişelerin yanında üçüncü bir endişe daha vardı. General von Blomberg komutan sıfatıyla savaş sevk ve idare etmek için gerekli özelliklere sahip miydi? Onun zihni yeteneklerinden ve askerî eğitiminden kuşku duyulmuyordu. Mükemmel bir kurmay subay, Eğitim Dairesi Başkanı ve Birlik Hizmetleri Dairesi Başkanı olarak kendini kanıtlamış bir subaydı. Komutanlık gibi sorumluluk taşınan bir makamda görev yapmak için gereken yeteneğe sahip olmadan da "Karargâh Subayı, Danışman ve Başkan" olarak ikinci plandaki görevleri mükemmel şekilde yerine getirmek mümkündür. Komutanlık için zekâ, bilgi ve tecrübe çok önemli koşullardır. Bu konulardaki eksiklik komutanı iyi şekilde tamamlayan bir Kurmay Başkanı ile belli ölçüde dengelenebilir. Ama bunun için komutanın Kurmay Başkanı'nın önerilerini dikkate alması gerekir. Komutan için çok daha önemli olan özellikler, karakter ve azim ve irade gücüdür. Bu özellikler komutana savaşta kaçınılmaz olarak ortaya çıkan krizlerde dayanma gücü verir, salt askerî yetenek yanında zor durumlarda cüretli kararlar vermek için temel oluştururlar. Birliklerin kendilerine komuta edecek komutana güven duyması öncelikle onun sağlam karakterli olmasına bağlıdır. General von Blomberg'in bu özelliklere sahip olup olmadığı konusunda haklı kuşkular vardı. Orgeneral Freiherr von Fritsch'e duyulduğu gibi Blomberg'e güven duyulmadığı ise kesindi.

Diğer taraftan, İmparatorluk Savaş Bakanı ve Silahlı Kuvvetler Komutanı'nın savaşta askerî harekâtı tek başına sevk ve idare etmesi mümkün değildi; bunun için Genelkurmay'a ihtiyacı vardı. Fakat böyle bir kurum yoktu; en azından kelimenin gerçek anlamında yoktu.

Birinci yardımcısı General Keitel, Kara Kuvvetleri Teşkilat Dairesi Başkanı olarak iyi işler yapmıştı. Belki savaşın sevk ve idare edilmesi için gerekli teşkilatın kurulmasında da kendini gösterebilirdi. Ancak -kendisi de dâhil- kimse onun Schlieffen'e göre komutan için mutlaka gerekli olan "Samuel'in kutsama yağından bir damla aldığını" sanmıyordu. OKW içinde Ülke Savunması Dairesi isimli bir daire

vardı; bu daire daha sonra Silahlı Kuvvetler Komuta Karargâhına dönüştürüldü. Başkanı o zaman Albay olan Jodl'du. 1932 yılında Harekât Dairesinde benden sonra Grup Başkanı olmuştu. O nedenle askerî harekât ile ilgili konularda bilgi sahibi ve yetenekli bir kurmay subaydı. Fakat yaşı nedeniyle Silahlı Kuvvetler Komutanı'nın teknik danışmanı olacak durumda değildi.⁶² Kara Kuvvetleri Genelkurmayının yanında bir de Silahlı Kuvvetler Genelkurmayının kurulması gerektiği söyleniyordu. Bu konuya geri döneceğiz

Yukarıda ifade ettiğim nedenlerden dolayı, Kara Kuvvetleri Komutanlığında Silahlı Kuvvetlerin teorik olarak ideal görünen komuta yapısının savaş için doğru bir yapı olmadığına inanılıyordu.

Tepede personel değişikliği yapılarak ilişkilerin iyileştirilebileceği fikri gerçekleşmedi. Hitler'in von Blomberg ile yollarını ayırmayacağı kesindi; Blomberg, Hitler için Kara Kuvvetlerinin nasyonal sosyalist devleti özümsemesinin "güvencesi"ydi. Orgeneral Freiherr von Fritsch ise bu konuda üstlerine karşı bir girişimde bulunmayı düşünmemişti. Komuta kademesinde bir değişiklik yapmak suretiyle Savunma Bakanlığı görevini yerine getirmenin ve savaşta askerî harekâtı sevk ve idare etmenin bir kişi veya bir makam tarafından mümkün olmadığı gerçeği değiştirilemezdi. Silahlı Kuvvetler Komuta Kademesinin yapısında değişiklik yapılması ve işlevlerinin paylaşılması mutlaka gerekliydi. Tabii Blomberg'in kişiliğinden kaynaklanan ve onu arzu edilir kişi yapan sebepler böyle bir teşkilat değişikliğini talep etmek için tek başına yetmezdi. Bir kurum şahıslara göre yapılandırılmaz. Diğer taraftan, tepedeki insanlar yetersizse ideal komuta kademesi yapısının bile (ki ortada böyle bir yapı hiçbir zaman olmamıştı) bir işe yaramayacağı açıktır.

Bu konu hakkında Genelkurmay Başkanı ile yaptığım birçok görüşmeden sonra, benim savaşta Yüksek Komuta Kademesinin nasıl olması gerektiği hakkındaki düşüncelerimi bir andıç hâline getirmemi istedi. Andıcı 1937 yılında eşim ve büyük oğlumla birlikte Kara Ormanlar bölgesindeki Freudenstadt şehrinde dostumuz Baessler'i ziyaret ettiğimiz yaz tatilimiz sırasında kaleme aldım.

⁶² Böyle biri olarak daha sonra Hitler'e karşı Keitel'den daha bağımsız hareket edebildi. Jodl'ın Nürnberg'de idam edilmesi Müttefiklerin kurduğu mahkemenin feci hukuk hatasıydı.

Andiç'ta ilk olarak, Savaş (veya Savunma) Bakanlığı görevi ile savaş sırasındaki stratejik ve operatif sevk ve idare arasında ayırım yapılması öngörülüyordu. Bakan, savaş için gerekli insan gücünün ve harp silah ve araçlarının sağlanması, teşkilatlandırılması ve kullanılması görevlerini muhafaza etmeliydi. Bu görevini yerine getirmesi için ona önemli bakanların katılacağı bir İmparatorluk Savunma Kurulu (Reichsverteidigungsrat) yardımcı olabilirdi. Bakan aynı zamanda Silahlı Kuvvetleri siyasi alanda temsil etmeliydi. Herhangi bir "Kuvvet" in kontrolünde olması gerekmeyen askerî idare ile ilgili konular Bakanlık bünyesinde birleştirilebilirdi. Bu suretle personel, para ve malzeme bakımından oldukça büyük bir tasarruf sağlanmış olurdu.

İkinci olarak, savaşta askerî sevk ve idarenin düzenlenmesi, yani askerî harekâtların planlanması, sevk ve idare edilmesi, bu maksatla Silahlı Kuvvetler Genelkurmayının kurulmasının ve başına da İmparatorluk Genelkurmay Başkanı'nın getirilmesinin gerekip gerekmediği konusu ele alındı.

Bu sorunu ele alırken aşağıdaki değerlendirmeyi yaptım: Her ülkenin -askerî durumuna ve gerektiğinde savaşa girilecek stratejik koşullara bağlı olarak- Silahlı Kuvvetleri içinde sonucu etkileyen bir "Kuvvet" bulunmaktadır. Büyük Britanya için bu "Kuvvet" o zaman şüphesiz, Deniz Kuvvetleriydi; belki daha sonra Hava Kuvvetleri olabilirdi. Almanya için ise savaşta başlangıçta en etkili "Kuvvet", Kara Kuvvetleriydi. Bu "Kuvvet", ana karada Hava Kuvvetleri tarafından desteklenerek savaşmak ve sonuç almak durumundaydı. Kara Kuvvetleri, sonunda ana karanın dışına da taşan bir savaşta, en azından imparatorluğun ana karadaki yeri güvence altında olduğu sürece, sonucu etkileyecek unsur olarak kalacaktır. Hava Kuvvetleri ancak bundan sonra -Deniz Kuvvetleri ile koordineli olarak- baş rolü oynayabilecektir.

Ben, Silahlı Kuvvetler Komuta Kademesinin en önemli "Kuvvet" in (Almanya için Kara Kuvvetlerinin) Komuta Kademesinden ayrılmaması gerektiği görüşündeydim. Şüphesiz Silahlı Kuvvetler Komuta Kademesi en önemli "Kuvvet" in askerî harekâtları üzerinde etkili olmaktan vazgeçemezdi. Ama Kara Kuvvetleri Genelkurmayı yanında bir de Silahlı Kuvvetler Genelkurmayı teşkil edilirse sevk ve idarede çift başlılık ortaya çıkardı.

Bu nedenle, askerî harekâtların ana karadaki savaşın en önemli kuvveti olan Kara Kuvvetlerinin komutanı tarafından sevk ve idare edilmesini önerdim. Tabii bu durumda Kara Kuvvetleri Genelkurmayı ile diğer iki “Kuvvet”in organlarına arasında irtibat olması gerekecektir. Tüm savaşın Kara Kuvvetleri Komutanı tarafından sevk ve idare edilmesi sırasında Deniz ve Hava Kuvvetleri açısından sadece genel olarak stratejik ve operatif hedeflerin tespit edilmesi ve bunun için gerekli birliklerin kullanılması söz konusudur. Harekâtların sevk ve idaresi ise Deniz ve Hava Kuvvetleri komutanlıklarının yetkisinde kalacaktı.⁶³

Silahlı Kuvvetler için ayrı bir Genelkurmay kurulmasının istenmesi hâlinde, Kara Kuvvetleri Komutanı’nı bir nevi genel müfettiş yapmaktan ve kuvvetin sevk ve idaresini Silahlı Kuvvetler Genelkurmay Başkanı’na bırakmaktan başka çözüm yolu kalmıyordu. Almanya’nın içinde bulunduğu koşullarda Silahlı Kuvvetlerin ve Kara Kuvvetlerinin sevk ve idaresinin birbirinden ayrılmaması gerekiyordu. Çünkü böyle bir ayırım sorumluluk üstlenmeden birbirlerinin işine karışmalarına sebep olurdu.

Yüksek Askerî Komuta Kademesinin düzenlenmesiyle ilgili yaptığım önerinin genelgeçer bir çözüm reçetesi olmadığıнын elbette bilincindeydim. Diğer ülkeler için veya deniz aşırı bir savaş hâlinde (günümüzdeki atom silahları çağında olduğu gibi) diğer çözüm yolları gündeme gelebilir. Benim önerim imparatorluğun o dönemde içinde bulunduğu duruma uygun bir çözüm şekliydi. O dönemde ana karada zafer öncelikle Kara Kuvvetleri tarafından elde edilecekti. Böylece deniz aşırı bir savaş için gerekli koşullar da sağlanmış olacaktı.

Öneride mevcut personel durumu da dikkate alınmıştı. Albay Jodl bu konularla ilgili olarak yaptığımız bir görüşmede bana şöyle demişti: “Bütün sıkıntı, çok güçlü kişilerin OKH’de toplanmış olmasıdır.

⁶³ Bu öneri genel olarak Britanyalıların “Birleşik Kurmay Başkanlıkları” çözümüne benziyordu. Ancak arada şöyle bir fark vardı: Almanya için askerî açıdan önemli bir kurum olan Kara Kuvvetleri Komutanlığının askerî stratejik hedeflerin ve üç kuvvetin görevlerinin tespit edilmesinde etkili olması ve tüm savaş sevk ve idare eden makam olarak gerektiğinde Hükümet Başkanı’nın -Silahlı Kuvvetlerin stratejisinin siyaset ile örtüşmesi veya bu stratejinin ülkenin güç ve araçlarını örgütleyen Savaş Bakanı’nın yaratacağı imkânlarla uydurulması için olsun- karar vermesine yardımcı olması gerekiyordu.

Eğer Fritsch, Beck ve siz OKW’da olsaydınız başka türlü düşünürdünüz.” Ona, “sevk ve idarenin mutlaka elimizde olmasını isterdik.” şeklinde cevap verdim. Silahlı Kuvvetler ve Kara Kuvvetleri komutanlıklarının hiçbir şekilde yan yana veya karşı karşıya olmasına izin vermezdik. Diğer taraftan, Savunma Bakanı’nın görevleriyle de uğraşmak istemezdik.

Bugün de yaptığım önerinin imparatorluğun İkinci Dünya Savaşı’nda içinde bulunduğu koşullarda uygulanması bakımından en iyi çözüm şekli olduğuna inanıyorum. Ama maalesef, o dönemde mevcut Silahlı Kuvvetler Komuta Kademesinin görevlerini yerine getirebilecek bir yeterliliğe sahip olmadığı ortaya çıkmıştır. Ancak Hitler’in Devlet Başkanı’nın, Savunma Bakanı’nın (Keitel ise sadece bir icra elemanıydı), Silahlı Kuvvetler Komutanı’nın ve Kara Kuvvetleri Komutanı’nın görevlerini kendi elinde birleştirmek gibi tuhaf bir girişimde bulunacağı henüz öngörülemiyordu. Askerî harekât ile ilgili konulardaki yetenek eksikliğine rağmen askerî danışmanlarını dinlememesinden bağımsız olarak, bir diktatörün sınırsız güç kullanma yetkisine sahip bir kişi bile yetki ve sorumlulukların bu şekilde birleştirilmesi hâlinde başarısız olurdu.

Silahlı Kuvvetler Komuta Karargâhı ve Kara Kuvvetleri Genelkurmayı gibi iki karargâhın bulunması, harekât alanlarının OKW’nin ve OKH’nin sorumluluğundaki harekât alanları şeklinde ikiye ayrılması sonucunda, birliklerin tehlikeli şekilde parçalanmasına ve iki karargâhın karşı karşıya gelmesini kaçınılmaz hâle getirdi. OKW Hitler tarafından sadece kendi isteklerini emir hâline getiren bir sekreteryâ durumuna getirilmeseydi bu durum yine ortaya çıkardı.

General Beck ve Orgeneral Freiherr von Fritsch andıcımı uygun buldular. Fritsch daha sonra andıcı Blomberg’e sundu. Blomberg konuyu düşüneceğini söyledi. Cevabını düzenlenen bir “Silahlı Kuvvetler Harp Oyunu” vasıtasıyla verdi. Bu harp oyunu sadece tüm Silahlı Kuvvetlerin değil, karadaki önemli harekâtların sevk ve idaresinin de İmparatorluk Savaş Bakanı tarafından yapılması gereğini kanıtlamak için düzenlenmişti. OKW bu maksatla harp oyununu “güdümlü” değil; “serbest” oynanacak şekilde düzenlemişti. Oyun, Almanya, Avusturya, Macaristan ve hatta İtalya’nın Çekoslovakya’ya karşı (arkasında Fransa) savaşa girmesi gibi saçma bir duruma dayanırdı. Güya Müttefikler Bohemya-Moravya Harekât Alanı’ndaki

kuvvetlerini Alman Kara Kuvvetlerinin emrine vermeyi kaçınmışlardı. Sadece OKW'nin sevk ve idaresi altında olmayı kabul etmişlerdi. Bunun üzerine Kara Kuvvetleri Komutanı'nın sadece harekâta katılan Alman birliklerine komuta etmesi öngörölmüştü. Avusturya ve Macar ordusu ve İtalyan Yardım Kolordusu ise Silahlı Kuvvetler Komutanı'nın komutası altında olacaktı. OKH harekât ile ilgili tekliflerini bu düzenlemeye göre yapacaktı. Bu teklifleri hazırlamak da benim görevimdi. Bu önerilerde Avusturya ve Macaristan'ın, müttefiklerimiz olacaklarsa, küçük ordularını OKH'nin emrine vermek istemeyeceklerinin ihtimal dışında olduğuna dikkat çektim. İtalya'ya gelince, harp oyunu senaryosunda verilen iki kolordudan vazgeçmek, harekâtların OKH tarafından tek elden sevk ve idare edilmesini tehlikeye düşürmekten daha iyi görünüyordu.

Bu konuya dikkat çekmemiz Savaş Bakanı'nın Hitler'in de bulunduğu ve OKW'nin sevk ve idare talebinin gerekçelerinin sunulduğu kapanış konuşmasında OKH'nin prestij sebebiyle değerli İtalyan birliklerinden vazgeçmek istediğini söylemesine sebep oldu. Kara Kuvvetleri Komutanı'nın bu haksız suçlamayı sert şekilde protesto etmesi üzerine Blomberg özür diledi. Orgeneral Freiherr von Fritsch savaşta sevk ve idare konusunu resmen gündeme getirmek yerine maalesef bu özrü kabul etmekle yetindi. Kara Kuvvetleri Komutanlığı ile Silahlı Kuvvetler Komutanlığı arasında bu vesileyle ortaya çıkan görüş ayrılığının Blomberg'in birkaç ay sonra görevden ayrılırken Hitler'e Silahlı Kuvvetlerin emir-komutasını bizzat üstlenmesini tavsiye etmesine katkısı olmuş olabilir. Bu tavsiye sadece Kara Kuvvetlerine vurulan son bir darbe anlamına gelmiyordu; aynı zamanda İkinci Dünya Savaşı'nda Alman Yüksek Sevk ve İdaresinin yanlış düzenlenmesine yol açan bir girişim olmuştu.

Savaş Bakanı'nın savaşın sevk ve idaresinden vazgeçmek isteyeceği başından beri beklenen bir şeydi. Hava ve Deniz Kuvvetleri komutanlarının da Kara Kuvvetleri Komutanlığının savaşın sevk ve idaresinde üstünlüğü olan bir "Kuvvet" olmasına razı olmayacakları bekleniyordu. Kararı Hitler verecekti.

General Beck, von Blomberg ve Fritsch'in görevden ayrılmasından sonra, Silahlı Kuvvetler Komutanlığını da üstlenen Hitler'e bizim düşüncelerimizi tekrar kabul ettirmeye çalıştı. Ben bu arada öneride şöyle bir değişiklik yapmıştım: Keitel, Hitler'in emrinde bir

müsteşar olacak ve görevleri birlik ve harp vasıtalarının savaş için teşkilatlanması ve Silahlı Kuvvetler İdaresi ile ilgili işleri yürütmekle sınırlı olacaktı. Keitel, Blomberg'in ayrılmasından sonra Silahlı Kuvvetler Komutanlığı Kurmay Başkanlığına atanmıştı. Onun dışında, Hitler'in yanında aynı anda tüm harekâtları ve Kara Kuvvetlerinin harekâtlarını sevk ve idare edecek bir de İmparatorluk Genelkurmay Başkanı olacaktı.

Hitler, General Keitel'e Silahlı Kuvvetler Genelkurmay Başkanı rolü ve yetkisi vermeyi düşünmediğini söylüyordu. Ama konu üzerinde biraz daha düşünmek istiyordu. Göring ve Oramiral Reader, beklendiği gibi, bunu uygun bulmadılar. Beck'in ve benim OKH'den ayrılmamızdan sonra OKH bu önemli konuda açık ve tatmin edici bir çözüm yolu bulunması için tekrar girişimde bulunmadı.

O dönemde bizi oldukça uğraştıran “Yüksek Komuta Kademesi” meselesi sadece Almanlara özgü bir sorun değildir; şimdi ABD'de olduğu gibi, diğer ülkelerde de hep gündeme gelecektir. Soruna nadi-ren meselenin özü ile ilgili düşüncelerle çözüm bulunacaktır. Çözüm, içinde bulunulan iç siyaset koşullarına, siyasetçilerin ve askerlerin kişiliklerine ve ülkenin savaşa girmek zorunda kalacağı veya savaşa girmek isteyeceği koşullara bağlıdır.

Almanya'da 1866 ve 1870/71 yıllarındaki Birlik Savaşları sırasında son kez tatmin edici bir çözüm şekli bulunmuştu. O dönemde siyasi ve askerî alanlarda son kararı verecek ve gerçekten de veren Kral'ın yanında mükemmel bir devlet adamı ve gerçek bir komutan vardı. O zamandan beri ulusun tüm güç ve vasıtalarını savaşta kullanılabilecek duruma getirme ve aynı zamanda halkın korunması için geniş kapsamlı tedbirler alma ihtiyacı sorunu daha da karmaşık hâle getirmiştir.

Amacı düşmanı barışa zorlamak için düşman Silahlı Kuvvetlerini devre dışı bırakmak olan “klasik savaşın” yerini düşman halkını imha etme girişimleri alacaktır. Bu konuda karar vermek artık salt askerlerin işi değildir.

Şu anda ABD'de tüm askerî güç ve vasıtaların Savunma Bakanlığı'nın elinde toplanması istenirken, bir yandan da “Prusya Genelkurmayı”na benzer bir çözüm yolu bulmak tehlikesine dikkat çekilmesi ve böyle bir kıyaslama yapılması hiç uygun değildir. Prusya ve daha

sonra Alman Genelkurmayı hiçbir zaman güç tutkunu olmamış ve ona atfedildiği gibi etkili olmamıştır. Böyle bir durum olsaydı imparatorluk hiçbir zaman ikinci bir dünya savaşı riskine girmezdi ve Genelkurmay Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasından sorumlu tutulmazdı.

11. KISIM

ORGENERAL FREIHERR VON FRITSCH'İN GÖREVDEN ALINMASI

Bu Görevden Almaya Bugün Nasıl Bakılıyor? - Kara Kuvvetleri Komutanına Karşı Entrikanın Yaratıcısı ve Bundan Yararlananlar - O Dönemde Bu Olayı Nasıl Yaşamıştık? - Hitler'in 4 Şubat 1938 Tarihli Konuşması - Yargılama Safhası - Orgeneral'in İtibarının İadesi - Hitler'in 13 Haziran 1938 Tarihli Konuşması - Ordu Bu Darbeyi Neden Reddedememişti.

Bugün, Orgeneral Freiherr von Fritsch'in 1938 yılı başında görevinden uzaklaştırılmasına sebep olan bu rezil entrikanın oluşumu, yargılama sonucunda ona yöneltilen homoseksüellik suçlamasının asılsızlığı ortaya çıktıktan sonra en azından görünüşte Hitler tarafından itibarının iade edildiği artık büyük ölçüde bilinmektedir.⁶⁴ Ancak bu entrika çevrilirken baş aktör rolünü kimlerin oynadığı veya bundan kimlerin yararlandığı henüz açık şekilde ortaya çıkmamıştır.

Orgeneralin suçu için sözde kanıtların bulunduğu dosyanın Himmler'in İmparatorluk Güvenlik Ana Dairesinde “üretildiği” kesindir. Bu dosyada “davalıyı suçlayan tek tanık” da yer alıyordu. Bu tanık, Orgeneral Freiherr von Fritsch'in kendisi ile cinsel ilişkiye girdiğini iddia ediyordu. Bu kişi muhtemelen böyle bir ifade vermesi için kiralanmış veya baskı yapılmış bir suçluydu. Keza, Himmler'in Savaş Bakanı von Blomberg'in kendisi ve Kara Kuvvetleri Komutanı arasında kriz yaratan ikinci evliliğinden önce karısının şüpheli geçmişi hakkında bilgisi olduğu kesin olarak kabul edilebilir. Ancak Üçüncü İmparatorluk içinde her yerde hazır bulunan Gestapo'nun Blomberg'in karısı ile uzun zamandır yürüttüğü ilişkiden haberdar olmamasını ve karısının önceki yaşantısı ile ilgilenmemesini anlamak mümkün değildir. Bu kadının Himmler'in suç ortakları tarafından

⁶⁴ Aşağıda yapılacak bazı açıklamalar, Wehrmacht'ın Hitler Başyaveri Albay Hossbach'ın, Kont Kielmannsegg'in, General Foertsch'in bu konuda yayımlanan önemli kitaplarına ve Kont Schwerin-Krosigk'in, Profesör Wolfgang Foerst'in ve Büyük Amiral Reader'in eserlerindeki ifadelere dayanmaktadır.

Bakan'a "yanıştırıldığı" tahmini akla yakın olmakla beraber benim bildiğim kadarıyla bu kanıtlanmamıştır. Ancak SS Şefi Savaş Bakanı'nı zamanında uyarmayı ve özellikle Hitler ve Göring'in nikâh şahidi olmalarını önlemeyi ihmal etmişti.

Himmler'i (veya onun arkasındaki Heydrich'i) hem Blomberg olayında hem özellikle Orgeneral Freiherr von Fritsch olayında böyle kirli işler yapmaya yönelten güdü açıktı. Bu Silahlı Kuvvetlere, özellikle Kara Kuvvetlerine beslenen kindi. Bu kin, kişisel husumet veya aşağılık kompleksinden -Heydrich "sade bir veda" ile Donanmadan ihraç edilmişti- özellikle de SS Yönetiminin pervasız iktidar hırsından kaynaklanıyordu. SS Yönetimi haklı olarak Wehrmacht'ı şimdiye kadar yaklaşmadığı ve devlet içinde tek egemen güç olmak yolunda önünde engel olarak duran bir unsur olarak görüyordu. Blomberg Krizi kendilerine Wehrmacht'a, özellikle de Kara Kuvvetlerine ağır bir darbe vurma imkânı veriyordu. Daha sonra yaşadıklarımız Himmler ve suç ortakları için bu maksatla seçilen yolda ahlaki düşüncelerin hiçbir rolü olmadığını kesin olarak ortaya koydu. Ancak o dönemde bu pervasızlığın boyutu fark edilememiştir.

Kara Kuvvetleri Komutanı'na karşı düzenlenen bu entrikada Göring diğer bir suç ortağı olarak görülüyordu. Çünkü bu iki generallerin ortadan kaldırılmasından yararlanacak kişiydi veya en azından yararlanacağı bekleniyordu. Göring, Hitler'e sadece Blomberg'in ikinci eşi hakkında dosya sunmamıştı; bu arada Orgeneral Freiherr von Fritsch'in suçlandığı bir belge de göstermişti. Göring "Fritsch Olayı"nı araştırarak mahkemenin başkanı olarak adı geçen tanığı iddialarının yalan olduğunu itiraf etmeye zorlamıştı. Ancak bunu, İmparatorluk Savaş Bakanı ve Silahlı Kuvvetler Komutanı Blomberg'in halefi olma ümidi kalmayınca ve "sadece" Feldmareşal olunca, yani orgeneralden rakip olarak korkmasına gerek kalmayan bir zamanda yapmıştı. Diğer taraftan, Mahkeme Başkanı olarak bu konuda hiçbir şey yapmadı. Muhtemelen suçlunun bulunmasını da engelledi.

Hitler'e gelince, 5 Kasım 1937 tarihinde Savaş Bakanı, Dışişleri Bakanı ve üç Kuvvet Komutanı ile yaptığı görüşmede ifade ettiği görüşleri nedeniyle von Blomberg ve Freiherr von Fritsch'in ve Dışişleri Bakanı Freiherr von Neurath'ın sert tepkileri ile karşılaştı. Ancak 1945 yılında öğrendiğime göre, bu fırsattan yararlanarak ilk kez siyasi durumun elverişli olması hâlinde ya hemen ya da en geç 1943/45

yıllarında Çekoslovakya'ya karşı harekete geçme niyetinde olduğunu açıklamıştı. Adlarını andığım son üç kişinin Hitler'in bu düşüncelerini açıkça reddetmeleri onda bu kişiler ile en kısa zamanda yollarını ayırma arzusu uyandırmış olmalıydı. Bu arzu en azından Savaş Bakanı'nın devre dışı bırakılmasından sonra ortaya çıkacaktı. Blomberg Hitler için Wehrmacht'a nasyonal sosyalizm ruhunu benimsetecek adamdı. Aynı zamanda uzun vadede planlarına karşı çıkmasından Fritsch'e nazaran daha az korkması gereken bir kişiydi. Blomberg yaptığı evlilik ile Hitler'e sadece kendisi ile yollarını ayırma imkânı vermekle kalmadı; onu buna zorladı. Buna karşın Hitler, savaş planları için Kara Kuvvetleri Komutanı'nı kazanmayı düşünmemiş olmalıydı. Ayrıca bu iki adam arasında hiçbir zaman bir güven ilişkisi mevcut değildi. Orgeneralin devlet yönetimine sadakatinden az da olsa şüphe duyuluyordu. Eski ekole mensup bir asilzade, dürüst bir asker, gerçekçi düşünen bir kurmay subay pervasız siyasetçinin ve laf cambazının gönlüne göre bir adam olamazdı. Hitler'in Kara Kuvvetleri Komutanı ile yollarını ayırmak için Blomberg krizi sebebiyle yakaladığı fırsattan yararlandığı akla yakın görünüyordu. Hitler, Himmler'in entrikası ile açılan kirli yolu kullanmıştı. Buna rağmen bu yola başından itibaren bilinçli olarak girip girmediği veya Orgeneral'in suçlu olduğuna gerçekten inanıp inanmadığı sorusunun cevabı verilmemişti. Fritsch'in bertaraf edilmesi için ona Himmler ve Göring tarafından sunulan imkânı kullanmasına ihtiyacı yoktu. Savaş Bakanı'nın görevden ayrılmasından sonra sadece bir işaret yeterliydi; Kara Kuvvetleri Komutanı, Hitler'in o makama başka bir generalin gelmesini arzu etmesi üzerine ordunun tepesindeki makamından ayrılırdı. Hitler'in Blomberg ile yaşadığı hayal kırıklığından sonra Fritsch'in suçlanmasının doğruluğunu ihtimal dışı saymadığı düşünülebilir. Kara Kuvvetleri Komutanı'na davranışı ve tüm meseleyi ele alış tarzı mazur görülebilecek gibi değildi.

Böylece dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı'na karşı düzenlenen entrikanın baş aktörlerinin olaydaki payları ve onları harekete geçiren sebepler hakkında bugün bilinenleri veya doğru şekilde tahmin edilenleri oldukça doğru şekilde ortaya koyduğuma inanıyorum.

Şimdi de o dönemde olayları nasıl yaşadığımı, birkaç istisna dışında Kara Kuvvetlerinin grup komutanları ve kolordu komutanları gibi önemli makamlarında bulunan generaller ile yaşadıklarımı an-

latmam gerekiyor. Okuyucu bütün bunlardan, Orgeneral Freiherr von Fritsch'e, ama aynı zamanda orduya vurulan darbenin gerçek anlamının anlaşılmasını ve generaller tarafından komutanlarının bu tür muameleye maruz bırakılmasına karşı önemli hiçbir şey yapılmamasını sağlayan koşullardan sonuçlar çıkaracaktır.

1938 yılının son günlerinde Königsberg'deki I. Savunma Bölgesi Komutanlığının düzenlediği bir harp oyununa Kara Kuvvetleri Komutanlığının temsilcisi olarak katılmıştım. Katılımcılar arasında I. Grup Komutanı Orgeneral von Rundstedt de vardı. Harp oyunu bitince onunla Berlin'e döndüm. Rundstedt yolculuk esnasında bana General Beck'ten aldığı bir telgraf ile acele Berlin'e dönmesinin istendiğini anlattı. General Beck onu Friedrichstrasse'deki tren garında bekleyecekti. Beck'in neden görüşmek istediği belli değildi. Rundstedt görüşmenin Savaş Bakanı ile ilgili olabileceğini tahmin ediyordu. Uzun zamandır dul olan Blomberg ocak ayı ortalarında ikinci kez evlenmişti. Bu, ailesi ve askerî çevresi için sürpriz olmuştu. Yeni eşinin oldukça mütevazı bir çevreden geldiği söyleniyordu. Daha sonra masör olduğu ve Blomberg'in onu bu özelliği ile tanıdığı şayiası da yayılmıştı. Hitler ve Göring'in düğün törenine nikâh şahidi olarak katılmaları, Blomberg'in yaşına ve makamına rağmen bu masör ile ilişkiye girdiği ve sonunda evlenmeye karar verdiği olasılığını çürütüyor görünüyordu.

Rundstedt ile Berlin'e geldiğimizde General Beck peronda bizi bekliyordu. Kısa bir selamlaşmadan sonra Rundstedt ile aracına binecek oradan ayrıldı.

Ertesi sabah Beck'e brifing vermem gerekiyordu. Beni tren garında yalnız bıraktığı için özür diledi. Ancak Rundstedt ile yalnız görüşmesi gereken acil bir konu olduğunu söyledi. Eşinin kuşkulu bir geçmişi olduğunun ortaya çıkması nedeniyle Savaş Bakanı'nın istifa etmesi söz konusuymuş. Bunun dışında, Blomberg'den sonra onun yerini alabilecek Kara Kuvvetleri Komutanı'nın kişiliği ile ilgili bir konu da varmış. Bu konuda çok kötü bir dolap çevrilmekteymiş, ancak susması gerekiyormuş.

Takip eden günlerde Beck'i çok az gördüm. Anlaşılan Fritsch olayı ile çok meşguldü. Fritsch'e vermem gereken brifingler herhangi bir gerekçe gösterilmeden gündemden düşmüştü.

Bugünkü bilgimize göre, o önemli günler içinde baş aktörlerin dışında sadece Hitler'in Başyaveri Albay Hossbach'ın, General Beck'in, General von Rundstedt'in, General Keitel'in (belli ölçüde Jodl da) ve Amiral Raeder'in bildiği gizlilik örtüsü ancak 4 Şubat'ta kalkmıştı.

O günün sabahı (veya belki de 3 Şubat öğleden sonra) Beck tarafından çağırıldım. Beck, büyük bir telaşla bana, "Kara Kuvvetleri Komutanı'nın kendisine karşı homoseksüellik suçlamasında bulunduğu- dan istifa etmek zorunda kaldığını" bildirdi. Beck'in bana bu suçlamada -Hitler'in elinde bir dosya bulunmasına rağmen- tek bir kelimenin dahi doğru olmadığını söylemesine gerek yoktu. Bu arada Orgeneral Freiherr von Fritsch'in istifa dilekçesinin onaylandığını, yerine Orgeneral von Brauchitsch'in atanabileceğini belirtti.⁶⁵

Beck sözlerine devam ederek bu değişikliğin yanında Kara Kuvvetlerinin yönetiminde bir dizi personel değişikliğinin de emredilmiş olabileceğini belirtti. Personel Başkanı'nın kendisine bağlı iki daire başkanı ile görevinden ayrılacağını, yerine General Keitel'in en küçük kardeşinin getirileceğini duyduğunu, bu arada çok sayıda kolordu komutanının ve müfettişin de görevlerinden ayrılmış olabileceklerini söyledi. Benim de Kurmay Başkanı Birinci Yardımcılığı görevinden alınarak Liegnitz'deki 18'inci Tümen Komutanlığına atanmamın, yerime de hâlen Kurmay Başkanı Dördüncü Yardımcılığı görevinde bulunan General Halder'in getirilmesinin söz konusu olduğunu söyledi. Bunları söylerken en yakın mesai arkadaşı olarak benim görevden alınmama ve yerime kendisine önceden bilgi verilmeden Halder'in getirilecek olmasına kızdığını da belli etti. Bu arada Hitler'in de grup komutanlarına, kolordu ve daha üst birlik komutanlarına ve Savaş Bakanlığının daire başkanlarına General von Blomberg ve Freiherr von Fritsch'in görevden alınmalarının gerekçeleri hakkında bilgi verdiğini, bilgilendirme sırasında Genelkurmayda Oberquartiermeister olarak görev yapanların da hazır bulunduklarını belirtti.

Hitler'in kolordu ve daha üst birlik komutanlarına ve diğer yüksek rütbeli subaylara hitaben yaptığı bu konuşma 4 Şubat öğleden sonra gerçekleşmişti. Orgeneral von Brauchitsch Kara Kuvvetlerinin yeni

⁶⁵ Savaş Bakanı'nın 27 Ocak tarihinde gerçekleşen ve 4 Şubat'ta resmen açıklanan istifası ile ilgili bilginin bana daha önce gelip gelmediğini veya Beck'in bu istifa haberi- ni bana bu görüşmemiz sırasında söyleyip söylemediğini artık hatırlamıyorum.

komutanı olarak ilk kez burada yerini alıyordu. “İmparatorluk Şansölyelik Binası”nın bir salonunda toplanmıştık. Görevden ayrılan generallerin de toplantıya katılmaları emredilmişti. Ortam doğal olarak oldukça gergindi. Hitler, Silahlı Kuvvetler Komutanlığı Kurmay Başkanı olarak atanan Keitel ve üç Kuvvet Komutanı ile salona girdi. Göring’in elinde muhtemelen kirli entrikanın bataklığından çıkarılan tek asa olan “Mareşal Asası” vardı. Hitler’in yüzü solgundu, oldukça yorgun görünüyordu.

Önce Blomberg olayını anlatmaya başladı. General von Blomberg’i Savunma Bakanı yapanın kendisi olmadığını, onu Hindenburg’un Bakan yaptığını, buna rağmen ona çok güvendiğini, ancak Blomberg’in bu güveni feci şekilde sarstığını söyledi. Savaş Bakanı kendisini ve Göring’i nikâh şahidi olarak düğününe davet etmiş ve kendisine sadece müstakbel eşinin mütevazı bir çevreden geldiğini söylemişti.⁶⁶

Nasyonal sosyalist bakış açısından mütevazı bir çevreden eş seçmeye karşı bir itirazda bulunulmamış olması doğaldı. Ancak Savaş Bakanı’nın eşinin zaman zaman polis gözetiminde olduğu artık ortaya çıkmıştı.⁶⁷ Blomberg’in bu koşullarda görevinde kalamayacağı doğaldı. Blomberg’in davranışı Hitler’in yaşadığı en büyük hayal kırıklığıydı.

Hitler daha sonra sözü Freiherr von Fritsch olayına getirdi. Aslında Orgeneral’in Savaş Bakanı’nın halefi olmasını doğal buluyormuş. Ancak şimdi önüne General von Fritsch’in homoseksüel davranışları olduğu hakkında ayrıntılı belgelerin bulunduğu bir dosya konulmuş. Fritsch’e karşı benzer bir suçlama daha önce de kendisine aktarılmış. O zaman buna çok sinirlenmiş ve bu suçlamayı kabul etmemiş. Ama şimdi -Blomberg ile yaşadığı tecrübeden sonra- yeniden önüne konulan ve belgelerle kanıtlanan suçlamayı tekrar görmezden gelerek riske giremezmiş. Bu arada iddiasını desteklemek için dosyadan ayrıntılar hakkında bilgiler de verdi. Kesin şekilde yasaklamasına rağmen, Orgeneral’in “Führer”in Başyaveri Albay Hossbach tarafından zama-

⁶⁶ General Hossbach’ın kitabına göre Hitler, Blomberg’in kendisine eşinin “geçmiş” hakkında dikkatli ifadeler kullanması karşısında susmuştu. Bu ancak adı geçen kitabın yayımlanması ile ortaya çıkmıştı.

⁶⁷ Hitler bu konuda daha ayrıntılı açıklamalarda bulundu. Ancak bunları artık hatırlamıyorum.

nından önce kendisi hakkında ortaya atılan şüphe hakkında bilgilendirildiğini söyledi. Bunun üzerine Hitler ile Orgeneral arasında bir görüşme yapılmış. Hitler kendisine dosyanın içeriği hakkında bilgi vermiş.⁶⁸

Hitler, Orgeneral'in dosyayı ayaklarına fırlatacağını beklemiş. Ama Freiherr von Fritsch bunu yapmamış, sadece olan bitenleri izah edemeyeceği cevabını vermiş. Bu iftiralar muhtemelen Fritsch'in "Hitler Gençliği"ne mensup iki yoksul genci NSV'nin⁶⁹ teklifi üzerine evinde bir süre yedirip içirmesi ile bağlantılıydı. Hitler, Orgeneral Freiherr von Fritsch'in davranışında belli bir güvensizlik olduğu izlenimi edindiğini iddia ediyordu.⁷⁰

İmparatorluk Adalet Bakanlığının Hitler tarafından istenen ve Hitler'in bize okuduğu bir raporunda dosyadaki suçlama belgeleri nedeniyle adli kovuşturmanın başlatılmasından kaçınılamayacağı ifade ediliyordu.

Hitler, bunun üzerine elinde Orgeneral'i görevden almaktan ve adli kovuşturma emri vermekten başka seçenek kalmadığını belirtti. Mahkeme üç Kuvvet Komutanı tarafından kurulacaktı.

Hitler konuşmasına son verirken, her iki generalin görevden alınmalarının gerekçelerini açıklamanın İmparatorluğun ve Silahlı Kuvvetlerin yararına olmayacağını, imparatorluk için ortaya çıkabilecek zararın şimdiden kestirilemeyeceğini belirtti.

Bu nedenle her iki makamda yapılacak değişikliği daha büyük bir değişiklik ile bağlantılı göstermeye ve bunu kamuoyuna askerî ve siyasi yönetimin derli toplu şekilde birleştirilmesi olarak açıklamaya karar vermişti. Bu sebeple Wehrmacht üzerinde emir-komuta yetkisini bizzat üstlendiğini söyleyecekti. Yüksek askerî ve diplomasi ile ilgili makamlarda bir dizi değişikliğin yapılması için gerekli düzen-

⁶⁸ Hitler, Fritsch ile görüşmeyi Hossbach'ın uzun ısrarlarından sonra kabul ettiği konusunda bir şey söylemedi. Bu, ancak Hossbach'ın kitabının yayımlanmasından sonra ortaya çıktı.

⁶⁹ NSV: Die Nationalsozialistische Volkswohlfahrt: Nasyonal Sosyalist Sosyal Yardım Kurumu. (Ç.N.)

⁷⁰ Hitler, bugün bildiğimiz gibi, Orgeneral'in kendisine şeref sözü verdiği, homoseksüellik eğilimi veya hareketleri suçlamasında tek bir kelimenin dahi doğru olmadığı konusunda bir şey söylemiyordu.

lemeler yapılmıştı. Yapılan değişiklikler çerçevesinde makamı kaldırılan Dışışleri Bakanı'nın başkanlığında bir "Özel Kabine Danışma Kurulu" teşkil edilecekti. Hitler, Silahlı Kuvvetlerin saygınlığına zarar gelmemesi için gelecekte de gayret göstereceğini beyan etti.

Hitler'in yaptığı bu açıklamaların generalleri nasıl üzdüğünü tasavvur etmek için fazla hayal gücüne gerek yoktu. Yukarıda sözü edilen az sayıda bilgi sahibi olanların dışında, Hitler'in ne söyleyeceği konusunda kimsenin önceden bir bilgisi de yoktu, o nedenle hepsi için sürpriz olmuştu. Hitler'in konuşmasından kısa bir süre önce belki kendi aralarında üstü kapalı şayialar hakkında tahminlerde bulunmuşlardı.

"Blomberg Olayı"na gelince, maalesef her şey çok açıktı. Alman Silahlı Kuvvetlerinin en tepedeki temsilcisi subayların şeref ve camia anlayışlarına aykırı hareket etmişti. Bu şekilde davranması özellikle içinden geldiği ordunun Devlet Başkanı, parti ve halk nazarındaki itibarını zedelemişti. Söz konusu olan sadece askerlerin ve halkın anlayışına ters evliliği değildi; Blomberg'in gerçeği saklayarak Devlet Başkanı'nı nikâh şahidi olarak seçmesi ve onu uygunsuz bir duruma getirmesi de söz konusuydu. Onu dinleyenler Hitler'in Feldmarşal yaptığı Silahlı Kuvvetler Komutanı'nın davranışı nedeniyle gerçekten derin hayal kırıklığı yaşadığı ve haklı olarak öfke duyduğu izlenimi edindiler. Özellikle karacı generaller olarak subay camiasının en büyük rütbeli temsilcisinin bu duruma düşmesini subay camiasını da sıkıntıya sokan bir hata olarak değerlendirdik. Siyasetçi Hitler'in şimdi Silahlı Kuvvetlerin onurunu gözeten bir kişi olarak ortaya çıkması gurur kırıcı bir duyuydu.

Haklı olarak görevden alınan Savaş Bakanı'nın davranış tarzına öfke duyulduğu ve en yüksek rütbeli temsilcisinin davranışı nedeniyle subay camiasının birlik ve beraberliğinden kuşku duyulduğu bir sırada Orgeneral Freiherr von Fritsch'e karşı yöneltilen suçlama ile şimdi bize ikinci bir darbe daha vurulmuştu!

Toplantıda hazır bulunan hiçbir generalin ve amiralin ona karşı yapılan bu suçlamanın doğru olduğunu düşünmediklerinden eminim. Onu tanıyanlar tepeden tırnağa kadar onurlu bir adam olduğunu bilirlerdi. Bana gelince... Hitler "Fritsch Olayı"nı anlatmasını bitirdiğinde içimden kılıcımı ayaklarına doğru fırlatıp bütün bunların alçakça bir

yalan olduğunu haykırmak geldi. Maalesef bunu yapmadım, buna çok üzülüyorum. Ama neden susmuştum? Tek başıma ve de mevcut generallerin en genci olarak sorulmadan fikrimi söylemekten korktuğum için değil elbet. Bir taraftan subay olarak Devlet Başkanı'na saygı gösterecek şekilde eğitilmiş olmam, diğer taraftan, çok saygı duyduğum General von Fritsch'e inanmanın dışında o anda "Başka ne söyleyebilirdim?" sorusu bunda etkili olmuştu herhâlde. Gelenek ve sağduyu hislerime kapılarak hareket etmemi önlemişti. Ancak sakın düşünmek için zaman da yoktu, çünkü Hitler son sözlerinden hemen sonra üç Kuvvet Komutanı ve Keitel ile salonu terk etmişti. Arkadaşlarımın birçoğunun o dakikalarda benim gibi düşündüklerine inanıyorum. Ama onlarda da aynı çekinceler etkili olmuş olmalıydı. "Blomberg Olayı"nın yarattığı sarsıntının şaşkınlığını üzerimizden atamamıştık. Hitler'in daha sonra her şeyin olabileceğini ve Kara Kuvvetleri Komutanı'na karşı öne sürülen kanıtları görmezden gelebileceğini söylemesi anlaşılır bir şeydi. Diğer taraftan, Orgeneral'e yapılan böyle bir suçlamanın sadece onun kişiliğinin sağlamlığına inanma ile çürütülemeyeceği açıktı. Biz bunun haksız bir suçlama olduğundan çok emindik, ancak olayın arkasındaki gerçek sebeplerin ortaya çıkarılması için emredilen adli kovuşturmanın yapılması da kaçınılmazdı. O sırada ağızlarımızı açmamamız, sıkça iddia edildiği gibi, "medeni cesareten yoksun olmamızdan" değil, onurlu insanların tasavvurlarımızın tamamen dışındaki bir alçaklık karşısındaki çaresizliğinden kaynaklanıyordu. Himmler'in etrafındaki karanlık unsurların sahte belgelerle Hitler'i yanılttıkları düşünülüyor olmalıydı. Buna karşın Hitler'in böyle kirli bir entrikaya bilerek hizmet edebileceği olasılığı iyi bir askerin düşünemeyeceği bir durumdu. Generallerin hemen tepki göstermemeleri ancak böyle izah edilebilir. Hitler'in emrettiği, Orgeneral Freiher von Fritsch'in de bizzat talep ettiği adli kovuşturmanın ona karşı atılan iftiraların asılsızlığını ortaya çıkaracağına ve sonunda itibarının iade edileceğine inanılıyordu.

Bazı gecikmelerden sonra nihayet yargılama başladı. Mahkeme Başkanı Görnig'di. Onun yanında Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral von Brauchitsch ve Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Raeder ve İmparatorluk Divanıharbinin iki daire başkanı yer almışlardı. Yargılama süreci hakkında o koşullarda doğal olan gizlilik kararı alınmıştı. Benim bildiğime göre sadece General Beck sürekli olarak bilgilen-

diriliyordu.⁷¹ General Beck, Schmidt adında bir homoseksüelin iddialarının çürütülmesine yarayacak ne varsa toplanması için yorulmadan çalışıyordu. Beck bu nedenle benden Kara Kuvvetleri Komutanı'nın resmî gezileri ile ilgili tüm bilgileri derlememi istedi. Bu bilgiler sayesinde tanışın Orgeneral ile buluştuğunu iddia ettiği tarih hakkındaki beyanının doğru olmadığı kanıtlanmış olacaktı. İstihbarat Dairesi Başkanı Amiral Canaris, bu konuda General Beck'e mükemmel şekilde yardımcı oldu. Canaris, Himmler'in suç ortaklarının hazırladıkları entrikayı ortaya çıkarabilecek en uygun kişiydi. General Beck bir gün bana sevinç içinde Schmidt ile cinsel ilişkiye giren asıl homoseksüelin bulunduğunu söyledi. Schmidt o kişinin yerine Orgeneral von Fritsch'i suçlamıştı. Bunun ortaya çıkması üzerine yargılamanın sona ermesi gerekiyordu! Ama maalesef Avusturya'nın ilhaki' nedeniyle yargılama kesintiye uğramıştı. Hitler, "suç atan tanışın" iddialarının gerçek olmadığını itiraf etmesi suretiyle meselenin tamamen açıklığa kavuşturulmasını istedi. Göring Mahkeme Başkanı olarak sonunda ondan bu itirafı aldı. Maalesef -daha önce ifade edildiği gibi- mahkemenin olayın gerisinde hangi sebeplerin ve kişilerin bulunduğunu ortaya çıkarmasını ve olayı açıklığa kavuşturmasını ihmal etti veya belki de buna mâni oldu.

Yargılama, Schmidt'in itirafta bulunması ve Orgeneral Freiherr von Fritsch'in suçsuzluğunun ispat edilmesi üzerine beraat kararı verilmesiyle sona erdi!

Yargılamanın sona ermesinden sonra kamuoyunun gündeminde Kara Kuvvetleri eski Komutanı'nın itibarının iade edilmesi konusu ön plana çıktı. Silahlı Kuvvetlerin gündeminde ise böyle bir konu yoktu. Hitler, onurlu bir insan için hemen yerine getirilmesi gereken bu görevi gereksiz yere geciktirdi. Orgeneralin onurunun kamuoyu nezdinde de tekrar iade edilmesi konusunda artık bir tartışma yapılmamasına rağmen itibarının iade edilmesi için seçilen yöntem tatmin edici değildi. Orgeneral Freiherr von Fritsch'e yapılan haksızlığın tamamen giderilmesi için tekrar görevine iade edilmesi veya Silahlı Kuvvetler Komutanı olarak atanması gerekirdi. Bunların ikisinin de uygulanma-

⁷¹ Bu yargılamanın yanında Gestapo tarafından da bir araştırma yapıldığı, Orgeneral'in Gestapo tarafından da sorguya çekildiği, eski efendilerinin aleyhine bir şeyler söyleyecekleri beklenen gençlerin getirildiği -ama umduklarını bulamadıkları- ancak savaştan sonra öğrenilmişti.

sı mümkün değildi, çünkü görevden alınan ile Hitler arasındaki güven ilişkisinin tekrar tesis edilmesi düşünülemezdi. Bunu Fritsch kendisi de üstüne basarak söylemişti. Topçu Alay Komutanlığına tayini (bu sırada Blomberg alay komutanlığı listesinden çıkarılmıştı) Hitler'in yapabileceğinin en azıydı. Bu atama ile en azından Orgeneral'in tekrar tüm askerler için bir örnek olmaya devam ettiğinin altı çizilmiş oluyordu. Birçok insanın onun "Feldmareşal"liğe yükseltilmesini arzu etmesi karşısında böyle bir jest kamuoyu nezdinde şüphesiz daha etkili olurdu. Diğer taraftan, kısa süre önce bu trajediden yararlanan Göring'e de "Mareşal Asası" verilmiş olduğundan böyle bir jest pek hoş etki yapmazdı. Ayrıca Hitler yüz yüze yapılacak bir görüşme ile yapılan haksızlığı itiraf etmek, böylece en azından dışarıya karşı insani açıdan itibarını tekrar iade etmek için Orgeneral'i bizzat arayamamıştı. Bu entrikanın asıl elebaşlarına karşı harekete geçmeye de pek istekli değildi. Orgeneral Freiherr von Fritsch haklı olarak bunların ikisini de beklemiş ve talep etmişti.

Yeni Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral von Brauchitsch en azından sözü edilen bu yetersiz sonuç elde edilene kadar Hitler'e uzun süre baskı yapmak durumunda kaldı. Generallerin de bu konuda taleplerde bulunması onun bu yöndeki çabalarına destek oldu.⁷² Ben de -Brauchitsch'in General Beck tarafından uyarıldığını çok iyi bile- rek- Oramiral Raeder ile yüz yüze uzun bir görüşme yaparak kendilerinin de Kara Kuvvetleri Komutanı'nın itibarının iade edilmesi konusunda adım atmalarını rica etmek için Deniz Kuvvetlerinin düzenlediği bir harp oyunu fırsatından yararlandım.

O da bana bunu yapacaklarına dair söz verdi.

Hitler, bu gelişmeler sonunda Orgeneral Freiherr von Fritsch'e bir mektup yazdı. Ancak bu mektupta yargılama sonucundan duyduğu memnuniyeti ve Alman halkının gözünde suçlu olmadığını belirtmek-

⁷² Prof. Foester'in *Ein General kaempft gegen den Krieg (Savaşa Karşı Mücadele Eden General)* adlı eserinde ifade edildiği gibi, Beck Brauchitsch'ten Hitler nezdinde "resmî bir girişimde" bulunmasını, girişimin önemini vurgulamak için üst rütbeli generalleri de yanına almasını istemişti. Bu girişim sırasında iki talepte bulunulmuştu: 1. Orgeneral Freiherr von Fritsch'in kamuoyu nezdindeki itibarının en etkili şekilde iade edilmesi. 2. Gestapo'nun yönetim makamlarında esash değişikliklerin yapılması (Beck bu konuda Himmler, Heydrich ve daha küçük rütbeli alçaklara dikkat çekiyordu.) Orgeneral von Brauchitsch benim bilmediğim sebeplerden Beck tarafından önerilen şekilde böyle bir girişimde bulunmadı.

le yetinmişti. Ama diğer taraftan, Kara Kuvvetlerinin Avusturya'nın ilhak edilmesinde yaptığı görevin Orgeneral'in yaptığı hizmetin ve yeteneğinin en iyi kanıtı olduğunu da ilave ediyordu.⁷³

Devlet Başkanı ancak Brauchitsch'in uzun ısrarlarından sonra nihayet itibarın açıkça iade edilmesine karar verdi.

Hitler, Fritsch'e yöneltilen suçlama hakkında kendilerine daha önce bilgi verdiği üç "Kuvvet"e mensup yüksek rütbeli subayları Hava Kuvvetleri tarafından planlanan büyük bir gösteri vesilesiyle 13 Haziran 1938'de Barth Havaalanı'nda topladı. İmparatorluk Divanı-harbi Başkanı Topçu Korgenerali Heitz'e Orgeneral Freiherr von Fritsch hakkındaki beraat kararını ve kararın ayrıntılı gerekçesini okuttu. Hitler'in konuşmasının içeriği katılımcıların tuttukları notlara dayanılarak Profesör Foerster'in ve General Foertsch'in kitaplarında yayımlanmıştır. Burada hatırladığım kadarıyla önemli noktalara değinmek yeterli olacaktır.

Hitler tekrar çok ayrıntılı, şüphesiz çok etkili şekilde Blomberg'in davranışı karşısında yaşadığı ruhsal sarsıntıyı anlattı. Bugünkü sakin durumda davranışının geçmiştekinden daha farklı olacağını itiraf etti. Blomberg'in yaptığı hatanın etkisi ve Orgeneral Freiherr von Fritsch'in beklediği gibi dosyayı ayaklarına fırlatmaması nedeniyle "her şeyi mümkün gördüğü" iddiasını tekrar etti.

Verilen karar Fritsch için hukuki açıdan yeterli olmakla beraber, olayın yarattığı "trajedi" bununla ortadan kaldırılmış olmuyordu. Hitler, daha önce kamuoyuna Orgeneral Freiherr von Fritsch'in sağlık nedenleriyle istifa ettiğini açıklamıştı. Suçlamanın temelden yoksun oluşu henüz kanıtlanmamışken ordunun saygınlığına zarar gelmesini önlemek için bu şekilde bir açıklama yapmak durumunda kalmıştı. Devlet Başkanı olarak şimdi ulusa karşı mahcup duruma düşmesinin kendisi için mümkün olmadığını, Orgeneral'e bir mektup yazdığını, mektupta yargılamanın sona ermesinden duyduğu memnuniyeti be-

⁷³ Fritsch mektuba verdiği cevapta makamları gereği başına gelen olayı incelemeleri ve Hitler ile Göring'i zamanında ve doğru şekilde bilgilendirmeleri gereken kişilerden hesap sorulmasını istiyordu. Ancak bu talebi bir sonuç vermedi. Foertsch'in *Schuld und Verhaengnis* (Suç ve Kader) adlı kitabında yer alan mektupta, yargılama sırasında Gestapo'nun, Göring'in "Fritsch Olayı"nı Hitler'in önüne getirmesinden çok önce, daha 15 Ocak'ta Orgeneral'i yalan yere suçlayan tanık Schmidt'in gerçekte cinsel ilişkiye girdiği homoseksüelin izine rastladığının tespit edildiği ifade ediliyordu.

lirttiğini söyledi. Fritsch'e yöneltilen suçlamalar hakkında 4 Şubat'ta kendisinden bilgi alan generallere bu kez kararın ve gerekçesinin okunması suretiyle bu suçlamaların tamamen asılsız olduğunu açıkladı.

Daha sonra, Orgeneral Freiherr von Fritsch'i ulus nazarında onurlandırmak için daha önce komutanlık yaptığı Topçu Alay Komutanlığına atadığını söyledi. Aslında bu onurlandırmayı Reichstag'da yapmayı düşündüğünü, ancak mevcut siyasi koşulların şu sırada Reichstag'da konuşma yapmasına imkân vermediğini belirtti. Hitler, konuşmasının sonunda Orgeneral'e karşı resmî makamlar tarafından olay üzerinde fazla düşünmeden veya iyi bilgi edinmeden suçlamada bulunulduğu kuşkusunun yersiz olduğunun altını çizdi. Burada, yanlış yolda ilerleyen alt kademedeki memurların yaptıkları bir hatanın söz konusu olduğunu, Silahlı Kuvvetlerin böyle bir şeyin bir daha tekrarlanmayacağına güvenebileceğini belirtti.

Trajik olayın asıl suçlusunun şantajcı Sch.⁷⁴ olduğunu, yargılama sonucunda sadece hapis cezası verilebileceği beklendiği ve bu cezanın alçakça davranışa ve yarattığı ağır sonuca karşılık olmayacağı için Sch'nin kurşuna dizilmesini emrettiğini söyledi.

Komutanlarının itibarının iade edilmesi için gösterilen çabaların sonucu orduyu elbette hiçbir şekilde tatmin etmeyecekti. Subayların öfkeli oldukları açık şekilde görülüyordu. Artık kapanmış olan bu meseleyi tartışmayı sürdürmemek için verilen emir bu öfkeyi dindirmiyordu. Kara Kuvvetleri Komuta Kademesini başarısız olmakla suçlamak eğilimi vardı. Ben de ordunun Komuta Kademesinde bulunanların daha fazla ısrarcı olmaları gerektiğine inanlardandım. Şimdi Liegnitz'de bir tümen komutanı olarak Berlin'den uzakta bulduğumdan dolayı etkili bir itibar iadesi için Kara Kuvvetlerinin yüksek makamları tarafından atılan veya duruma göre atılabilecek atımlar hakkında arkadaşlarım gibi benim de çok az bilgim vardı.

Ordu, subay camiası ve özellikle o dönemin general sınıfı 4 Şubat 1938'de karanlık odaklar tarafından sadece komutanlarının kişiliğine değil, Kara Kuvvetlerine de vurulan darbenin ardında gerçekte ne yattığının farkına varamadıkları ve bu darbeye katlandıkları için suçlanmaktadırlar.

⁷⁴ Yazarın bu kısaltma ile Orgeneral Fritsch'e iftira eden Schmidt'i kast ettiği anlaşılıyor. (Ç.N.)

Birinci tespit doğrudur. Dürüstlük ve onurluluk kavramları içinde yetişen askerler olarak bu kadar kirli bir entrikanın iç yüzünü görmedik. Aslında bir devlet yönetimi gözden düşen askerî liderlerin istifa dilekçesi vermelerini uygun yolla sağlayabilirdi. Bunu sağlamak için bu tür vasıtalarla başvurmasını tasavvur edemezdik. Orgeneral Freiherr von Fritsch'in kendisi bile -en azından başlangıçta- Himmler tarafından düzenlenen bir entrikaya karşı koyabileceğine inanmıştı. Huzur bulması için Gestapo Şefi'ni düelloya davet etmek istiyordu. Orgeneral von Rundstedt'ten bu talebinin Himmler'e iletmesini rica etti. Rundstedt daha sonra hapisteyken bana bu yazılı talebi günlerce yanında taşıdığını anlattı. Ancak daha sonra bu talebi iletmekten vazgeçmişti, çünkü Himmler'in silah karşısına geçmeyeceğine şüphe yoktu. Hitler de bu düelloya izin vermezdi. Onurlu bir insanın yasal araçların işe yaramadığında kendi kendine huzur bulmaya çalıştığı dönemler artık geride kalmıştı.

Biz askerlerin o dönemde bu darbenin başka amaçlar da taşıdığını fark edememiş olmamız da doğrudur. Bunun nedenlerinden biri siyaset alanındaki tecrübe eksikliği olabilir. Yapılan değerlendirme hatasından ve -daha da ileri giderek- devlet yönetimine karşı başkaldırmaktan kaçınmadan, askerî eğitimin yanlış olduğu, bu eğitimin “karakterli vatandaşlar” yerine mükemmel “askerî uzmanlar” yetiştirdiği sonucunu çıkarmak hiç doğru değildir. Böyle olağanüstü ve geleneksel anlayışlara uymayan bir olayda yapılan hatalardan böyle bir sonuç çıkaranlar şunları düşünmelidir: Askerlerin siyasetçiler tarafından düzenlenen alçakça entrikalar ile de baş edebilmesini sağlayacak bir askerî eğitim nelere yol açabilir? Böyle bir yola girilirse oradan entrikacılar çıkmaz mı? Başkaldırma konusuna gelince; herhangi bir durumda başkaldırılmasını isteyenlerin bunun prensip olarak yapılabileceğini beyan etmiş olacaklarını unutmamalıdır. Ancak devletin varlığı Silahlı Kuvvetlerin disiplinine ve itaat etmesine bağlıdır!

O dönemde ordunun elinde komutanına ve bizzat kendisine karşı vurulan darbeye karşı koymak için hangi seçenek vardı?

Albay Hossbach'ın, Orgeneral Freiherr von Fritsch'e kendisine atılan iftiralar hakkında bilgi verdiği gün -bu sırada tüm devlet yapısını sarsmadan- bir fırsat doğmuştu. Kara Kuvvetleri Komutanı bu suçlamanın arkasında yatan sebepleri hemen görebilseydi, yapılanlara karşılık vermesi ve bu iftirayı atanlara karşı bir inceleme yapılmasını

istemesi elindeydi. Derhâl Berlin'e çağırılarak olay hakkında bilgilendirilecek ordu ve kolordu komutanları böyle bir talebin yapılmasının önemli olduğunu mutlaka söylerlerdi. Hitler'in bunun üzerine geri adım atacağı veya Himmler ve suç ortaklarının hoş olmayan karanlık işler çevirdiklerini anlamış olabileceği kabul edilebilir. Ancak bu suretle, Silahlı Kuvvetler ile Hitler ve SS Yönetimi arasındaki kesin hesaplaşma sadece ertelenmiş olacaktı. Orgeneral Freiherr von Fritsch isyan etme düşüncesini reddetti. Kendi eseri olan Kara Kuvvetlerini gerektiğinde boyun eğmeyen devlet yönetimine karşı harekete geçmek gibi çetin bir sınavla karşı karşıya bırakmak istemiyordu. Konu ile ilgili olarak kendi kişiliğini geri planda tutması gerektiğine inanıyordu. Sonuçta her türlü başkaldırının arkasından bir iç savaş tehlikesi gelirdi. Bir vatansever olarak ve bir askerin sahip olduğu vazife duygusu açısından kendi meselesi nedeniyle böyle bir şeyi kabul etmesi söz konusu değildi. Onurlu bir insan olarak 1939 yılında Varşova önlerinde alayının saflarında bir asker gibi ölmekle sonuçlanan trajik kaderine razı olmayı tercih etmişti.

Orgeneral'in emir-komuta yetkisini generaller veya birlikler vasıtasıyla kendi yararına devlet yönetimi üzerinde baskı yapılması için kullanmama kararı dolayısıyla bu kritik günlerde bilgilendirilmiş olan her iki karacı generalin de elleri kolları bağlıydı. Ordunun en kıdemli subayı Orgeneral von Rundstedt, Genelkurmay Başkanı ve dolayısıyla Başkomutan temsilcisi General Beck, Hitler'e karşı Fritsch'e yöneltilen suçlamaları elbette kabul etmediler. Ama komutanlarının istemediği, açıkça reddettiği bir şeyi yapamazlardı.

Halefi Orgeneral von Brauchitsch aslında selefinin kararına bağlı kalmayabilirdi. Entrikanın arkasındaki kişilere karşı harekete geçmeyi neden Fritsch'in yerine geçmenin ön koşulu yapmadığını, askerî vasıtaları kullanarak baskı yapılmasından neden vazgeçtiğini ben değerlendiremiyorum. Bunun ana nedeni, Brauchitsch'in Fritsch'e karşı açılan davada yargıç olarak görevlendirilmiş olması ve böyle bir kişi olarak başlangıçtan itibaren tarafsızlığı hakkında kuşku yaratmaması gerektiğine inanması olabilir.

İmparatorluk Savaş Bakanı von Blomberg'in ve yardımcısı General Keitel'in üzerlerine düşeni yapmamalarından söz edilebilir. Blomberg'in Orgeneral Freiherr von Fritsch'i Hitler'e karşı savunmak için hiçbir şey yapmadığı açıktı. Bununla kalmayıp Hitler'e Silahlı

Kuvvetlerin emir-komutasını bizzat üstlenmesini tavsiye etti, böylece entrikanın gelecekte tam olarak başarı kazanmasını sağlamış oldu. Keitel, daha sonra ortaya çıktığı gibi, Blomberg'in ikinci eşinin önceki hayatı hakkındaki dosyayı çok erken elde etmişti. O nedenle, bu "olayı" partiye bırakmak yerine Kara Kuvvetleri Komutanı vasıtasıyla Hitler'e iletebilirdi. Bu durumda olay bambaşka bir şekil alırdı. Keitel, Hitler 27 Ocak'ta onu yanına aldıktan ve Wehrmacht Karargâhı Kurmay Başkanı olarak Wehrmacht ile ilgili konularda "Birinci danışmanı yaptıktan sonra, o ana kadar ki Bakanı gibi Kara Kuvvetleri Komutanı için pek bir şey" yapmamıştı. Orgeneral Freiherr von Fritsch hakkında bir araştırma yaptırmak yerine entrikanın gerçek failleri hakkında bir inceleme yapılması için hiçbir girişimde bulunmamıştı. "Disiplin Mahkemeleri"nin bulunduğu eski dönemlerde Blomberg de Keitel de bu mahkemenin önüne çıkartılırdı.

4 Şubat 1938'de Hitler'in konuşması sırasında generallerin Orgeneral Freiher von Fritsch için neden hemen bir açıklama yapmamalarının nedenini bu tehlikeli saatleri anlatırken ortaya koyduğumu sanıyorum. Sanırım yüksek rütbeli komutanların daha sonra bir başkaldırıda bulunmaları açısından önemli olan husus şuydu: Birincisi, o ana kadar konu hakkında hiç bilgileri olmadığından gerçek durumu görememişlerdi. Orgenerale atılan iftiraların doğru olduğuna bir an bile inanmamışlardı, ama Hitler'in başka türlü davranamayacağını söylediğinde bunun doğru olduğunu da düşünmüşlerdi. İkincisi, generaller bir oldubitti ile karşı karşıya kalmışlardı. Kara Kuvvetleri Komutanı istifasını sunmuştu ve istifası kabul edilmişti. Konunun araştırılması için mahkeme kurulmuştu. Mahkeme Heyetine karşı herhangi bir itirazda bulunulamazdı. Çünkü o zaman kimse Göring'in oynadığı rolü göremiyordu. Orgeneral Freiherr von Fritsch'in kendisi de konunun mahkeme tarafından açıklığa kavuşturulmasını istemişti. O anda başkaldırıda bulunmak generallerin konunun bu şekilde aydınlatılmasına karşı oldukları anlamına gelirdi. Böyle bir girişimde arkalarından kim giderdi?

Bir diğer soru, yargılama sürecinin Orgeneral'in beraat etmesiyle sonuçlanmasından sonra, generallerin topluca atacakları bir adımın itibarın etkili şekilde iadesini ve özellikle 4 Şubat'a misilleme olarak entrikanın kışkırtıcılarına karşı harekete geçmeyi sağlayıp sağlamayacağıydı. Daha önce söylediğim gibi, General Beck bunu yeni Kara

Kuvvetleri Komutanı'na ısrarla önermişti. Orgeneral von Brauchitsch bu kirli işin suçlularını tespit ederek ve onları bulundukları makamlardan uzaklaştırarak ordunun saygınlığını korumak adına bu yola girmeye karar verebilecek durumda değildi. Bu konuda iki hususa değinmek gerekiyor:

Birincisi, Hitler belki böyle bir baskıya -geçici olarak- boyun eğdi ve birkaç "küçük adamı" düşünmeden feda edebilirdi, ama bunu sadece zaman kazanmak ve artık düşman olarak gördüğü tüm generallerden en kısa zamanda kurtulmak için yaptı. Kişilerin kaderi o kadar önemli değildi; önemli olan değerli komutanlarını kaybeden ordunun geleceğiydi. Ancak, Hitler'inki gibi bir diktatörlük altında onun böyle bir baskıya boyun eğmeyeceğini de hesaba katmak gerekiyordu. Baskı yapılması istendiğinde başlangıçtan itibaren askerî gücün kullanılması suretiyle bu baskıyı güçlendirme olasılığı göz önünde bulundurulmalıydı. Bu ise "Hükümet Darbesi" demekti! Kitabın önceki bölümünde Silahlı Kuvvetler tarafından Hükümet Darbesi yapılması sorunu ele alınmıştı. Hitler'in Avusturya'nın ilhakından sonra Alman halkının millî kahramanı olduğu veya en azından öyle görüldüğü bir zamanda, 1938 yılında bu nedenle bir Hükümet Darbesi yapılmasının halkta yankı veya taraftar bulabileceğini ciddi olarak kim iddia edebilir?

İkincisi, yeni Kara Kuvvetleri Komutanı'nın arzusuna aykırı olarak generallerin sadece önde gelenlerinin veya hepsinin istifa etmesi suretiyle de olsa harekete geçmesi, sadece Kara Kuvvetleri Komutanı'nın otoritesinin yok olması değil, aynı zamanda askerî otoritenin de çökmesi anlamına gelirdi. Bu ise Hava ve Deniz Kuvvetleri böyle bir harekete katılmayacakları için Silahlı Kuvvetlerin parçalanmasının kaçınılmaz olmasının dışında, ordunun dağılması sonucunu doğururdu. Devlet yönetimine başkaldıran generaller, askerlerin "Führer"e bağlılık yeminleri, ama aynı zamanda nasyonal sosyalist propagandanın genç nesil üzerindeki etkisi nedeniyle ordunun sadece bir kısmında taraftar bulabileceklerini hesap edilebilirlerdi. Halk içinde ise belki eğitilmiş üst tabakalarda belli ölçüde yankı bulabilirlerdi, ama gerçek bir destek göremezlerdi. Büyük çoğunluk ve esasen askerlere karşı reddedici bir tavır içindeki aydın kesimden insanlar başkaldıran generallerin yanında yer almazlardı. Bu, daha sonra yapılacak "Ne olablirdi? Ne olmalıydı?" şeklinde bir değerlendirme ile ortadan kaldırı-

lamayacak çıplak bir gerçeklikti. Bu araştırmanın kapsamı içinde “Neden öyle oldu?” sorusu bulunmamaktadır. Komutanlar hakkında birkaç kelime ile özetle şunlar söylenebilir:

Biz hepimiz “karanlık odaklardan gelen darbenin ne anlama geldiğini” fark edememiştik. Çünkü geleneklerimize ve yetişme tarzımıza göre devlet yönetimi içindeki acımasız sistemle baş edebilecek durumda değildik. General Freiherr von Fritsch devlete karşı taşıdığı görev duygusu nedeniyle kendi eseri olan orduyu kendi yararı için kullanmayı reddetmişti. Generaller bu düşünceyi saygıyla karşılamışlar ve on yıllarca süren çalışmaların eserini ve özverilerini riske sokmaktan kaçınmışlardı. Çünkü haklı olarak bu arada imparatorluğun koruma kalkanı olan Silahlı Kuvvetlerin dağılmasından korkuyorlardı. Askerler olarak biz ve Alman halkı, rejimin gerçek yüzünü görmek konusunda aynı güçsüzlük içindeydik.

Bu bölümün sonunda bazı kişiler hakkında da bilgi vermek istiyorum. Daha önce söylediğim gibi, 4 Şubat’ta Orgeneral Freiherr von Fritsch’in görevden ayrılması nedeniyle başka bazı personel değişiklikleri olmuştu.

3’üncü Grup Komutanı General Ritter von Leeb, Kolordu komutanları von Kleist ve Freiherr Kress von Kressenstein, Kara Kuvvetlerinin subay adayları eğitiminden sorumlu Eğitim-Öğretim Müfettişi von Niebelschütz ve Süvari Müfettişi von Pogrell görevden alındılar.⁷⁵ Hitler tarafından açıklanan “görev değişikliği”nin kurbanı olan bu subaylar muhtemelen Orgeneral von Brauchitsch ile yapılan görüşmelerden sonra seçilmişlerdi. Onun görevlerini çok iyi yapan bu generallerin görevden alınmalarını hangi gerekçelerle kabul ettiği veya kabul etmek zorunda kaldığını bilmiyorum.

Kara Kuvvetleri Komutanlığında bu görevden alınmalarla birlikte önemli başka değişiklikler de olmuştu. Örneğin Kara Kuvvetleri Personel Başkanlığına yeni atamalar yapılmıştı. Personel Başkanı Gene-

⁷⁵ Von Leeb ve von Kleist savaşta tekrar görev aldılar ve “Feldmareşal”liğe yükseltildiler. Bir alayda birlikte görev yaptığımız sadık bir arkadaşım von Niebelschütz savaşta bir ordunun geri bölgesinde komutanlık yaptı, ancak Polonya Seferi’nden sonra görevden alındı. Çünkü SD’nin (Sicherheitsdienst: Güvenlik Teşkilatı) çıkarttığı kargaşaya müdahale etmişti. 1945 yılında Doğu Prusya’daki çiftliğinde Bolşevikler tarafından vuruldu. Von Pogrell savaş sırasında zaman zaman Fransa’da kolordu komutanı olarak görev yaptı.

ral von Schwedler ise Kolordu Komutanlığına atanmıştı. Onun yerine Silahlı Kuvvetler Komutanlığının yeni başkanı Keitel'in en küçük kardeşi göreve getirilmişti. Keitel böylece Kara Kuvvetlerinin personel ile ilgili işleri üzerinde etkili olmayı ümit etmişti. Hitler nezdindeki Silahlı Kuvvetler Yaveri Albay Hossbach'ın değiştirilmesi ve yerine Yarbay Schmudt'un getirilmesi Keitel'den kaynaklanmış olmalıydı.

Keitel, Genelkurmayın yüksek makamlarındaki değişikliklerde de etkiliydi. Daha önce ifade ettiğim gibi, benim General Beck'in ve Orgeneral Freiherr von Fritsch'in yakın mesai arkadaşı olarak Kurmay Başkanı Birinci Yardımcılığı görevimden alınmam Genelkurmay Başkanı'na önceden bilgi verilmeden yapılmıştı. Benimle birlikte başka bir Oberquartiermeister, General Schmidt de cephe görevine gönderilmişti. Benim yerime ise General Halder getirildi.

Hitler beni hiç tanımadığı için görevden alınmamın, III. Savunma Bölgesi Kurmay Başkanı görevine geldiğimden beri parti nezdinde pek iyi bir şöhretim olmamakla beraber, Blomberg'in veya Keitel'in etkisi ile olduğunu sanıyorum. İkisi de benim Orgeneral Freiherr von Fritsch'e ve General Beck'e sadık ve OKW'ye karşı OKH'nin sevk ve idarede yetkili olmasını savunan biri olduğumu biliyorlardı. Bu nedenle onlara rahatsızlık veren biriydim. Bu değişikliği Keitel'in istediğine dair böyle bir tahminde bulunmama istemeden bizzat kendisi sebep olmuştu. Orgeneral Beck bana bu konuda şunları anlattı: Orgeneral Freiherr von Fritsch'in görevden ayrılmasından birkaç gün sonra General Keitel'i çağırmış ve Genelkurmay Başkanı'na sormadan en yakın mesai arkadaşının tayin edilmesine duyduğu kızgınlığını en sert şekilde ifade etmiş. Keitel ise kendini haklı göstermeye çalışmış. Beck bunun üzerine kızgınlık içinde ona kelimenin tam anlamıyla kapıyı göstermiş. Silahlı Kuvvetler Komutanlığı Başkanı aceleyle odayı terk ederken Beck'in çalışma masasına kendi yazdığı bir notu bırakmış. Notta tüm personel değişiklikleri yazılıymış. Ancak kâğıtta benim yerime General Halder'in getirilmesinin yanında Genelkurmay Başkanı'nın ismi de varmış, yanına da bir soru işareti ve "daha sonra Grup Komutanı, Halder'in halefi" şeklinde bir not konulmuş. Buna göre daha o zaman can sıkıcı Genelkurmay Başkanı'nın etkisinin kırılmasının planlandığı anlaşılyordu.

Ben er geç bir cephe görevine tayin edilecektim. Çünkü tümen komutanlığı yapmış olmam gerekiyordu. Masabaşı görevini bırakıp

seve seve komutanlık görevine gitmek istememe rağmen bu değişiklik benim için çok değer verdiğim üstüm ve öğretmenim Orgeneral Freiherr von Fritsch'ten ve General Beck'ten hüznü bir ayrılık anlamına geliyordu. Bunun dışında, kariyerimde köklü bir değişiklik olasılığı söz konusuydu. Genelkurmayda Harekât Başkanlığından başlayarak Kurmay Başkanı Birinci Yardımcılığı ve Genelkurmay Başkanı Vekili olarak devam eden kariyerim benim geleceğin Genelkurmay Başkanı olarak nitelendirilmemi sağladı. O dönemde General Beck'in görevini bırakması hâlinde benim onun halefi olacağıma az çok kesin gözüyle bakılıyordu. General Freiherr von Hammerstein bu görev için beni düşünmüştü. General Beck de veda konuşmasında aynı şeyi ifade etmişti. Ama bu şimdi geride kalmıştı. Her kurmay subay için Moltke, Schlieffen ve Beck'in yaptıkları görevi üstlenmek gibi onurlu bir olasılık benim için gündemden kalkmıştı. Fritsch ve Beck'e sadık bir karargâh subayı olarak Kara Kuvvetlerinin yararı ve fikirleri için mücadele etmiş olduğum için huzur duymaktayım.

Hitler'in Kara Kuvvetleri Komuta Kademesine indirilen darbe ve Silahlı Kuvvetlerin emir-komutasını üstlenmesi vasıtasıyla daha sonra -o zaman göremediğimiz- bir taarruz harbine sebep olacak bir siyasete yol açması tüm kişisel meselelerden daha önemliydi. Kara Kuvvetleri Komutanlığının çalışmaları hiçbir zaman bir taarruz harbine girme amacı taşımıyordu.

12. KISIM

ALMAN AVUSTURYA'NIN İLHAKI

Hitler Genelkurmay Başkanı'na Niyetini Açıklıyor - Kısmi Seferberlik Gerekli Oluyo r- İleri Harekât: Sevinç Gösterileri ve Çiçekler - Viyana'ya Uçuş - Avusturya Ordusunun Wehrmacht'a Katılması.

4 Şubat 1938'de Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Freiherr von Fritsch'in görevden alınmasıyla ilgili olarak Kara Kuvvetleri Genelkurmayında Kurmay Başkanı Birinci Yardımcısı olarak bulunduğum görevimden alındığımda OKH'deki çalışmam henüz sona ermemiştir. Genelkurmay Başkanı General Beck, özellikle yeni Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral von Brauchitsch'e "Yığınaklanma Planları" ile ilgili hazırlıklarımızın sunulması, Kara Kuvvetlerindeki müteakip gelişmeler ve tahkimat inşası ile ilgili düşüncelerimiz hakkında bilgi verilmesi ve daha önce ele alınan Yüksek Komuta Kademeleri sorunu ile ilgili OKH'nin görüşlerinin anlatılması için ikinci bir emre kadar yanında kalmamı istedi.

Ne Beck ne de ben, Hitler'in yakında dış politika alanında bazı girişimlerde bulunabileceğini düşünmemiştik. Biz Kara Kuvvetlerinin aktif dış politikanın aracı olmaya hiçbir şekilde hazır olmadığını çok iyi biliyorduk. Bunu Orgeneral Freiherr von Fritsch'in isteğine uyarak her fırsatta OKW'ye ifade ettik. Hitler de o ana kadar bu görüşü paylaşır görünüyordu. Hitler 5 Kasım 1937'de şansölyelikte yapılan görüşmede Dışişleri Bakanı'na, Savaş Bakanı'na ve kuvvet komutanlarına Çekoslovakya ile ilgili niyetleri hakkında bilgi vermişti. Benim bundan haberim yoktu. Kara Kuvvetleri Komutanı'nın General Beck'e bu konuda bilgi verdiğini sanıyorum. Ancak Beck'in bu görüşmeye katılan diğer kişiler gibi, Hitler'in "vasiyetim" dediği konuşmasına güncel bir anlam vermediklerine inanmak istiyorum. Eğer Hitler "Çek Sorunu"nun hemen ortaya çıkacak uygun bir fırsatta çözümü ümidini bir olasılık olarak ifade etmişse, Çekoslovakya'ya karşı harekete geçmek için belirttiği koşullar tamamen hayal mahsulüydü. Ne İtalya'nın Fransız ve İngiliz kuvvetlerini bağlaması beklenen bir Akdeniz Savaşı'nı göze alması olasılığı vardı ne de iç siyaset alanın-

daki sorunların Fransa'yı tamamen felç ederek Hitler'e hareket serbestisi kazandırabileceği tahmin edilebilirdi. Hitler başka bir seçenek olarak, daha sonra Almanya'nın silahlanma bakımından avantajlı bir durumu olmayacağından, "Çek Sorunu"nun çözümü için en geç 1943-1945 yıllarında teşebbüse geçmenin gerekli olduğunu söylemişse, bunun için en az 5-7 yıl geçecekti. Uluslararası durumun daha sonra ne şekil alacağı üzerinde 1938 yılında kafa yormaya değmezdi. General Beck'in -Hitler'in daha sonraki niyetleri konusunda ne kadar endişeli olursa olsun- mesai arkadaşlarını bu görüşme hakkında bilgilendirmeyi gerekli görmemesi anlaşılabilir bir durumdu. Tabii bilgilendirme yapması yasaklanmış da olabilirdi.

Şüphesiz insanlar artık Hitler'in her türlü sürprizine alışmıştı. Ancak, Hitler'in 5 Kasım 1937'de yaptığı konuşmayı dinleyenler, onun bu konuşmasında yaptığı açıklamalarının aksine, önce "Avusturya Sorunu"nu gündeme getireceği, kendisinin ifade ettiği koşulların mevcut olmamasına rağmen kısa süre sonra da "Çek Sorunu"nu ele alacağından korkulması gerektiği sonucunu çıkarmamışlardı.

7 Mart 1938 Pazartesi günü Genelkurmay Başkanı -Kara Kuvvetleri Komutanı Berlin'de yoktu- saat 11'de aniden Şansölyeliğe Hitler'in yanına çağırıldı. Konunun Avusturya ile ilgili olduğu ima edilmişti. Ben de General Beck ile gidecektim.

Hitler bizi Silahlı Kuvvetler Komutanlığı Başkanı General Keitel ile karşıladı. Hemen konuya girdi. Avusturya'daki gelişmelere müdahale etmesi gerektiğini söyledi. Aslında ilhak konusu şu anda düşünüldüğü bir mesele değildi. Schuschnigg ile Berchtesgaden'da yaptığı anlaşmadan sonra Avusturya'daki gelişmeleri beklemek istemişti. Ancak Şansölye Schuschnigg önceki gün ilan edilen halk oylaması nedeniyle kendisini harekete geçmeye zorlamıştı. Ona göre Avusturya'daki koşullar altında özgürce yapılacak bir oylamadan söz edilemezdi. Oylamaya kadar geçecek bir hafta gibi kısa bir süre halka özgürce karar verme imkânı vermeyecekti. Halkın Schuschnigg tarafından gafil avlanacağı açıktı.

Hitler daha sonra uluslararası durumu anlatmaya başladı. Alman-Avusturya Cumhuriyeti'ne gelince, Schuschnigg Hükûmeti'nin ve onu destekleyen siyasi çevrelerin de sürekli olarak söyledikleri gibi, halkın büyük çoğunluğunun Avusturya'nın imparatorluğa katılmasını istediğine şüphe yoktu. Avusturya halkı ve Avusturya ordusu Alman-

ya'nın ilhak amacıyla yapacağı müdahalesine karşı herhangi bir direniş beklemiyordu.

Diğer ülkelere gelince; ne Fransa ne de İngiltere'nin işe karışmaları beklenmiyordu. Her iki devlet bu oldubittiye katlanırlardı. O zaman Çekosavakya da aynı şeyi yapardı. Bu arada Prag'a onları rahatlatıcı garantiler verilmesi de düşünülürdü. Sovyetler Birliği'nin bizimle ve Avusturya ile müşterek sınırı yoktu. Polonya'nın da kendi toprakları üzerinden Sovyet birliklerinin müdahalesine izin vermesi beklenmezdi. Bu nedenlerle Sovyetlerden fazla korkulmasına gerek yoktu. Aralarında anlaşma bulunan Polonya'nın da bir harekette bulunması pek beklenmezdi.

Hitler için tek endişe kaynağı beklenmedik şekilde İtalya'nın tutumuydu. Almanya'nın Habeşistan sorunundaki tutumunun Almanya ile İtalya arasında yarattığı yakınlaşmaya ve her iki devletin İspanya'da müşterek hareket etmelerine rağmen Hitler Mussolini'nin ilhaki hemen kabul edebileceğinden emin değildi. Üçüncü bir ülkenin işe karışması olasılığı ile ilgili olarak tek endişesi bu yöneydi.

Hitler'in durum hakkında bize yaptığı bu açıklama oldukça mantıklı ve ifade tonu bakımından tamamen nesneldi. Hitler'in halka hitap eden biri olarak değil de gerçekçi bir siyasetçi olarak konuştuğu küçük bir çevrede bulunma fırsatını ilk kez yakalamıştım. Açıklamalarının oldukça ikna edici olduğunu söylemem gerekiyor. Nitekim tahminleri de doğru çıkmıştı.

Hitler, açıklamalarının sonunda bizden Avusturya'ya girecek birlikler hakkında öneride bulunmamızı istedi. Bu arada, Schuschnigg tarafından planlanan sözde halk oylamasından önce gerçekleşmesi için ileri harekâtın mutlaka 12 Mart Cumartesi sabahı başlaması gerektiğini söyledi.

General Beck'in benimle yaptığı kısa görüşmeden sonra Hitler'e yaptığı öneri şu şekildeydi: Avusturya ordusunun ve halkın Alman birliklerinin girişine karşı direnişte bulunmayacakları kabul edilse dahi, İtalya ve Çekoslovakya gibi komşu ülkeleri dikkate alarak yeterli güçte birlik görevlendirmek gerekmekteydi. Sembolik olarak zayıf birlikler görevlendirmek, bu iki devletin -yapılacak nihai düzenlemelere katılmak için talepte bulunmak şeklinde de olsa- aktif şekilde hareket etmelerine sebep olabilirdi.

Bu nedenle, emirle teşkil edilecek bir komutanlığın emir-komutası altında iki Bavyera Kolordusunun (7'nci ve 27'nci tümenlerden ve 1'inci Dağ Tümeninden oluşan 7'nci Münih Kolordusu ve 10'ncu ve 17'nci tümenlerden oluşan 13'üncü Nürnberg Kolordusu) ve 2'nci Würzburg Zırhlı Tümeninin planlanması tavsiye edildi. Hitler bu öneriyi kabul etti. Daha sonra muhafız birliğinin ve 16'ncı Zırhlı Kolordusunun da bu birliklere katılması için emri verdi.

Bu kolordular için seferberlik ilan edilmesine onay alınması zordu. Siyasi sebeplerden dolayı bu hoşuna gitmemişti. Ancak General Beck ve ben bunda ısrar ettik. Çünkü uluslararası karmaşıklıkların çıkıp çıkmayacağı kesin olarak bilinmiyordu. Bu durumda Avusturya'ya giren kolorduları sonradan seferber hâle getirmek çok zor olurdu. 1870 yılında seferber edilmeden sınıra ilerletilen Fransız ordusunun içine düştüğü duruma benzer bir durum ortaya çıkabilirdi. Bu tür tedbirler sadece mevcut planlara göre yapılabileceğinden, her iki Bavyera Kolordusunun seferber hâle getirilmesi -bu tümene ileri harekâta ihtiyaç duyulmamasına rağmen- bir redif tümeninin de seferber hâle getirilmesini gerekli hâle getirmekteydi. Daha sonra ortaya çıkacağı gibi kısmi seferberlik bizim için çok değerliydi. Bu sayede daha barış döneminde tecrübe kazanmamıza imkân veren birçok eksiklik ortaya çıkmıştı. Buna sevinmek gerekiyordu. Kısa süre önce hayata geçirilen “Seferberlik Teşkilatı”ımızın böyle bir yapının bulunmadığı uzun zamandan sonra mükemmel çalıştığı elbette söylenemezdi.

Hitler biraz düşündükten sonra Avusturya için öngörülen birliklerin seferber edilmesine onay verdi. Daha sonra bu konudaki emrin en geç ne zaman verilmesi gerektiği sorusu gündeme geldi. Hitler ileri harekâta mutlaka 12 Mart Cumartesi sabahı başlanılmasını istediğinden, birliklerin yürüyüş hazırlıkları ve sınırda tertiplenmeleri için ihtiyaç duyacakları zaman göz önüne alınarak seferberlik emrinin aynı gün saat 16.00'ya kadar Kara Kuvvetleri Komutanı'nın elinde olması gerektiği ortaya çıktı. Zaman ihtiyacının bu şekilde tespit edilmesi Hitler'in hoşuna gitmemesine rağmen o saate kadar kesin kararını vereceğine söz verdi.

Beck ve ben Savaş Bakanlığına geri döndük. Ben hemen komutasını General von Bock'un üstleneceği ordu için “İleri Harekât Direktifi” hazırlamaya başladım. O ana kadar OKH'nin ön çalışmaları arasında “Avusturya” başlığı altında bir çalışma yoktu. Ancak OKW

daha önce “Otto Durumu” olarak adlandırılan bir durumu teorik olarak incelemişti. Bu olayda Habsburgların geri dönüş maksadıyla girişimde bulunmaları hâlinde Almanya’nın Avusturya’ya müdahale etmesi söz konusuydu. OKH’de ise bu konuda bir planlama yoktu.

Saat 16.00 olduğunda henüz Hitler’den bir emir gelmemişti. Emir 16.30’da geldi. Seferberlik işlerinden sorumlu Teşkilat Dairesi Başkanı seferberliğin hemen ertesi gün başlamasının mümkün olmadığını, çünkü ilgili “Harekât Kodu”nun bir gün önce saat 16.00’ya kadar yayımlanmış olması gerektiğini söyledi. Buna rağmen yarım saatlik bir gecikmenin önemli bir gerekçe olmadığını kabul etti. Seferberlikteki eksikliklerin emrin biraz gecikmiş olmasıyla bir ilgisi yoktu. Bu eksiklikler dışında, birliklerin tertiplenmeleri büyük ölçüde düzenli şekilde cereyan etmişti.

İleri harekâtın nasıl yapıldığı bilinmektedir. Birliklerimiz ulaştıkları yerlerde halk ve Avusturya birlikleri tarafından coşkuyla ve çiçeklerle karşılandılar. Bütün bunlar bölgedeki nasyonal sosyalistlerin baskısı ile yapılmadığından ve halkın gerçek ruh hâlini yansıttığından, ancak bu ruh hâlinin daha sonra -özellikle savaş sırasında- oldukça değişebileceğinden şüphe edilmiyordu.

Berlin’de büyük bir gerilim içinde ileri harekâtın Brenner Geçidi’ne doğru devam eden ilk gününü izliyorduk. İtalyanların olası ilerleme niyetlerini önlemek için bölgeye Tirol üzerinden bir “Motorlu Tabur” gönderildi. Brenner Geçidi’ndeki dostça karşılama bizi rahatlattı. Hitler Mussolini’ye bu davranışını hiçbir zaman unutmayacağını belirttiği meşhur telgrafi gönderdi.

İlk gün Avusturya’ya girişimizin ne ülkede ne de diğer devletlerde herhangi bir sorun yaratmadığı görüldükten sonra, Kara Kuvvetleri Komutanı’nın bizzat Avusturya’ya gitmesini önerdim. SS tarafından Himmler’in oraya gelmiş olması ve Göring’in de gitmek istemesi karşısında Kara Kuvvetleri Komutanı’nın da bölgeye gitmesi çok gerekli olmuştu. Himmler ve Göring’in orada ordunun yararına olmayan tedbirler alması ancak Kara Kuvvetleri Komutanı’nın orada bulunması ile önlenebilirdi.

Genelkurmay Başkanı’nın temsilcisi olarak yolculuğu sırasında kendisine refakat ettiğim Orgeneral von Brauchitsch 13 Mart sabahı uçakla Berlin’den hareket etti. Birlikte Hitler’in daha önce geldiği

Linz'e indik. Keitel'in "Kara Kuvvetleri Komutanı'nın Avusturya'da ne işi var?" şeklinde sorusu çok ahmakça bir soruydu. Keitel'in aksine bizim orada bulunmamızı doğal karşılayan Hitler'e Viyana'da Avusturya ordusunun Alman Silahlı Kuvvetler bünyesine alınması konusunu ele alacağımızı kısaca arz ettikten sonra Viyana'ya hareket ettik. İlhakı coşku ile karşılayan bir şehre gelmiştik. Hitler şehre geldiğinde karşılaştığı sevinç gösterisini tasavvur etmek mümkün değildir. Hitler'in önünde 15 Mart'ta Viyana'da Alman ve Avusturya birliklerinin katılımı ile yapılan tören geçişi coşkunun doruk noktasıydı. Tören birliklerinin en önünde Dollfuss Muhafız Taburu yürüyordu.

Müteakip günlerde Orgeneral von Brauchitsch ile Avusturya ordusunun Alman Silahlı Kuvvetleri bünyesine alınması konusunda esasa ilişkin görüşmeler yaptık. Viyana'daki Askerî Ataşemiz General Muff bize bu konuda oldukça değerli bilgiler verdi. Onun Avusturya ordusunun eğitim durumu ve teşkilatı hakkındaki bilgileri kadar, özellikle personel ile ilgili bilgileri ve subay ve eratın siyasi görüşleri hakkındaki kanaatleri de bizim için çok değerliydi. Kendisi de Württembergli olan Muff ısrarla subay değişimi yapılması hâlinde Güney Almanyalıların mümkün olduğu kadar Avusturya'ya gönderilmemesini tavsiye etmesi dikkat çekiciydi. Ona göre, Avusturyalılar Prusyalı eğiticiler ile daha iyi anlaşırlardı. General Muff'un psikolojik nedenlerden dolayı bu görüşünde çok haklı olduğunu sanıyorum. Ayrıca Bavyeralıların ve Württembergerlilerin Prusyalılardan daha "sert askerler" olduklarını söylüyordu. Suebyalı Muff bunu özellikle vurguluyordu, bunda da pek haksız sayılmazdı. Sürekli "Prusya askerliği"nden söz edilmesine rağmen Reichswehr döneminde Prusya'ya tayin olan birçok Güney Almanyalı subayın askerliğin güya sert olduğu Prusya'da çoğu zaman geniş düşünüldüğünü gördükten sonra memleketlerindeki birliklere geri dönmeyi istememeleri bir gerçektir.

İki ordunun birleşmesi konusunda Avusturya ordusunun Komuta Kademesinin ileri gelenleri ile yapılan görüşmeler Silahlı Kuvvetler Bakanlığında yapıldı. Alman Savaş Bakanlığının Birinci Dünya Savaşı'ndan kısa bir süre önce kurulan ve gerçekçi bir şekilde düzenlenen eski Denizcilik Dairesinin aksine Viyana'da barok tarzı mimari ile inşa edilmiş görkemli bir saraya geldik. Tablolar, goblen halılar ve k.u.k. Ordusunun şanlı geleneğine ait heykellerle dolu salonlarda

Prens Eugen'nin, Arşidük Karl'ın, Feldmareşal Radetzky'nin ve daha birçok tanınmış komutanın ruhları dolaşıyordu. Bu k.u.k. Ordusunun bugünkü kuşakları şimdi ayrı bir ordu olmayı bırakıp -akraba da olsa- eski rakiplerinin geleneği ile yetişmiş daha büyük bir ordu içinde eriyecekti. Tüm Almanların bir imparatorluk içinde birleşmeleri büyük bir sevinçle karşılasa da bu gerçekten trajik bir olaydı.

Avusturyalı arkadaşlarımız ilhakı siyasi açıdan uygun karşılamışlardı. Buna rağmen Orgeneral von Brauchitsch ve ben asker olarak bu arkadaşlarımızın o günlerde neler hissettiklerini çok iyi anlıyorduk. Asker olmasaydık belki duygularını anlamayabilirdik. Bu nedenle birleşme için acilen ihtiyaç duyulan hususları süratle yerine getirirken bu arada Avusturya birliklerine geleneklerini korumaları için de mümkün olduğu ölçüde yardımcı olmaya karar verdik. Bizde partinin aldığı tedbirlere hâkim olan can sıkıcı “kendilerine benzetme” çabalarından eser yoktu. Biz, iki tarafın şanlı askerî geçmişlerini dikkate alarak karşılıklı saygı çerçevesinde müşterek bir ordu içindeki arkadaşlar olmak istiyorduk.

Bu birleşme, özellikle Avusturya ordusunun Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra birçok konuda Reichswehr'i örnek alması gibi çeşitli durumlar nedeniyle kolaylaşmıştı. Örneğin ilk olarak gri renkli üniformalar benimsendi. Onurla taşınan üniformanın başka bir ordunun üniforması ile değiştirilmesi gibi üzüntü verici duygu böylece ortadan kalkmış oldu.

Diğer taraftan, Avusturya ordusunun genç kuşak subay, erbaş ve erleri de büyük ölçüde nasyonal sosyalist görüşü benimsemiş durumdaydılar. Bu, özellikle, siyasi iktidarın Silahlı Kuvvetlere önce sosyalist, daha sonra “Hristiyan-Sosyal” anlayışı benimsetme baskısına karşı tepkinin sonucuydu. Sonunda bu ordu Alman-Avusturya Cumhuriyeti içinde bir külkedisi gibi yaşamak durumunda kaldı. Bu güçsüz küçük ülke ekonomik durumunun feci olması nedeniyle doğal olarak hiçbir zaman ordu için yeterli mali kaynağa sahip olamamıştı. Bu durumda her rütbeden askere ancak açlık sınırında bir maaş verilebiliyor ve eğitim olanakları katlanılmaz şekilde sınırlandırılıyordu. Alman ordusunda ise bu konuda askerlik mesleğini etkin bir şekilde icra etme imkânı vardı. Aslında Alman ordusu ve Avusturya ordusu daha önce de askerî alanda sıkı iş birliği içinde çalışmışlardı. Ancak Alman İmparatorluğu'na düşmanca tavır içindeki son Genelkurmay

Başkanı'nın etkisi sonucunda son yıllarda bu iş birliği kesintiye uğramıştı.

Schusschnigg Hükûmeti'nin istifa etmesinden sonra Avusturya ordusunun başına yeni bir kişinin gelmesi çok önemliydi. Wiener Neustadt'ta bulunan Therisian Askerî Akademisi Müdürü General Angelis bakanlık müsteşarı olarak atandı. Ordu Bakanı Vaugoin istifa etti, Genelkurmay Başkanı İtalya'ya kaçtı. Ordu Bakanlığındaki diğer generaller birlikte yerine getireceğimiz görevler için bize oldukça anlayış gösterdiler. Bu görevler içinde özellikle askerî teşkilatların birbirine benzetilmesi, eğitimde standartlaşmanın sağlanması ve bazı personel konularında düzenlemeler yapılması söz konusuydu.

Personel konusunda öncelikle bazı subayların ordudan ayrılmasını ele alınacaktı. Genç subaylar Alman ordusunun büyük birliklerine dağıtılmalarını olumlu karşılarken, daha kıdemli subayların Avusturya ordusunun ayrı bir ordu özelliğini kaybetmesinden üzüntü duymaları anlaşılır bir şeydi. Avusturya ordusunda yükselme olanaklarının kötü olması ve fazla yük getirmekten kaçınılması sonucunda karargâh subaylarının büyük bir kısmı yaşlanmıştı. Diğer taraftan, karargâh subayları rütbelerinde fazlalık vardı, bu nedenle örneğin binbaşılar -yüzbaşı maaşı alarak- bölük komutanlığı yapıyorlardı. Anlayışları veya yeteneklerindeki eksiklikler nedeniyle olsun, kadrolarımıza almak istemediklerimizin ayrılması herhangi bir zorluğa sebep olmadı. Alman Emeklilik Kanunu'na göre tazminatları ödendi ve şimdiye kadar aldıkları maaşlarından kısmen yüksek bir emekli maaşı aldılar. Geçim sağlama sorununun bu kadar cömertçe çözülmesi geçiş sürecini oldukça kolaylaştırdı.

Eğitimde standartlığın sağlanması, Alman harp silah ve araçlarının ve -Avusturya ordusunda henüz bulunmayan- talimnamelerinin kullanılması yanında, Alman eğitici personelinin gönderilmesine bağlıydı. Bu arada Avusturyalı subayların Alman birliklerine atamaları yapıldı. Bu konuda da herhangi bir zorluk yaşanmadı. Daha sonra General Angelis'i tümenimde karşılama sevincini yaşadım. Mükemmel bir topçu subayı olan General Angelis Avusturya'da bir tümenin komutasını üstlenmeden önce bizden piyadenin sorunları hakkında bilgi almaya gelmişti. Tümenimde görev yapan genç Avusturyalı Üsteğmen von Obermayer Polonya Seferi sırasında Şövalye Haçı alan ilk subaylardandı.

Teşkilatların birbirine benzetilmesi konusunda büyük değişikliklerin yapılması gerekiyordu. Avusturya’da her eyalette birer olmak üzere Ordu Bakanlığına doğrudan bağlı yedi tugay vardı. Bunun dışında, Viyana’da çekirdek kadrolu bir çevik birlik bulunmaktaydı. Kolordu komutanlıkları yoktu. Tugay kadrolarında eksiklikler vardı, kuruluşları itibarıyla müstakil harekât yapabilecek durumda da değillerdi. Orgeneral von Brauchitsch beni yeniden teşkilatlanmanın esaslarını önermekle görevlendirdi. Çünkü bunları Viyana’da bulunduğu sırada Avusturyalı komutanlara bildirmek istiyordu.

Benim için Avusturya birliklerini Alman ordusunun eş değerli unsurları hâline getirmek çok doğaldı. Bununla beraber, saygı duyduğum büyük bir gelenek ile karşı karşıyaydım. Hitler, Yukarı ve Aşağı Tuna bölgeleri tanımlamasıyla bir zamanların Büyük Avusturya Devleti’nin hatırasını ortadan kaldırmaya çalışırken, biz askerler ordu içinde Prens Eugen’in, Arşidük Karl’ın, Feldmareşal Radetzky’nin isimlerini yaşatmak istiyorduk. Bilinen “Burada bir şey yapılamaz.” sözü gelecekte geçerli olmayacak olsa da Avusturya birliklerini “Prusyalılaştırmak” gibi bir amacımız yoktu.

İmparatorluğun askerî çıkarları izin verdiği ölçüde, Avusturya birliklerinin kendi yaşam tarzlarını sürdürmelerine çalıştım. Ancak bir “Avusturya Ordu Bakanlığı”nın bulunmaması gerektiği açıktı.

Buna karşın -en azından başlangıçta- Viyana’da yeni koşullara geçişi kontrol edecek Genelkurmayın bir şubesinin kurulmasını önerdim. Böylece işlerin her şeyi Berlin’den merkezi şekilde yönetmekten daha sorunsuz yürütülebileceği görüşündeydim. Bunun dışında, Avusturya’nın ilhak edilmesinden sonra imparatorluğun İtalya’ya, Yugoslavya’ya, Macaristan’a karşı üç yeni sınırı daha olacaktı. Bu sınırların yaratacağı sorunların Viyana’da Berlin’den daha iyi görüldüğü açıktı. Askerler açısından sadece sınırın tahkim edilmesi veya olası yığınaklanma bölgeleri hakkında bilgi edinme sorunları önemli değildi; karşı taraftaki halkın aidiyet duygusu ve düşünceleri, azınlıklarla ilgili sorunlar ve diğer sınır sorunları da önemliydi. Bütün bunlar Viyana’dan Berlin-Tirpitzufer’den çok daha iyi görülebilirdi. Yeni koşullara geçiş süreci Viyana’daki merkezi bir makam tarafından Avusturyalıların duygularına saygı gösterilerek yönetilmesi hâlinde emniyetli bir şekilde gerçekleştirilebilirdi. Bu şekilde hareket etmek, Berlin’deki bakanlığın tüm daire başkanları ve şube müdürlerinin

kendi fikirlerini gerçekleştirmek için Avusturya'ya gitmelerinden daha iyi bir çözüm olurdu.

Birliklerin yeniden teşkilatlanmaları ile ilgili olarak, iki Avusturya kolordu komutanlığının kurulmasını ve mevcut yedi tugayın dört tümen hâlinde toplanarak bu kolordulara bağlanmasını önerdim. Bir tümen Yukarı Avusturya'da, ikinci bir tümen Aşağı Avusturya'da, üçüncü bir tümen Steiermark'ta ve Karnten'de, dördüncü tümen Tirol, Salzburg ve Vorarlberg'de bulunacaktı. Çevik birliğin mevcut unsurları hafif tümene (4'üncü Tümen) dönüştürülecekti. Bu dört tümenin iki kolordu komutanlığına bağlanmasını ve her kolordu komutanlığının bir tümeni Çek sınırına -yani Yukarı ve Aşağı Avusturya'da- ve bir tümeni de İtalya ve Yugoslavya sınırında bulundurmalarını önerdim. Böylece bu iki kolordu komutanlığının bir sınırla ve de diğer sınırlarla ilgilenmeleri benim için önemliydi.

Orgeneral von Brauchitsch Avusturyalılar tarafından da iyi karşılanan bu önerimi kabul etti. Viyana'daki görüşmelerimiz General Angelis'in ve mesai arkadaşlarının konuyla ilgili yaklaşımları ve Orgeneral von Brauchitsch'in Avusturyalıların duygularına saygı göstermesi nedeniyle çok iyi bir uyum içinde geçti. Brauchitsch, Avusturyalıların eski Ordu Bakanı Vaugoin'in -ulaştırma yüzbaşılığından hemen sonra elde ettiği- general rütbesinin iptal edilmesi ve muhafız taburunun lağvedilmesi gibi nahoş isteklerini Avusturyalıların kendilerine bıraktı.

Berlin'e geri döndükten ve Kurmay Başkanı Birinci Yardımcısı olarak görevimi General Halder'e devrettikten sonra, daha önce anlattığım "Teşkilatlanma Planı"nda bazı değişiklikler yapıldı. Genelkurmay Viyana'da şube açmadı, onun yerine yeni bir Grup Komutanlığı kuruldu. Avusturya birliklerinin Alman ordusu bünyesine alınmasının sorunsuz gerçekleşmesini bu komutanlığın başına getirilen Orgeneral List'in becerisine borçluyuz.

Bunun dışında, Viyana'da 2'nci Würzburg Zırhlı Tümeni kaldı.⁷⁶ Tümenlerin bağlantılarında da değişiklikler yapıldı. Bir kolordu komutanlığı Yukarı ve Aşağı Avusturya'daki, yani Çek sınırındaki iki tümeni emrine aldı. Diğer iki tümen karargâhı Salzburg'da bulunan

⁷⁶ 2'nci Zırhlı Tümen daha sonra yeni teşkil edilen 4'üncü Hafif Tümen ile Viyana'daki 19'uncu Zırhlı Kolordu emrine girdi.

“Dağ Kolordusu”nu teşkil etti. Bu konuda Bavyeralıların dağ birliklerine karşı duydukları sevginin rolü vardı. (Halder ve Teşkilat Daire Başkanı Albay Stapff Bavyeralıydı.) Salt eğitim açısından bakıldığında bu düzenlemenin kendine özgü bazı yanları vardı. Benim için ise sınır sorunları büyük önem taşıyordu.

Viyana’dan Berlin’e döndükten sonra Kara Kuvvetleri Komutanlığındaki görevim sona erdi.

13. KISIM

ÇİÇEK SAVAŞI (Blumenkrieg)

Şilezya'da Tümen Komutanı -. Südetler Bölgesi'nin İlhak Edilmesi -. 1938 Yılında Savaş Tehlikesi Nedeniyle Bir Darbenin Başarı Şansı Var Mıydı? - Koruma Altındaki Bohemya ve Moravya Bölgelerinin Kurulması.

Liegnitz'deki 18'inci Tümenin komutasını devralmak için Mart 1938'de Berlin'den ayrıldığım sırada Savaş Bakanlığında henüz Hitler'in kısa süre içinde Çekoslovakya konusunu gündeme getireceği gibi bir olasılıktan söz edilmiyordu.

Eşimin memleketi Şilezya'da ikamet etme imkânına ilk kez kavuşuyorduk. Liegnitz çevresinde verimli tarım arazileri bulunan orta ölçekli şirin bir kentti. Güzel barok çatılı eski evler Şilezya'daki tüm kentlerin en önemli bölgesi ve simgesi olan "Ring"⁷⁷ süslüyordu. Dağlık bölgeye arabayla ulaşmak mümkündü. Her tarafta çok güler yüzle karşılandık ve bu son garnizonumda kendimizi çok rahat hissettik. Eşim zor savaş yıllarında her yerde yardım gördü. Biz de Ocak 1945'te Ruslar yaklaşırken birçok kişiye yardım ettik.

Liegnitzliler şehirlerinin tarihi ile haklı olarak gurur duyuyorlardı. 1251 yılında⁷⁸ Moğol saldırısı Wahlstatt Muharebesi'nde şehrin kapılarına kadar dayanmıştı. Dük Heinrich von Schlesien bu muharebe sırasında birçok Alman süvarisi ile Batı için hayatını feda etti. Büyük Friedrich Yedi Yıl Savaşları'nda Liegnitz'de son zaferlerinden birini kazanmıştı. Özgürlük Savaşları sırasındaki Katzbach Muharebesi 1813 Seferi'nin dönüm noktası olmuştu. Bu muharebeyi kazanan Blücher muharebeden sonra Fürst Blücher von Wahlstatt unvanını aldı. Artık bu Şilezya şehrine askerî bir gelenek hâkim oluyordu. Şehrin sakinleri askerleri ile gurur duyuyorlardı. Krallık döneminde burada Kraliyet Piyade Alayı vardı. Alay Komutanı yaşlı Kayzer'di. Alayın geleneğini -daha sonra Mekanize Piyade Alayına dönüştürülen- 51'inci Piyade Alayı devam ettirdi. Bu alayda görevli büyük oğ-

⁷⁷ Özellikle Şilezya'da şehir merkezlerindeki meydanlara Ring denilmektedir. (Ç.N.)

⁷⁸ Bu muharebenin tarihini 1241 olarak veriliyor. (Ç.N.)

lumuz Gero 1942 yılında Ilmen Gölü'nde teğmen olarak hayatını kaybetti. 1945 yılında Liegnitz'da memleketin, malın ve mülkün kaybedilmesi gibi, bu da o zaman geleceğin karanlıkları içinde kalmıştı.

Kara Kuvvetlerinin komuta kademesinden cepheye gitmek beni bu defa çok etkilemesine rağmen yeni görevim beni oldukça tatmin etmişti. Ancak bu, çok çalışmayı gerektiren bir görevdi. 18'inci Tümen -diğer tümenler gibi- tüm birlikleri kurulmuş hazır bir birlik değildi. "Ağır Topçu Taburu" gibi eksik olan başka taburlar da vardı. Tümen içinde yeni birlikler kurulurken ordu birliklerine ve Avusturya'ya da gönderilenler oluyordu. Bu durumda bütün birliklerde devamlı yeniden teşkilatlanma faaliyetleri oluyordu. Bu sırada, kısa bir süre önce yürürlüğe giren iki yıllık hizmet süresi nedeniyle aktif eğitici personelin yükü artıyordu. Bizim Şilezyalı subay, astsubay, erbaş ve erlerin büyük bir coşkuyla görevlerine koşmaları sayesinde bütün güçlükler aşıldı. Yetenekli komutanların ve mükemmel Birinci Kurmay Subay Binbaşı Freiherr von Strachwitz'in başkanlığında iyi kurulmuş bir karargâhın desteği ile bu tümenin başında olmak memnuniyet verici bir görevdi. Strachwitz savaştan sonra Sovyetler Birliği'nde 25 yıl zorla çalıştırmaya mahkûm edildi. Suçu, kurmay subay olmak ve süvari birlikleri hakkında kitap yazmaktı! Dürüst davranışları ile son ana kadar örnek olduğu arkadaşlarını derin üzüntüye boğarak, son esirlerin memleketlerine geri dönmelerinden kısa bir süre önce Sovyetler Birliği'nde öldü.

Savaş başladığında tümeni teslim ederken hepsinin verilecek görevleri başaracaklarını haklı olarak ümit ettim. Şilezyalılar bu umudu boşa çıkarmadılar. Polonya Seferi sırasında ilk iki Şövalye Haçı tümene verildi. Bu ödül iki subayın ani bir baskınla Varşova önlerindeki bir tabyanın ele geçirilmesindeki hizmetleri dolayısıyla verilmişti. 18'inci Tümen daha sonra görev aldığı her yerde hasunlarını mükemmel şekilde yenilgiye uğrattı. Tümen son olarak Berlin'deydi. Daha sonra savaşın sonuna yaklaşıldığında geri kalan unsurlarıyla Batı Harekât Alanı'na gönderildi. Benim ve eşim için savaştan önce eğitmiş olmakla gurur duyduğum bu tümenin anısıyla oğlumuzun bir asker olarak yaşaması ve ölmesi arasında çok özel bir bağ vardı.

Yaz gelince OKH tarafından Çekoslovakya ile bir anlaşmazlık çıkması hâlinde Bavyera-Çek sınırında tertiplenecek ordunun kurmay başkanlığı için düşünüldüğüm konusunda bilgi verildi. Ordunun ko-

mutanı olarak emeklilik hayatını yaşamakta olan Orgeneral Ritter von Leeb düşünülüyordu. Yığınaklanma hazırlıkları için Kurmay Albay Blumentritt başkanlığında Münih'te küçük bir karargâh kurulacaktı. Hatırladığım kadarıyla, temel düzenlemeler konusunda General von Leeb ve Blumentritt ile görüşmek amacıyla Münih'e bir kez gitmiş-tim.

Bu sırada Berlin'den Genelkurmay Başkanı General Beck'in Hitler'e bir andıç sunarak içinde savaş tehlikesi barındıran her siyasi girişime karşı duyduğu temel endişelerini ifade ettiği haberini aldım.

Bu andıcı görmemekle beraber, Orgeneral Beck'in ile birlikte görev yaptığımız dönemden bu andıçtaki görüşlerin dayandığı muhake-me tarzı konusunda bilgim vardı. Ancak Kara Kuvvetleri Komutanı'nın Ordular Grubu, ordu ve kolordu komutanlarıyla bu andıç hakkında yaptığı görüşmeler konusunda daha fazla bilgi alamamıştım. Bugün, Orgeneral von Brauchitsch'in bu fırsattan yararlanarak yüksek rütbeli komutanların her ikisinin düşüncelerini onayladıklarından emin olarak bu andıcı daha sonra Hitler'e sunduğu bilinmektedir. Ancak Brauchitsch, Beck tarafından komutan generallerin Hitler'e karşı müşterek hareket etmeleri yönündeki talebi konusunda bir karar vermemişti. Hitler'in Genelkurmay Başkanı'nın sunduğu bir andıç ile planlarından geri adım atmayacağı açıktı.

21 Temmuz 1938'de yazdığım uzunca bir yazı ile General Beck'i istifa etmekten vazgeçirmeye çalıştım. "Çek Sorunu" konusunda siyasi iktidarın görüşlerinden farklı düşünmesine rağmen sabırla görevine devam etmesi için yalvardım. Sebep olarak kimsenin Kara Kuvvetleri Genelkurmay Başkanlığı makamını onun gibi dolduramayacağını belirttim. Bu vesileyle daha önce tartıştığımız "Savaşta Yüksek Komuta Kademesi nasıl olmalıdır?" konusuna tekrar geri döndüm. Kendisine askerî sevk ve idarede gerekli bütünlüğü ancak kendisinin sağlayabileceğini şu sözlerle ifade ettim: "Haleflerinizden hiçbiri çok gerekli olan bu bütünlüğü şu veya bu yolla sağlamak için sizin sahip olduğunuz konuma, saygınlığa ve otoriteye sahip olamaz. Ordunun elinde karşı karşıya kaldığımız zor askerî görevleri aynı şekilde yapabilecek ve siz Sayın Generalin yeteneğine ve karakter sağlamlığına sahip başka bir kişi bulunmamaktadır. Sayın Generalim bu açık sözlerim için bana gücenmeyecektir, çünkü bunun ucuz bir nezaket olmadığını, samimi bir kanaat olduğunu hissedecektir."

Bu sözlerden General Beck'e ne kadar saygı ve sevgi duyduğum anlaşılabilecektir. Bu sözlerime -maalesef- kendisini sorumluluğu taşımaya devam edecek durumda hissetmediği şeklinde bir cevap verdi.

Ağustos ayı başında eşim ile Sylt'de geçirdiğim kısa bir yaz tatilinden Berlin üzerinden Liegnitz'e dönerken Berlin'de General Beck'in andıcının Hitler tarafından kabul edilmemesi nedeniyle istifasını sunduğunu, ancak Hitler'in emriyle görevine resmen devam etmekte olduğu haberini aldım. Gerçekte ise Genelkurmay Başkanı makamında General Halder bulunmaktaydı.

Ağustos ayı sonunda -gerçek tarihi artık hatırlamıyorum- bir görüşme için Liegnitz'den Yukarı Salzberg'e (Obersalzberg) çağırıldım. Hitler, olağanüstü durumda görev almaları düşünülen tüm ordu kurmay başkanlarını çağırmıştı. Ancak Kara Kuvvetleri Genelkurmay Başkanı'nı çağırmamıştı. Bu çok yeni bir yöntemdi. Amacı ise belliydi. OKH içindeki çevrelerde ve yüksek rütbeli komutanlar arasında Çekoslovakya konusundaki niyetlerine karşı direnişler olduğunun farkındaydı. Amacına ulaşmak için genç kuşak kurmay başkanlarının kendisine fazla güçlük çıkarmayacaklarına inandığı anlaşılıyordu.

Görüşme günü öğleden önce Berchtesgaden'a geldik ve hep birlikte "Dağ Evi"ne (Berghof) hareket ettik. Hitler bizi büyük açılır kapanır pencere ve Salzburg'a karşı şahane manzaralı büyük kabul salonunda karşıladı. Bize manzarayı gösterdikten sonra kahvaltı yapmak için kırsal tarzda sade, ama zevkli döşenmiş yemek salonuna geçtik. Ben Hitler'in yanında oturuyordum. Kafası sanki başka yerdedi; muhtemelen daha sonra bize söyleyeceklerini düşünüyordu. Pek konuşmuyordu, oysa sofrada genellikle hep onun konuştuğu biliniyordu. Onunla sohbet etmeyi sürdürmenin kolay olmadığını anladım. Siyasi veya askerî konulara girmek istemediğim için sanattan söz etmeye çalıştım. Bir süre önce Münih'teki Alman Sanatları Galerisi'ni gezdiğim için konuyu oraya getirdim. Hitler orada sergilenen eserler hakkında benim ne düşündüğümü öğrenmek istedi. Birkaç iyi resim gördüğümü, ama ressamların genellikle neyi resmetmeleri gerektiğini çok iyi bilmedikleri hissine kapıldığımı söyledim. Bu duygu belki ressamların Alman meşe ağaçlarını türlü renkte resmetmek konusunda özel tutkuları olması ile benim ise galeride Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Berlin Sanatçılar Birliğinde sergilenen eski tanıdıklarına tekrar rastlamayı ümit etmem ile açıklanabilir. Bununla bera-

ber, biri Başrahip Schachleithner'in, diğeri General von Schobert'in yeni portrelerini görmek güzeldi. Önünde birçok insanın toplandığı iki eserden ise hiç söz etmedim. Biri, Hitler'i elinde haçlı kırmızı bir bayrak ile at üstünde gösteriyordu. Diğeri ise onu ilk yıllarında küçük bir birahane de konuşma yaparken gösteriyordu. İkisi de oldukça kötü yapılmış eserlerdi, ama anlaşılan birçok ziyaretçinin hoşuna gitmişti. Hitler söylediklerimi çok mantıklı buldu. Kendi görüşüne göre de galeride gerçekten iyi pek fazla eserler bulunmadığını, ama yeni yeteneklerin yetişmekte olduğunu söyledi.

Kahvaltının arkasından büyük kabul salonunda görüşme başladı. Hitler iki saate yakın konuştu. Çekoslovakya meselesine artık bir çözüm yolu bulmak için verdiği kararın gerekçelerini açıkladı. Konuşması sırasında özellikle Alman azınlığa karşı artan baskıları ve komşu ülkenin çıkacak her anlaşmazlıkta imparatorluk için askeri açıdan potansiyel bir hasım olabileceğini vurguladı. Genel siyasi durumun, İngiltere'nin harp silah ve araçlarındaki yetersizliklerinin, Fransa'nın ülke içinde karşılaştığı zorlukların bu devletlerin Çekoslovakya lehine bir müdahalede bulunmalarına imkân vermediğini belirtti. Mussolini'nin Avusturya'nın ilhakı sırasında gösterdiği dostluğa ve Polonya'nın ve Macaristan'ın Çekoslovakya'nın yanında yer almalarında herhangi bir çıkarları bulunmadığına, çünkü kendilerinin de Çek veya Slovak topraklarında hak iddia ettiklerine işaret etti. Sovyetler Birliği'nin müdahale edeceğinden endişelenmeye de gerek olmadığını, çünkü Kızıl Ordu'nun "temizliğin" yarattığı sonuçların üstesinden henüz gelemediğini, ayrıca Polonya'nın Rusların topraklarından geçerek ileri harekâta girişmelerine hiçbir şekilde izin vermediğini belirtti.

Hitler konuşmasını bitirdikten sonra aynı salonda çay servisi yapıldı. Bu arada görüşme imkânı da doğdu. Bu görüşme, "Kurmay Başkanları Kuşağı"nın da içinde genel harp tehlikesi barındıran bir siyaset karşısında endişelerini açıkça ifade ettiğini ortaya koydu. Başta Çekoslovakya ile müttefik durumdaki Fransa olmak üzere, Batılı devletlerin Almanya'nın şiddet kullanarak harekete geçmesi hâlinde sükûnetlerini koruyup korumayacakları konusunda şüpheler bulunduğunu özellikle vurguladık. Hitler, karşı tezlerle bu konudaki endişelerimizi gidermeye çalışırken, batı sınırının güvenliği için planlanan ordunun Kurmay Başkanı General von Wietersheim konuyu Batı

Duvarı'na getirdiğinde birdenbire sinirlendi. Wietersheim'ın -ve komutanı General Adam'ın- Batı Duvarı'nın henüz savunmaya elverişli hâle gelmediğini, Fransız kara birliklerinin taarruzu karşısında eldeki az sayıda birlikle ancak kısa süre tutulabileceği yönündeki açıklamaları Hitler'i oldukça öfkелendirdi. Bu görüşe karşı, generallerin de piyadeler gibi cesur olması hâlinde Batı Duvarı'nın her düşmana karşı uzun süre tutulabileceği şeklinde bir cevap verdi.

Bu açıklamadan sonra bizim için artık nesnel bir görüşme yapma imkânı kalmamıştı. Bununla beraber, Hitler kurmay başkanlarının başkomutanlarının görüşlerini paylaştıklarını görmüştü. Bu görüşmenin ve OKW karşısındaki tutumumuzun yankısı General Jodl'un Nürnberg'de sunulan günlüğünde görülmektedir. Bu günlük Hitler'in çizgisindeydi.

Bu görüşmenin sonucu, Hitler'in büyük bir kitle önünde kendi durum değerlendirmesini ve niyetlerini açıklamasından sonra tartışma imkânı veren ilk ve son fırsat olması oldu. Daha sonra, Polonya ve Batı seferlerinden önce böyle bir imkân olmadı.

Südet Almanları meselesinin daha sonra nasıl geliştiği bilinmektedir. Orduların sınır bölgesinde yığınaklanmaları plana uygun şekilde cereyan etti. Ordumuzun esas komuta yeri Passau'daydı. Buradan heyecanla durumun gelişmesini, Godesberg ve Münih'teki görüşmeleri takip ediyorduk. Münih Antlaşması bizi sadece iki cepheli bir savaş kâbusundan kurtarmıyor, aynı zamanda Çeklerin yaptığı tahkimatı aşma sorununu da ortadan kaldırıyordu. Çekoslovakya'nın uzun yıllardan beri sınır tahkimatını güçlendirmeye başladığı bilinmekteydi. Glatz Kontluğu çevresinde, Şilezya cephesinde Majino Hattı'ndan esinlenen tesisler inşa edilmişti. Saksonya-Bohemya sınırında da güçlü koruganlardan oluşan aralarında boşluk olmayan hatlar ortaya çıkmaktaydı. Çeklerin tesisleri sınıra çok yakın inşa etmeleri bizim taraf-taki tepelerden inşa faaliyetlerinin kontrol edilmesine imkân veriyordu. Bu, bizim açımızdan iyi bir durumdu. Ayrıca tahkimatın Almanların oturdukları bir bölgede olması nedeniyle olağanüstü bir durum-da onların yardımından yararlanılabiliirdi.

Çekoslovakya'nın Münih Konferansı kararlarından önce teslim olması Versay'da kendi kaderini tayin hakkını dikkate almadan yaratılan bu devletin ciddi bir sınavla baş edemeyeceğini gösteriyordu.

Sayıları toplam nüfusun yarısını bile oluşturmayan bir etnik grubunun, soydaşlarının komşu devletlerin halklarını oluşturduğu diğer üç halk grubunu baskı altına aldığı bir devlette böyle bir durum nasıl olabilirdi?

1 Ekim’de başlayan ileri harekât Südet Almanlarının sevinç gösterileri altında gerçekleşti. Ordumuz tarafından işgal edilen bölgenin ana kesimi Moravya’da Prens Schwarzenberg’in Orta Çağ’dan kalan sarayının bulunduğu küçük Krumau şehriydi. Sarayın içinde hâlâ Schwarzenbergler dönemindeki gibi renkli üniformalı ve eski tüfekler taşıyan saray askerlerinden oluşan muhafızların bulunması şaşırtıcıydı.

Ordu Komutanlığımız Şair Adalbert Stifter’in doğum yeri Oberplan’daydı. Küçük şehrin güzel konumu şairi bu bölgeyi anlatmaya teşvik etmiş olmalı. Prens S. bir gün General von Leeb’i ziyaret etmek için karargâhımıza gelmişti. Birkaç gün önce “hanedan reisi” olma onuruna kavuşmuştu. Bize söylendiğine göre, her zaman Alman kökenli olduğunu vurgulayan yaşlı babası 1 Ekim’de ölmüştü. Oğlu millî meselelerden ziyade ticarete ilgi duyan biri gibi görünüyordu. Südet Bölgesi’nin artık Çek hâkimiyetinden kurtarılmış olması dolayısıyla sevindiğini gösteren herhangi bir açıklamada bulunmaktan kaçınıyordu. O daha çok iş için gelmişti. Ordu bölgemizde yeni sınırın adını unuttuğum ormanlık bir dağlık araziden geçmesi söz konusuydu. Prens, kendisine ait bu büyük ormanlık arazinin yeni sınırla bölünmesinin çok üzücü bir durum olduğunu söylüyordu. Ordu Komutanlığı bu arazinin tamamen Almanya’ya geçmesini sağlayamaz mıydı? Bu istek ilk bakışta kulağa hoş geliyordu. Ancak kazın ayağının öyle olmadığı hemen ortaya çıktı. Prens bu arada şunu da söyledi: “Bakın Sayın General, tabii bunun karşılığında Çeklere küçük bir şey vermek gerekecek. Benim Kuzey Bohemya’da tam sınırın yanında küçük bir arazim var. Burada pek önemli olmayan bir kaynak⁷⁹ var. Belki bir takas yapılabilir.” İşin kötüsü, ben 1930 yılında Çeklerin yaptığı tatbikata misafir olarak katıldığım sırada bu “önemsiz küçük” kaynaktan ne çıkarıldığını görmüştüm. Burası Çekoslovakya’nın her tarafında içilen maden suyunun kaynağıydı. General von Leeb prence, “Sözünü ettiğiniz ormanla ilgili görüşünüzü seve seve savunurduk, ama maalesef bizim Kuzey Bohemya’da sınır değişikliği yapılması

⁷⁹ Hatırladığım kadarıyla Saaz civarında bir yerdi.

konusunda etkide bulunma imkânımız bulunmamaktadır. Kuzey Bohemya meskûn olmayan ormanlık bir bölge değildir; Alman nüfusun bulunduğu ekonomik açıdan oldukça önemli bir bölgedir.” şeklinde cevap verdi. Prens ayrılırken soğuk bir şekilde “Hiç de prense benzemiyor.” dedi.

Münih Antlaşması ile bize bırakılan bölgenin işgal edilmesinden sonra benim için harekât ile ilgili bir görev kalmadığından, sadece bir Oberquartiermeister’in görev alanına giren ikmal işleri kaldığından, tümenime geri dönmek için OKH’ye müracaat ettim.

Hitler’in 1938 sonbaharında Çekoslovakya’ya karşı harekete geçme niyetinin yeni Genelkurmay Başkanı Halder’in kafasında Kara Kuvvetlerinin müdahalesi ile savaşı önleme fikrinin oluştuğunu ancak 1945/46 yıllarında Nürnberg Tanık Hapishanesi’nde bulunurken öğrenebildim.

Hitler tutuklanacak ve savaş çıkarmak niyeti nedeniyle mahkeme-ye sevk edilecekti. Bohemya sınırına yakın bir yerde konuşlandırılmış bir tümenin komutanı olarak Berlin’deki “merkez” tarafından böyle planlar konusunda bilgilendirilmedim. Berlin’de yapılmakta olan hazırlıkların niteliği ve kapsamına göre Hitler’i yakalamak girişiminin başarıya ulaşip ulaşamayacağı konusunda bir değerlendirme yapmak durumunda değilim. Esas zorlukların ancak diktatöre karşı açılacak dava sırasında ortaya çıkacağı kesin gibi görünüyor. Savaşın çıkması önlenmek isteniyorsa, siyasi kriz sırasında -yani düşmanca hareketlerin başlamasından önce- harekete geçmek gerekiyordu. Hitler duruşma sırasında Hükûmet Darbesi’nin barışçı bir çözüm yolu bulunmasına, Südet Almanlarının özgürlüklerine kavuşmasına mâni olacağını iddia ederse buna kim karşı çıkabilirdi? O zaman duruşma salonunu generallere karşı zafer kazanmış olarak terk etmez miydi?

Hitler’in Çekoslovakya’da ileri harekâta başlayarak savaş çıkarma niyetinde olduğuna dair kanıt ortaya çıktıktan sonra -Münih Konferansının gerçekleşmemesi koşuluyla- harekete geçildiği takdirde böyle bir hareketin Kara Kuvvetlerinin ve tüm Silahlı Kuvvetlerin birlik ve bütünlüğü için feci sonuçları olurdu. Bohemya-Moravya sınırında tertiplenen birliklerin sınırı geçmeleri sırasında birilerinin Berlin’de devlet yönetimini devre dışı bırakmaya çalışmasının ne anlama geleceğini düşünmek gerekiyor. Batılı devletlerin böyle bir durumda im-

paratorluğun aleyhine olacak bir girişimde bulunmayacaklarını kim kabul etmek ister? Alman halkı silahlı çatışmalara girilmesini ne kadar az istese de ordunun isyanının arkasında hangi siyasi güçler durabilirdi?

Her şeyden önce, Hitler düşürülmek isteniyorsa güçlü destekçileriyle ortadan kaldırılmalıydı. Hayatta kalan bir Hitler, savaşı önlemek için Silahlı Kuvvetlerin dağılması tehlikesine, iç savaşa ve komşu ülkelerin olası müdahalelerine sebep olan bir avuç generalden muhtemelen daha güçlü hâle gelirdi.

Birliklerin tutumuyla ilgili önemli soruya gelince, o dönemde birliklerin Hitler'e karşı gelmelerinin sağlanmasının mümkün olduğunu fakat Alman ordusu içinde adına yemin ettikleri Başkomutanlarına silah doğrultacak subaylar bulunduğunu sanmıyorum. Herkesin onurlu askerler olarak saygı göstermeleri gereken subayların Devlet Başkanı'nı ortadan kaldırmayı düşünmelerinden önce, 1944 yılında korkunç olay meydana geldi.

Südet Krizi sırasında görüşmeler devam ederken birlikleri Hitler'in mutlaka bir savaşa sebep olacağına inandırmak mümkün değildi. Hitler o ana kadar silaha başvurmadan sürekli başarılar kazanıyordu. Tarihte bir ordunun dış ülkelerle anlaşmazlık çıktığında ülkesinin "son çaresi" rolünü üstlenmediği için devlet yönetimine başkaldırdığı nerede görülmüştür? Olaya psikolojik açıdan bakıldığında bu tavır askerlerin bakış açısından imkânsız bir şeydi.⁸⁰

Alman Genelkurmay Başkanı'nın işi içinde imparatorluk için çok cepheli bir savaş tehlikesi barındıran bir savaşa götürmemek arzusu Genelkurmayın, özellikle de General Beck'in çok öncelerden beri savunduğu görüşüne uygundu. General Beck tarafından planlanan çözüm şeklinin ülke içinde ağır bir sarsıntıya sebep olmadan ve imparatorluğun dış tehlikeye maruz kalmadan geçerli olup olmayacağı konusunda şüpheler vardı.

⁸⁰ Bu konuda Mussolini'nin düşürülmesi örneği verilemez. İtalya'daki durum çok farklıydı. Diktatörün yıldızı iktidardan indirilirken zaten sönmüş durumdaydı. Oysa Hitler 1938'de iktidarının ve itibarının zirvesindeydi. İtalyan halkı savaş yorgunuydu ve kurtuluşu hemen teslim almakta görüyordu. Duce'yi iktidardan ordu değil, en yüksekte meşru iktidar gücünü elinde bulunduran Kral iş birliği yapan partisinin kendisinden ayrılan önde gelenleri indirmişti. En yüksek rütbeli komutan Mareşal Badoglio da Kral'dan güç alıyordu.

General Halder'in planı Münih Antlaşması nedeniyle geçersiz hâle geldi. Barış hâli devam etti. Hitler zafer kazanmış ama hâlâ tatmin olmamış bir komutan olarak Berlin'e geri döndü. Alman halkına bir elinde kurtarılmış Südet Bölgesi'ni, diğer elinde İngiltere ile Barış Antlaşması'nı gösteriyordu! Onu uyaran generaller bir kez daha hak-sız çıkmışlardı.

KORUMA ALTINDAKİ BOHEMYA VE MORAVYA BÖLGELERİNİN KURULMASI

"Çiçek Savaşı"ndan döndükten sonra tekrar birliklerin kurulması ve eğitilmesi için çalışmaya başladım. Berlin'den gelen emirler tamamen bu konularla ilgiliydi. Hitler'in dış politika ile ilgili yeni girişimleri için yapılacak askerî hazırlıklardan hiç söz edilmiyordu. 14-16 Mart 1939'da cereyan eden olayları radyodan ve gazetelerden öğrendim. Bizim için sürpriz olan Prag'a doğru ileri harekât başka birlikler tarafından gerçekleştirilmişti.

Koruma altındaki Bohemya ve Moravya bölgelerinin kurulması ve bu sırada Slovakya'nın imparatorluğa sıkı şekilde bağlı bağımsız bir devlete dönüştürülmesi Hitler'in dış politika başarılarının doruk ve aynı zamanda dönüm noktasını teşkil etmişti. Bu başarılarla silahlar konuşmadan ama bu kez tehlikeli araçları kullanarak ulaşmıştı. Dünyanın geri kalan kısmı Orta Avrupa'daki siyasi yapının -kısa süre önce kimsenin düşünemeyeceği şekilde- tamamen değişmesini aktif bir müdahalede bulunmaksızın kabul etti. Birkaç ülke ise sert protestolarda bulundu. Hitler'in I. Napolyon gibi bir annesi olsaydı, Madam Mere gibi "Pourvu que cela doure!" (Umarım öyle devam eder!) derdi. O zamanlar Alman halkının ve birçok askerinin anlaşılmış bir Orta Avrupa fikri ile büyülenmiş olması anlaşılabilir bir durumdur. Bu fikrin cazibesi Hitler tarafından kullanılan yöntemlere karşı endişeleri gideriyordu.⁸¹ Buna rağmen diktatörün dış politikasına karşı büyük endişe duyulması göz ardı edilemezdi. Herhangi bir dış güç Çekoslovakya'yı kurtarmak için girişimde bulunmamış olsa da Batılı devletlerin silahlanmalarına hız verecekleri göz ardı edilemezdi. Almanya'nın genişleme çabalarını da hareketsiz kalarak seyredecekleri düşünülemezdi. Hitler o ana kadar dış politika ile ilgili taleplerini halkların kendi ka-

⁸¹ Çek Devlet Başkanı Hacha'nın imparatorluğun korunmasını istemek için Hitler tarafından ne şekilde baskı altına alındığının ayrıntıları daha sonra ortaya çıktı.

derlerini tayin hakkına dayandırabilmişti. Halklar bu hak sayesinde ahlaki gerekçelerini elde etmişlerdi. Bu durum, daha Mart 1939'da Memel Bölgesi'nin Litvanyalılar tarafından geri verilmesi sırasında gerçekleşmişti. Hitler dıştan bakılınca bir anlaşma görüntüsünü korumaya çalıştıysa da Çekoslovakya'nın bir kısmının imparatorluğa bağlanması ile "Kendi Kaderini Tayin Hakkı"nı ihlal etmişti. Diktatör, "Halkların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı"nı bu şekilde ihlal ederek sadece kendini inkâr etmiş olmuyor, bunun yanında örneğin daha sonra Danzig Koridoru meselesinin düzenlenmesinde aynı ahlaki gerekçeyi tekrar ileri sürme imkânını da ortadan kaldırmış oluyordu. En endişe verici olanı ise, Almanya Devlet Başkanı'nın sözünde durmamasıydı. Hitler Münih Antlaşması vesilesiyle Südet Almanları sorununun düzenlenmesinden sonra hiçbir şekilde toprak talebinde bulunmayacağını açıklamıştı. Batılı devletlerin böyle bir sözü nasıl kabul ettikleri sorulabilir. Çünkü Danzig Koridoru sorununun mantıklı bir çözüm beklediğini bilmeleri gerekiyordu. Hitler, Çek Devlet Başkanı'nın mecbur bırakıldığı korunma talebi ile ilgili isteğini kullanmak gibi açık bir numaraya başvurarak kısa süre sonra bu sözünde durmamak üzere, Almanya'nın sözünü güvence olarak vermişti.

Bismarck bir zamanlar şunları söylemişti: "İyi bir toplumda insanlar bir adamın aslında geleneklere aykırı olarak yaptığı birçok şeyini görmezden gelmeye hazırdır. Ama oyun yanlış oynanırsa buna imkân kalmaz." Hitler Münih'te verdiği güvence açısından Prag'a ileri harekât başlatarak böyle bir oyun oynamıştı. Hitler'in bu tutumu ile halkların barış içinde birlikte yaşamaları imkânının dayandığı güveni sarstığı görmezden gelinemezdi. Bununla beraber, birçok ulusun tarihinde siyasi vaatlerin tutulmadığına dair örnekler bulunabilir. Zamanımızda bunlar sık sık yaşanmıştır. Almanya tehlikeli konumu içerisinde bu türlü şeyleri en az şekilde cezalandırılarak göze alabiliyordu, ama gelecekte bunu yapmamalıdır. Hitler'in Çekoslovakya'nın bir kısmına karşı davranışı ve "Kendi Kaderini Tayin Hakkı"nın ahlaki ve hukuki temelini bir tarafa bırakılması artık sadece diğer ülkeleri değil, aynı zamanda Alman halkını da Hitler'in sınırdan daha da öteye gitmeye çalışacağı endişesiyle karşı karşıya bırakıyordu. O andan itibaren Avrupa üzerinde savaş tehlikesi dolaşıyordu.

SON SÖZ

1919'DAN 1939 YILLARINA KADAR SÜREN BARIŞ YILLARINA BAKIŞ

Bu kitabın sonunda iki savaş arasındaki yirmi yılla ilgili kısa bir değerlendirme yapmak istedim. Alman askerlerinin Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kendilerine düşen görevleri mevcut koşullarda ellerinden geldiği kadar iyi şekilde yerine getirdikleri açıktır. Bir orduda hiçbir zaman bundan daha büyük bir özveriyle görev yapıldığını sanmıyorum. Bunun başlıca sebebi, imparatorluğun uğradığı yenilginin iki savaş dönemi arasındaki Alman ordusu için kendini kanıtlamış eski ile ilerici yeni fikirleri birleştirme çabalarında itici güç olmasıydı.

Bugün, o dönemin Alman ordusunun (Reichswehr) kendisini harekete geçirecek yaratıcı güçten yoksun olduğunu iddia etmek için bu ordunun yetkilileri ile 1806-1814 yıllarındaki Prusya ordusunun büyük reformcuları arasında kıyaslamalar yapılmaktadır. Oysa, Reichswehr'in askerî geleneklerini terk etmesi mümkün değildi. Reichswehr komutanlarının -1814 yılında "Genel Zorunlu Askerliğin" yürürlüğe konulması gibi- devrim yapacak bir programları olmadığını söyleyenler, galip devletlerin bu komutanlara savunma sistemi, teşkilat, silahlanma hatta eğitim olanakları bakımından Versay Diktası askerî hükümlerinin deli gömleğini giydirdiklerini görmezden geliyorlar. Ancak 1806 yılındaki Jena ve Auerstedt yenilgilerinden sonra olduğu gibi hareket etmek için de hiçbir zorlayıcı neden yoktu. Eski demode "Prusya Askerî Sistemi" çökmüştü. Birinci Dünya Savaşı'nın 1918 yılında talihsiz şekilde sona ermiş olmasına rağmen bundan söz edilemezdi. Çünkü İmparatorluk ordusu daha uzun yıllar oldukça üstün düşmanlara karşı koymuştu. Almanya'nın yıkılmasının sebepleri askerî sisteminin iç yapısı ile ilgili değildi. Reichswehr'i yönetenler devrimci olmasalar da kelimenin tam anlamıyla reformcuydu. Kendilerine dayatılan profesyonel askerlerden oluşan savunma sistemini yapılabilecek en iyi hâle getirdiler. Ordunun "paralı askerlik" sistemi içinde çöküp gitmesine izin vermediler, bu yapıyı bir "Komutanlar Ordusu" (Führerheer) hâline getirdiler. Bunun anlamı şuydu: Bu or-

du, her subayın, her astsubayın ve hemen her bireyin sadece geleneksel anlamında birer asker olmayıp, birer muharip ve bireyin yetenekleri çerçevesinde daha büyük veya daha küçük çerçevede birer komutan olarak yetiştirildiği bir orduydı. Buna rağmen “birlik” olarak kullanılabilen böyle bir “Komutanlar Ordusu” hiçbir zaman olmadı. Aynı şeyin herhangi bir yerde bir kez daha tekrarlanıp tekrarlanamayacağı beklemek gerekiyor.

“Komutanlar Ordusu” fikri ancak askerlerin yetiştirilmesinde köklü değişiklik yapılarak hayata geçirilebilirdi. Muharip askerin değeri başka hiçbir orduda Reichswehr’den daha kuvvetli şekilde vurgulanmamıştır ve hiçbir şey bu ordunun “sıkıcı eğitim” içinde boğulduğu iddiasından daha saçma olamaz.

Birlikler modern eğitim hedefleri yanında sıkı disiplin geleneği sayesinde, daha sonra savaşta manevi değerler bakımından genellikle düşmanlarından daha üstün durumda olmuşlardır. Sıkı disiplin, askerin düşman ülkede sivil halka kusursuz davranma görevi konusunda bilinçli olmasının garantisidir. Genç askerlerin zayıf veya yumuşak şekilde eğitilmeleri onlara Doğu’daki savaşta dayanma gücü sağlayacak yeteneği veremezdi. Kendi oğluna gönüllü olarak Özgürlük Savaşı’na katılma izni vermeyen ve “askerlik hayatını sevmeyen” Goethe’nin kendisi bile yaşamını anlattığı Şiir ve Hakikat (Dichtung und Wahrheit) adlı eserinin başında Yunanlıların mealen şöyle dediklerini aktarıyor: “Yoruluncaya kadar iş yaptırılmayan (kelime anlamı: pestili çıkarılmayan) insan eğitilemez.”

“Komutanlar Ordusu” fikri Reichswehr içinde subaylar ile diğer askerler arasında eski devirlere nazaran başka türde bir ilişki geliştirilmesine neden oldu. Profesyonel askerlerden oluşan bir orduda aslında daima güçlü bir sınıf ruhu vardır. Bu ruh Reichswehr içinde gri üniforma taşıyan herkesi kapsayan bir arkadaşlık şeklinde daha da yoğunlaştı. “Genel Zorunlu Askerliğin” tekrar yürürlüğe sokulmasıyla ordunun büyüme hızı aşırı derecede artınca (Kara Kuvvetleri Komutanlığı bu konuda sürekli uyarılarda bulunuyordu) subay ve astsubaylar için daha önce bağlayıcı olan sıkı seçim koşulları artık tam olarak uygulanamaz oldu. Savaşta iyi komutanlarda ve alt kademelerdeki diğer komutanlarda büyük kayıplar verilmesinin eğitim üzerinde artan şekilde etkide bulunması kaçınılmazdı. Bu ordu yine de yeni bir ordunun bu kadar kısa süre içinde kurulmasını sağlayan bir “Komu-

tanlar Ordusu”ydu. Ordumuz karşılaştığı tüm zorluklara rağmen modern silahların geliştirilmesinde öncü rolü oynamıştır.⁸²

Reichswehr ve onun içinden çıkan yeni ordu sadece teknik açıdan gelişmiş değildi, aynı zamanda “operatif ve taktik eğitimde” ve “sevk ve idarede” yaratıcı bir orduydu. Fransız hasımlarımız taktik ve teknik açıdan büyük ölçüde Birinci Dünya Savaşı’nın tecrübelerine dayanan bir durum içinde bulunmaya devam ediyordu. Hatta askerî harekât yetenekleri bakımından belli ölçüde bir geri gidişten söz edilebilirdi. Britanya ordusu büyük zırhlı birliklerle modern savaşının ilk hamlelerinde takılıp kalmıştı. Çünkü bu savaşın öncüleri sebat göstermemişlerdi. Kızıl Ordu itici gücünü geniş ölçüde Reichswehr’den veya savaşın ilk yıllarındaki ağır yenilgileri sırasında öğrendiklerinden almışlardı.

Alman ordusu ise sevk ve idaredeki, eğitimdeki, teşkilatlanmadaki ve silahlanmadaki ilerici düşünceleriyle kara savaşını mevzi savaşının donmuşluğundan ve malzeme muharebesinin cehenneminden kurtarmış ve askerî sevk ve idareyi tekrar sanat hâline getirmişti. O dönemdeki düşmanlarımızın kara savaşlarında kullandıkları “Terör Bombası Savaşı” ve “Partizan Savaşı” yöntemleri savaşın görünümünü temelden değiştiren bir gelişmeyi gösteriyor.

İkinci Dünya Savaşı’ndaki muharebeler Alman askerlerinin iki savaş arasındaki yirmi yıl içinde nasıl eğitildikleri ve yetiştirildiklerini, yeteneklerini ve davranışlarını en iyi şekilde ortaya koyuyorlardı. Siyasi iktidarın güçlerinin yetmeyeceği görevler vermesi Alman ordusunun trajedisiydi. Bunu daha sonra asker olmayanlar da en azından Hitler’in askerî aygıtı kendisinin yönetebileceği iddia ettiği zaman içinde anlamış olmalıydılar.

Konuyu kapatırken tekrar vurgulamak gerekirse, Alman askerleri iki dünya savaşı arasında imparatorluğun güvenliğini sağlamaya gayret etmişler ve bunu başarmışlardı. Almanya’nın taarruz harbi başlatmak gibi bir niyeti yoktu, Genelkurmayın da böyle bir arzusu bulunmuyordu.

İnsanlar genellikle Reichswehr’in ve onun içinden çıkan Wehrmacht’ın askerî becerisini takdir etmekle beraber, bu orduyu sık

⁸² Subay sayısı 1933’te 4.000 kişiye 1939 yılında savaş başlarken 24.000’e çıktı.

sık en üst manada, daha doğrusu siyasi alanda başarısız olmakla suçlamaktadırlar. Bununla ordunun Weimar Cumhuriyeti'ne (aslında demokrasiye) bakışını ve nasyonal sosyalist rejime karşı tutumunu kast etmektedirler.

Ben Alman askerlerinin 1918'deki çöküşten sonra yeni devlet şekline bakış açılarının nasıl oluştuğunu ortaya koymaya çalıştım. Kayzerlik döneminde yetişenlerin bugünden yarına inanmış cumhuriyetçiler ve demokratlar olamayacaklarını izah etmek mümkündür. Böyle bir değişimin zamana ihtiyacı vardır. "Askerlik Yemini"nin anlamını bilenler için 1919 yılında "gerçekleri görmenin" devlet içindeki hiçbir sosyal sınıf veya meslek için askerler kadar zor olmadığı açıktır. Askerler için geçmişin anılarını unutmak veya bugün söylenildiği gibi "üstesinden gelmek" kolay değildi. Birliklerin ve komutanlarının bir asker gibi vazife duygularını koruyarak imparatorluğa yeni şeklinde de koşulsuz hizmet etmelerinden memnun olmak gerekiyordu. Bu arada yeni koşullara alışmalarının kolay olmadığı da unutulmamalıdır. Versay Diktası'nın tüm alanlara sınırlama getiren, askerî görevlerin yerine getirilmesini tehlikeli hâle getiren hükümleri Reichswehr için büyük sıkıntı yaratıyordu. Askerler Almanya içinde nereye baksalar partiler, sınıflar ve çıkar grupları arasındaki kavgaları görüyorlardı. Hizmet etmekle yükümlü oldukları toplum ise çoğu zaman geri planda kalıyordu. Askerler halk, devlet ve Silahlı Kuvvetler arasında vazgeçilmez bağ olan güven yerine partilerde daha ziyade anlayışsızlık, kuşku, üstü biraz örtülü düşmanlık olmasa da reddetme görüyorlardı. Diğer taraftan, mevcut durum içinde orduyu mutlaka siyasetten uzak tutmak gerekiyordu. Halkımızın bölünmüş durumda olması nedeniyle devletin güvenilir bir "Güç Unsuru"na sahip olması ancak birliklerin her türlü siyasi faaliyetten uzak tutulması suretiyle sağlanabilirdi.

Reichswehr, devletin ve Silahlı Kuvvetlerin kaynaşmasını zorlaştıran bu koşullara rağmen Kapp Darbesi'nden sonraki aylarda kesin şeklini aldıktan sonra -sadakat göstererek- Weimar Cumhuriyeti'ne karşı görevini yerine getirdi. Aynı zamanda kritik anlarda imparatorluğu ayakta tutan bir kenet oldu. Komünistlerin ayaklanması sırasında koşulsuz olarak Başkomutanı olan Devlet Başkanı'nın hizmetinde oldu. Nasyonal sosyalistlerin şiddet kullanarak iktidarı ele geçirmeye çalışmaları hâlinde aynı şeyi yapardı.

Reichswehr'in (daha sonra Wehrmacht'ın) nasyonal sosyalist rejime karşı tutumunu, Hitler'e ve hareketine bakışını nasıl oluşturduğunu anlatmaya çalıştım. "Profesyonel Ordu" zorunlu askerliğin yürürlüğe girmesinden sonra toplum içinde halkın aynası olan bir "Halk Ordusu" hâline geldi.

Birçok Alman -ve akıllı yabancı- gibi askerlerin büyük kısmı da Hitler'in barış konusunda yaptığı açıklamaları barışı samimi olarak arzu ettiği şeklinde anladı. Bu sadece, onun Almanya'nın sınırlı şekilde silahlanması için yaptığı ölçülü önerilerini hatırlatıyordu. Ancak Batılı devletler bu önerileri reddettiler. Polonya ile yapılan antlaşma o ana kadar en tehlikeli durumdaki dış siyaset cephesinde bir yumuşama anlamına geliyordu. Alsass- Loren'den vazgeçildiğinin açıklanması Fransa ile Almanya arasındaki fikir ayrılığını kesin olarak giderme arzusunu ifade ediyordu. Britanya-Almanya Donanma Antlaşması gelecekte denizlerdeki rekabeti ortadan kaldıracak gibi görünüyordu. Bütün bunlar silahlanmak için zaman kazanmak amacıyla yapılan aldatma manevraları olarak görülemezdi. Hitler'in, ölçüsüzlüğü ve sözünde durmamasıyla imkânsız hâle getirdiği 1939 yılına kadar Batılı devletlerle bir anlaşma sağlamayı gerçekten arzu ettiği söylenebilir.⁸³

Nasyonal sosyalist rejimin ilk yılları için totaliter bir devlet yönetiminin gaddarlığı içinde yaşayan tecrübesiz vatandaşların ve askerlerin bu rejimin kendi içinde temizlik yapacağı, cürufklarını dökceği konusunda iyi niyetli oldukları kabul edilmelidir. Hitler'in ölümcül Bolşeviklik tehlikesini ve Almanya'da işsizliği ortadan kaldıran kişi olarak görüldüğü de unutulmamalıdır. Hitler, acımasız yöntemlerle de olsa, iç savaş tehlikesini önlemiş ve işçi kesimi ile burjuvazi arasındaki uçurumun giderilmesi umudu vermişti. Wehrmacht kendisini "dışarıdan gelecek bir tehlikeye karşı imparatorluğun koruyucu kalkanı olmak" şeklindeki asıl görevine dönmüş ve bu görevini yerine getirecek yeteneğe kavuşmuş olarak görüyordu.

Hitler'in birçok insana özellikle de birçok Alman'a özgü zamanımızda da geçerli olan uzmanlık ve mükemmeliyetçilik gibi eğilimleri ustaca istismar ettiği yadsınamaz. Kendimizi özveriyle mesleğimize

⁸³ Onun karakterindeki çelişkileri "*Kaybedilen Zaferler*" adlı kitabımda ortaya koymaya çalıştım.

adayarak -belki de çok isteyerek- o yıllarda mesleğimizin bizden belediklerini yerine getirmek durumunda kaldık. Rejimin sadece askerlerden değil, memurlardan ve ekonomistlerden beledikleri de buydu. Bizim için asker olarak devletin, imparatorluğun “Güç Unsuru”nun temel direkleri olmak yeterliydi. Siyaseti siyasetçilere, adaletin sağlanmasını hukukçulara, siyaset bilimini filozoflara bırakmıştık. Tıpkı monarşinin yıkılmasını benimsemekte iki kat daha fazla zorlandıkları gibi, yetiştirilme tarzları ve geldikleri sosyal sınıfları itibarıyla gelenek dışı güçlerin devleti ve yönetimini ele geçirdiklerinden en az kuşku duymaya eğilimli olanlar da subaylardı.

Benim anlattıklarımı buraya kadar takip edenler “Söylenenler Wehrmacht’ın en tepe noktasındaki bilgi sahibi küçük bir çevre için de geçerli mi?” sorusunu sormaktan kendilerini alıkoyamayacaklardır. Neden bu çevre -halkın iradesine karşı olsa da- silaha başvurarak rejimde bir değişiklik yapılmasına veya ortadan kaldırılmasına çalışmadılar? Buna verilecek cevap şuydu: Totaliter bir devlete karşı sadece topyekûn bir hareket olabilir, bu ise “Hükümet Darbesi” Hitler’in ve önemli yardımcılarının ortadan kaldırılması anlamına gelirdi.

Generallerin birlikte adım atmaları gibi münferit hareketler belki diktatöre geçici olarak boyun eğdirebilirdi, ama sonunda Wehrmacht’ın ileri gelen liderlerini bir şekilde kaybetmesine ve Sovyetlerde olduğu gibi partinin kontrolü altına girmesine yol açardı.

Hükümet Darbesi’nin koşulu Wehrmacht’ın tamamının bu işe katılması ve halkın büyük kısmının rıza göstermesiydi. Bu iki koşul Üçüncü İmparatorluğun barış içinde geçen yıllarında ve savaş sırasında da (belki son aylar hariç) mevcut değildi. Durumun gösterdiği gibi, askerler tarafından barış döneminde yapılacak bir darbe Wehrmacht’ın dağılması ve hiç kimsenin sonucunu kestiremeyeceği bir iç savaş anlamına gelirdi. İmparatorluğun varlık mücadelesi içinde bulunduğu yıllarda yapılacak bir ihtilal, askerî liderlerin uzun yıllar askerlerinden savaş sırasında dayanmalarını ve büyük fedakârlıklar göstermelerini istemelerinden sonra, kendi elleriyle cephelerin çökmesine ve yenilgiye sebep olmaları anlamına gelirdi. Bunu yapamadıkları için o insanları yargılamak, gerekçelerini anlamamak ve 20 Temmuz 1944’te iktidarı devirmeye çalışan insanların kendilerini feda etmelerini takdir etmemek gibi haksızlık olur. Her iki durumda

vicdani kanaatleriyle bir karar vermek söz konusuydu. Bu kararın değerlendirilmesi için insanların adalet duygusu yetersiz görünüyor.

Üçüncü İmparatorluğun çöküşünün ötesinde, Silahlı Kuvvetlere - kendi askerî görevleri dışında- ayrı bir siyasi sorumluluk ve bunun sonucu olarak “Hükümet Darbesi” yapmak hakkı veya görevi tanınıp tanınmayacağı gibi temel bir soru ortaya çıkıyor. “Hitler dönemi olağanüstü bir durumdu, bu soru o nedenle biraz erteleniyor?” gibi kaçamaklı bir söz söylenemez. Neyin olağanüstü durum olduğuna ve ne zaman meydana geldiğine kim karar verecektir? Bu ilkesel bir meseledir! “Hükümet Darbesi” yapmanın askerlerin hakkı veya görevi olduğunu söyleyenler, Silahlı Kuvvetlerin şiddet kullanma vasıtalarına sahip olduğu için devlet yönetimi üzerinde son kontrol vasıtası olduğunu söylemiş oluyorlar.

Ancak tarihte kritik zamanlarda edilen yemine sadık kalmanın devleti kurtardığına dair çok sayıda örnek bulunacaktır. Bu duruma - öznel olarak daha onurlu bir davranış olarak görülen- yemine aykırı hareket edilen zamanlardan daha çok rastlanır.

Alman askerleri o yıllarda partilerin, sınıfların ve çıkar gruplarının mücadelelerinin toplumun huzurunu kaçırdığı ve sonunda nasyonal sosyalist yönetimin dizginlenemez iktidar hırsı ile yerlerini aldığı bir dünyada gelenekleri gereği, devlete, imparatorluğa ve halka “hizmet etmek” için özveride bulunmak anlayışını yaşatmaya devam etmişti. Bunun, Reichswehr’in genç Bundeswehr’e ve -Tanrı izin verirse- çok uzak olmayan bir zamanda tekrar birleşmiş bir Almanya’nın askerlerine de bıraktığı miras olmasını dilerim!